POLIROM Top 10+

GRAHAM GREENE

La drum cu mătuşă-mea

Top 10+

Capodopere ale literaturii de pretutindeni
într-o colecţie a celor mai îndrăgite bestselleruri.

Graham Greene, *Travels with My Aunt*

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4 ; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României :

GREENE, GRAHAM

La drum cu mătușă-mea / Graham Greene ; trad. și note de Petre Solomon. – Iași : Polirom, 2013

ISBN print : 978-973-46-3931-1
ISBN ePub : 978-973-46-4060-7
ISBN PDF : 978-973-46-4061-4

I. Solomon, Petre (trad.)

821.111-31=135.1

Printed in ROMANIA

GRAHAM

GREENE

La drum cu mătuşă-mea

Traducere și note de Petre Solomon

POLIROM
2013

GRAHAM GREENE (1904-1991) a studiat la Balliol College, Oxford. După absolvire a fost, timp de patru ani, redactor la prestigiosul ziar *The Times* din Londra. Primul său roman, *Omul dinăuntru*, apare în 1929, dar, deși cartea este bine primită, succesul și prestigiul vin odată cu al patrulea roman publicat, *Expresul de Stambul*, după care Twentieth Century Fox a făcut celebrul film *Orient Express*. După o călătorie în Liberia, întreprinsă în 1935, autorul britanic – un cinefil împătimit – devine critic de film la prestigioasa publicație *The Spectator*, unde, în 1940, este numit redactor literar. Între 1941 și 1943, Greene lucrează pentru Foreign Office. Printre cele mai cunoscute romane ale sale inspirate din activitatea în acest domeniu se numără celebrele *Omul nostru din Havana* (1958) și *Americanul liniștit* (1955). Pe lîngă romane, Graham Greene a publicat mai multe volume de nuvele, cărți de călătorie, piese de teatru și biografii, a lăsat în urmă sute de eseuri, cronici literare și de film. A primit două înalte distincții ale Marii Britanii : The Order of Merit și Companion of Honour. În 1969 statul francez i-a conferit titlul de Cavaler al Legiunii de Onoare. La Editura Polirom i-au fost traduse pînă în prezent, printre altele, *Consulul onorific*, *Expresul de Stambul*, *Factorul uman*, *Omul nostru din Havana*, *Brighton Rock*, *Puterea și gloria*, *Ministerul groazei*, *Patria m-a făcut om*, *Sfîrșitul unei iubiri*, *Al zecelea om*.

Pentru H.H.K.,
care m-a ajutat enorm

Partea întîi

Capitolul 1

Pe mătușa Augusta am întîlnit-o din nou, după mai bine de-o jumătate de secol, la înmormîntarea mamei mele. Maică-mea a murit înainte de a împlini optzeci și șase de ani, iar mătușă-mea era cu vreo unsprezece sau doisprezece ani mai tînără. Cu vreo doi în urmă părăsisem banca la care lucram, cu o pensie bunicică și cu o strîngere de mînă însoțită de un plic. Centrala din Westminster, care preluase afacerile Băncii, socotise că sucursala noastră era inutilă. Deși toți erau de părere că avusesem noroc, mie îmi venea greu să-mi umplu timpul. Nu fusesem niciodată căsătorit, dusesem dintotdeauna o existență tihnită și n-aveam nici un hobby în afară de pasiunea de a cultiva gherghine. Din toate aceste motive, înmormîntarea maică-mii nu a fost pentru mine un eveniment tocmai neplăcut.

Tatăl meu murise de peste patruzeci de ani. Fusese antreprenor de construcții și țin minte că obișnuia să-și facă siesta în locurile cele mai ciudate cu putință, căci era cam somnoros din fire, ceea ce o scotea din sărite pe maică-mea, o femeie aprigă, care nu se sfia să-l caute pentru a-i tulbura tihna. Îmi amintesc că în copilărie am intrat o dată în baie – locuiam pe atunci în Highgate – și l-am văzut pe tata lungit în cadă: dormea îmbrăcat. Fiind cam miop, am crezut mai întîi că-i vreun pardesiu curățat de maică-mea și pus la uscat, dar l-am auzit pe tata murmurînd: „Trage

zăvorul pe dinăuntru înainte de a ieși!“ Era prea leneș ca să iasă din cadă și prea somnoros, cred, ca să-și dea seama că porunca lui era cu neputință de îndeplinit. Altă dată, într-o vreme cînd conducea șantierul unui cvartal de locuințe din Lewisham, își făcea siesta în cabina macaralei-gigant, iar munca pe șantier înceta pînă se trezea el. Maică-mea, care nu suferea de amețeli, se cățăra pe scări pînă la ultima schelă, în speranța că-l va descoperi, deși tata putea foarte bine să-și găsească un locșor de dormit în fundul excavațiilor făcute pentru viitorul garaj subteran. Am avut totdeauna impresia că părinții mei alcătuiau un cuplu destul de fericit: rolurile lor gemene, de vînător și vînat, li se potriveau, probabil; în orice caz, una dintre primele imagini despre maică-mea era aceea a unui cap în poziție de pîndă și a unui mers precaut, ca acela al unui cîine de vînătoare. Să-mi fie iertate aceste amintiri: la o înmormîntare te pomenești năpădit de ele, din pricină că stai și aștepți atît.

Ceremonia avea loc la un crematoriu cunoscut. Nu era multă lume, dar atîta cîtă era, părea cuprinsă de starea aceea de așteptare febrilă, pe care oamenii nu o încearcă niciodată în fața unui mormînt. Se vor deschide oare ușile cuptorului? Nu cumva sicriul se va poticni în drumul lui spre flăcări? Deodată am auzit în spatele meu un glas, rostind cît se poate de clar, pe un ton bătrînesc:

— Am asistat o dată la o incinerare prematură.

Era mătușă-mea Augusta – am recunoscut-o cu oarecare greutate, amintindu-mi o fotografie din albumul meu de familie. Sosise cu întîrziere, îmbrăcată cam așa cum s-ar fi putut îmbrăca scumpa și regretata noastră regină Mary, dac-ar mai fi fost printre noi și dacă s-ar fi adaptat cît de

cît la moda actuală. I-am privit cu uimire părul de un roșu strălucitor, strîns într-un coc monumental, și cei doi dinți mari, din față, care îi dădeau un aer de vitalitate, cam ca acela al omului din Neanderthal. Cineva spuse: „Sst!“ și un pastor începu o rugăciune, pe care cred că o compusese chiar el: n-am mai auzit-o la nici o altă înmormîntare, și am asistat, slavă Domnului, la multe! E normal ca un director de bancă să aducă un ultim omagiu oricărui vechi client care nu-i „în deficit“, cum se spune în limbaj bancar; și, în orice caz, eu personal am o adevărată slăbiciune pentru înmormîntări. În aceste împrejurări, oamenii își arată de obicei fața lor cea mai bună, sînt serioși și sobri, și optimiști în ce privește propria lor nemurire.

Ceremonia de incinerare a mamei mele s-a desfășurat fără nici o piedică. Florile au fost scoase, din motive de economie, de pe sicriu, iar acesta, la o simplă apăsare pe buton, a lunecat undeva, dincolo de raza privirii noastre. După aceea, în lumina tulbure a soarelui, am dat mîna cu o sumedenie de nepoți, nepoate și veri pe care nu-i văzusem ani de zile, încît nu mai eram în stare să-i recunosc. Era de la sine înțeles că trebuia să aștept urna cu cenușă, așa că am așteptat, în vreme ce coșul crematoriului fumega încetișor deasupra capetelor noastre.

— De bună seamă că ești Henry, mi se adresă mătușa Augusta, ațintindu-și asupra mea privirea gînditoare a ochilor ei albastru închis.

— Da, iar dumneata ești desigur mătușa Augusta.

— E mult de cînd maică-ta nu mi-a mai dat nici un semn de viață. Sper că a avut o moarte ușoară.

— A, da, știi... la vîrsta ei... Inima a încetat brusc să-i bată. A murit de bătrînețe.

— Bătrîneţe? Păi, nu era decît cu doisprezece ani mai în vîrstă decît mine! exclamă mătuşa Augusta, pe un ton de reproş.

Am făcut cîţiva paşi împreună prin grădina crematoriului. Grădina unui crematoriu seamănă la fel de puţin cu o grădină adevărată, cum seamănă un teren de golf cu un peisaj autentic. Peluzele sînt prea îngrijite, iar copacii prea înşiraţi ca la paradă; urnele însele au ceva din lădiţele cu nisip de pe care sînt lovite mingile de golf.

— Ia spune-mi, mai lucrezi la Bancă? mă întrebă mătuşa Augusta.

— Nu, am ieşit la pensie acum vreo doi ani.

— La pensie? Un tînăr ca tine?! Pentru Dumnezeu, cum îţi foloseşti timpul?

— Cultiv gherghine, mătuşă Augusta.

Cu o mişcare regească, mătuşă-mea se răsuci pe călcîie făcînd să-i foşnească rochia fantomatică.

— Gherghine?! Păi ce-ar fi zis taică-tău?

— Ştiu că pe el nu-l interesau florile. Pentru el, o grădină însemna pierderea unui teren de construcţie. Ar fi fost în stare să calculeze cîte dormitoare suprapuse ar fi putut să fie construite pe terenul acela. Era un om foarte somnoros.

— Avea nevoie de dormitoare şi pentru alte treburi, nu numai pentru somn, îmi replică mătuşă-mea, cu o vulgaritate care mă surprinse.

— Dormea în locurile cele mai bizare. Ţin minte că o dată l-am surprins în baie...

— Într-un dormitor avea altceva de făcut decît să doarmă, îmi tăie vorba mătuşă-mea. Tu însuţi eşti dovada.

Am început să înţeleg de ce părinţii mei o văzuseră atît de puţin pe mătuşa Augusta. Avea un temperament care nu putea să-i placă maică-mii. Fără să fie o puritană, maică-mea ţinea ca lucrurile să fie spuse sau făcute la timpul potrivit. La masă, trebuia să vorbim despre mîncare.

Poate chiar și despre prețurile alimentelor. Cînd ne duceam la teatru, în antract vorbeam despre piesa respectivă sau despre alte piese. La micul dejun, vorbeam despre noutățile zilei. Se pricepea să readucă discuția pe făgașul ei normal, ori de cîte ori aceasta o lua razna. Avea și o formulă : „Dragul meu, nu e momentul..." Poate că în dormitor vorbea despre dragoste, m-am gîndit eu, molipsindu-mă de franchețea mătușii Augusta. Tocmai de aceea nu putea să suporte gîndul că tata dormea în locuri nepotrivite ; și tot din aceeași pricină, văzînd că mă pasionează gherghinele, mă îndemna adeseori să uit de ele în timpul orelor de birou, la Bancă.

La capătul plimbării, urna cu cenușă mă aștepta. Alesesem o urnă de un model cît se poate de clasic, din oțel negru, și aș fi vrut să mă asigur de imposibilitatea unei erori, dar mi se înmînă un colet ambalat în hîrtie maro, cu peceți roșii la colțuri – un colet extrem de curat, care-mi amintea de un cadou de Crăciun.

— Ce-ai de gînd să faci cu urna ? mă iscodi mătușă-mea.

— Mă gîndesc să o montez pe un mic soclu, printre gherghinele mele.

— Ar arăta cam lugubru, iarna.

— Nu m-am gîndit la asta. Aș putea s-o țin în casă, iarna.

— S-o muți de colo pînă colo ?! Soră-mea nu prea are șanse să se odihnească în pace !

— O să mă mai gîndesc.

— Ia spune-mi, nu ești însurat, nu-i așa ?

— Nu, nu sînt.

— Copii ai ?

— Firește că nu.

— Se pune problema, cui o să-i lași moștenire cenușa soră-mii. Probabil că eu o să mor înaintea ta.

— E greu să te gîndești la toate deodată.

— Ai fi putut s-o lași aici, îmi spuse mătușă-mea.

— Mă gîndeam c-o să arate bine în mijlocul gherghinelor, îi răspunsei eu cu încăpățînare, fiindcă îmi petrecusem toată seara din ajun făcînd schițe pentru un soclu simplu și sobru.

— *À chacun son goût*[1], rosti mătușă-mea, cu un accent franțuzesc surprinzător de corect (familia mea nu mi se păruse niciodată prea cosmopolită).

— Ei bine, mătușă Augusta, i-am spus cînd am ajuns la poarta crematoriului (mă pregăteam să plec acasă, unde mă așteptau gherghinele). Nu ne-am văzut de mulți ani, dar sper...

Îmi lăsasem afară mașina de tuns iarba, neacoperită, și mă temeam că o să înceapă să plouă – pe cer se vînturau niște nori cenușii, amenințători...

— Mi-ar face mare plăcere dacă ai veni într-una din aceste zile pe la mine, la Southwood, să bei o ceașcă de ceai, urmai eu.

— Pentru moment, aș prefera o băutură mai tare și mai tranchilizantă. Nu în fiecare zi îți vezi sora azvîrlită în flăcări. Întocmai ca *Pucelle*[2].

— Nu pricep...

— Ioana d'Arc.

— Am acasă o sticlă de sherry, dar stau cam departe, și poate...

— Eu locuiesc, oricum, la nord de fluviu și am tot ce ne trebuie, îmi spuse mătușa Augusta cu hotărîre în glas și, fără să-mi ceară asentimentul, chemă un taxi. A fost cea dintîi și, privită retrospectiv, cea mai memorabilă dintre călătoriile pe care aveam să le facem împreună.

1. Fiecare cu gustul lui (fr.).
2. Fecioară (fr.).

Capitolul 2

Previziunile mele meteorologice se adeveriră. Ploaia începu să se reverse din norii cenușii, silindu-mă să mă gîndesc la problemele mele. Pe trotuarele lucioase ale străzilor, oamenii își deschideau umbrelele sau se adăposteau prin gangurile de la intrarea magazinelor Burton, United Dairies, Mac Fisheries sau ABC. Nu știu de ce, dar ploaia în suburbii are pentru mine un aer de duminică.

— La ce te gîndești? mă întrebă mătușa Augusta.

— Am făcut o prostie! Mi-am lăsat mașina de tuns iarba afară, pe peluză, fără nici o husă.

Mătușă-mea îmi spune, fără pic de înțelegere:

—Lasă mașina de tuns iarba, nu te mai gîndi la ea! Ce ciudat! S-ar zice că doar la ceremonii religioase ne mai întîlnim și noi. Data trecută te-am văzut la botezul tău. Am venit, fără să fiu poftită. Întocmai ca Zîna cea rea, chicoti mătușa Augusta.

— De ce nu te-au invitat?

— Știam prea multe. Despre amîndoi. Țin minte c-ai fost liniștit, mult prea liniștit. Nici măcar n-ai țipat, ca să scoți drăcușorul din tine. Mă întreb dacă și-acum e tot acolo...

Apoi, către șofer:

— Nu cumva să confunzi Piața cu Scuarul, cu Rondul sau cu Parcul. Eu locuiesc în Piață.

— N-am știut că erați certați. Am găsit fotografia în albumul de familie.

— Aparențele trebuiau salvate, îmi răspunse mătușă-mea, cu un oftat care răspîndi un iz de pudră parfumată. Maică-ta era o femeie foarte evlavioasă, o adevărată sfîntă. Ar fi meritat să fie îmbrăcată în alb la înmormîntare. *La Pucelle !*

— Nu prea înțeleg... *La Pucelle* înseamnă... Păi, mătușă Augusta, ce fel de fecioară a fost maică-mea, dacă m-a născut pe mine ?

— Da, numai că tu ești fiul lui taică-tău, nu al maică-tii !

În dimineața aceea fusesem foarte tulburat, ba chiar ațîțat la gîndul ceremoniei. Dacă n-ar fi fost vorba de incinerarea propriei mele mame, aș fi socotit prilejul ca pe un interludiu agreabil, în stare să rupă monotonia vieții mele zilnice de pensionar, și-mi aminteam cu plăcere de ultima zi petrecută la Bancă, ziua cînd îmi luasem rămas-bun de la atîția clienți admirabili. Dar vorbele aruncate ca din întîmplare de mătușă-mea dădeau interludiului o întorsătură la care nu m-aș fi gîndit niciodată. Se spune că sughițurile pot fi curmate de o emoție neașteptată, deși o asemenea emoție le poate și provoca. Am sughițat o întrebare incoerentă.

— Îți repet că maică-ta oficială era o sfîntă. Fata cu pricina refuzase să se mărite cu taică-tău, care era nerăbdător – dacă acest cuvînt, care sugerează energia, poate fi folosit în cazul lui – să-și normalizeze situația. Pe scurt, soră-mea a consimțit să ia totul asupra ei, căsătorindu-se cu dumnealui. (Taică-tău era un om lipsit de voință.) După aceea, luni în șir și-a tot burdușit pîntecele cu perne din ce în ce mai groase. Nimeni nu bănuia nimic. Ea purta pernele pînă și în pat, iar o dată, cînd taică-tău a încercat să facă dragoste cu ea (după căsătorie, dar înainte de a te naște tu),

s-a arătat din cale-afară de scandalizată. Chiar și după ce-ai venit tu pe lume, ea i-a refuzat așa-zisele drepturi despre care vorbește Biserica. Lasă că nici el nu era omul care să le respecte!

Mă lăsasem pe spătarul banchetei, sughițînd întruna. N-aș fi fost în stare să vorbesc, nici dac-aș fi încercat. Îmi aminteam de vizitele mamei mele pe șantier, pînă sus pe schele, și mă întrebam dacă le făcea împinsă de gelozie sau de teama că se va vedea silită să-și petreacă din nou atîtea luni burdușită cu tot felul de perne.

— Nu! exclamă mătușă-mea adresîndu-se șoferului. Aici e Grădina, iar eu ți-am spus că locuiesc în Piață!

— S-o cotesc la stînga, doamnă?

— Nu, la dreapta. La stînga e Rondul.

— N-o lua în tragic, Henry, îmi spune mătușa Augusta. Soră-mea, adică mama ta vitregă – poate c-ar fi bine să-i spunem astfel – era o persoană de o rară noblețe.

— Și tatăl... hîc!... meu?

— Cam canalie, dar așa-s mai toți bărbații. Poate că asta-i calitatea lor cea mai de preț. Sper că și tu, Henry, ești o canalie, măcar un pic.

— N-aș... hîc!... crede.

— Se va vedea, la timpul potrivit. Oricum, tu ești fiul tatălui tău. Cel mai bun leac împotriva sughițului este să bei de pe cealaltă margine a unui pahar. Poți imita un pahar cu căușul mîinii, nu e nevoie să bei cu adevărat, ca să-ți treacă sughițul.

Am tras adînc aer în piept, apoi am întrebat-o pe mătușă-mea:

— Cine a fost mama mea, mătușă Augusta?

Ea însă se depărtase de acest subiect.

— Nu, omule! îi spuse șoferului. Aici e Rondul!

— Păi ziceați ca s-o cotesc la *dreapta*, doamnă!

— Atunci scuză-mă. Am greșit. Nu prea știu niciodată precis care e dreapta și care e stînga. Babord și tribord, asta știu, din cauza culorilor: roșu înseamnă stînga. Ar fi trebuit s-o iei spre babord, nu spre tribord.

— Nu-s navigator, doamnă!

— Nu face nimic. Ocolește Rondul și ia-o de la început. Vina e a mea.

Șoferul opri mașina în fața unui local.

— Păi, dacă mi-ați fi zis, doamnă, să vă duc la Coroana și Ancora...! exclamă el.

— Henry, îmi spuse mătușă-mea, ce-ar fi să încetezi o clipă cu sughițurile astea?

— Hîc? făcui eu.

— Contorul arată șase șilingi și șase pence, ne comunică șoferul.

— Atunci să-l lăsăm să ajungă la șapte șilingi, zise mătușa Augusta. Henry, cred că e bine să te previn, înainte de a intra în local, că în cazul meu un giulgiu alb ar fi fost cam deplasat.

— Dar tu n-ai fost niciodată măritată, replicai eu, dintr-o suflare, pentru a o lua înaintea sughițului.

— De peste șaizeci de ani încoace n-am dus aproape niciodată lipsă de un prieten, îmi răspunse mătușa Augusta și adăugă, poate din pricina îndoielii ce mi se citea pe față: Să știi, Henry, că vîrsta ne poate modifica puțintel emoțiile, dar nu le suprimă.

Nici măcar aceste cuvinte nu au avut darul de a mă pregăti sufletește pentru ceea ce aveam să descopăr în curînd. Viața petrecută la Bancă mă învățase, desigur, să nu mă mai mir de nimic, nici măcar de cele mai extravagante cereri de credit, astfel încît îmi făcusem un obicei să nu solicit și să nu ascult vreo explicație. Aprobam sau refuzam pur și simplu cererea respectivă, în temeiul solva-

bilității anterioare a clientului. Dacă cititorul are impresia că sînt un personaj cam static din fire ar face bine să ia în considerație condițiile care m-au format în lunga mea carieră, înainte de a mă pensiona. Mătușă-mea nu fusese condiționată de absolut nimic, niciodată – după cum aveam să descopăr ceva mai tîrziu –, iar acum n-avea cîtuși de puțin intenția de a-mi explica mai mult decît o făcuse.

Capitolul 3

Coroana și Ancora amintea, prin arhitectura ei, de o bancă în stil georgian. Prin ferestre puteam vedea niște indivizi cu mustăți, îmbrăcați în haine de tweed despicate la spate, aidoma costumelor de călărie ; în mijlocul lor se vedea o fată în pantaloni *jodhpuri*[1]. Nu era genul de oameni cărora le-aș fi acordat prea mult credit, și mă îndoiam că vreunul dintre ei, cu excepția fetei, călărise vreodată. Păreau să bea cu toții bitter și aveam impresia că economiile pe care le-ar fi putut pune deoparte se duceau mai degrabă la croitori și la frizeri, decît la profesorii de echitație. O îndelungată experiență cu clientela Băncii mă făcea să prefer unui băutor de bere elegant îmbrăcat, un băutor de whisky îmbrăcat în straie ponosite.

Am intrat pe o ușă laterală. Apartamentul mătușii mele se afla la etajul al doilea. Pe palierul primului etaj am văzut o canapeluță, despre care aveam să aflu că fusese cumpărată de mătușă-mea ca să se poată odihni puțintel pe drum. Generoasă din fire, nu-și cumpărase un scaun, ci o canapea care abia încăpea pe palierul acela îngust.

— Totdeauna mă odihnesc un pic, cînd ajung aici. Așază-te și tu, Henry. Treptele sînt înalte, deși poate că, la vîrsta ta, nu ți se par așa.

---

1. Un fel de pantaloni de călărie (denumirea lor vine de la satul Jodhpur din India).

Și, examinîndu-mă cu un ochi critic, adăugă:

— Evident că te-ai schimbat mult de la ultima noastră întîlnire, cu toate că n-ai mai mult păr decît atunci.

— Am avut, dar l-am pierdut, îi explicai eu.

— Eu mi l-am păstrat pe al meu. Încă și azi mă pot așeza pe el. Rapunzel, Rapunzel, dă-ți drumul la păr[1]! adăugă ea, uimindu-mă. Nu vreau să spun că i-aș fi putut da drumul de la etajul al doilea...

— Zgomotul din local nu te deranjează?

— Da' de unde! Și apoi, un bar ca ăsta e foarte convenabil, cînd mi se termină proviziile. Chiar o să-l trimit pe Wordsworth, numaidecît.

— Cine-i Wordsworth?

— Eu îi spun Wordsworth pentru că nu mă pot obișnui să-i spun Zachary. De multe generații încoace, întîiul născut din familia lui a fost botezat Zachary, din pricina acelui Zachary Macaulay[2], care a făcut atîtea pentru ei la Clapham Common[3]. L-am poreclit Wordsworth cu gîndul la episcop, nu la poet[4].

— E valetul dumitale?

— Să zicem mai bine că se îngrijește de nevoile mele. E un bărbat foarte drăguț, foarte blînd și foarte puternic. Dar nu cumva să-l lași să-ți ceară un C.T.C. Primește destul de la mine.

— Ce-i aia un C.T.C.?

— Așa se spunea la bacșiș sau la cadou în Sierra Leone, în timpul războiului, cînd el era încă

---

1. Personaj dintr-un basm al fraților Grimm.
2. Zachary Macaulay, filantrop englez din secolul al XVIII-lea.
3. Clapham Common, cartier londonez pe malul sudic al Tamisei.
4. E vorba de un episcop, nepot al celebrului poet englez William Wordsworth.

un copil. E vorba de inițialele unei mărci de țigări, Cape to Cairo, pe care toți marinarii obișnuiau să le împartă, cu dărnicie.

Mătușă-mea vorbea prea repede ca s-o pot înțelege, astfel încît apariția acelui negru atletic, care deschise ușa îndată după ce ea apăsă pe butonul soneriei, mă luă cam pe nepregătite. Era un bărbat de vîrstă mijlocie, încins cu un șorț dungat, ca acelea pe care le poartă măcelarii.

— Wordsworth, i se adresă mătușă-mea cu un soi de cochetărie, văd c-ai spălat vasele rămase de la micul dejun, fără să mă mai aștepți.

Negrul se zgîia la mine, încît mă întrebam dacă nu cumva aștepta un C.T.C. ca să mă lase să trec.

— Acesta e nepotul meu, îi explică ea lui Wordsworth.

— Adevăr grăiești, muiere?

— Sigur că da! Ah, Wordsworth, Wordsworth! adăugă mătușă-mea, pe un ton de tachinărie.

Negrul ne lăsă să intrăm. Lumina ardea în living, căci se întunecase; o clipă, am rămas orbit de scînteierile bibelourilor de cristal, care-și aruncau razele în toate colțurile încăperii. Pe bufet erau niște îngerași îmbrăcați în straie vărgate, ca ambalajul unor bomboane de mentă, iar într-o nișă se vedea o Madonă în rochie albastră, cu fața aurită, ca și nimbul ce o încununa. Pe un piedestal de aur, așezat pe o măsuță, se vedea un pocal bleumarin, încăpător cît patru sticle de vin și împodobit de jur-împrejur cu o împletitură aurie, prin care se ițeau trandafiri roz și frunze verzi de iederă. Pe rafturile de cărți tronau o mulțime de berze mov, lebede roșii și pești albaștri. Niște negrese îmbrăcate în rochii stacojii țineau în mîini făclii de ceară verzuie. Un candelabru, făcut parcă din cristale de zahăr, cu ghirlande de flori

albastre, roz și galbene, scălda în strălucirea lui întreaga priveliște.

— Veneția a însemnat mult pentru mine, pe vremuri, îmi spuse mătușă-mea, cam fără rost.

N-am pretenția că mă pricep la lucrurile astea, dar felul în care era împodobit salonul mi se părea cam exagerat și de un gust îndoielnic.

— Ce măiestrie ! continuă mătușă-mea. Wordsworth, fii drăguț și adu-ne două whisky-uri. Augusta se simte nițeluș întristată după ceremonia tare, tare tristă la care a luat parte.

Îi vorbea ca unui copil sau ca unui amant – deși refuzasem să accept ipoteza unei astfel de relații.

— Totul O.K. ? o întrebă Wordsworth. Nu luat pilulă rea ?

— Totul a decurs normal, îi răspunse mătușă-mea. Vai, Henry, nu cumva ți-ai uitat pachetul ?

— Nu, îl am aici.

— Poate c-ar fi mai bine ca Wordsworth să-l pună în frigider.

— Nu e nevoie, mătușă Augusta. Cenușa nu se alterează.

— Așa e, cred că ai dreptate. Proastă mai sînt ! Totuși, lasă-l pe Wordsworth să-l pună în bucătărie. N-are rost să ne amintim în fiece clipă de biata soră-mea. Și acum, dă-mi voie să-ți arăt camera mea. Mai am și acolo destule comori venețiene.

Într-adevăr, avea. Măsuța ei de toaletă era plină de strălucirea lor : oglinzi, pudriere, scrumiere, cutiuțe cu ace de siguranță...

— Îmi luminează pînă și zilele cele mai întunecate, îmi spuse.

În cameră se afla un pat dublu, foarte mare și la fel de înzorzonat ca oglinda.

— Mă simt foarte atașată de Veneția, pentru că acolo mi-am început adevărata carieră și călătoriile, îmi explică ea. Totdeauna mi-a plăcut

să călătoresc. Și sufăr enorm de cînd nu mai pot călători după pofta inimii.

— Vîrsta ne atinge pe negîndite, îmi dădui eu cu părerea.

— Vîrsta ? Nu la vîrstă mă refeream. Sper că nu arăt chiar atît de decrepită, Henry ! E vorba de altceva, și anume de faptul că-mi place să am companie, iar Wordsworth e foarte ocupat acum – se pregătește pentru examenul de admitere la London School of Economics. Asta e cămeruța lui Wordsworth, adăugă ea deschizînd ușa unei încăperi alăturate, unde zării numaidecît o sumedenie de bibelouri reprezentînd personaje din lumea lui Disney, ba chiar și mai rău : toți șoarecii, iepurii și pisicile rînjitoare din desenele animate americane proaste – personaje suflate în sticlă, cu aceeași minuție ca și candelabrul.

— Sînt tot din Veneția, îmi spuse mătușă-mea. Ingenios făcute, dar nu chiar atît de frumoase. Le-am socotit totuși potrivite pentru o cameră de bărbat.

— Îi plac lucrurile astea ?

— Nu prea stă aici, îmi răspunse mătușă-mea. Ocupat cum e cu studiile, și cu toate celelalte...

— Nu mi-ar plăcea să mă trezesc în mijlocul unor astfel de obiecte.

— Păi și lui i se întîmplă destul de rar.

Mătușa Augusta mă conduse înapoi în living, unde Wordsworth adusese între timp trei pahare venețiene cu bordura aurită și o carafă cu apă, vîrstată ca marmura, în culori diferite. Sticla de whisky Black Label părea insolită în ciuda banalității ei, întocmai ca unicul invitat în smoching la un bal costumat : comparația asta îmi trecu prin minte instantaneu, deoarece mă pomenisem de mai multe ori în această situație penibilă, din pricina aversiunii mele pentru orice deghizare.

— Tilifonul sunat tot timpul cît ai lipsit, spuse Wordsworth. Eu zis la toți că ești plecată la înmormîntare șic.

— Ce bine e cînd poți spune adevărul! oftă mătușă-mea. N-a lăsat nimeni vreun mesaj?

— Bietu' Wordsworth nu priceput boabă. „Nu poți vorbește englezește“, spus eu la toți. Ei grăbit atunci închidă tilifon.

Mătușă-mea turnă în pahare whisky, mai mult decît obișnuiam eu să beau.

— Aș vrea ceva mai multă apă, mătușă Augusta, o rugai.

— Acum pot să vă mărturisesc la amîndoi ce bine-mi pare că totul a mers strună. Am asistat o dată la o înmormîntare foarte simandicoasă – văduva unui literat celebru, care nu fusese chiar cel mai fidel dintre soți. Era imediat după primul război mondial, locuiam la Brighton și eram pasionată pe atunci de activitatea Fabienilor. Auzisem despre ei de la taică-tău, pe vremea cînd eram încă o fetișcană. Ajunsesem acolo devreme, ca simplă spectatoare, și stăteam rezemată de balustradă la locul de împărtășanie – dacă poți spune asta cu privire la capela unui crematoriu –, încercînd să deslușesc numele de pe coroanele mortuare. Ajunsesem prima și eram singură cu florile și sicriul. Îl rog pe Wordsworth să mă scuze că pomenesc toate aceste detalii, el a mai auzit povestea asta... Dă-mi voie să-ți umplu paharul!

— Nu, mulțumesc, mătușă Augusta. Am băut destul.

— Ei bine, pesemne că, tot bîjbîind pe-acolo, am atins din greșeală un buton, iar sicriul acela a început atunci să alunece, porțile s-au deschis – simțeam suflul fierbinte al cuptorului și auzeam freamătul flăcărilor. Pe scurt, porțile se închiseră peste sicriu, tocmai în clipa cînd își făcea apariția

un întreg alai : domnul și doamna Bernard Shaw, domnul H.G. Wells, domnișoara E. Nesbit[1] (ca să folosesc numele ei de fată), doctorul Havelock Ellis[2], domnul Ramsay MacDonald[3], precum și ilustrul văduv, în timp ce pastorul (firește, un pastor ecumenic) intra pe o ușă aflată peste drum de balustradă. Cineva începu să intoneze un imn umanist compus de Edward Carpenter[4] : „*Cosmos, o, Cosmos, oare Cosmos să-ți spunem* ?“ Sicriul însă dispăruse.

— Și ce-ai făcut, mătușă Augusta ?

— Mi-am îngropat fața în batistă, prefăcîndu-mă mîhnită, dar cred că nimeni în afară de pastor (care însă n-a scos o vorbă) n-a observat absența sicriului. În nici un caz văduvul, care nu păruse s-o observe pe nevastă-sa atîția ani ! Doctorul Havelock Ellis a rostit cîteva cuvinte de-a dreptul emoționante (cel puțin așa mi s-a părut mie atunci : nu mă hotărîsem să mă arunc în vîltoarea catolicismului, stăteam doar pe marginea ei) despre demnitatea unei ceremonii funebre oficiate fără iluzii și fără retorism. Ba chiar, fără vreun cadavru, ar fi putut spune. Toată lumea era mulțumită. Acum poți înțelege de ce azi-dimineață eram atît de preocupată să nu mă ating de nimic.

I-am aruncat mătușii mele o privire piezișă, peste paharul cu whisky. Nu știam ce să-i spun. „Ce întîmplare tristă !“ ar fi fost nepotrivit. Mă întrebam dacă înmormîntarea aceea avusese loc

---

1. E. Nesbit (1858-1924), scriitoare engleză pentru copii, pe numele ei adevărat Hubert Bland.
2. Havelock Ellis (1859-1939), scriitor englez.
3. Ramsay MacDonald (1866-1937), lider laburist din Anglia, fost prim-ministru.
4. Edward Carpenter (1844-1929), poet englez, influențat de Walt Whitman.

aievea, deși în lunile următoare aveam să mă conving că poveștile mătușii mele erau totdeauna adevărate în esență – doar unele detalii putînd fi adăugate cîteodată, pentru întregirea tabloului. Wordsworth fu cel care găsi cuvintele pe care ar fi trebuit să le rostesc eu însumi :

— La înmormîntări se cade să ai mare grijă, spuse el. Și adăugă : În Mendeland – prima mea nevastă a fost mende – cadavrele celor răposați sînt deschise ca să scoată splina de la ei. Cînd splina e prea mare, va să zică răposatul a fost vrăjitor și atunci toată lumea bate joc de familia lui și pleacă repede de la înmormîntare. Așa s-a întîmplat cu socru-meu. El mort de malarie, dar ageamiii ăia habar n-avut că malaria mărește splina. Nevasta mea și maică-sa plecat atunci din Mendeland și venit la Freetown, fiindcă nu vrut să fie bătaia de joc a vecinilor.

— Pesemne că-n Mendeland or fi mulți vrăjitori, zise mătușă-mea.

— A, mulți, prea mulți chiar !

— Trebuie să plec, mătușă Augusta, spusei eu. Nu-mi iese din cap mașina aia de tuns iarbă : mă tem c-o să ruginească în ploaie !

— Spune-mi, Henry, o să-ți lipsească maică-ta ?

— A, da..., desigur ! îi răspunsei.

În realitate însă nici nu mă gîndisem la asta, prins cum eram de pregătirile de înmormîntare, de discuțiile cu notarul, cu directorul băncii maică-mii și cu agentul imobiliar pe care-l solicitasem să-i vîndă mica vilă din nordul Londrei. Un burlac nu prea știe ce poate face cu lucrurile agonisite de o femeie. Mobila poate fi vîndută la licitație, dar ce să facă cu rufăria de corp demodată a unei femei bătrîne sau cu borcănașele ei de cremă, pe jumătate goale ? I-am pus mătușii această întrebare, iar ea mi-a răspuns :

— Mă tem că eu și maică-ta aveam gusturi diferite în materie de îmbrăcăminte și chiar în materie de creme. În locul tău, le-aș da cadou menajerei ei, cu condiția să ia tot, absolut tot.

— Mă bucur foarte mult că te-am revăzut, mătușă Augusta! Ești singura mea rudă apropiată.

— Singura de care ai cunoștință... Taică-tău avea momente cînd era foarte activ...

— Biata mea mama vitregă... Însă n-am să o pot considera vreodată mamă pe o altă femeie.

— Cu atît mai bine.

— Ori de cîte ori construia vreun imobil, taică-meu avea grijă să mobileze un apartament-model, în care cred că se ducea uneori să doarmă, după-amiaza. Se prea poate ca tocmai într-unul din apartamentele acelea să fi fost eu însumi...

Din considerație pentru mătușă-mea, n-am rostit cuvîntul „conceput".

— Mai bine lasă ipotezele, îmi zise ea.

— Sper c-o să vii să-mi vezi gherghinele, într-o zi. Au înflorit...

— Sigur că da, Henry. Acum, că te-am regăsit, n-o să te las să-mi mai scapi. Îți place să călătorești?

— N-am avut niciodată ocazia.

— Avînd în vedere că Wordsworth e atît de ocupat, poate că o să facem împreună un voiaj, două.

— Cu plăcere, mătușă Augusta.

Mă gîndeam că ar putea fi vorba doar de o excursie pe litoral, nicidecum mai departe.

— O să-ți telefonez, îmi spuse mătușă-mea.

Wordsworth mă însoți pînă la ușă. Abia după ce-am trecut de Coroana și Ancora, mi-am dat seama că uitasem să-mi iau pachețelul: și nu mi-aș fi amintit de el dacă fata cu *jodhpuri* n-ar

fi strigat, prin fereastra deschisă, pe sub care tocmai treceam: „Peter ăsta nu-i în stare să vorbească despre altceva decît despre cricket. Toată vara, numai despre asta vorbește. Fir-ar mama lui a dracului!“

Nu-mi place să aud asemenea înjurături pe buzele unei fete frumoase, dar cuvintele ei îmi amintiră de maică-mea, ale cărei rămășițe le uitasem în bucătăria mătușii Augusta. M-am întors așadar la ușa dinspre stradă. Deasupra ei am văzut un șir de sonerii, prevăzute fiecare cu cîte un microfon. Am apăsat pe un buton și am auzit deîndată vocea lui Wordsworth:

— Cine acolo?

— Henry Pulling.

— Nu cunosc pe nimeni cu numele ăsta.

— Păi abia am ieșit. Sînt nepotul mătușii Augusta.

— A, tipu' ăla!

— Am lăsat un pachet în bucătărie.

— Îl vrei?

— Te-aș ruga, dacă nu te deranjează...

Comunicarea între oameni implică uneori o mare risipă de timp. Cît de scurte și de adecvate par să fie dialogurile dintre oameni pe scenă sau pe ecran, în vreme ce în viața reală ne împiedicăm în vorbe, repetîndu-le la nesfîrșit!

— Un pachețel învelit în hîrtie maro? întrebă vocea lui Wordsworth.

— Da.

— Vrei aduc pe el chiar acum?

— Da, dacă nu te deranjează prea mult...

— Ba mă deranjează, zise Wordsworth. Așteaptă puțin.

Eram hotărît să-i arăt o mare răceală cînd îmi va aduce pachetul, dar Wordsworth își scoase pe ușă o față cu un zîmbet prietenos.

— Îți mulțumesc pentru osteneală, i-am spus cu toată răceala de care eram capabil.

Am băgat de seamă că pachetul nu mai era sigilat.

— L-a desfăcut careva ? îl întrebai.

— Vrut doar să văd ce-i înăuntru.

— Puteai să mă întrebi...

— Nu cumva supărat pe Wordsworth, omule ?

— Nu mi-a plăcut tonul cu care mi-ai vorbit adineaori.

— A, de vină-i doar microfonu' ăsta. Îl pun să zică tot felul de vorbe nu prea plăcute. Eu stau colo sus, iar vocea mea bubuie jos pe stradă, unde nu vede nimeni că-i doar Wordsworth bătrînu'. E o vrajă, omule. Ca tufișu' ăla în flăcări care vorbea către Moise bătrînu'. O dată vine pastorul bisericii Sfîntu' Gheorghe, din scuar. Și zice, c-un glas mieros : „Don'șoară Bertram, aș dori să urc la matale ca să stăm nițel de vorbă despre serbarea noastră de binefacere". „Bine, dom'le", îi răspund eu. „Dar ți-ai pus zgarda ?" „Firește, zice, dar cine ești ?" „Păi, omule, ai face mai bine să-ți pui și botnița înainte să urci..."

— Și el ce ți-a zis ?

— A plecat și nu mai întors niciodată. Mătușa matale rîs de prăpădit cînd povestit la ea. Dar eu nu vrut jignesc pe pastor, bătrînu' Wordsworth ispitit doar de microfonu' ăsta.

— Spune-mi, chiar te pregătești să intri la London School of Economics ?

— A, asta-i o glumă a lu' mătușa matale. Eu lucrat la hotel Grenada Palace. Avut uniformă, ca de general. La dumneaei plăcut uniforma asta. „Ești împăratu' Jones ?" întreabă ea pe mine. „Nu, doamnă, zic eu, sînt doar bătrînu' Wordsworth". „A, zice ea atunci, bard al bucuriei, ia strigă să-ți aud chiotele și cîntecele ciobănești !" Iar eu de colo : „Cucoană, matale scrii pe hîrtie ce spui, că tare

place la mine“. De atunci, eu învăț vorbele astea și tot spun pe ele ca un imn, zău!

Vorbăria lui mă cam ameţise.

— Bine, Wordsworth, îţi mulţumesc pentru osteneală şi sper să te revăd într-o bună zi.

— Pachetu' ăsta e chiar important?

— Da. Presupun că este.

— Atunci, cred că e cazu' dai ciubuc lu' bătrînu' Wordsworth.

— Ciubuc?

— C.T.C.

Amintindu-mi de avertismentul mătuşii mele, mă depărtai grabnic.

Întocmai cum mă aşteptasem, maşina mea nou-nouţă de tuns iarba era udă leoarcă; am şters-o bine şi i-am uns cu grijă cuţitele, apoi mi-am fiert două ouă şi mi-am pregătit un ceai. Aveam la ce să mă gîndesc în timpul mesei. Puteam oare să accept povestea pe care mi-o spusese mătuşa-mea? În acest caz, cine era mama mea? Am încercat să-mi amintesc de prietenele maică-mii, de-o vîrstă cu ea, dar la ce bun? Prieteniile astea luaseră desigur sfîrşit înainte de a mă naşte eu. Iar dacă ea nu fusese decît mama mea vitregă, mai avea oare vreun rost să-i pun cenuşa printre gherghinele mele?

În timp ce spălam vasele, m-am simiţit ispitit să spăl şi urna în chiuvetă: mi-ar fi folosit pentru marmelada pe care intenţionam să o pregătesc cu mîna mea la anul; un burlac ieşit la pensie trebuie să-şi ocupe timpul cu ceva, dacă nu vrea să îmbătrînească prea repede, iar urna ar fi putut să arate destul de bine pe măsuţa mea de ceai. Avea o culoare cam închisă, dar un vas de culoare închisă se potriveşte perfect pentru magiunul de prune sau pentru marmelada de coacăze şi mere. Ispita era mare, dar mi-am amintit ce drăguţ se

purtase mama mea vitregă, cu toată asprimea ei, cînd eram copil. Și apoi, cum aș fi putut să știu dacă mătușă-mea spunea adevărul? Am ieșit așadar în grădină și am ales un loc printre gherghine, unde să pot înălța un soclu.

Capitolul 4

Tocmai pliveam gherghinele – Polar Beauty, Golden Leader și Requiem – cînd telefonul începu să zbîrnîie, într-un fel neobișnuit ; la auzul acestei larme, care sfărîma liniștea grădiniței mele, m-am gîndit că cineva formase greșit numărul. Aveam foarte puțini prieteni, deși înainte de pensionare mă lăudam cu o sumedenie de relații. Unii clienți îmi rămăseseră fideli timp de douăzeci de ani, cunoscîndu-mă ca funcționar, casier și apoi director, în aceeași sucursală, dar nu fuseseră altceva decît niște simple cunoștințe. Rareori se întîmplă ca un director să fie promovat din rîndurile personalului aceleiași sucursale în care e chemat să-și exercite autoritatea, dar în cazul meu împrejurările fuseseră oarecum neobișnuite. Vreme de aproape un an îi ținusem locul directorului, care se îmbolnăvise, iar unul dintre clienții mei, un depunător important, care mă simpatiza foarte mult, a amenințat că-și va retrage capitalul dacă nu voi rămîne la conducerea sucursalei. Îl chema Alfred Keene, Sir Alfred Keene, și făcuse avere în industria cimentului ; cum taică-meu fusese antreprenor, exista un interes comun între mine și acest client care mă invita la masă cel puțin de trei ori pe an și care mă consulta întotdeauna în privința plasamentelor de capital, deși nu-mi urma niciodată sfatul. Spunea că sfaturile mele îl ajutau doar să ia o hotărîre. Avea o fiică nemăritată,

Barbara, care broda dantele – cred că le oferea în dar bisericii parohiale, pentru tombola organizată în cadrul acțiunilor ei de binefacere. Barbara îmi arăta multă simpatie, iar maică-mea mă îndemna să-i fac curte, fiind sigură că fata avea să moștenească averea lui Sir Alfred, dar acest motiv mi se părea necinstit, și apoi, femeile nu prea mă interesau : pe vremea aceea, Banca era singura mea pasiune, înlocuită acum cu gherghinele.

Din nefericire, Sir Alfred muri cu puțin timp înainte de ieșirea mea la pensie, iar domnișoara Keene plecă să se stabilească în Africa de Sud. Eram, firește, la curent cu toate problemele ei financiare : eu fusesem cel care cerusem, printr-o scrisoare, autorizația de la Banca Angliei, și tot eu îi amintisem acesteia, în repetate rînduri, că încă nu primisem răspuns la cerere. În ajunul plecării ei din Anglia, domnișoara Keene m-a invitat la cină – a doua zi urma să se îmbarce la Southampton. A fost o cină cam tristă, în lipsa lui Sir Alfred, un om foarte jovial, care obișnuia să rîdă în hohote pînă și de propriile-i glume. Domnișoara Keene m-a rugat să am grijă eu însumi de băuturi și am ales un vin de Amontillado, iar pentru masă vinul preferat al lui Sir Alfred, un Chambertin. Casa era una dintre acele vile spațioase din Southwood, înconjurată de tufe de rododendroni care, în seara aceea, șiroiau sub ploaia țîrîită și deasă de noiembrie. Pe peretele din spatele scaunului ocupat de obicei de Sir Alfred, se vedea un tablou în ulei înfățișînd o ambarcațiune de pescari surprinsă de furtună, o copie după Van de Velde. Mi-am exprimat speranța că domnișoara Keene va avea parte de o călătorie mai puțin dramatică.

— Am vîndut casa, cu mobilier cu tot, îmi spuse ea. Voi locui la niște veri de-ai mei.

— Îi cunoști bine ? o întrebai.

— Nu i-am văzut niciodată. Sînt niște veri de-al doilea. Am fost doar în corespondență cu ei. Timbrele de pe scrisorile lor sînt timbrele unei țări străine. N-au portretul reginei.

— Vei avea, în schimb, mult soare, o încurajai eu.

— Cunoști Africa de Sud?

— N-am prea ieșit din Anglia, îi răspunsei. Odată, în tinerețe, m-am dus împreună c-un camarad de școală în Spania, unde însă mi s-a făcut rău la stomac din cauza crustaceelor sau poate a uleiului.

— Tata avea o personalitate de-a dreptul strivitoare. N-am avut niciodată prieteni – cu excepția dumitale, desigur, domnule Pulling.

Mă cuprinde și acum mirarea, cînd amintesc de seara aceea în care era cît pe-aci s-o cer în căsătorie pe domnișoara Keene, și totuși m-am abținut. N-aveam, desigur, preocupări comune – dantelele și gherghinele n-au nimic altceva în comun decît că ambele sînt ocupații ale oamenilor singuri. Zvonurile despre marea fuziune bancară ajunseseră pe atunci la urechile mele. Ieșirea mea la pensie era iminentă și-mi dădeam seama că legăturile mele de prietenie cu clienții nu-i vor supraviețui multă vreme. Dacă i-aș fi cerut mîna, m-ar fi acceptat oare? Tot ce se poate. Diferența de vîrstă dintre noi nu era prea mare – ea avea aproape patruzeci de ani, iar eu aveam să împlinesc în curînd cincizeci și cinci. În afară de asta, știam că maică-mea și-ar fi dat consimțămîntul. Cît de mult s-ar fi schimbat totul dacă aș fi cerut-o de nevastă pe domnișoara Keene! N-aș mai fi auzit niciodată povestea aceea tulburătoare în legătură cu nașterea mea, fiindcă domnișoara Keene m-ar fi însoțit la înmormîntare, iar mătușă-mea n-ar fi îndrăznit să-mi vorbească în prezența ei. N-aș mai fi călătorit niciodată împreună

cu mătușă-mea. Da, aș fi fost scutit de multe necazuri, dar presupun că aș fi pierdut și multe ocazii.

— Voi locui lîngă Koffiefontein, îmi spuse domnișoara Keene.

— Unde-i asta?

— N-am habar. Ascultă! Plouă cu găleata.

Ne-am ridicat de la masă și ne-am retras în salon, ca să bem cafeaua. Pe un perete atîrna un tablou – o copie după Canaletto, înfățișînd o scenă venețiană. Toate tablourile din casa aceea păreau să înfățișeze peisaje străine, și însăși domnișoara Keene urma să plece la Koffiefontein. Îmi spuneam atunci că eu, unul, nu voi călători niciodată atît de departe, și-mi doream ca domnișoara Keene să rămînă aici, în Southwood.

— Mi se pare tare departe, i-am spus.

— Dacă aș avea ceva care să mă rețină aici... O bucată de zahăr sau două?

— Nu, mulțumesc, fără zahăr.

Fusese cumva o invitație să vorbesc? Iată o întrebare pe care n-am încetat să mi-o pun de atunci încoace. N-o iubeam, și sînt convins că nici ea nu mă iubea, dar poate că o viață în comun ar fi fost posibilă. Un an mai tîrziu, aveam să primesc o scrisoare de la ea: „Dragă domnule Pulling, mă întreb cum o mai fi la Southwood și dacă plouă. Aici avem parte de o iarnă frumoasă și însorită. Verii mei au o mică (!) fermă de zece mii de acri și pentru ei e o nimica toată să parcurgă un drum de șapte sute de mile ca să cumpere un berbec. Încă nu m-am obișnuit cu lucrurile de pe-aici și mă gîndesc adeseori la Southwood. Cum o mai duc gherghinele? În ce mă privește, am renunțat la dantele. Aici ducem o existență în aer liber".

I-am răspuns, dîndu-i cît mai multe vești, dar între timp ieșisem la pensie, așa că nu mă mai

aflam în centrul vieții din Southwood. I-am scris despre sănătatea șubredă a maică-mii și despre gherghinele mele. Erau printre ele unele, de un soi numit cam sinistru, Doliul Regelui Albert, niște flori de un purpuriu întunecat, pe care nu izbuteam să le cultiv cum se cuvine, dar nu-mi făceam sînge rău din pricina asta. Aveau un nume ciudat pentru o floare. În schimb, gherghinele din soiul Ben Hur înfloriseră.

Nu răspunsesem la telefon, fiind convins că era vorba de o greșeală, dar cum zbîrnîitul continua să se audă, mi-am lăsat gherghinele și am intrat în casă.

Telefonul se afla pe dulapul în care-mi țineam conturile și corespondența prilejuită de moartea maică-mii. De cînd încetasem să mai fiu director, nu mai primisem niciodată atîtea scrisori : din partea notarului, din partea antreprenorului de pompe funebre, din partea Fiscului, din partea crematoriului, din partea medicilor care-o îngrijiseră pe maică-mea, din partea Asistenței Sociale, ba chiar și cîteva scrisori de condoleanțe. Aproape că m-aș fi putut crede din nou un om de afaceri.

Ridicai receptorul și o auzii pe mătușă-mea :

— Greu mai răspunzi !

— Eram ocupat în grădină.

— Apropo, în ce stare era mașina aia de tuns iarbă ?

— Foarte udă, dar fără nici o stricăciune serioasă.

— Să-ți spun ceva nemaipomenit : poliția a făcut descindere în locuința mea.

— Poliția ?... O descindere ?

— Da, și te rog să mă asculți cu atenție, căci s-ar putea să te viziteze și pe tine !

— De ce naiba ?

— Mai ai cenușa maică-tii ?

— Firește că da.

— Poliția dorește s-o vadă. S-ar putea chiar să vrea s-o trimită la analiză.

— Bine, mătușă Augusta, dar... te-aș ruga să-mi spui exact ce s-a întîmplat.

— Mă străduiesc, numai că tu mă tot întrerupi cu exclamațiile tale inutile. Era pe la miezul nopții, iar eu și Wordsworth ne dusesem la culcare. Din fericire, îmi pusesem cea mai bună cămașă de noapte. Deodată, am auzit soneria de jos, iar domnii aceia ne-au spus prin interfon că sînt de la poliție și că au un mandat de percheziție. „Pe ce motiv?" i-am întrebat eu. O clipă, m-am gîndit că s-ar putea să fie la mijloc o acțiune rasistă. Există acum atîtea regulamente pentru și împotriva raselor, încît nu mai știi ce e voie și ce nu e voie...

— Ești sigură că erau de la poliție?

— Păi firește că le-am cerut să-mi arate mandatul, dar ia spune-mi, tu știi cum arată un mandat? Pentru mine ar fi fost totuna dacă mi-ar fi arătat un permis de intrare la biblioteca de la British Museum. I-am lăsat să intre, fiindcă totuși erau politicoși, iar unul din ei, singurul în uniformă, era înalt și chipeș. Au rămas cam surprinși la vederea lui Wordsworth, poate și din cauza culorii pijamalei lui.

„E soțul dumneavoastră, doamnă?" m-au întrebat. „Nu, e Wordsworth", le-am răspuns eu. Numele păru să trezească un ecou în mintea unuia din ei – a tînărului în uniformă, care se tot uita pe furiș la Wordsworth, de parcă ar fi încercat să-și amintească ceva.

— Dar ce anume căutau?

— Ziceau că posedă informații sigure în legătură cu niște droguri care ar fi fost ascunse în apartamentul meu.

— Mătușă Augusta, doar nu crezi că Wordsworth...

— Firește că nu! Polițiștii i-au întors pe dos toate buzunarele, și pînă la urmă adevărul a ieșit la iveală. Întrebat ce conținea pachetul învelit în hîrtie maro pe care-l înmînase unui trecător de pe stradă, bietul Wordsworth le-a răspuns că nu știe, așa că m-am băgat pe fir și le-am spus că-i vorba de cenușa surorii mele. Nu știu de ce, dar m-au luat la ochi numaidecît. Polițistul mai bătrîn, care era în civil, mi-a spus: „Doamnă, v-am rugat să lăsați gluma la o parte. Nu ne ajută la nimic". „Pe cît mă pricep eu la umor, i-am replicat, nu văd nici o glumă în cenușa surorii mele moarte!" „E un fel de pudră, doamnă?" mă întrebă polițistul cel tînăr, care era și cel mai isteț – în tot cazul numele de Wordsworth părea să-i spună ceva. „Dacă vrei, poți să-i zici și pudră, i-am spus – o pudră cenușie, o pudră omenească." Și m-au privit amîndoi cu un aer triumfător, de parcă ar fi marcat un prim punct. „Cine-i individul care a primit acea pudră?" mă întrebă polițistul îmbrăcat în civil. „Nepotul meu", i-am răspuns. „Fiul surorii mele." Nu vedeam nici un motiv să le repet unor membri ai Poliției metropolitane vechea poveste, pe care ți-am spus-o și ție deunăzi. M-au întrebat apoi de adresa ta și le-am dat-o. Polițistul cel isteț m-a întrebat dacă pudra era pentru uzul tău personal. „Vrea s-o pună printre gherghinele lui", i-am răspuns eu. Au cotrobăit peste tot, mai ales în odaia lui Wordsworth, luînd cu ei mostre din toate țigările pe care le-au putut găsi, ba chiar niște aspirine pe care le uitasem într-o cutiuță. Pe urmă au plecat, nu înainte de a-mi spune, foarte politicoși: „Noapte bună, doamnă". Wordsworth a trebuit să coboare ca să le deschidă ușa, iar înainte de a ieși, istețul l-a întrebat pe Wordsworth: „Care-i numele tău mic?" „Zachary", i-a răspuns Wordsworth, iar istețul a ieșit, cu o mutră năucă.

— Ciudată poveste! exclamai eu.

— Au citit și cîteva scrisori și m-au întrebat cine-i Abdul.

— Și cine e?

— Un tip pe care l-am cunoscut cu mulți ani în urmă. Noroc că păstrasem plicul, pe care stătea scris „Tunis, februarie 1924". Altfel, ar fi putut să deducă cine știe ce lucruri legate de prezent.

— Îmi pare rău, mătușă Augusta. Îmi închipui prin ce momente grele ai trecut!

— Într-un fel, a fost destul de amuzant, deși mi-a dat o senzație de vinovăție...

Am auzit soneria de la intrare, i-am spus mătușii mele:

— Așteaptă puțin, mătușă Augusta.

Și, aruncînd o privire prin fereastra sufrageriei, am zărit casca unui polițist. M-am întors și i-am spus mătușii:

— Au sosit amicii tăi.

— Deja?

— Te sun eu, după ce pleacă.

Era pentru prima oară cînd primeam vizita poliției. Erau doi agenți: un individ scund, de vîrstă mijlocie, cu o pălărie moale, de sub care apărea o față aspră deși nu ursuză, cu un nas spart, și polițistul cel înalt și chipeș, în uniformă.

— Domnul Pulling? mi se adresă cel dintîi.

— Da.

— Putem intra pentru cîteva momente?

— Aveți vreun mandat? îl întrebai eu.

— A, nu, încă n-am ajuns pînă acolo. Vrem doar să stăm puțin de vorbă cu dumneavoastră.

Aș fi vrut să-i spun ceva în legătură cu Gestapoul, dar am socotit că-i mai înțelept să mă abțin. I-am condus în sufragerie, dar nu i-am poftit să ia loc. Agentul în civil mi-a arătat o legitimație, pe care stătea scris: Sergent Sparrow, John, detectiv.

— Domnule Pulling, cunoașteți un individ cu numele de Wordsworth?

— Da, e un prieten al mătușii mele.

— Ați avea ceva împotrivă dacă am examina acel pachet, domnule Pulling?

— Firește că aș avea.

— Știți, domnule, noi am fi putut lesne obține mandat de percheziție, dar am preferat să procedăm cu delicatețe. Îl cunoașteți de multă vreme pe acel Wordsworth?

— L-am întîlnit pentru prima oară ieri.

— Nu cumva, domnule, v-a cerut să-i faceți favoarea de a-i înmîna acel pachet, iar dumneavoastră, nevăzînd nimic rău în asta și gîndindu-vă că aveți de-a face cu un angajat al mătușii dumneavoastră...

— Nu știu despre ce vorbiți. Pachetul îmi aparține. Îl uitasem din întîmplare în bucătărie.

— Pachetul vă aparține? Admiteți acest lucru, domnule?

— Știți prea bine ce anume conține pachetul. V-a spus-o chiar mătușa mea. E o urnă cu cenușa mamei mele.

— Mătușa dumneavoastră v-a comunicat totul, nu-i așa?

— Da, așa e, dar ce-ați fi vrut? După ce că treziți în toiul nopții o femeie bătrînă...

— Abia trecuse de miezul nopții, domnule. Dar să revenim la cenușa aceea: era a doamnei Pulling?

— Da. Vă puteți convinge. Urna e pe bibliotecă.

O pusesem acolo provizoriu, așteptînd s-o pot așeza în grădină – o pusesem deasupra operelor complete ale lui Walter Scott, pe care le moștenisem de la tatăl meu; deși leneș din fire, acesta era un cititor pătimaș, fără să se aventureze în cărți prea primejdioase. Avea cîțiva scriitori preferați și se mulțumea să le posede operele. În momentul cînd terminase toate volumele lui Scott, le uitase

pe primele, încît fusese bucuros să recitească *Guy Mannering*. Avea și operele complete ale lui Marion Crawford, și nutrea o adevărată pasiune pentru poezia secolului al XIX-lea, pasiune pe care am moștenit-o și eu – pentru Tennyson, Wordsworth, Browning și antologia lui Palgrave, *Tezaurul de aur*[1].

— V-ar deranja dac-aș arunca o privire? mă întrebă detectivul, dar nu izbuti, firește, să deschidă urna. E sigilată, zise el. Cu scotch.

— Bineînțeles. Pînă și cutiile cu biscuiți...

— Aș dori să iau o mostră pentru analiză.

Începusem să mă cam enervez.

— Dacă vă închipuiți c-o să vă las să vă jucați cu cenușa sărmanei mele mame într-un laborator al poliției...

— Vă înțeleg sentimentele, domnule, dar sîntem în posesia unor indicii destul de serioase pentru a îndreptăți continuarea anchetei. Am luat niște scame din buzunarele acelui Wordsworth, iar analiza lor a scos la iveală urme de drog.

— Ce fel de urme?

— De marijuana, domnule. Și de canabis.

— Scamele lui Wordsworth n-au nici o legătură cu cenușa mamei mele.

— Am putea lesne obține un mandat, domnule, dar, avînd în vedere că s-ar putea foarte bine să fiți o victimă inocentă, aș prefera să iau provizoriu urna, cu permisiunea dumneavoastră, desigur. Asta ar face și o impresie mai bună la tribunal.

— Puteți verifica și la crematoriu. Ceremonia de incinerare a avut loc abia ieri.

— Am și verificat, domnule, dar știți, s-ar putea foarte bine – să nu credeți cumva că vă sugerez un argument pentru apărarea dumneavoastră, asta e

---

1. E vorba de antologia *The Golden Treasury of Songs and Lyrics*, publicată în 1861 (și ulterior) de Francis Turner Palgrave (1824-1897).

treaba avocaților –, s-ar putea foarte bine ca numitul Wordsworth să fi scos din urnă cenușa și s-o fi înlocuit cu marijuana. S-ar putea să se fi simțit urmărit. În acest caz, n-ar fi oare mai bine, din toate punctele de vedere, să ne asigurăm că în urnă se află cenușa mamei dumneavoastră? Mătușa dumneavoastră ne-a spus că aveați de gînd să păstrați urna în grădină... Ce rost ar avea să priviți zilnic această urnă și să vă întrebați dacă ea conține cu adevărat cenușa scumpei dispărute sau o cantitate ilicită de marijuana?

Vorbea cu multă convingere, încît începui să-i înțeleg punctul de vedere.

— Am luat doar o mostră infinitesimală, domnule, ceva mai puțin decît o linguriță, lăsînd restul neatins, cu tot respectul cuvenit.

— În regulă, îi răspunsei, luați-vă mostra. Presupun că vă faceți datoria.

Polițistul cel tînăr lua tot timpul notițe.

— Notează că domnul Pulling s-a arătat dispus să ne ajute și că a consimțit să ne predea urna, îi spuse detectivul.

Apoi, către mine:

— Asta o să facă impresie bună la tribunal, domnule, în cazul în care se va ajunge acolo.

— Cînd îmi veți restitui urna?

— Mîine cel tîrziu, dacă totul va fi cum trebuie.

Și-mi strînse cordial mîna, ca și cum ar fi fost convins de nevinovăția mea, deși se prea poate să fi fost o atitudine profesională.

Firește că m-am grăbit să-i telefonez mătușii mele.

— Au luat cu ei urna, i-am spus. Sînt convinși că în loc de cenușa maică-mii conține marijuana. Unde e Wordsworth?

— După micul dejun a plecat și încă nu s-a întors.

— Au găsit pulbere de marijuana în scamele din buzunarele lui.

— Vai, ce imprudent e bietul băiat! Mi s-a părut mie că-i cam tulburat... Și mi-a cerut un C.T.C. înainte de a ieși.

— Și i-ai dat?

— Știi bine că țin mult la el, și apoi, mi-a zis că-i ziua lui. Așa că i-am dat douăzeci de lire, mai ales că anul trecut nu și-a serbat ziua de naștere.

— Douăzeci de lire! Eu nu păstrez niciodată în casă o asemenea sumă!

— Cu banii ăștia poate ajunge pînă la Paris. A plecat taman la timp ca să prindă Săgeata de aur, da, așa mi se pare acum, cînd stau să mă gîndesc. Și are totdeauna la el pașaportul, pentru a dovedi că nu-i un imigrant clandestin. Vrei să-ți spun ceva, Henry? Eu însămi am chef să respir puțin aerul mării.

— N-o să-l poți găsi la Paris.

— Nu mă gîndeam la Paris. Mă gîndeam la Istanbul.

— Păi, Istanbulul nu-i pe malul mării.

— Cred că greșești. E pe malul unei mări căreia-i zice Marmara.

— De ce tocmai Istanbulul?

— Mi-am amintit de orașul acela văzînd scrisoarea lui Abdul, găsită de polițiști. O coincidență ciudată. Întîi scrisoarea, apoi, chiar azi dimineață, o altă scrisoare, găsită în cutia poștală – prima scrisoare pe care o primesc după un răstimp foarte îndelungat.

— De la Abdul?

— Da.

A fost o slăbiciune din parte-mi, dar în clipa aceea nu mi-am putut da seama cît de puternică era pasiunea pentru călătorii a mătușii mele. Dacă mi-aș fi dat seama, aș fi șovăit înainte de a-i face această primă propunere fatală:

— Astăzi n-am nimic deosebit de făcut. Dacă ai dori să pleci la Brighton...

Capitolul 5

Această vizită la Brighton a fost prima călătorie pe care am întreprins-o în compania mătușii mele, și avea să-mi ofere posibilitatea de a simți anticipat gustul multora din întîmplările ce aveau să urmeze.

Am sosit seara devreme, căci hotărîsem să ne petrecem noaptea la Brighton. Am rămas surprins de puținătatea bagajului ei, alcătuit exclusiv dintr-o valijoară de piele albă, pentru cosmeticale, căreia îi spunea *baise-en-ville*[1]. Eu, unul, nu sînt în stare să plec undeva pentru o noapte, fără să-mi iau cu mine o valiză destul de încărcată, fiindcă mă simt prost dacă n-am cel puțin un rînd de haine, ceea ce face necesară și o a doua pereche de pantofi. Pentru mine, e esențial să-mi schimb cămașa, maioul și izmenele, ciorapii, și, avînd în vedere capriciile climei englezești, îmi place să iau cu mine și niște pulovere de lînă, pentru orice eventualitate. Mătușă-mea se uită pieziș la valiza mea și-mi spuse :

— Va trebui să luăm un taxi. Nădăjduisem să mergem pe jos.

Reținusem două camere la hotelul Royal Albion, deoarece mătușă-mea voia să fie aproape de Palace Pier și de Old Steyhe – acesta din urmă fiind astfel numit după marchizul cel rău din *Bîlciul Deșertăciunilor*, zicea mătușa Augusta, deși cred că se înșela.

---

1. Valiză conținînd necesarul pentru o noapte. Traducerea mot à mot este „sex în oraș“ (fr.).

— Îmi place să fiu în mijlocul iadului, să văd toate autobuzele alea care pornesc spre atîtea locuri celebre, îmi spuse ea, ca și cum autobuzele ar fi avut ca destinație Sodoma și Gomora, nu niște localități ca Lewes și Patcham, Littlehampton și Shoreham. Se pare că venise pentru prima oară la Brighton cînd era fată, o fată plină de speranțe care, mă tem, aveau să se împlinească în bună parte.

Mă gîndisem să fac o baie și să beau apoi un pahar de sherry, să mănînc un grătar și să mă duc devreme la culcare, ca să fim amîndoi odihniți în vederea unei dimineți epuizante pe țărmul mării și în celebrul cartier Lanes[1], dar mătușă-mea era de altă părere:

— Pînă la cină mai avem încă două ore bune, și aș dori să faci mai întîi cunoștință cu Hatty, dacă Hatty mai trăiește.

— Cine-i Hatty?

— Am lucrat împreună pe vremuri, cu un anume Curran.

— Cînd a fost asta?

— Păi să tot fie vreo patruzeci de ani, dacă nu și mai mulți.

— În cazul acesta, pare puțin probabil...

— Eu sînt aici, zise mătușa Augusta cu hotărîre în glas. Și de altfel am primit de la ea o ilustrată de Crăciun, acum doi ani.

Era o seară plumburie, iar vîntul bătea dinspre răsărit, dinspre Kemp Town, drept în spinările noastre. Marea era în creștere și pietricelele de pe plajă se răsuceau, scrîșnind, sub valurile ce se depărtau. În vitrina muzeului figurilor de ceară fostul președinte Nkrumah se uita la noi, îmbrăcat

---

1. Ulițe (engl.). E vorba de cartierul vechi al orașului Brighton.

într-un costum gri, cu guler chinezesc. Mătușă-mea se opri să-l privească, nu fără oarecare tristețe, după cît mi se păru.

— Mă întreb unde o fi acum Wordsworth, îmi spuse.

— Sper să afli vești despre el în curînd.

— Mă cam îndoiesc, dragul meu Henry, la vîrsta mea nu te poți aștepta ca o relație să dureze. Gîndește-te ce complicată ar fi fost viața mea dacă aș fi rămas în relații cu toți bărbații pe care i-am cunoscut în mod intim. Unii dintre ei au murit, pe alții i-am părăsit, alții m-au părăsit ei pe mine. Dacă ar fi toți cu mine acum, ar trebui să închiriem o aripă întreagă a hotelului Royal Albion. Wordsworth mi-a fost tare drag, atît cît a durat legătura noastră, dar o dată cu vîrsta emoțiile mele au slăbit în intensitate. Pot suporta absența lui, deși s-ar putea să regret că nu-l am lîngă mine în noaptea asta. Are niște boașe superbe.

Vîntul îmi smulse pălăria din cap și o trînti de un felinar. Eram atît de uimit de vulgaritatea mătușii mele, încît n-am fost în stare să opresc din zbor pălăria. Mătușă-mea izbucni într-un rîs ștrengăresc, de fată tînără. Cînd m-am întors de lîngă felinar, netezindu-mi pălăria, mătușa Augusta încă se mai zgîia la manechinele de ceară.

— E și asta un fel de nemurire, îmi spuse.

— Ce anume?

— Nu mă refer la muzeul ăsta din Brighton, cu manechine cam grosolan făcute, ci la Madame Tussaud, din Londra. Pînă și regina poate fi văzută acolo, în ceară.

— Aș prefera să-mi văd portretul pictat.

— Da, dar un tablou nu poate fi privit de jur-împrejur. Și apoi, la Madame Tussaud sînt folosite unele din hainele purtate de modelele respective, cel puțin așa am citit. Am eu o rochie

albastră, pe care aș putea să le-o ofer... Dar n-aș prea crede c-o să fiu vreodată atît de celebră! oftă mătușă-mea. Vise deșarte... Și adăugă, după ce se depărtă, cu un aer cam abătut:

— Nu-i interesează decît criminalii, și reginele, și oamenii politici. Dragostea nu e bine cotată, cu excepția lui Nell Gwynn[1] și a Mireselor din baie[2].

Cînd am ajuns în fața ușilor restaurantului Steaua și Jartiera, mătușă-mea îmi propuse să intrăm și să bem cîte un păhărel. Pereții erau acoperiți de inscripții cu caracter filosofic: *Viața e un drum în sens unic și nu există cale de întoarcere; Căsătoria e o instituție mare pentru cei cărora le plac instituțiile; Nu vei putea convinge niciodată un șoarece că o pisică neagră poartă noroc*. Se vedeau și afișe vechi, și fotografii. Am comandat un sherry, iar mătușă-mea spuse că ar dori un porto cu coniac. Întorcîndu-mă de la bar, am văzut-o cu ochi ațintiți asupra unei fotografii îngălbenite, în care puteai desluși un elefant și doi cîini dresați, surprinși în față la Palace Pier; în spatele lor se vedea un individ corpolent, îmbrăcat în frac, cu joben și cu ceas cu lănțug, lîngă care stătea o femeie tînără, bine legată, cu pantaloni colanți și cu un bici de birjar în mînă.

— Omul ăsta e Curran, îmi explică mătușă-mea. Așa a început totul. Iar asta e Hatty, adăugă ea arătînd spre femeia tînără din fotografie. Ce vremuri!

— N-o să-mi spui că ai lucrat într-un circ, mătușă Augusta?!

---

1. Eleanor Gwynn, poreclită Nell, precupeață devenită amanta regelui Carol al II-lea, care i-a îngăduit să facă o mare carieră de actriță (sec. al XVII-lea).
2. E vorba de niște femei pe care un anume Smith le-a luat pe rînd de neveste, ca apoi să le înece în baie.

— A, nu, dar s-a nimerit să fiu acolo, cînd elefantul a călcat pe degetul mare de la piciorul lui Curran. După aceea am devenit prieteni intimi. Bietul de el, a trebuit să se ducă la spital, iar cînd a ieșit, circul plecase la Weymouth, fără el. Și cu Hatty cu tot, deși ea avea să se întoarcă ceva mai tîrziu, cînd ne instalasem deja.

— Vă instalaseți ? Unde anume ?

— O să-ți povestesc într-o zi, dar acum trebuie s-o găsim pe Hatty.

După ce și-a băut cocteilul cu porto și coniac, am ieșit în bătaia vîntului rece. Drept în fața noastră se afla o papetărie unde se vindeau ilustrate hazlii. Mătușă-mea intră să ceară informații ; rulourile metalice în care erau prinse ilustratele se învîrteau ca niște moriști, scrîșnind sau scîrțîind. Am remarcat o ilustrată înfățișînd o sticlă de Guinness și o femeie grasă, cu o mască de scafandru, plutind cu fața în jos. Dedesubt, se putea citi : *Pîn' la fund !* Tocmai mă uitam la o altă ilustrată, înfățișînd un bărbat întins pe un pat de spital, care-i spunea chirurgului : *Dar v-am spus circumcizie, doctore !* cînd mătușă-mea ieși din prăvălie.

— E chiar alături, îmi spuse. Știam eu că nu greșesc prea mult.

Și într-adevăr, în fereastra casei de alături, în fața unor perdele din plasă, se putea vedea un cartonaș pe care stătea scris : *Ceainăria lui Hatty. Intrarea numai cu programare*. Lîngă ușă, se zăreau fotografiile lui Marilyn Monroe, Frank Sinatra și Ducelui de Edinburg, cu autografele lor pe cît se părea, deși nu cred că era și cazul Ducelui.

Am sunat și ne-a răspuns o doamnă bătrînă – purta o rochie neagră de seară și, la fiece mișcare, făcea să zbîrnîie o sumedenie de podoabe negre.

— Prea tîrziu, spuse ea pe un ton sec.

— Hatty ! exclamă mătușa Augusta.

— Închid localul exact la orele șase și jumătate, afară de cazul cînd clienții solicită vreo oră specială.

— Dar, Hatty, sînt eu, Augusta !

— Augusta !

— Nu te-ai schimbat deloc, Hatty !

Eu însă, amintindu-mi de fata în colanți și cu bici din fotografie, mă gîndeam că se petrecuseră schimbări mai mari decît părea să observe mătușă-mea.

— Hatty, ți-l prezint pe nepotul meu, Henry. Cred că-ți aduci aminte de *el*.

Cele două femei schimbară o privire care mă stingheri : de ce să fi discutat ele despre mine cu atîția ani în urmă ? O pusese oare mătușă-mea la curent pe Hatty cu taina nașterii mele ?

— Poftiți înăuntru, amîndoi ! Tocmai mă pregăteam să beau un ceai, un ceai dezinteresat, adăugă Hatty, chicotind.

— Pe aici ? întrebă mătușă-mea, deschizînd o ușă.

— Nu, draga mea, ăsta e salonul de așteptare.

Am avut răgazul să întrezăresc în salon o gravură a lui Sir Alma Tadema înfățișînd o mulțime de doamne înalte și goale într-o baie romană.

— Aici e cuibul meu, draga mea, spuse Hatty, deschizînd o altă ușă.

Era o cămăruță ticsită de mobile acoperite cu șaluri mov, cu ciucuri – totul părea acoperit cu șalurile astea, masa, spătarele scaunelor, consola căminului, un asemenea șal atîrna chiar și peste o fotografie artistică, înfățișînd un personaj corpolent, în care îl recunoscui pe domnul Curran.

— Sfinția sa ! rosti mătușă-mea, privind portretul.

— Sfinția sa ! îngînă Hatty și amîndouă rîseră, ca de o glumă cunoscută numai de ele.

— Prescurtat, „Sf.“, zise mătușa Augusta. Știi, Hatty, că o poză de-a lui mai e și acum lipită de un perete al barului Steaua și Jartiera?

— N-am mai călcat pe-acolo de ani de zile, răspunse Hatty. M-am lăsat de băuturile tari.

— În poză ești și tu, și elefantul, zise mătușa Augusta. Mai ții minte numele elefantului?

Hatty scoase alte două cești dintr-un dulăpior de porțelan, acoperit și el cu un șal cu ciucuri.

— N-avea un nume banal, ca de pildă Jumbo, ci unul clasic. Vai, Augusta, ce de lucruri uităm, la vîrsta noastră!

— Nu cumva era Cezar?

— Nu, nu era Cezar. Dorești puțin zahăr, domnule...?

— Poți să-i spui Henry, Hatty!

— O bucată, zisei eu.

— Vai, draga mea, cînd mă gîndesc ce memorie bună aveam pe vremuri!

— Fierbe apa, draga mea.

Ibricul cu apă se afla pe o spirtieră, lîngă un ceainic mare, cafeniu. Hatty începu să toarne ceaiul în cești.

— Uf, am uitat să pun strecurătoarea!

— Nu face nimic, Hatty.

— Clienții sînt de vină. Nu strecor niciodată ceaiul lor, așa că uit să-l strecor cînd sînt singură.

Hatty îmi oferi biscuiți cu ghimbir dintr-o farfurie, și acceptai unul, din politețe.

— Sînt de la magazinul La cozonacul de odinioară, din Old Steine, îmi explică mătușă-mea. Biscuiți ca ăștia nu găsești nicăieri în lume.

— Da, dar magazinul s-a transformat într-un birou de pariuri, spuse Hatty. A, mi-am amintit, draga mea: Pluto! Nu-i așa că-l chema Pluto?

— Nu, sînt sigură că nu-l chema Pluto. Cred că începea cu T.

— Avea un nume cu tîlc.
— Bineînțeles.
— Ceva istoric.
— Da.
— Ții minte cîinii, draga mea? Și ei se văd în fotografie.
— Ei i-au dat lui Curran ideea.
— Sfinția sa, zise mătușa Augusta, și rîseră din nou amîndouă, părtașe la aceeași amintire.

Mă simțeam atît de singur, încît am luat un al doilea biscuit.

— Băiatului îi cam plac dulciurile, observă Hatty.
— Cînd te gîndești că prăvălioara aia din Old Steine a supraviețuit celor două războaie mondiale!
— Ca și noi, spuse Hatty, numai că pe noi nu ne-au transformat în birouri de pariuri.
— A, le-ar trebui o bombă atomică pentru a ne distruge pe *noi*! exclamă mătușa Augusta.

Era momentul să intervin și eu în discuție:

— Situația din Orientul Mijlociu e destul de gravă, dacă e să ne luăm după ziarul *Guardian* de azi-dimineață.
— Nu se știe niciodată, zise Hatty.

O clipă căzură amîndouă pe gînduri; apoi mătușă-mea apucă între degete o frunzuliță de ceai, și-o puse pe dosul palmei și o netezi cu cealaltă mînă. Frunzulița rămase agățată de o vînă înconjurată de ceea ce maică-mea obișnuia să numească „liniile mormîntului".

— Văd că nu pot scăpa de tipul ăsta, zise mătușa Augusta. Sper să fie înalt și chipeș.
— Nu-i un străin, o corectă Hatty. E vorba de un gînd pe care nu ți-l poți scoate din minte, gîndul la cineva care a plecat.
— E viu sau mort?

— S-ar putea și una și alta. Îl simți tare? Ce senzație îți dă?

— Dacă-i viu, s-ar putea să fie bietul Wordsworth.

— Wordsworth e mort de mult, draga mea, zise Hatty.

— Nu și Wordsworth al meu: el e tare ca lemnul. Mă întreb cine ar putea fi, dac-ar fi mort?

— Poate Curran?

— M-am gîndit mult la el de cînd am sosit la Brighton.

— N-ai vrea să-ţi pregătesc o ceașcă adevărată, pentru tine și pentru prietenul tău?

— Nepotul meu! o corectă mătușa Augusta. Dar ar fi nostim, draga mea.

— O să pregătesc un alt ceai. Frunzulițele trebuie să fie proaspete. Eu folosesc marca Lapsang Suciong cînd ghicesc, deși personal beau ceai de Ceylon. Lapsangul dă frunzulițe mari, și rezultate bune.

După ce spălă ceainicul și ceștile noastre, se întoarse, iar mătușă-mea îi spuse:

— Îți plătim, să știi!

— Nici să nu te gîndești, draga mea – după toate prin cîte am trecut amîndouă!

— Împreună cu Sfinția sa...

Rîseră din nou.

Hatty turnă apa fiartă în ceainic.

— Nu las niciodată ceaiul să tragă. Frunzulițele vorbesc mai bine cînd sînt proaspete. Acum, draga mea, aruncă ceaiul în oala asta, adăugă ea după ce ne umplu ceștile.

— Mi-am adus aminte! exclamă mătușa Augusta. Îl chema Hannibal.

— Pe cine?

— Pe elefantul care l-a călcat pe Curran pe degetul mare.

— Cred că ai dreptate, draga mea.

— Mă uitam la ceai, cînd mi-a venit așa, deodată, ca o străfulgerare.

— Am observat de multe ori că frunzulițele de ceai te fac să-ți amintești de unele lucruri. Te uiți la frunzulițe și-ți amintești.

— Presupun că și Hannibal a murit.

— Cu elefanții nu poți ști niciodată, draga mea.

Hatty luă ceașca mătușii mele și o privi cu atenție.

— Interesant, zise ea. Foarte interesant.

— E de bine sau de rău?

— Cîte puțin din amîndouă.

— Mie să-mi spui doar ce-i bine.

— O să faci o călătorie lungă. Împreună cu cineva. O să traversezi oceanul. O să ai o sumedenie de aventuri.

— Cu bărbați?

— Asta frunzulițele nu spun, dar, cunoscîndu-te cum te cunosc eu, draga mea, nu m-ar mira defel. Viața și libertatea îți vor fi nu o dată primejduite.

— Dar o să scap?

— Văd un cuțit... sau poate-i o seringă.

— Dacă nu cumva o fi altceva, Hatty, știi tu ce vreau să spun...

— În viața ta e o taină.

— Nu-i nimic nou în asta.

— Văd ceva foarte încîlcit, o linie care aleargă încolo și-ncoace. Îmi pare rău, Augusta, dar nu văd nici un semn de liniște spre sfîrșit. E o cruce aici – poate că-ți vei găsi credința: sau poate că drumul ți se va încrucișa cu al vreunui escroc.

— Religia m-a interesat întotdeauna, de cînd l-am cunoscut pe Curran, zise mătușă-mea.

— S-ar putea să fie și o pasăre, poate un vultur. Nu te apropia de deșerturi. Ah, lucrurile nu-mi mai vin la fel de ușor ca pe vremuri. Clienții ăștia străini mă secătuiesc.

— N-ai vrea să arunci o privire și-n ceașca lui Henry, draga mea? Doar o privire.

Hatty îmi goli ceașca și începu să privească în fundul ei.

— Cu bărbații e mai greu, zise. Au atîtea ocupații care depășesc înțelegerea unei femei și care stingheresc interpretarea! Am avut o dată un client care mi-a spus că-i „teșitor“, naiba știe ce-o fi însemnînd asta! Nu cumva ești antreprenor de pompe funebre?

— Nu!

— Totuși văd ceva care seamănă cu o urnă. Vezi? În stînga toartei. E ceva din trecutul apropiat.

— S-ar putea să fie o urnă, recunoscui eu, după ce privii mai bine.

— O să călătorești mult.

— N-aș prea crede. Întotdeauna am fost cam cazanier de felul meu. Pentru mine chiar drumul ăsta, la Brighton, e o adevărată aventură.

— E vorba de viitor. O să faci o călătorie peste ocean. Împreună cu o doamnă, o prietenă.

— Poate c-o să vină cu mine, spuse mătușă-mea.

— Se prea poate. Frunzulițele nu mint. Văd un obiect rotund, un fel de țintă. Și în viața dumitale e o taină.

— Abia am descoperit asta eu însumi.

— Văd de asemenea ceva foarte încîlcit, o linie care aleargă încolo și-ncoace. Întocmai ca-n ceașca Augustei.

— Nu prea cred. Duc o existență foarte așezată. O dată pe săptămînă – cîte o partidă de bridge la Clubul Conservator. Și, firește, grădina mea cu gherghine.

— Ținta ar putea să fie o floare, admise Hatty. Scuză-mă, sînt obosită. Mă tem că ghicitul meu n-a fost prea grozav.

— Ba a fost foarte interesant, i-am spus, din pură politețe. Numai că eu, firește, nu cred în asta.

— Mai servește un biscuit, te rog, mă îmbie Hatty.

Capitolul 6

În seara aceea am cinat într-un mic restaurant, Jucătorii de cricket, situat peste drum de un anticariat, în vitrina căruia am zărit o ediție foarte ieftină a operelor complete ale lui Thackeray. S-ar fi potrivit să stea în rafturile mele, sub ediția Walter Scott, moștenită de la taică-meu. Mă gîndeam să trec a doua zi să o cumpăr, iar gîndul acesta mi-a trezit un sentiment cald pentru taică-meu, sentimentul unei preocupări comune. O să încep eu însumi cu volumul întîi și voi citi pînă la ultimul volum, iar cînd îi voi întoarce ultima filă, voi lua de la început toată seria. Prea multe cărți de prea mulți autori ajung să te zăpăcească, întocmai ca prea multe cămăși și costume. Mie îmi plăcea să-mi schimb cît mai rar îmbrăcămintea. După unii, probabil că și cu ideile mele se întîmpla la fel ; oricum, Banca mă învățase să mă feresc de hotărîrile capricioase : acestea duc de atîtea ori la faliment !

Spun că „am cinat“ la restaurantul acela, dar ar fi mai corect să spun c-am luat o gustare substanțială. Pe tejgheaua barului se aflau o mulțime de coșulețe cu cîrnăciori calzi, iar noi ne-am îndopat cu acești cîrnăciori, pe care i-am stropit cu bere la halbă. Am rămas uluit de cantitatea de halbe golite de mătușă-mea, și m-am temut să nu-i facă rău la tensiune.

După a doua halbă, mi-a spus :

— Curios lucru, crucea aia, din frunzulițe. E adevărat că religia m-a interesat întotdeauna, adică de cînd l-am cunoscut pe Curran.

— Care-i religia ta? o întrebai eu. Parcă-mi spuneai că ești romano-catolică.

— Mă consider așa, din comoditate, dar se referă la perioada mea franceză și italiană. După ce l-am părăsit pe Curran. Presupun că am fost influențată de el. Și apoi, toate fetele pe care le cunoșteam erau catolice și nu-mi plăcea să-mi dau aere. Poate c-o să te mire, dar află că, pe vremuri, eu și Curran am condus o biserică a noastră, chiar aici, la Brighton.

— Cum adică *ați condus*? Nu pricep.

— Ideea ne-a venit de la cîinii ăia de circ. Doi dintre ei au venit să-l vadă pe Curran la spital, înainte de plecarea circului. Era zi de vizită, și o mulțime de femei veniseră să-și vadă soții bolnavi. La început cîinii n-au fost lăsați în salon. Tii, ce tevatură a mai fost! Dar Curran a convins-o pe infirmiera-șefă să-i lase pe cîini, fiindcă nu erau niște cîini obișnuiți, ci niște „cîini umani“, spălați cu dezinfectante înainte de fiecare spectacol... Firește, nu era adevărat, dar a reușit s-o convingă. Cîinii veniră așadar lîngă patul lui Curran și-i întinseră cîte o lăbuță, apoi îi atinseră fața cu năsucul, întocmai ca eschimoșii. Purtau pe cap pălării ascuțite, iar la gît gulere de arlechin. N-au stat mult, căci ne era teamă c-ar putea să apară doctorul. Puteai să le-auzi pe muierile alea: „Drăguții de ei, ce cîini adorabili!“ Noroc că nici unul din ei nu ridicase piciorul... „Parc-ar fi niște oameni!“ Ba o cucoană a zis: „Să nu-mi spuneți că n-au și cîinii suflet!“ Alta îl întrebă pe Curran: „Sînt domni sau domnișoare?“, ca și cum ar fi fost prea bine crescută ca să se uite ea însăși. „Unu-i mascul, iar cealaltă-i femelă, i-a răspuns Curran,

adăugînd cu maliție: De fapt, sînt soț și soție". „A, ce drăguț! exclamă cucoana. Și au deja cățeluși?" „Încă nu, îi spuse Curran. Știți, abia de-o săptămînă sînt căsătoriți. Au fost cununați la biserica pentru cîini din Potters Bar." „Cununați în biserică?" exclamară cucoanele într-un glas. Mă gîndeam că gluma fusese împinsă prea departe, dar ele au luat-o în serios. S-au strîns toate lîngă patul lui Curran, lăsîndu-și soții baltă. Nu că soților le-ar fi păsat! Zilele de vizită le amintesc bărbaților de atmosfera oribilă de acasă.

Mătușă-mea mai luă un cîrnăcior și mai ceru o bere, apoi continuă:

— Voiau toate să știe ce-i cu biserica din Potters Bar. Una dintre ele zicea: „Cînd mă gîndesc că noi trebuie să ne lăsăm cîinii acasă de cîte ori ne ducem la biserica Sfînta Ethelburga! Cîinele meu e la fel de bun creștin ca pastorul ăla, cu tombolele lui, la care trebuie să te bați ca să obții o ceașcă de ceai!" Curran îi spuse atunci: „O dată pe an, se face o colectă de pesmeți pentru cîini. În folosul cîinilor pierduți"... Cînd cucoanele alea s-au întors în sfîrșit la bărbații lor, lăsîndu-ne singuri, i-am zis lui Curran: „Ai făcut-o de oaie cu biserica ta!" „De ce nu?" mi-a răspuns el.

Mătușă-mea puse jos halba și o întrebă pe femeia de la bar:

— Ai auzit vreodată de biserica pentru cîini?

— Parc-aș fi auzit ceva, dar e mult de-atunci, nu-i așa? Cu mult înainte de a fi venit eu aici. Era la Hove[1] pe undeva, nu-i așa?

— Nu, scumpa mea. Era la nici o sută de pași de locul unde stai mătăluță acum. După slujba religioasă veneam la Jucătorii de cricket. Eu și „Sfinția sa" Curran.

---

1. Orășel situat lîngă Brighton.

— Poliția nu s-a băgat pe fir?

— A încercat să demonstreze că dumnealui n-avea dreptul să-și zică „Sfinția sa“, dar noi le-am arătat că „Sf.“ e o abreviere pentru „sufletel“ și că oricum nu țineam de Biserica oficială, așa că n-au dreptul să se atingă de noi, eram niște disidenți, întocmai ca Wesley[1], și aveam în spatele nostru pe toți proprietarii de cîini din Brighton și Hove – ba unii veneau taman de la Hastings. Poliția a încercat o dată să ne vină de hac în numele legii privitoare la blasfemie, dar nimeni n-a putut descoperi vreo blasfemie în slujba religioasă oficiată de noi. O slujbă foarte, foarte solemnă. Curran ar fi vrut să primească în biserică și cățelele care fătau, dar eu m-am opus, era prea de tot, pînă și Biserica Anglicană renunțase la ritualul acesta, menit să le facă pe lehuze să mulțumească Domnului că le-a îngăduit să nască. Ceva mai tîrziu s-a pus problema căsătoriei între membrii cuplurilor divorțate – ceea ce, după părerea mea, ar fi trebuit să ne tripleze veniturile, dar, de data asta, Curran a fost cel care s-a opus, zicîndu-mi: „Noi nu admitem divorțul“. Și avea dreptate – o astfel de procedură ar fi știrbit puritatea sentimentelor.

— Pînă la urmă poliția a învins? întrebai eu.

— Poliția iese totdeauna învingătoare. L-au surprins pe Curran ținînd predici unor fetișcane pe plajă, iar la tribunal s-au spus tot felul de vorbe fără legătură cu procesul. Eram tînără, furioasă și deloc înțelegătoare, încît am refuzat să mai colaborez cu el. Nu-i de mirare că m-a părăsit și a plecat să-l caute pe Hannibal. Nimeni nu suportă să nu fie iertat, numai Dumnezeu are acest privilegiu...

---

1. John Wesley (1703-1791), întemeietorul sectei metodiste din Anglia.

Am ieșit din local, iar mătușă-mea m-a tîrît după ea de colo pînă colo, pînă am ajuns în fața unei săli cu ferestrele oblonite, avînd pe perete o pancartă pe care stătea scris *Textul săptămînii* : „Dacă întrecerea cu cei ce fug pe jos te obosește, cum te vei lua la întrecere cu caii ?“ (*Ieremia, 12*) N-aș putea spune că am priceput tîlcul acestui text, deși se prea poate să fi fost un avertisment împotriva curselor de cai din Brighton, dar poate că tocmai ambiguitatea făcea farmecul acestui text. Am băgat de seamă că secta se numea Copiii lui Ieremia.

— Aici avea loc slujba noastră religioasă, mă lămuri mătușă-mea. Se întîmpla uneori să nu se mai audă cuvintele, din pricina lătrăturilor. „E felul lor de a se ruga, zicea Curran. Să lăsăm pe fiecare să se roage în felul său.“ Alteori cîinii stăteau cuminți, lingîndu-și lăbuțele. „Se spală ca să fie curați în lăcașul Domnului“, pretindea Curran. Mă cam întristează să văd niște străini în locul acesta. Și apoi, prorocul Ieremia nu mi-a fost niciodată simpatic.

— Nu știu foarte multe despre Ieremia.

— A fost tîrît în noroi, îmi explică mătușa mea. Eu am studiat temeinic Biblia pe vremea aceea, dar în Vechiul Testament se spun foarte puține lucruri bune despre cîini. Tobias și-a luat cu el cîinele în călătoria pe care a făcut-o cu îngerul, dar cîinele n-a jucat nici un rol, nici măcar atunci cînd un pește mare a vrut să-l înghită pe Tobias. Desigur, cîinii erau socotiți niște ființe spurcate în acele timpuri de demult. Abia în era creștină le-a fost recunoscută personalitatea. Creștinii sînt cei care au început să sculpteze cîini în piatra catedralelor, și chiar într-o vreme cînd încă mai nutreau îndoieli în privința sufletului femeii, se întrebau dacă nu cumva cîinii au un suflet, deși

n-au reușit să-l convingă pe Papă sau măcar pe Arhiepiscopul de Canterbury să se pronunțe într-un sens sau altul. I-a revenit tocmai lui Curran sarcina să dezlege problema.

— Grea răspundere, exclamai eu.

Nu-mi dădeam seama dacă vorbea sau nu serios despre Curran.

— El m-a îndemnat să citesc tratate de teologie. Ținea morțiș să aibă referințe despre cîini. Asemenea referințe nu erau deloc ușor de găsit, nici măcar în Sfîntul François de Sales. Am găsit o sumedenie de lucruri despre purici, despre fluturi, despre cerbi, despre elefanți, despre păianjeni și despre crocodili, dar nici o vorbuliță despre cîini, Sfîntul François îi nesocotea în chip ciudat. O dată, am avut un șoc teribil și i-am spus lui Curran: „N-are rost să continuăm, nu e bine ce facem; uite ce am găsit în Apocalipsă – Iisus vorbește despre cei ce vor putea intra în Cetatea Domnului. Ascultă aici: «Afară cîinii și vrăjitorii și curvarii și ucigașii și închinătorii la idoli și toți cei ce lucrează și iubesc minciuna!» Vezi în ce companie sînt cîinii?“ La care Curran mi-a răspuns așa: „Păi asta pledează pentru poziția noastră. Curvarii, ucigașii și toți ceilalți au suflete, nu-i așa? E destul să se pocăiască pentru a fi iertați. La fel și cîinii, prin urmare. Cîinii care vin în biserica noastră s-au pocăit, ei nu mai au de-a face cu vrăjitorii și curvarii, ci trăiesc în casele unor oameni respectabili din Brunswick Square sau din Royal Crescent“... Mă crezi sau nu, pasajul acela din Apocalipsă a avut atît de puțin efect asupra lui Curran, încît chiar a doua zi a ținut o predică pe textul cu pricina, încheind-o cu un îndemn adresat oamenilor de a veghea ca bieții cîini să nu cadă din nou în păcat... „Cine lesa o slăbește, pe cîine-l primejduiește“, așa le-a

zis. „La Brighton sînt prea mulți ucigași, iar la Hotel Metropole sînt destui curvari gata să pună mîna pe cîinii voștri scăpați din lesă. Cît despre vrăjitori..." Din fericire, Hatty, care ni se alăturase între timp, încă nu se apucase de ghicit; i-ar fi contrazis predica...

— Era un bun predicator?

— Era o adevărată încîntare să-l asculți, oftă mătușă-mea nostalgică.

Ne-am îndreptat înspre plajă; auzeam cum scrîșnea pietrișul, răscolit de valurile ce se depărtau.

— Generozitatea lui nu se limita la cîini, continuă mătușa Augusta. Pentru el, cîinii erau ca neamul lui Israel, dar apostolatul lui se extindea și asupra necredincioșilor, adică asupra vrăbiilor, papagalilor sau chiar asupra șoriceilor albi, nu însă și asupra pisicilor: pentru Curran, pisicile erau niște farisei. Firește că nici o pisică nu îndrăznea să intre în biserica asta, ticsită de cîini, totuși una putea fi totdeauna văzută în fereastra casei de peste drum, de unde se uita rînjind cînd ieșeau enoriașii din lăcaș. Curran îi excludea și pe pești – ar fi fost cică scandalos ca oamenii să mănînce niște ființe înzestrate cu suflet. Pentru elefanți nutrea o mare simpatie, ceea ce dovedește generozitatea lui, dacă te gîndești că Hannibal îl călcase pe degetul mare de la picior. Hai să ne așezăm aici, Henry. Berea asta mă cam obosește.

Ne-am așezat într-un chioșc. Luminile brăzdau marea, în lungul estacadei de la Palace Pier, iar aproape de țărm apa era fosforescentă. Valurile erau împinse întruna spre plajă și înapoi, ca și cum cineva ar fi încercat să facă patul și n-ar fi izbutit să întindă cearșafurile. Dinspre discotecă, a cărei siluetă se înălța cu vreo sută de metri mai încolo, ca o corabie eșuată, se auzeau frînturi de muzică pop. Călătoria asta e o adevărată aventură,

îmi spuneam, nebănuind că ea avea să pălească în fața celorlalte aventuri prin care mi-era dat să trec.

— Am dat peste un pasaj admirabil despre elefanți în Sfîntul François de Sales, îmi spuse mătușă-mea. Curran a folosit pasajul în ultima lui predică, după povestea aia cu fetele, care mă tulburase atît de tare. Cred că a vrut să-mi dea a înțelege, citînd acel pasaj, că mă iubea numai pe mine, dar pe vremea aceea eram o femeiușcă tînără și nu voiam s-ascult. Am păstrat însă pasajul și l-am purtat mereu în poșetă, iar acum, cînd îl recitesc, îl văd pe Curran, nu pe elefant. Era un tip voinic și chipeș, nu chiar atît de voinic ca Wordsworth, dar mult mai sensibil.

Și, scotocind în poșetă, scoase de acolo o hîrtiuță.

— Citește-mi-o, dragul meu, nu prea văd bine la lumina asta.

Era o hîrtie cam îngălbenită și mototolită. O ridicai în așa fel încît să captez reflexele unuia dintre felinarele de pe țărm. Din pricina încrețiturilor, era destul de greu de citit, cu toate că scrisul mătușii era apăsat – un scris de femeie tînără.

„Deși nu-i decît un animal uriaș – începui eu – elefantul este cea mai demnă dintre făpturile care viețuiesc pe pămînt, și cea mai inteligentă. Iată un exemplu al însușirilor sale neobișnuite...“

Aici, scrisul era neciteț din pricina unei încrețituri a hîrtiei, dar mătușă-mea umplu acest gol rostind cu o voce duioasă : „El nu-și schimbă niciodată partenera și o iubește cu tandrețe pe cea pe care și-a ales-o“.

— Citește mai departe, îmi spuse.

Iar eu citii cele ce urmează :

— „Cu această parteneră însă, el se împerechează doar o dată la trei ani, și atunci numai

timp de cinci zile, și cu atîta discreție încît nimeni nu l-a văzut vreodată împerechindu-se."

— Acum sînt sigură că el, Curran, adică, încerca să-mi explice că, deși mă cam neglija din pricina fetelor acelora, mă iubea la fel ca înainte.

— „Dar el poate fi văzut în cea de-a șasea zi, cînd se duce să se spele pe tot trupul în apa unui rîu, fiindcă nu vrea să se întoarcă la turmă înainte de a redeveni curat."

— Curran era totdeauna curat, îmi explică mătușă-mea. Îți mulțumesc, dragul meu, ai citit foarte bine.

— Textul ăsta nu mi se pare că se aplică întocmai cîinilor.

— Curran l-a folosit cu atîta îndemînare, încît n-a băgat nimeni de seamă. De fapt, mi se adresa mie. Țin minte că avea un șampon special pentru cîini, pe care-l sfințise la altar și pe care-l pusese în vînzare chiar în duminica aceea la poarta bisericii.

— Ce s-a ales de Curran?

— N-am habar. Probabil că și-a părăsit biserica, fiindcă n-avea cum să continue fără mine. Hatty n-avea stofă de preoteasă. Cîteodată îl visez, dar acum ar avea vreo nouăzeci de ani dac-ar fi în viață, și-mi vine greu să mi-l imaginez bătrîn. Cred că-i momentul să mergem la culcare, Henry.

Mie însă îmi venea greu să adorm, chiar în patul meu confortabil din hotelul Royal Albion. Luminile de la Palace Pier scînteiau pe tavanul odăii mele, iar în cap mi se învîrteau ca-ntr-o sarabandă chipurile lui Wordsworth și Curran, ale elefantului și cîinilor din Hove, laolaltă cu taina nașterii mele, cu cenușa maică-mii care nu-mi era mamă, și cu imaginea tatălui meu adormit în baie. Aceasta nu mai era viața simplă pe care-o dusesem la Bancă, unde puteam deduce caracterul

unui client din conturile lui. Acum încercam un sentiment de teamă, dar și de exaltare, în timp ce ritmurile de la Palace Pier izbucneau în noapte, iar valurile fosforescente se rostogoleau pe plajă.

Capitolul 7

Problema cenușei mamei mele nu s-a rezolvat chiar atît de ușor cum crezusem (continuu s-o numesc „mama mea“, deoarece în perioada aceea încă n-aveam vreo dovadă certă că mătușă-mea îmi spusese adevărul). Cînd m-am întors acasă de la Brighton, nu mă aștepta nici o urnă, așa că am telefonat la Scotland Yard, cerînd să vorbesc cu inspectorul Sparrow. Mi s-a dat numaidecît legătura, cu un glas care nu era al lui Sparrow : semăna foarte mult cu vocea unui contraamiral care-mi fusese pe vremuri client. (Fusesem foarte bucuros în ziua cînd își transferase contul la Banca Național-Provincială, fiindcă îmi trata funcționarii ca pe niște mateloți de rînd, și pe mine însumi ca pe un sublocotenent adus în fața curții marțiale pentru vina de a fi ținut în neorînduială registrele popotei.)

— Aș putea vorbi cu inspectorul Sparrow ? întrebai eu.

— În ce chestiune ? zise vocea, pe un ton sec.

— Încă n-am primit cenușa mamei mele.

— Aici e Scotland Yard, biroul directorului adjunct, nu crematoriul ! replică vocea și închise telefonul.

Mi-a trebuit mult timp (din pricina aglomerației de pe fir) pentru a obține din nou legătura cu glasul acela tăios.

— Aș dori să vorbesc cu inspectorul Sparrow.

— În ce chestiune?

De data asta eram pregătit și dispus să mă arăt și mai brutal decît posesorul acelei voci.

— Într-o chestiune care privește poliția, firește. Ce alte chestiuni v-ar putea interesa?

Era ca și cum prin mine ar fi vorbit însăși mătușa mea.

— Inspectorul Sparrow lipsește. Îi puteți lăsa un mesaj.

— Spuneți-i să telefoneze domnului Pulling, domnului Henry Pulling.

— Ce adresă? Ce număr de telefon? mă iscodi glasul, de parcă m-ar fi bănuit că sînt vreun informator dezagreabil al poliției.

— Dumnealui îmi cunoaște și adresa, și numărul de telefon. N-are nici un rost să le repet. Spuneți-i că m-a dezamăgit nerespectîndu-și promisiunea solemnă pe care mi-a făcut-o.

Și trîntii receptorul, înainte ca celălalt să aibă răgazul de a spune ceva. Ducîndu-mă în grădină ca să-mi văd gherghinele, mi-am oferit luxul unui zîmbet de satisfacție: niciodată nu-i vorbisem contraamiralului în felul acesta!

Noile mele gherghine-cactus propășeau. După mica escapadă la Brighton, denumirile lor îmi evocau în chip plăcut călătorii pe meleaguri depărtate: Rotterdam, o gherghină de un roșu intens, Dantelă de Veneția, cu țepii scînteietori ca niște țurțuri... Mă gîndeam ca anul următor să plantez și cîteva gherghine din soiul Mîndria Berlinului, ca să am un trio de orașe.

Telefonul îmi întrerupse aceste gînduri plăcute: era Sparrow.

— Sper că aveți o scuză temeinică pentru nerestituirea urnei, i-am spus pe un ton ferm.

— Firește că am, domnule. Urna dumneavoastră conține mai mult canabis decît cenușă.

— Nu vă cred. Cum ar fi putut maică-mea... ?

— Pe mama dumneavoastră ar fi greu s-o bănuim, nu-i așa, domnule ? După cum v-am mai spus, cred că numitul Wordsworth a profitat de vizita dumneavoastră. Din fericire pentru povestea pe care ne-ați spus-o, urna conține și ceva cenușă umană, deși e probabil că Wordsworth a aruncat cea mai mare parte în chiuvetă, pentru a face loc... Ați auzit cumva vreun șuvoi de apă ?

— Tocmai ne pregăteam să bem whisky, așa că sînt sigur că s-a dus să umple o carafă cu apă.

— Precis că a profitat de ocazie, domnule.

— În orice caz, aș dori să reintru în posesia cenușii care a mai rămas.

— E imposibil, domnule. Cenușa omenească e lipicioasă, aderă la orice substanță, în cazul nostru la marijuana. Vă trimit urna recomandat. V-aș sugera, domnule, s-o plasați unde aveați intenția s-o puneți și să uitați acest incident neplăcut.

— Bine, dar urna va fi goală...

— Multe monumente funerare, domnule, sînt lipsite de rămășițele pămîntești ale celor decedați. De pildă, monumentele eroilor căzuți în război.

— Presupun că nu mai e nimic de făcut. Dar impresia nu va mai fi aceeași. Sper că n-o bănuiți pe mătușa mea de vreun amestec în toată povestea asta.

— O doamnă bătrînă ca dumneaei ? A, nu, domnule ! E limpede c-a fost păcălită de valetul ei.

— Care valet ?

— Păi Wordsworth, domnule, cine altul ?

M-am gîndit că-i mai bine să nu-l lămuresc în privința relațiilor dintre ei.

— Mătușa mea e de părere că Wordsworth ar putea să fie la Paris.

— Foarte probabil, domnule.

— Ce aveți de gînd să faceți ?

— Noi nu putem face nimic. Nu a comis nici un delict care să justifice extrădarea. Firește, dacă se va întoarce vreodată... Are pașaport britanic.

Vocea inspectorului Sparrow avea un ton atît de malițios, încît am simțit, o clipă, că trec de partea lui Wordsworth.

— Sper sincer că nu se va întoarce! exclamai eu.

— Mă uimiți și mă dezamăgiți, domnule.

— De ce?

— Pentru că n-aș fi crezut că sînteți unul dintre aceia.

— Care aceia?

— Păi oamenii care pretind că marijuana n-ar avea nici un efect nociv.

— Și are?

— Experiența ne învață, domnule, că în aproape toate cazurile sclavii drogurilor încep cu marijuana.

— Ei bine, domnule Sparrow, pe mine experiența m-a învățat că, în toate cazurile, sau aproape în toate, alcoolicii încep cu un păhărel de whisky sau de vin. Ba, am avut o dată un client care a-nceput prin a fi, cum spui dumneata, sclavul unei băuturi slabe ca vermutul. A sfîrșit prin a-i da nevesti-sii o procură legală, într-atît de des era internat în clinică pentru dezintoxicare.

Am pus receptorul în furcă. Mă gîndeam, nu fără oarecare plăcere, că sădisem în mintea inspectorului Sparrow sămînța unei îndoieli, nu atît pe tema drogurilor, cît în privința caracterului meu, caracterul unui director de bancă ieșit la pensie. Pentru prima oară descopeream în mine o fibră de anarhist. Să fi fost oare rezultatul escapadei mele la Brighton? Sau al influenței mătușii (deși nu eram un om ușor influențabil)? Sau efectul vreunui virus prezent în sîngele familiei Pulling? Îmi descopeream subit o tandrețe pentru tatăl meu, un sentiment îngropat adînc în

mine și redeșteptat acum. Fusese nu numai un om foarte somnoros, ci și un om foarte răbdător, înzestrat cu o răbdare oarecum inexplicabilă : poate că nici nu era răbdare, ci lipsă de interes sau indiferență. Poate că, tot timpul, fără ca noi să ne dăm seama, gîndul lui era departe. Îmi aminteam reproșurile ambigue pe care i le făcea maică-mea ; ele păreau să confirme povestea mătușii mele, căci erau reproșurile unei femei nesatisfăcute și cicălitoare. Prizonieră a unor ambiții neîmplinite, maică-mea nu cunoscuse niciodată libertatea. Libertatea, îmi spuneam eu, le e hărăzită celor care reușesc în viață, iar taică-meu reușise în profesia lui. Cînd vreun client se arăta contrariat de felul său de a fi sau de devizele sale, n-avea decît să se adreseze altui antreprenor. Tatăl meu nu se sinchisea. Poate că ratații prețuiesc libertatea – libertatea de expresie și de conduită – mai mult chiar decît banul sau puterea.

Cu capul plin de aceste gînduri confuze și neobișnuite, așteptam sosirea mătușii mele, pe care o invitasem la masă. Fixasem această întîlnire în ajun, în gara Victoria, înainte de a coborî din trenul The Brighton Belle. De îndată ce a sosit, i-am relatat discuția mea cu inspectorul Sparrow, dar ea a manifestat față de povestea inspectorului o surprinzătoare indiferență, zicînd doar că Wordsworth ar fi trebuit să fie „mai prudent“. Am dus-o apoi în grădină și i-am arătat gherghinele.

— Am preferat întotdeauna florile tăiate, îmi spuse ea, făcîndu-mă să întrezăresc deodată imaginea unor domni ciudați de pe continent care-i ofereau buchete de trandafiri și de iarba-iepurelui, învelite în foiță subțire.

I-am arătat locul unde mă gîndeam să plasez urna în memoria mamei.

— Biata Angelica! exclamă ea. Nu i-a înțeles niciodată pe bărbați!

Altceva n-a mai spus. Parcă mi-ar fi ghicit gîndurile și le-ar fi comentat.

Prînzul a sosit întocmai cum îl comandasem, prin telefon, formînd literele GĂINA: a trebuit doar să pun la cuptor, vreme de cinci minute, felul întîi – servind între timp somonul afumat. Trăind singur, devenisem un client regulat al firmei la care apelam ori de cîte ori trebuia să invit la masă vreun client sau ori de cîte ori venea să mă viziteze maică-mea, de obicei o dată pe săptămînă. E drept că de cîteva luni încoace mă lipsisem de serviciile firmei, fiindcă nu mai aveam clienți și fiindcă maică-mea, în ultima fază a bolii, era prea slabită ca să se mai poată deplasa din Golder Green pînă la mine.

Am stropit cu sherry somonul afumat; pentru a răsplăti măcar în parte generozitatea pe care mi-o arătase mătușă-mea la Brighton, cumpărasem o sticlă de vin de Bourgogne, un Chambertin 1959 (vinul preferat al lui Sir Alfred Keene), numai bun pentru friptura de pui à la King. Cînd vinul ne-a creat amîndurora o stare de bună dispoziție, mătușă-mea a adus din nou vorba despre discuția mea cu inspectorul:

— Inspectorul Sparrow e convins că Wordsworth e vinovatul, deși s-ar putea foarte bine ca vinovatul să fii tu sau eu. N-aș crede că inspectorul e rasist, dar e victima conștiinței sale de clasă și, cu toate că baricadele sociale nu contează în consumul de droguri, el preferă să fie convins de contrariul și să arunce vina în spinarea bietului Wordsworth.

— Noi ne putem furniza un alibi unul altuia și e limpede că Wordsworth a fugit.

— S-ar fi putut întîmpla ca noi doi să fim complici, și ca Wordsworth să fi plecat în concediul său anual. Nu, nu, mintea unui polițist judecă după anumite șabloane. Îmi amintesc că, odată, pe cînd mă aflam în Tunisia, o trupă de teatru itinerantă juca acolo *Hamlet* în limba arabă. Cineva a avut ideea ca regele din interludiul actorilor să fie omorît cu adevărat – adică, nu chiar de tot, ci doar să i se toarne plumb topit în urechea dreaptă, făcîndu-i-o praf. Pe cine crezi că l-a suspectat numaidecît poliția ? Nu pe individul care turnase în ureche plumbul, deși el ar fi trebuit să-și dea seama că polonicul nu era gol și că-i ardea degetele. A, nu, polițiștii, care cunoșteau prea bine piesa lui Shakespeare, l-au arestat pe unchiul lui Hamlet...

— Mult ai mai călătorit la vremea ta, mătușă Augusta !

— Încă n-am ajuns în amurgul vieții mele. Dacă aș avea pe cineva să mă însoțească, aș pleca din nou la drum, chiar mîine, dar nu mai am destulă putere să ridic o valiză grea, iar în zilele noastre se cam simte o mare lipsă de hamali, pretutindeni. Ai observat, cred, și tu în gara Victoria.

— Am putea să ne continuăm într-o bună zi excursiile pe litoral. Țin minte că, în urmă cu mulți ani, am fost la Weymouth – pe chei era o statuie a lui George al III-lea, de un verde foarte plăcut.

— Am reținut două cușete în Orient-Expres. Plecăm de azi într-o săptămînă.

— Unde ? exclamai eu, privind-o cu uimire.

— La Istanbul, firește.

— Bine, dar drumul durează cîteva zile...

— Trei nopți, mai precis.

— Dacă ții neapărat să pleci la Istanbul, nu-i mai comod și mai ieftin avionul?

— Eu iau avionul numai cînd nu există alt mijloc de transport.

— Avionul e un mijloc destul de sigur, zău așa.

— Nu-i vorba de nervi, ci de o anume preferință. L-am cunoscut foarte bine pe Wilbur Wright, într-o vreme. M-a luat cu el de multe ori și de fiecare dată m-am simțit la adăpost de aparatele alea ale lui. Nu pot să suport însă difuzoarele alea care-ți vorbesc tot timpul fără să spună nimic. Într-o gară nu te pisează nimeni așa. Un aeroport îmi face totdeauna impresia unui sat de vacanță, prea bine organizat.

— Dacă te gîndești la mine ca însoțitor...

— Sigur că mă gîndesc, Henry!

— Îmi pare rău, mătușă Augusta, dar pensia unui director de bancă nu e prea mare...

— Se înțelege că eu suport toate cheltuielile. Mai toarnă-mi vin în pahar, Henry! E un vin excelent.

— Nu prea sînt obișnuit cu călătoriile în străinătate. O să constați că nu sînt deloc...

— O să te obișnuiești repede, în compania mea. Cei din familia Pulling au fost întotdeauna mari călători. Cred că eu însămi m-am molipsit de la taică-tău.

— Nu-mi vine a crede că de la taică-meu... El n-a călătorit niciodată mai departe de centrul Londrei.

— Toată viața lui a călătorit de la o femeie la alta, ceea ce e ca și cum ar fi călătorit în străinătate. Cîte bordeie, atîtea obiceie. Aduni amintiri. O viață lungă nu se măsoară cu numărul anilor. Un om fără amintiri poate foarte bine s-ajungă la o sută de ani și să simtă că nici n-a prea trăit.

Taică-tău mi-a spus odată: „Prima fată cu care m-am culcat se numea Roza și, în chip ciudat, lucra la o florărie. Parc-ar fi trecut un veac de atunci". Cît despre unchiul tău...

— Nici nu știam că aveam un unchi.

— Era cu cincisprezece ani mai în vîrstă decît taică-tău, și a murit cînd tu erai încă un copil.

— A fost un mare călător?

— Spre sfîrșitul vieții, da, și într-un fel ciudat, îmi răspunse mătușă-mea.

Regret că nu sînt în stare să redau tonul vocii ei. Îi plăcea grozav să vorbească, să povestească o întîmplare. Își formula cu grijă frazele, ca un scriitor tipicar care-și călăuzește condeiul spre cuvintele pe care le prevede cu mult înainte de a le așterne pe hîrtie. Frazele întrerupte, lipsa de continuitate în vorbire îi erau străine. Avea un stil de o precizie clasică sau poate c-ar fi mai nimerit să spun de modă veche. Cuvintele bizare și, trebuie să recunosc, scandaloase din cînd în cînd, străluceau și mai abitir pe acest fundal vetust. Pe măsură ce aveam s-o cunosc mai bine, aveam să văd la ea nu atît neobrăzarea, cît bronzul, un bronz lucrat, șlefuit de mîna timpului, întocmai ca genunchiul acelui cal din salonul unui mare hotel din Monte Carlo, pe care avea să mi-l descrie ea însăși într-o zi, spunîndu-mi că „generații întregi de jucători îl mîngîiaseră".

— Unchiul tău era agent de pariuri și toată lumea îl cunoștea sub numele de Jo. Un bărbat foarte gras. Nu știu de ce îți spun asta, dar mie mi-au plăcut totdeauna bărbații grași: ei au renunțat la orice efort inutil, fiindcă au avut destulă minte ca să-și dea seama că, spre deosebire de bărbați, femeile nu se îndrăgostesc de frumusețea fizică. Curran era un bărbat trupeș, taică-tău la fel. Cu un bărbat gras te simți mai la

largul tău. Poate că, însoțindu-mă în călătorie, să te îngrași și tu nițeluș. Din păcate, ți-ai ales o profesie care pune la încercare nervii.

— Ceea ce e sigur este că n-am ținut niciodată cură de slăbire de dragul unei femei...

— Va trebui să-mi povestești într-o zi despre femeile tale. În Orient-Expres o s-avem destul timp pentru a sta la taifas. Acum însă e vorba de unchiul tău Jo. Un tip foarte sucit. Făcuse avere ca agent de pariuri, și totuși, pe măsură ce se îmbogățea, singura lui dorință reală era să călătorească. Poate că neastîmpărul lui izvora din obligația de a rămîne pe loc într-o gheretă cu firma Jo Pulling sau Cinstea desăvîrșită, în timp ce caii lui alergau fără încetare. Obișnuia să spună că o cursă de cai seamănă leit cu toate celelalte și că viața aleargă la fel de repede ca un mînz fătat de Indian Queen. Ar fi vrut să încetinească ritmul vieții și simțea, nu fără temei, că prin călătorii putea face ca timpul să se miște ceva mai încet. Ți-ai putut da și tu seama de acest lucru, în vacanță: dacă stai în același loc, vacanța trece fulgerător, dar dacă te duci în trei locuri, vacanța pare să dureze de cel puțin trei ori mai mult.

— Asta te-a făcut să călătorești atît, mătușă Augusta?

— La început am călătorit pentru a-mi cîștiga existența. În Italia. Asta a fost după Paris, după Brighton. Am plecat de acasă înainte ca tu să te fi născut. Taică-tău și maică-ta voiau să rămînă singuri, și oricum nu mă prea înțelesesem niciodată cu Angelica. „Cele două A“, așa ni se spunea. Unii ziceu că numele „Augusta“ mi se potrivea perfect, dar nimeni nu spunea că numele „Angelica“ i s-ar potrivi surorii mele. O fi fost ea o sfîntă, dar o sfîntă din cale-afară de severă. În orice caz, n-avea nimic angelic.

Unul dintre puținele semne de bătrînețe pe care le observasem la mătușă-mea era predispoziția ei de a sări de la o anecdotă la alta, fără a le duce la bun sfîrșit. Conversația ei te ducea cu gîndul la acele reviste americane în care, pentru a găsi urmarea unei povestiri, trebuie să sari de la pagina 20 la pagina 98, trecînd peste tot felul de subiecte intermediare : delincvența juvenilă, vreo rețetă nouă pentru cocteiluri, aventurile amoroase ale unei stele de cinema, ba chiar o altă povestire, fără nici o legătură cu aceea al cărei fir era întrerupt atît de brusc.

— Chestiunea asta a numelor e foarte interesantă, urmă mătușa Augusta. Al tău, de pildă, e un nume șters, dar comod. E mai bine decît să porți un nume ca Ernest, care cere să fii la înălțimea lui[1]. Am cunoscut o dată o fată numită Comfort[2], care ducea o existență foarte tristă ! Niște bărbați nefericiți erau atrași de ea numai din pricina acestui nume, cu toate că în realitate *ea* ar fi avut nevoie de consolarea lor. S-a amorezat o dată de un bărbat care, deși se numea Courage, se temea de șoareci, dar pînă la urmă s-a măritat cu un tip botezat Payne[3], și s-a sinucis într-unul din acele closete pe care americanii le numesc *comfort stations*[4]. Dacă n-aș fi cunoscut-o pe fată, povestea ei ar fi putut să-mi pară amuzantă.

— Începuseși să-mi povestești despre unchiul Jo.

— Știu. Îți spuneam c-ar fi vrut să-și prelungească viața. De aceea s-a gîndit să întreprindă o călătorie în jurul lumii (pe vremea aceea nu existau restricții valutare) ; în chip ciudat, și-a

1. Ernest se pronunță în engleză la fel ca *earnest* care înseamnă serios, sincer, convins.
2. Consolare, mîngîiere, sprijin (engl).
3. Se pronunță la fel ca *pain* (durere).
4. Locuri de ușurare (engl.).

început călătoria cu același Simplon-Orient cu care vom călători noi doi săptămîna viitoare. Din Turcia se gîndea să plece în Persia, în Rusia, în India, în Malaiezia, în Hong Kong, în China, în America de Sud, în Australia, poate și în Noua Zeelandă, de unde intenționa să se îmbarce pe un vapor care să-l ducă înapoi acasă. Din nefericire, chiar de la început, la Veneția, a fost scos din tren pe o targă, în urma unui atac de cord.

— Ce grozăvie!

— Asta nu l-a făcut să renunțe la dorința de a-și prelungi viața. Pe atunci eu lucram la Veneția, așa că m-am dus să-l văd. Unchiu-tău se hotărîse să călătorească măcar cu gîndul, dacă nu mai putea cu trenul. M-a întrebat dacă n-aș putea să-i găsesc o casă cu trei sute șaizeci și cinci de camere, ca să-și poată petrece cîte o zi și o noapte în fiecare dintre ele. În felul acesta ar fi simțit, zicea el, că viața nu se mai termină. Gîndul că nu mai avea probabil mult de trăit nu făcuse decît să-i întărească dorința de a-și prelungi puținele zile ce-i mai rămăseseră. I-am răspuns că, exceptînd Palatul Regal din Neapole, mă îndoiam că o asemenea casă ar putea exista. Chiar și Palatul din Roma număra probabil mai puține camere.

— Dar ar fi putut să găsească o casă ceva mai mică, în care să rămînă mai multe zile în fiecare cameră...

— Da, dar atunci schema ar fi fost prea străvezie. N-ar mai fi fost o schimbare față de călătoriile pe care era deja obișnuit să le facă, între Newmarket, Epsom, Goodwood și Brighton. Avea nevoie de un răgaz ca să uite de odaia pe care-o părăsea, și în care urma să se întoarcă, după ce între timp decorul ei ar fi fost schimbat în unele puncte esențiale. Știi, desigur, că exista un bordel la Paris, pe Rue de Provence, în perioada dintre cele două războaie – a, era să uit c-au mai

fost și alte războaie de atunci încoace, dar ele nu par să ne aparțină în măsura în care ne aparțin alea două, nu-i așa? Ei bine, bordelul acela avea niște camere decorate fiecare în alt stil – în stil Far West, în stil chinezesc, în stil indian și așa mai departe. Unchiu-tău își făcuse o idee asemănătoare despre casa lui...

— Sînt sigur însă că n-a găsit-o!

— Pînă la urmă a trebuit să se mulțumească cu un compromis. La un moment dat m-am temut că n-o să poată găsi decît cel mult o casă cu douăsprezece camere, cîte una pentru fiecare lună, dar ceva mai tîrziu, grație unuia dintre clienții mei din Milano...

— Parcă spuneai că lucrai la Veneția, o întrerupsei eu, cuprins de o vagă bănuială.

— Ocupațiile mele aveau un caracter peripatetic, îmi răspunse mătușă-mea. Ne mutam mereu, ba la Veneția, pentru două săptămîni, ba la Milano, Florența și Roma, pentru același interval de timp, după care ne întorceam la Veneția. Treaba asta se numea *la quindicina*[1].

— Lucrai într-o trupă de teatru?

— Nu e rău spus, zise mătușă-mea cu ambiguitatea la care recurgea adeseori. Nu uita că pe vremea aceea eram foarte tînără.

— Nu trebuie să te scuzi c-ai fost actriță.

— Nu mă scuz deloc, îmi replică mătușa Augusta, pe un ton sec. Îți explic doar. Într-o profesie ca asta, vîrsta e un handicap. Am avut norocul de a o abandona la momentul potrivit. Asta mulțumită domnului Visconti.

— Cine era acest Visconti?

— Vorbeam despre unchiu-tău Jo. În cele din urmă, i-am găsit o casă veche, la țară, un fost

---

1. Chenzină (ital.).

palazzo sau *castello* aproape căzut în paragină, cu niște țigani pripășiți în cîteva din încăperile de la parter și în pivniță – o pivniță enormă, care se întindea pe sub tot parterul. Fusese cîndva folosită ca depozit de vinuri, și încă mai era acolo un poloboc uriaș, gol și crăpat din pricina bătrîneții – de aceea îl și lăsaseră acolo. Pe vremuri, casa fusese înconjurată de viță-de-vie, dar autoritățile construiseră o autostradă drept prin mijlocul domeniului, la o distanță de nici o sută de metri de casă, astfel încît toată ziua treceau pe acolo mașini între Milano și Roma, iar noaptea treceau și camioane grele. Nu mai rămăseseră decît niște rădăcini noduroase și veștede ale viei de odinioară. În întreaga casă exista doar o singură sală de baie (apa fusese tăiată de multă vreme, din cauză că pompa electrică se stricase) și un singur closet, la ultimul etaj al unui fel de turn, unde firește că nu era apă. Îți închipui că o asemenea casă nu poate fi vîndută ușor – fusese scoasă în vînzare cu douăzeci de ani în urmă, iar proprietarul era un orfan mongoloid, internat într-un azil. Notarii vorbeau despre valoarea istorică a casei, dar domnul Visconti se pricepea la istorie, după cum o arată și numele lui. Deși a fost categoric contra cumpărării, s-a gîndit că, la urma urmelor, bietul Jo n-avea să mai trăiască mult, așa că putea să se instaleze acolo, ca să se simtă fericit. Eu numărasem încăperile și constatasem că, împărțind în patru pivnița și punînd la socoteală și closetul, și baia, și bucătăria, se putea ajunge la un total de cincizeci și două de încăperi. Cînd i-am comunicat lui Jo, a fost încîntat. Cîte o încăpere pentru fiece săptămînă a anului ! a exclamat el. A trebuit să instaleze cîte un pat în fiecare încăpere, chiar și în baie și-n bucătărie. În closet nu era destul spațiu, dar am cumpărat în loc de

pat un fotoliu foarte comod, cu un taburet pentru picioare, gîndindu-mă că încăperea asta putea fi lăsată pentru la urmă. Nu-mi închipuiam că Jo va trăi destul pentru ca să ajungă și acolo. Își angajase o infirmieră care trebuia să-l urmeze din încăpere în încăpere, dormind în fiecare dintre ele, chipurile cu o săptămînă mai tîrziu decît el. Mă temeam că Jo va cere cîte o altă infirmieră pentru fiecare încăpere, dar se vede treaba că infirmiera asta îi plăcuse îndeajuns de mult ca s-o țină lîngă el tot timpul.

— Ce aranjament extraordinar!

— Totul a mers strună. Cînd a ajuns în cea de-a cincisprezecea încăpere, Jo mi-a spus (tocmai mă întorsesem la Milano în săptămîna aceea, și profitasem de ziua mea liberă pentru a mă duce să-l vizitez împreună cu domnul Visconti), mi-a spus că avea impresia că trăia de cel puțin un an în casa aceea. În ziua următoare trebuia să se mute în cea de-a șaisprezecea încăpere, la etajul întîi, de unde perspectiva era cu totul alta. Valizele lui erau pregătite pentru mutare (insistase ca toate lucrurile să fie puse în valize, iar eu îi găsisem una de ocazie, împodobită cu etichetele multor hoteluri celebre – George V din Paris, Quisiana din Capri, Excelsior din Roma, Raffles din Singapore, Shepheard's din Cairo, Pera Palace din Istanbul). Bietul Jo! Rareori mi-a fost dat să văd om mai fericit! Era sigur că moartea nu-l va înhăța înainte de a ajunge în cea de-a cincizeci și doua încăpere, iar dacă timpul petrecut în primele cincisprezece încăperi i se păruse cît un an întreg, însemna că mai avea de trăit încă mulți ani. Infirmiera mi-a povestit că, la vreo patru zile după ce se instala într-o cameră, îl apuca dorul de ducă, iar în prima zi după ce se instala într-o altă cameră, dormea mai mult ca de obicei, fiind obosit,

cică, după călătorie. O pornise din pivniță și-și continuase călătoria prin camerele de la parter și de la etaj ; ajungînd la ultimul etaj, începuse să vorbească de intenția lui de a reveni la locurile de unde pornise. „De data asta, zicea, o să luăm încăperile în sens invers, din direcția contrară.“ Era hotărît să lase closetul la urmă. „După încăperile astea luxoase, m-ar amuza să trăiesc în condiții mai grele“, zicea el. „Viața aspră te ține tînăr. Nu vreau s-ajung să semăn cu babalîcii ăia care călătoresc în compartimentele de clasa întîi ale liniei Cunard, și care se plîng de calitatea caviarului.“ Cînd a ajuns în cea de-a cincizeci și una încăpere, a avut un al doilea atac de cord. A rămas paralizat pe o parte și și-a pierdut graiul. Eram la Veneția cînd s-a întîmplat, dar mi s-a dat voie să părăsesc trupa pentru două zile, iar domnul Visconti m-a dus cu mașina la *palazzo*-ul lui Jo. Le dădea mult de furcă celor din jur. Înainte de a paraliza, petrecuse șapte zile în cea de-a cincizeci și una încăpere, iar doctorul insistase ca Jo să rămînă în același pat, timp de cel puțin zece zile, fără să se miște. „Orice om normal ar fi mulțumit să zacă nemișcat un timp, dacă ar fi în situația lui“, mi-a spus doctorul. „Vrea să trăiască cît mai mult cu putință“, i-am explicat eu. „În cazul acesta, ar trebui să rămînă pînă la urmă acolo unde se află“, mi-a replicat doctorul. „Dacă are noroc, mai poate supraviețui încă doi-trei ani.“ I-am comunicat lui Jo vorbele doctorului, iar Jo a început să-și miște buzele, parcă pentru a-mi spune : „Nu-i de ajuns“. În noaptea aceea a stat liniștit, iar în dimineața zilei următoare tot așa, dîndu-i infirmierei impresia că se resemnase să rămînă locului. Ea l-a lăsat dormind și a venit în odaia mea ca să bea un ceai. Domnul Visconti

cumpărase de la Milano, de la excelenta patiserie de lîngă Catedrală, nişte prăjituri cu cremă. Deodată, am auzit dinspre scări un zgomot ciudat, un fel de scîrţîit. „*Mamma mia*! exclamă infirmiera. Ce-i asta?“ Era ca şi cum cineva ar fi mutat mobila. Am dat fuga sus, şi ce crezi c-am văzut? Jo Pulling se dăduse jos din pat. Legase mînerul valizei cu o cravată veche, de la unul din cluburile lui, Suflătorii de spumă sau Clubul Muştarului, pentru că nu mai avea putere în picioare şi se tîra cu multă caznă. Coridorul era pardosit cu plăci de faianţă şi fiecare placă pe care o străbătea îi cerea un efort supraomenesc. S-a prăbuşit înainte ca noi să ajungem la el. Horcăia, săracul, dar cel mai trist lucru a fost pentru mine să văd băltoaca de pipi pe care-o făcuse pe plăcile alea. Ne-a fost teamă să-l luăm de acolo înainte de sosirea doctorului. Am adus o pernă şi i-am vîrît-o sub cap, iar infirmiera i-a administrat o pilulă, spunîndu-i: „*Cattivo*“, ceea ce în italiană înseamnă: „Bătrîn afurisit!“ Jo ne-a privit pe amîndouă rînjind şi a rostit ultimele cuvinte pe care îi era dat să le mai spună, nişte cuvinte oarecum stîlcite, dar pe care eu le-am înţeles lesne: „Aproape o viaţă de om“. Şi a murit înainte să vină doctorul. În felul lui, avusese dreptate s-o pornească în această ultimă călătorie, contrar indicaţiilor doctorului. Doctorul nu-i promisese decît vreo doi-trei ani.

— A murit pe coridor? o întrebai eu pe mătuşă-mea.

— A murit pe drum, îmi răspunse ea, pe un ton de reproş. Aşa cum îşi dorise.

— „Repauzează unde şi-a dorit“, citai eu ca să-i fac o plăcere mătuşii, deşi nu-mi ieşea din cap că unchiul Jo nu izbutise să ajungă la uşa closetului.

— „Acasă-i vînătorul în sfîrşit, Matrozul de pe deal s-a-ntors şi el“[1], încheie mătuşă-mea citatul, modificîndu-l un pic.

Am rămas tăcuți cîtva timp, isprăvind de mîncat friptura de pui à la King. O tăcere ca aceea care se păstrează, timp de trei minute, în Ziua Armistițiului. Îmi aminteam că, în copilărie, mă tot întrebam dacă în Cenotaf fusese îngropat aievea vreun cadavru, căci guvernele fac de obicei economie de sentimente și încearcă să le trezească în modul cel mai puțin costisitor cu putință.

Un slogan publicitar de succes n-are nevoie de un cadavru – o lădiță cu pămînt poate avea același efect. Acum îmi puneam aceeași întrebare în legătură cu unchiul Jo. Nu cumva mătușă-mea avea prea multă imaginație ? Poate că poveștile ei despre Jo, ca și cele despre părinții mei, nu erau pe de-a-ntregul adevărate ?

Fără a rupe tăcerea, am băut un pahar de Chambertin în memoria unchiului Jo, fie că a existat sau nu aievea. Vinul acela neobișnuit începu să-mi cînte în suflet. Ce importanță avea adevărul ? Orice om tinde să se transforme într-o ficțiune după moarte, dacă dăinuie în memoria noastră. Hamlet nu e mai puțin real acum decît Winston Churchill, iar Jo Pulling nu-i un personaj mai puțin istoric decît Don Quijote. Mi-am dat în vileag starea sufletească printr-un sughiț în timp ce schimbam farfuriile, iar o dată cu brînzeturile mi-a revenit simțul lucrurilor materiale.

— Unchiul Jo a avut șansa de a nu cunoaște restricțiile valutare. Nu și-ar fi putut permite luxul unei astfel de morți dacă ar fi fost redus la alocația acordată turiștilor.

---

1. Citat dintr-o poezie de R.L. Stevenson, *Requiem* : „Here he lies where he longed to be ; Home is the sailor, home from sea, And the hunter home from the hill“. („Repauzează unde și-a dorit ; Matrozul de pe mare a venit, Iar vînătorul de pe deal s-a-ntors.“)

— Ce vremuri grozave au fost! oftă mătușă-mea.

— Dar noi, cum o să ne descurcăm, în vremea noastră? o întrebai. Cu cîte cincizeci de lire fiecare, n-o să putem rămîne prea mult la Istanbul.

— Restricțiile valutare nu m-au stingherit niciodată peste măsură. Există unele posibilități.

— Sper că nu te gîndești la nimic ilegal.

— În viața mea n-am pus la cale ceva ilegal. Cum îți închipui c-aș putea săvîrși ceva ilegal, cînd n-am citit niciodată vreo lege și n-am habar ce prevede?

Capitolul 8

Ideea de a lua avionul pînă la Paris a fost a mătușii mele. După cele ce-mi spusese mai adineauri, ideea asta m-a cam mirat, fiindcă în cazul de față existau cu siguranță alte mijloace de transport. I-am și atras atenția că se contrazice, dar ea mi-a răspuns:

— Am eu motivele mele. Motive temeinice. Cunosc bine toate rosturile aeroportului din Heathrow.

M-a intrigat și insistența ei de a merge la stația terminus din Kensington pentru a lua autobuzul spre aeroport.

— Bine, dar mi-ar fi cît se poate de ușor să vin să te iau cu mașina și să te duc la aeroport, am obiectat eu. Ar fi și mult mai puțin obositor pentru tine, mătușă Augusta.

— Da, în schimb ai fi nevoit să plătești o taxă enormă pentru parcarea mașinii, îmi răspunse ea, însă această subită preocupare de a face economii nu mi se păru deloc convingătoare.

A doua zi m-am înțeles cu vecinul meu, un maior pe nume Charge, să aibă grijă de gherghinele mele și să le stropească. Maiorul, un tip ursuz din fire, îl văzuse pe inspectorul Sparrow sunînd la ușa casei mele împreună cu un polițist, și murea de curiozitate. Cînd i-am spus că polițiștii veniseră în legătură cu o contravenție comisă de mine la volanul mașinii, mi-a arătat brusc multă simpatie:

— În fiecare săptămînă e asasinat cîte un copil, iar dumnealor n-au altceva mai bun de făcut decît să-i hărțuiască pe automobiliști!

Nu-mi plac minciunile, de aceea conștiința mă îmboldea să-i iau apărarea inspectorului Sparrow, care se ținuse de cuvînt și-mi expediase urna, prin poștă, recomandat expres.

— Inspectorul Sparrow nu se ocupă de asasinate, iar automobiliștii omoară în fiecare an mai mulți oameni decît asasinii de profesie.

— De vină sînt pietonii, prea sînt distrați. Carne de tun! mîrîi maiorul Charge.

Se învoi totuși să-mi stropească gherghinele.

M-am dus la Coroana și Ancora, unde mătușă-mea tocmai golea un pahar „la botul calului", și am luat un taxi pînă la stația terminus din Kensington. Am băgat de seamă că mătușă-mea își luase cu ea două valize, una foarte mare, deși cînd o întrebasem cît timp are de gînd să stea la Istanbul, îmi răspunsese: „Douăzeci și patru de ore".

— Mi se pare cam puțin, după o călătorie atît de lungă.

— Importantă e călătoria, îmi replicase mătușă-mea. Plăcerea mea e să călătoresc, nu să zac într-un fotoliu.

La obiecția mea, că pînă și unchiul Jo fusese în stare să rămînă cîte o săptămînă întreagă în fiecare din încăperile palatului său, mătușă-mea îmi răspunsese:

— Unchiul Jo era un om bolnav, pe cînd eu sînt sănătoasă tun.

Întrucît luase bilete de clasa întîi (încă un lux inutil, pe o distanță atît de scurtă ca aceea dintre Londra și Paris), n-aveam nici un surplus de bagaj, deși valiza aceea mare era neobișnuit de grea. În timp ce ne aflam în autobuz, i-am spus mătușii că taxa pentru parcarea mașinii mele ar fi fost

probabil mai mică decît diferența de cost dintre clasa întîi și clasa a doua.

— Diferența e compensată din plin de icrele negre și de somonul afumat, îmi replică ea. Și sînt sigură că noi amîndoi putem goli o jumătate de sticlă de votcă. Fără a mai vorbi de șampanie și de coniac. În orice caz, am eu motivele mele să călătoresc cu autobuzul.

În vreme ce ne apropiam de Heathrow, își lipi buzele de urechea mea și-mi șopti :

— Bagajele sînt în remorca din spatele nostru.

— Știu.

— Eu am o valiză verde și una roșie. Uite taloanele.

Le-am luat fără să pricep.

— Cînd autobuzul se va opri, ieși repede și vezi dacă remorca mai e atașată de autobuz. Dacă este, fii drăguț și comunică-mi numaidecît, iar eu o să-ți spun atunci ce să faci.

Felul ei de a se purta îmi calcă pe nervi.

— Sigur că remorca va rămîne atașată de autobuz, i-am zis.

— Sper să nu fie. Altfel n-o să mai putem pleca astăzi.

Am coborît din autobuz de îndată ce am ajuns la aeroport. Ei bine, remorca fusese detașată !

— Și acum, ce fac ? o întrebai pe mătușa Augusta.

— Nimic. Totul e-n ordine. Poți să-mi dai înapoi taloanele și să-ți tragi puțin sufletul.

În timp ce ședeam în sala de așteptare, în fața a două pahare cu gin and tonic, am auzit vocea din difuzor : „Pasagerii pentru Nisa, zborul numărul 378, sînt rugați să se prezinte la vamă pentru controlul bagajelor“.

Eram singuri la masă, iar mătușă-mea nu se osteni să-și coboare vocea, în larma aceea de glasuri și clinchete de pahare :

— Tocmai asta voiam să evit. De la o vreme, vameșii au obiceiul să-i controleze selectiv pe pasagerii care ies din țară. Încet, încet, ne răpesc toate libertățile, una cîte una. Cînd eram eu fată, oricine putea să călătorească pe continent, pretutindeni în afară de Rusia, fără nici un pașaport și cu dreptul de a-și lua oricîți bani ar fi vrut. Pînă nu demult, se mulțumeau să te întrebe cîți bani ai sau în cel mai rău caz îți cereau să le arăți portofelul. Dacă urăsc ceva la om, este neîncrederea.

— După felul cum vorbești, avem se pare noroc că vameșii controlează alte bagaje decît ale tale, i-am spus eu în glumă.

Mi-o puteam lesne închipui pe mătușă-mea vîrînd o duzină de bancnote de cîte cinci lire în vîrful papucilor ei de baie. Ca fost director de bancă, eram poate prea scrupulos, deși trebuie să mărturisesc că eu însumi îmi ascunsesem o hîrtie de cinci lire în buzunarul unde-mi țineam biletele, dar puteam pune acest lucru pe seama firii mele distrate.

— Norocul nu intră niciodată în calculele mele, îmi răspunse mătușă-mea. Doar proștii se bizuie pe noroc, și pun rămășag că în avionul ăsta de Nisa se află un prost care-și regretă prostia. Ori de cîte ori se introduc noi restricții, eu studiez cu atenție modul lor de aplicare. În cazul aeroportului Heathrow, adăugă ea, oftînd, îi datorez mult lui Wordsworth. A lucrat o vreme aici, ca hamal. A încetat să mai lucreze în urma unor neplăceri legate de un transport de aur. Deși n-au avut nici o dovadă împotriva lui, felul cum s-au desfășurat lucrurile l-a scîrbit pe Wordsworth. Mi-a povestit chiar el totul. Unul dintre hamali dosise un lingou foarte mare, iar lipsa acestuia a fost descoperită prea devreme, înainte ca hamalii să iasă din tură. De aceea, știau foarte bine că vor fi percheziționați

de poliție la ieșire, și ei, și taxiurile, și nimeni n-avea nici o idee ce să facă cu obiectul cu pricina. Atunci Wordsworth a propus ca obiectul să fie acoperit cu smoală și folosit la ghereta vămii, ca un fel de bară în fața ușii. Acolo a și stat, luni de zile. Ori de cîte ori hamalii aduceau lăzi în ghereta aia, puteau vedea lingoul barînd ușa. Wordsworth simțea că înnebunește privindu-l, așa că pînă la urmă și-a părăsit slujba. S-a angajat după aceea ca portar la Grenada Palace.

— Și ce s-a întîmplat cu lingoul?

— Presupun că autoritățile au uitat de el, cînd au început furturile de diamante. Diamantele sînt o afacere strașnică, Henry! Pentru orice încărcătură de preț, autoritățile folosesc niște saci speciali sigilați, care sînt vîrîți în saci obișnuiți, pentru ca astfel hamalii să nu-i poată deosebi. Autoritățile sînt de o candoare nemaipomenită. După o săptămînă, două, tot mînuind sacii, ajungi să simți care din ei se ascunde în altul, și nu-ți mai rămîne decît să faci o mică tăietură în amîndoi sacii și să iei ce pică. Întocmai cum procedează copiii de Crăciun, cînd își aleg cadourile dintr-o albie umplută cu rumeguș. Nimeni nu poate descoperi tăietura înainte ca avionul să ajungă la destinație. Wordsworth cunoștea un individ care a avut norocul să dea încă de la început peste o casetă ce conținea cincizeci de nestemate!

— Bine, dar sacii nu sînt păziți de nimeni?

— Doar de ceilalți hamali, care-și primesc și ei partea. Se întîmplă, firește, ca unii să n-aibă noroc. O dată, un prieten al lui Wordsworth a pescuit un maldăr de bancnote, care s-au dovedit însă a fi emise de banca Pakistanului. Ar fi valorat vreo mie de lire, dacă ar fi trăit la Karaci, dar cine să-i schimbe aici, la Londra? Bietul om obișnuia să umble pe pista aeroportului ori de cîte ori vreun

avion trebuia să decoleze spre Karaci, dar n-a fost în stare să găsească un mușteriu sigur. Wordsworth zicea că nenorocitul ajunsese într-un hal fără hal, de înciudat ce era!

— Nici n-aș fi bănuit că asemenea lucruri se pot întîmpla la Heathrow.

— Dragul meu Henry, dacă ai fi fost mai tînăr te-aș fi sfătuit să te faci hamal. Viața de hamal e plină de peripeții și oferă mult mai multe șanse de îmbogățire decît ai avut tu vreodată la sucursala băncii. Nu văd ce ar putea să fie mai avantajos pentru un tînăr cu ambiție în afară de atracția ilicită de diamante. Asta se practică în condiții optime în Sierra Leone, țara de baștină a lui Wordsworth. Supraveghetorii minelor sînt mai puțin șireți și mai puțin brutali decît cei din Africa de Sud.

— Vorbele tale mă scandalizează uneori, mătușă Augusta, i-am spus eu, deși afirmația asta aproape că încetase să mai fie adevărată. Nu mi s-a furat niciodată ceva din valiză, de aceea nici măcar nu mă ostenesc s-o încui.

— Probabil că tocmai asta te și salvează. Nimeni nu se sinchisește de o valiză descuiată. Wordsworth cunoștea un hamal care avea chei pentru toate valizele posibile. Nu există prea multe modele de valize, deși o dată o valiză rusească l-a cam pus în încurcătură.

Difuzorul anunță plecarea avionului nostru și ne recomandă să mergem de îndată la Poarta 14 pentru îmbarcare.

— Pentru un om care nu poate să sufere aeroporturile, pari să cunoști o mulțime de lucruri despre Heathrow, i-am spus mătușii mele.

— Natura omenească m-a interesat întotdeauna, îmi răspunse ea. Mai ales laturile ei imaginative.

De îndată ce ne-am instalat în avion, a comandat încă două pahare cu gin and tonic.

— Uite cum se recuperează zece șilingi din costul călătoriei la clasa întîi, îmi spuse ea. Un prieten al meu a calculat o dată că, într-un zbor lung – spre Tahiti –, care pe vremuri dura peste șaizeci și patru de ore, a putut recupera aproape douăzeci de lire. E drept că era un băutor năprasnic.

Am avut din nou senzația că răsfoiesc paginile unei reviste americane, căutînd finalul unui articol căruia îi pierdusem urma.

— Nu pricep nici acum povestea cu remorca și cu valiza, i-am spus. De ce erai atît de nerăbdătoare să știi dacă remorca mai era sau nu atașată ?

— Îmi face impresia că ilegalitățile astea mărunte te cam scandalizează. Cînd o s-ajungi la vîrsta mea, ai să fii ceva mai tolerant. Cu mulți ani în urmă, Parisul trecea drept capitala mondială a viciului, așa cum fusese mai înainte Buenos Airesul, dar Madame de Gaulle a schimbat situația. Roma, Milano, Veneția și Neapole au supraviețuit încă un deceniu, după care n-au mai rămas decît Macao și Havana. Macao a fost asanat de către Camera de Comerț a Chinei, iar Havana de către Fidel Castro. Pentru moment, Heathrow este Havana Occidentului. Firește, n-o să dureze mult, dar trebuie să recunoaștem că, în clipa de față, aeroportul din Londra are un farmec care plasează fără doar și poate Marea Britanie pe primul loc. Aveți puțină votcă pentru caviar ? se adresă mătușă-mea stewardului care ne aducea tăvile cu mîncare. Prefer votca șampaniei.

— Dar, mătușă Augusta, încă nu mi-ai explicat povestea cu remorca.

— E cît se poate de simplu. Dacă bagajul e dus direct la bordul avionului, remorca e detașată în afara clădirii care poartă numele Reginei Elizabeta ;

în locul acela circulația e mereu blocată, încît pasagerii nu observă nimic. Dar dacă, atunci cînd autobuzul ajunge la intrarea ce duce spre avionul companiei engleze B.E.A. sau spre avionul companiei Air France, constați că remorca e încă atașată de autobuz, asta înseamnă că bagajele vor fi trimise la vamă. Personal, sînt categoric împotriva unui control făcut de niște mîini străine care, după ce au cotrobăit prin tot soiul de bagaje, unele nu tocmai curate, se apucă să mi le scotocească pe ale mele.

— Și atunci, ce faci?

— Îmi cer înapoi valizele, declarînd că, gîndindu-mă bine, nu mai am nevoie de ele în călătorie și că doresc să le las la casa de bagaje. Sau pur și simplu renunț să mai plec, pentru a repeta încercarea într-o altă zi.

Își sfîrși somonul afumat și trecu la caviar.

— La Dover nu există un sistem atît de comod, urmă mătușă Augusta. E preferabil să iei vaporul.

— Mătușă Augusta, dar ce conțin valizele tale?

— Doar una din ele, cea roșie, e oarecum periculoasă. Totdeauna o folosesc în acest scop. Roșu înseamnă primejdie, adăugă ea, zîmbind.

— Și ce anume ai pus în valiza roșie?

— Nu cine știe ce. Ceva care să ne folosească la drum. Zău, nu mai pot să suport alocațiile astea de voiaj, mi se par pur și simplu absurde. Alocații! Pentru niște oameni în toată firea! În copilărie, primeam cîte un șiling pe săptămînă, ca bani de buzunar. Dacă ții seama de valoarea de azi a lirei, șilingul acela reprezenta ceva mai mult decît suma ce ni se alocă anual pentru călătorii. Dar văd că încă nu ți-ai mîncat porția de foie gras.

— Nu prea-mi priește.

— Atunci, o iau eu. Steward, încă un pahar cu șampanie și încă o votcă!

— Dar tocmai a început coborîrea, doamnă!

— Un motiv în plus ca să te grăbești, tinere! îi spuse mătușă-mea, legîndu-și centura.

Apoi către mine:

— Mi-a părut bine că Wordsworth plecase de la Heathrow înainte de a-l fi cunoscut eu. Îl păștea pericolul de a se lăsa corupt. A, nu mă gîndesc la hoțiile alea. Cîte o mică hoție, cinstită, nu face rău nimănui, mai ales cînd e vorba de aur. Aurul trebuie să circule liber. Imperiul Spaniol ar fi decăzut mult mai grabnic dacă Sir Francis Drake n-ar fi reușit să mențină în circulație o parte din aurul Spaniei. Dar nu-i numai aurul. Ți-am mai pomenit de Havana, și n-aș vrea să mă consideri o puritană, sînt pentru prostituție, în anumite limite. Ai citit probabil despre activitățile lui Superman; sînt sigură că, la vederea lui, multe femei frigide s-au vindecat... Mulțumesc, tinere! îi spuse ea stewardului și, după ce-și bău votca, urmă: N-o ducem rău deloc! Aș spune chiar că am și recuperat aproape în întregime diferența dintre clasa întîi și clasa a doua, dacă pui la socoteală și micul excedent de greutate al valizei mele roșii. La Havana era pe vremuri un bordel unde trei fete frumoase executau la perfecție numărul intitulat „Coroana împăratului". Stabilimentele astea salvează de plictiseală numeroase căsnicii. Mai era la Havana, în cartierul chinezesc, un teatru nimit Șanghai, unde puteai vedea cîte trei filme în pauzele unui spectacol de revistă cu femei goale și un magazin cu cărți pornografice în foaier – totul pentru numai un dolar! M-am dus o dată acolo, împreună cu un anume Fernandez, care avea o fermă de vite în Camaguey. (Îl cunoscusem la Roma, după o absență vremelnică a domnului Visconti, și mă invitase în Cuba pentru o lună.) Teatrul acela era în paragină, cu mult înainte de izbucnirea revoluției. Mi s-a povestit că, pentru a

putea concura televiziunea, montaseră un ecran enorm. Filmele erau, firește, de șaisprezece milimetri, astfel încît, cînd erau proiectate pe ecranul acela, trebuia să-ți pui mintea la contribuție pentru a putea deosebi vreo trăsătură reală a trupului omenesc.

Avionul se rotea deasupra aeroportului Le Bourget.

— Totul era cît se poate de inocent și dădea de lucru multor oameni, continuă mătușa Augusta. Dar cele ce se întîmplă la Heathrow...

Stewardul mai aduse o votcă, pe care mătușă-mea o dădu pe gît. Ținea la băutură – observasem acest lucru mai demult –, dar sub înrîurirea alcoolului mintea ei o cam lua razna.

— Vorbeam despre Heathrow, îi amintii eu, căci îmi trezise curiozitatea : în compania mătușii mele, aveam senzația stranie că nu știu nimic despre propria-mi patrie.

— În jurul aeroportului Heathrow sînt o mulțime de întreprinderi mari, urmă ea. Electronică, mecanică, fabrici de peliculă cinematografică. Firma Gaxo e, firește, la adăpost de influența Heathrowului. După orele de serviciu, unii tehnicieni de-acolo organizează serate intime ; aviatorii sînt totdeauna bineveniți atîta vreme cît apar împreună cu stewardesele. Pînă și hamalii sînt primiți. Wordsworth era totdeauna invitat, însă cu condiția să aducă vreo fată și la petrecere să o schimbe cu alta. Filmele porno sînt date la început, ca să le dea curaj invitaților. Lui Wordsworth chiar îi plăcea fata cu care era, dar a trebuit s-o dea la schimb pentru nevasta unui tehnician, o casnică de cincizeci de ani pe nume Ada. Mie mi se pare că vechile bordeluri profesioniste sînt mai sănătoase decît distracțiile astea exagerate, de amatori. Un amator nu are niciodată un control

asupra artei sale. Pe cînd în bordelurile de modă veche era o disciplină. Matroana, din multe puncte de vedere, juca un rol foarte asemănător cu învățătoarea din Roedean. La urma urmelor, un bordel e un fel de școală, și nu în ultimul rînd o școală de bune maniere. Am cunoscut destule matroane de o mare distincție, care s-ar fi simțit în largul lor la Roedean și ar fi conferit distincție oricărei școli.

— Cum naiba ai ajuns s-o știi și pe asta? exclamai eu, dar avionul se și lăsase pe pista aeroportului Le Bourget, iar mătușă-mea începuse să-și facă griji în legătură cu bagajele.

— Cred c-ar fi mai bine să trecem separat pe la vamă și pe la ghișeul biroului de imigrare, îmi spuse. Valiza mea roșie e destul de grea, și aș fi bucuroasă dacă ai lua-o tu. Să plătești un hamal. Cînd ai un hamal, obții mai ușor un taxi. Ai grijă să-i dai a înțelege, încă înainte de a ajunge la vamă, că-i vei da un bacșiș gras. Între hamali și *douanier* există adesea o anumită înțelegere. Ne întîlnim la ieșire. Uite talonul pentru valiza roșie.

Capitolul 9

Nu prea înțelegeam rostul măsurilor de precauție luate de mătușă-mea. Era limpede că n-aveam de ce să mă tem de *douanier*, căci îmi făcea semn să trec, cu acea politețe indiferentă, pe care în zadar ai căuta-o la tinerii îngîmfați din Anglia. Mătușă-mea rezervase două camere la hotelul St. James and Albany, un hotel de modă veche, cu două aripi, din care una, Albany, dădea spre Rue de Rivoli, iar cealaltă, St. James, spre Rue Saint-Honoré. Între cele două aripi se întindea spațiul comun al unei mici grădini, iar pe partea dinspre St. James a acestei grădini, la intrare, am văzut o placă ce-l anunța pe vizitator că în locul acesta La Fayette a semnat nu știu ce tratat sau și-a sărbătorit întoarcerea din America revoluționară, am uitat care dintre ele.

Camerele noastre de la Albany aveau ferestrele orientate spre grădinile Tuileries. Mătușă-mea își rezervase un întreg apartament, care mie mi se părea inutil, deoarece urma să petrecem o singură noapte acolo, înainte de a lua trenul OrientExpres. Totuși, cînd i-am pomenit de asta, m-a muștruluit cu oarecare asprime :

— Pentru a doua oară îmi vorbești azi de economii. Chiar la pensie fiind, ți-ai păstrat mentalitatea unui director de bancă. Înțelege o dată pentru totdeauna că pe mine nu mă interesează economia ! Sînt trecută de șaptezeci și

cinci de ani, așa că-i puțin probabil că voi mai trăi mai mult de un sfert de secol. Banii mei îmi aparțin și n-am de gînd să-i pun deoparte de dragul vreunui moștenitor. În tinerețea mea am făcut multe economii, și fără cine știe ce efort, fiindcă tinerii nu prea se sinchisesc de lux. Tinerii au alte interese decît să cheltuiască, și pot face dragoste bînd doar Coca-Cola, o băutură de care ajunge să-ți fie greață cînd îmbătrînești. Tinerii n-au o idee precisă despre adevărata plăcere : pînă și în dragoste se arată grăbiți, și nu termină ce-au început. Din fericire, o dată cu vîrsta matură începe plăcerea – plăcerea de a iubi, de a bea vin, de a mînca. Doar gustul pentru poezie se cam subțiază, dar eu aș fi fost bucuroasă să-mi sacrific gustul pentru sonetele lui Wordsworth (firește, e vorba de celălalt Wordsworth), dacă sacrificiul ăsta mi-ar fi permis să-mi rafinez gustul pentru vin. De la patruzeci și cinci de ani în sus, chiar dragostea fizică îți prilejuiește o plăcere mai variată și mai prelungă. Aretino nu-i un scriitor pentru tineret.

— Poate că nu-i prea tîrziu să încep și eu, aruncai în glumă o vorbă, pentru a încerca să închei această discuție, care mă cam stînjenea.

— Atunci, lasă-te mai întîi pradă extravaganței, îmi răspunse mătușă-mea. Sărăcia îl poate izbi pe om la fel de fulgerător ca gripa, și nu strică să ai în rezervă cîteva amintiri extravagante, pentru zilele negre. În tot cazul, apartamentul acesta nu reprezintă o cheltuială inutilă. Trebuie să primesc niște vizite particulare, și doar nu-ți închipui c-o să le primesc în dormitor ! Apropo, urmează să primesc, printre alții, un director de bancă. Ia spune, *tu* te duceai să-ți vizitezi clientele în dormitorul lor ?

— Firește că nu ! Și nici în saloanele lor. Toate tranzacțiile mele aveau loc în clădirea Băncii.

— Poate că acolo, în Southwood, nici n-aveai clienți mai distinși.

— Greșești ! replicai eu, și-i pomenii de insuportabilul contraamiral și de amicul meu, Sir Alfred Keene.

— Sau poate că nu discutai cu ei despre treburi cu adevărat intime.

— În nici un caz nu discutam despre lucruri care n-ar fi putut fi abordate în biroul meu de la Bancă.

— Presupun că în mahalaua aia nu-ți puseseră microfoane.

Individul care veni s-o vadă pe mătușă-mea nu corespundea cîtuși de puțin ideii pe care mi-o făceam eu despre un bancher. Era un bărbat înalt și elegant, cu favoriți negri, și i s-ar fi potrivit foarte bine un costum de matador. Mătușă-mea mă rugă să-i aduc valiza roșie. I-am adus-o și am plecat, lăsîndu-i singuri, dar cînd mi-am întors capul, din pragul ușii, am văzut că valiza, deschisă deja, era burdușită cu bancnote ce păreau a fi de zece lire.

M-am dus în camera mea și m-am așezat să citesc un număr din *Punch* ca să mă liniștesc. Priveliștea atîtor bancnote trecute prin contrabandă fusese un șoc pentru mine, iar valiza mătușii era una din acele valize din fibră, care sînt la fel de fragile ca mucavaua. E adevărat că nici un hamal cu experiență din Heathrow nu s-ar fi așteptat ca ea să ascundă o asemenea comoară, dar nu încape îndoială că a te încrede într-un vicleșug al cărui succes depindea de experiența unui hoț era culmea îndrăznelii. Mătușă-mea ar fi putut foarte bine să nimerească peste un novice.

Mătușa Augusta petrecuse atîția ani în străinătate, încît nu numai caracterul, ci și moralitatea i se alteraseră. Neputînd s-o judec la fel cum aș fi

judecat vreo englezoaică obișnuită, m-am consolat cu gîndul (inspirat de lectura revistei *Punch*) că firea englezului e neschimbătoare. E adevărat că și revista *Punch* a trecut o dată printr-o perioadă dificilă, cînd pînă și Winston Churchill devenise un obiect de batjocură, dar bunul-simț al proprietarilor și al celor ce făceau publicitate în revistă a sfîrșit prin a o readuce pe calea cea veche și bună. Chiar și contraamiralul își reînnoise abonamentul, iar redactorul-șef fusese – pe bună dreptate, după părerea mea – transferat la Televiziune, care, în cel mai bun caz, e un mijloc de distracție vulgar. Dacă bancnotele alea de zece lire ar fi legate în pachete de cîte douăzeci de bucăți, îmi spuneam, valiza ar putea conține pe puțin trei mii de lire, dacă nu chiar șase mii, căci un teanc de patruzeci de bancnote nu e nici el prea gros... Mi-am amintit apoi că valiza era una de tip Revelation : într-o asemenea valiză încap ușor douăsprezece mii de lire. Gîndul acesta avu darul a mă liniști oarecum : o fraudă de asemenea proporții semăna mai degrabă cu o afacere decît cu un delict.

Se auzi telefonul. Era mătușă-mea.

— Ce m-ai sfătui să cumpăr ? mă întrebă ea. Union Carbide, Genesco, Deutsche Texaco, sau poate chiar General Electric ?

— N-aș vrea să te sfătuiesc în nici un fel, îi răspunsei, nu sînt competent. Clienții mei nu se interesau niciodată de acțiunile americane. Rata dolarului e prea ridicată.

— În Franța nu există nici o rată a dolarului, îmi spuse mătușa Augusta pe un ton iritat. Clienții tăi par să fi fost cu totul lipsiți de imaginație !

Și telefonul amuți brusc. Mătușă-mea își închipuia cumva că amiralul ar fi fost în stare să treacă devize prin contrabandă ?

Am ieșit din hotel cam nervos și am traversat mica grădină, unde un cuplu american (din aripa

Albany sau din aripa St. James) își sorbea ceaiul. Unul din ei tocmai pescuia din ceașcă, ca pe un animal înecat, un săculeț legat cu o sforicică. La vederea acestui spectacol dezolant, m-am simțit foarte departe de Anglia și mi-am dat seama, nu fără o strîngere de inimă, cît de mult voi regreta, în compania mătușii Augusta, Southwoodul și gherghinele mele. M-am dus pe jos pînă-n Place Vendôme, iar de acolo, prin Rue Daunou, spre Boulevard des Capucines. În fața unei cafenele din colțul străzii, două femei mă acostară, și deodată am văzut îndreptîndu-se spre mine, cu un rînjet binevoitor, un individ pe care l-am recunoscut cu oarecare teamă.

— Domnul Pullen? exclamă el. Slavă Tatălui nostru din ceruri!

— Wordsworth!

— Mari sînt minunile Sale! Dorești aste două fete?

— Tocmai mă plimbam.

— Fete ca astea fraieresc pe tine, îmi spuse Wordsworth. Ele grăbite. Lasă pe tine faci „zig-zig" o dată, de două ori, și gata. Dacă vrei fată bună, vii cu Wordsworth.

— Nu vreau nici o fată, Wordsworth! Mă aflu aici împreună cu mătușă-mea. Acum am ieșit la plimbare singur, fiindcă ea are de rezolvat o afacere.

— Mătușă-ta aici?

— Da.

— Unde stați?

N-aveam de gînd să-i dau adresa noastră, fără permisiunea mătușii mele: îl și vedeam pe Wordsworth instalîndu-se în camera de lîngă noi. Ideea că Wordsworth ar fi putut să fumeze marijuana în hotelul St. James and Albany... Nu cunoșteam legislația franceză în materie de droguri.

— Stăm la niște prieteni, i-am răspuns în doi peri.

— La un bărbat? mă întrebă Wordsworth, subit furios.

Mi se părea de necrezut ca un bărbat să fie gelos pe o femeie de șaptezeci și cinci de ani, și totuși Wordsworth era gelos cu adevărat, ceea ce mă făcu să-l văd în cu totul altă lumină pe bancherul acela cu favoriți.

— Dragul meu Wordsworth, îți dai frîu liber imaginației, i-am spus, îngăduindu-mi și o mică minciună: Locuim în apartamentul unui cuplu de oameni în vîrstă.

Socotind că era cam deplasat să discut despre mătușă-mea la un colț de stradă, am pornit-o mai departe pe bulevard, dar Wordsworth s-a ținut după mine.

— Ai C.T.C. pentru Wordsworth? mă întrebă el. Găsesc pentru tine fată mișto, profesoară.

— Nu vreau nici o fată, Wordsworth, i-am repetat eu, dar i-am dat și o bancnotă de zece franci, ca să-i închid gura.

— Atunci bei un păhărel cu bătrînu' Wordsworth. Știu bombă clasa-ntîi, chiar aici.

Am consimțit să beau cu el un păhărel, așa că m-am dus într-un local care părea să fie situat la intrarea unui teatru, La Comédie des Capucines. Coborînd la subsol, am auzit urletele unui gramofon.

— Aș fi preferat un loc mai liniștit, i-am spus.

— Așteaptă nițel. Aici, bombă clasa-ntîi.

În pivnița aceea era o căldură insuportabilă. La bar ședeau niște fete singure, iar cînd m-am întors spre gramofon am observat o femeie aproape goală, care trecea printre mesele la care erau așezați, în fața unor pahare pline, niște bărbați îmbrăcați în impermeabile uzate, aidoma unor uniforme.

— Uite ce e, Wordsworth, i-am spus eu cu arţag, dacă asta numeşti dumneata „zig-zig“, nu-mi trebuie!

— Aici nici un zig-zig. Dacă vrei zig-zig, duci pe ea la hotel.

— Pe cine să duc?

— Pe fetele astea, vrei una?

Două dintre fetele de la bar veniră şi se aşezară lîngă mine, cîte una de fiecare parte. Mă simţeam ca un prizonier. Wordsworth comandase deja patru whiskyuri, pe care era clar că nu le putea plăti cu cei zece franci pe care i-i dădusem.

— Zach, *chéri'*, prezintă-ni-l, te rog, pe amicul tău, îi zise una dintre fete.

— Domnu' Pullen prezint la tine pe Rita. Fată mişto. Profesoară.

— La ce şcoală predă?

Wordsworth izbucni în rîs. Dîndu-mi seama că mă făcusem de rîs, mă uitam consternat la Wordsworth, care ducea probabil tratative cu fetele acelea.

— Wordsworth, ce faci? îl întrebai eu.

— Cer două sute de franci. Spus la ele că nu. Mai spus că noi avem paşapoarte britanice.

— Ce legătură au paşapoartele?

— Ele ştiu că englezii foarte săraci nu-şi permit distracţie.

Şi începu să le vorbească într-o franţuzească pe care n-o puteam înţelege, deşi fetele păreau să-l priceapă destul de bine.

— Ce limbă vorbeşti, Wordsworth?

— Franţuzeşte.

— Nu pricep o vorbă.

— Franţuzeasca noastră de pe Coastă. Doamna asta cunoaşte bine Dakarul. Spus la ea că Wordsworth lucrat pe vremuri la Conakry. Lăsat la o sută cincizeci de franci.

— Mulțumește-le din partea mea, Wordsworth, dar spune-le că nu mă interesează. Trebuie să mă întorc la mătușa Augusta.

Una din fete începu să rîdă: presupun că recunoscuse cuvîntul mătușă, dar zău dacă îmi dau seama de ce o întîlnire cu o mătușă e mai ridicolă decît întîlnirea cu un văr, cu un unchi sau chiar cu o mamă. Fata repetă cuvîntul *tante* și rîseră amîndouă.

— Mîine? mă iscodi Wordsworth.

— Mîine plec cu mătușă-mea la Versailles, iar seara luăm trenul Orient-Expres spre Istanbul.

— Istanbul?! exclamă Wordsworth. Ce caută ea acolo? Pe cine vrea să vadă?

— Presupun c-o să vizităm Moscheea Albastră, Sfînta Sofia, Cornul de aur, muzeul Topkapi...

— Ai grijă, dom' Pullen!

— Spune-mi, te rog, pe numele corect, Pulling!

Și încercînd să-mi îndulcesc mustrarea cu un pic de umor, adăugai:

— Nici dumitale nu ți-ar face plăcere dacă ți-aș spune mereu Coleridge.

— Coleridge?

— Coleridge a fost un poet, prieten cu Wordsworth.

— Nu întîlnit niciodată pe el. Dacă zice că da, înseamnă că păcălește pe tine.

— Acum chiar că trebuie să plec, Wordsworth! Cere nota, altfel te las să plătești singur.

— Lași bunătate de White Horse?

— Bea-l tu sau împarte-l cu aceste doamne.

Am achitat nota de plată – o sumă ce mi se păru exorbitantă, dar probabil că în preț intrau și numerele de atracție. O negresă goală tocmai dansa cu un șarpe boa făcut din pene albe. Mă întrebam din ce trăiau toți mușteriii din acest

local. În orele de serviciu la bancă, o asemenea scenă mi s-ar fi părut imposibilă.

— Dai trei sute de franci la doamnele astea și ele oferă la tine spectacol intim, îmi spuse Wordsworth.

— Văd că prețul crește mereu...

— Poate conving pe ele să ceară două sute de franci. Las' pe Wordsworth! O.K.?

N-avea nici un rost să faci apel la simțul moral al lui Wordsworth.

— Fiindcă ai pașaport britanic, i-am spus, ar trebui să știi că un englez n-are voie să ia cu el decît cincisprezece lire în numerar, cînd iese din țară. Două sute de franci mi-ar epuiza toate resursele.

Motivul acesta putea fi înțeles și de Wordsworth. Se uită la mine de sus, cu o privire melancolică și compătimitoare totodată, și-mi spuse:

— Guvernele astea nu-i bune deloc!

— Trebuie făcute unele sacrificii. Apărarea națională și securitatea socială costă foarte mult.

— Cecuri de călătorie? sugeră prompt Wordsworth.

— Cecurile astea nu pot fi schimbate decît la o bancă, la o agenție de schimb oficială sau la anumite hoteluri. În orice caz, o să am nevoie de ele la Istanbul.

— Mătușa ta are destule.

— Nici ea n-are decît alocația de turistă.

Îmi dădeam seama de slăbiciunea acestui ultim argument: Wordsworth descoperise destul de grabnic, în conviețuirea lui cu mătușă-mea, că aceasta recurgea la tot felul de subterfugii. Am schimbat vorba, trecînd la atac:

— Ce naiba era în capul tău, Wordsworth, cînd m-ai lăsat să plec cu cannabisul în urna cu cenușa maică-mii?

Gîndurile lui erau în altă parte, poate la alocația pentru turiști...

— Canibalul nu în Anglia, îmi răspunse. Și nici în Sierra Leone.

— Vorbeam de cenușa maică-mii.

— Canibalul doar în Liberia, nu în Sierra Leone.

— N-am zis canibal.

— În Sierra Leone ai secta Leopard, care omoară mulți oameni, dar nu taie pe ei în bucăți.

— E vorba de marijuana, Wordsworth ! Ai pus marijuana în cenușa mamei mele !

În sfîrșit, izbutisem să-l pun în încurcătură.

Dădu pe gît whiskyul și-mi spuse :

— Vii cu mine și arăt la tine local mult mai grozav, pe Rue de Douai.

L-am tot cicălit, pînă sus pe scări :

— Să-mi faci mie una ca asta, Wordsworth ? ! Poliția a venit și a luat urna !

— Nu dat pe ea înapoi ? mă întrebă el.

— Mi-a dat numai urna. Cenușa rămăsese amestecată cu marijuana.

— Wordsworth nu vrut să facă la tine nici un rău, omule, îmi spuse, oprindu-se pe trotuar ca să-și tragă sufletul. Poliție afurisită !

Spre marea mea bucurie, am văzut pe stradă un șir de taxiuri. Mă temeam că Wordsworth ar putea să mă urmărească și să descopere astfel sediul mătușii Augusta.

— În Mendeland, zise el, îngropi pe mamă cu haleală, pui și marijuana dacă vrei.

— Păi, maică-mea nu fuma nici măcar țigări.

— Cînd îngropi pe tată, pui cea mai bună secure.

— De ce nu și mîncare ?

— El merge vîneze cu securea. Vînează găini sălbatice și mănîncă pe ele.

M-am urcat într-un taxi. Privind prin geamul din spate, l-am văzut pe Wordsworth – rămăsese încremenit pe bordura trotuarului, cu o mutră năucă, întocmai ca un om care așteaptă pe malul unui fluviu sosirea feribotului. Își ridică mîna într-un gest șovăitor, ca și cum s-ar fi întrebat dacă plecasem de lîngă el ca prieten, sau plin de mînie. În timp ce fluxul mașinilor ne despărțea, eu regretam deja că nu-i dădusem un C.T.C. mai mare : la urma urmelor, nu voise să-mi facă vreun rău. În ciuda dimensiunilor lui de colos, era de o inocență stîngace.

Capitolul 10

Am găsit-o pe mătuşa Augusta şezînd singură în mijlocul acelui salon vast şi mizer, plin de fotolii capitonate cu catifea verde şi de şemineuri de marmură. Nu-şi dăduse osteneala să-şi pună la loc în dulap valiza, care zăcea desfăcută şi goală pe parchet. În ochi avea urme de lacrimi. Am aprins becurile slabe ale candelabrului acoperit de praf şi abia atunci mătuşă-mea mi-a adresat un surîs vag.

— S-a întîmplat ceva, mătuşă Augusta? o întrebai.

Mă gîndeam că poate fusese jefuită de bărbatul acela cu favoriţi şi-mi părea rău c-o lăsasem singură cu o sumă de bani atît de mare.

— Nimic, Henry, îmi răspunse ea cu o voce uimitor de blîndă şi tremurătoare. Pînă la urmă m-am decis să-mi deschid un cont de bancă la Berna. La cîte lucruri banale ne obligă ăştia, cu legile şi regulamentele lor!

În clipa aceea, felul ei de a fi trăda oboseala pe care era firesc s-o arate o femeie de şaptezeci şi cinci de ani.

— Eşti tulburată, i-am spus.

— Numai de amintiri, îmi răspunse ea. Hotelul ăsta e plin de amintiri, unele foarte vechi. Erai, pe vremea aceea, un băieţaş...

Am simţit deodată o sinceră simpatie pentru mătuşă-mea. Poate că e nevoie de un pic de slăbiciune pentru a ne trezi sentimentele de tandreţe;

îmi aminteam de degetele domnișoarei Keene tremurînd peste lucrul ei, în timp ce vorbea despre Africa de Sud – niciodată nu fusesem atît de aproape de o cerere în căsătorie.

— Ce fel de amintiri, mătușă Augusta ?

— În legătură cu o poveste de dragoste, Henry. Una foarte fericită, atîta timp cît a durat.

— Povestește-mi.

Eram emoționat – cum fusesem uneori și la teatru – le vederea unui om bătrîn năpădit de amintiri. Luxul ofilit al încăperii mă ducea cu gîndul la decorurile de pe scena Teatrului Haymarket : îmi amintea de fotografiile ce-o înfățișau pe Doris Keene în *Romanță*, și pe nu mai știu cine în *Pietre de hotar*. Avînd eu însumi foarte puține amintiri personale asupra cărora să pot zăbovi, apreciez cu atît mai mult sentimentele altora.

— Te-ar plictisi, Henry, îmi spuse mătușă-mea, ștergîndu-și ochii. E ca o sticlă veche de șampanie, găsită într-un dulap bătrînesc : cînd guști din ea, vezi că e trezită...

Comparația asta banală era demnă de un autor de la Haymarket.

Mi-am tras scaunul lîngă ea și i-am luat mîna delicată într-a mea : era o mînă unsă cu creme și m-a emoționat să văd o mică pată cafenie, pe care uitase s-o acopere cu pudră și care-i trăda vîrsta.

— Povestește-mi ! repetai eu.

Tăceam amîndoi, fiecare cu gîndurile lui. Aveam impresia că mă aflu pe o scenă pe care se joacă *A doua doamnă Tanqueray*[1]. Mătușă-mea dusese o viață foarte agitată, eram sigur de asta, dar la vremea ei fusese îndrăgostită cu adevărat, chiar aici în hotelul St. James and Albany, și cine

1. Piesă a dramaturgului englez Arthur Wing Pinero (1855-1934).

știe ce justificări putea aduce trecutul ei relațiilor sale cu bietul Wordsworth? Acest salon de hotel mă ducea cu gîndul la celălalt Albany, cel din Londra, unde trăise căpitanul Tanqueray.

— Dragă mătușă Augusta, i-am spus, petrecîndu-mi un braț pe după umerii ei. Cîteodată nu strică să stai de vorbă cu cineva, îți ușurezi sufletul. Știu că fac parte dintr-o altă generație, poate mai convențională...

— E o poveste mai rușinoasă, mă întrerupse mătușă-mea, coborîndu-și privirea spre genunchi, cu un soi de pudoare pe care n-o văzusem niciodată la ea pînă atunci.

M-am pomenit îngenunchind lîngă ea, într-o poziție incomodă, cu un genunchi pe valiza goală.

— Poți avea încredere în mine! exclamai eu, apucînd-o de mînă.

— Nu prea am încredere în simțul umorului tău, Henry. Mă tem că lucrurile care mă amuză pe mine nu sînt aceleași care te amuză pe tine.

— Mă așteptam la o poveste tristă, replicai eu, pe un ton cam tăios, ridicîndu-mă de pe valiză.

— Și chiar e tristă, într-un anumit sens, dar și amuzantă în același timp, îmi răspunse ea.

Îi lăsasem mîna, pe care și-o răsucea încolo și-ncoace, ca pe-o mănușă într-un magazin de solduri.

— Trebuie neapărat să-mi fac manichiura mîine, îmi spuse.

Schimbarea asta bruscă de atitudine mă cam irită: mă simțeam ca trădat, cu atît mai mult cu cît sentimentele pe care le încercasem mai adineauri nu erau ceva obișnuit pentru mine.

— L-am văzut pe Wordsworth acum cîteva clipe, i-am spus, cu gîndul s-o pun în încurcătură.

— Cum? Aici? exclamă ea.

— Îmi pare rău că te dezamăgesc, dar nu aici în hotel, ci pe stradă.

— Unde locuiește?

— Nu l-am întrebat. Și nici adresa ta nu i-am dat-o. Nu-mi dădeam seama că ești nerăbdătoare să-l revezi.

— Eși un om dur, Henry.

— Nu dur, ci prudent, mătușă Augusta.

— Aș vrea să știu de la care ramură a familiei ai moștenit această prudență? Taică-tău era leneș, dar prudent n-a fost niciodată, niciodată!

— Dar maică-mea? o întrebai, în nădejdea c-o voi prinde în capcană.

— Dac-ar fi fost prudentă, n-ai mai fi astăzi aici, îmi răspunse mătușă-mea și merse la fereastră, de unde privi spre grădinile Tuileries, pe deasupra caselor de pe Rue de Rivoli.

— Ce de mai guvernante cu cărucioare cu copii! oftă ea.

În lumina tare a după-amiezei, părea bătrînă și vulnerabilă.

— Ți-ar fi plăcut să ai un copil, mătușă Augusta?

— M-ar fi incomodat mai tot timpul. Curran n-ar fi fost, cred, un tată bun, cînd l-am cunoscut pe domnul Visconti era cam tîrziu – firește, nu prea tîrziu, dar copiii se fac în zorii vieții, iar cu domnul Visconti trecusem de vipia amiezei. În orice caz, aș fi fost o mamă foarte proastă. Dumnezeu știe pe unde l-aș fi tîrît pe bietul copil, iar dacă ar fi ajuns totuși un om cu totul respectabil...

— Ca mine, de pildă, o întrerupsei eu.

— Încă nu mi-am pierdut speranța în tine. Te-ai arătat destul de bun față de bietul Wordsworth. Și bine ai făcut că nu i-ai dat adresa mea. Nu s-ar potrivi deloc într-un hotel ca St. James and Albany. Ce păcat că nu mai sîntem pe

vremea sclaviei, cînd aș fi putut pretinde că-l folosesc ca servitor. L-aș fi putut caza în aripa St. James, dincolo de grădină.

Și, zîmbind unei amintiri, adăugă :

— Trebuie neapărat să-ți vorbesc despre Monsieur Dambreuse. L-am iubit foarte mult, iar dacă n-am avut copii cu el, e numai din cauză că a fost o dragoste tîrzie. N-am luat nici o măsură de precauție, absolut nici una.

— La el te gîndeai cînd am intrat ?

— Da. Cele șase luni pe care le-am trăit împreună au fost dintre cele mai fericite din viața mea. Le-am petrecut aici, în hotelul Albany. L-am întîlnit prima oară într-o luni seara, pe terasa Fouquet. M-a invitat la o cafea. În joia următoare ne și instalasem aici, ca un cuplu adevărat, în relații excelente cu portarul și camerista. Faptul că era însurat nu mă deranja defel, fiindcă nu-s cîtuși de puțin geloasă din fire, și în orice caz primeam tot ce avea mai bun în el, sau îmi închipuiam că primesc. Îmi spunea că avea o casă la țară, undeva lîngă Toulouse, unde nevastă-sa trăia împreună cu cei șase copii ai lor ; cică era fericită acolo, cu ocupațiile ei casnice, și nu cerea să i se acorde prea multă atenție. El mă părăsea sîmbătă dimineața, după *petit déjeuner*, și se întorcea luni seara, la ora culcării. Poate în semn de fidelitate față de mine, era foarte asiduu în noaptea de luni, încît mijlocul săptămînii trecea adesea foarte liniștit, ceea ce se potrivea de minune cu temperamentul meu : totdeauna am preferat cîte-o orgie din cînd în cînd unei iubiri rutiniere, de fiecare noapte. L-am iubit cu adevărat pe domnul Dambreuse – poate nu chiar cu aceeași tandrețe ca pe Curran, dar cu o nonșalanță pe care n-o mai încercasem nici măcar cu domnul Visconti. Iubirea cea mai adîncă nu e și cea mai lipsită de griji. O,

ce-am mai rîs împreună cu Monsieur Dambreuse! Evident, aveam să pricep mai tîrziu că el avea motive temeinice să rîdă.

De ce mi-oi fi amintit chiar în acel moment de domnișoara Keene?

— Ai fost vreodată la Koffiefontein? o întrebai pe mătușă-mea.

— Nu. Dar de ce întrebi? Unde vine asta?

— Foarte departe.

— Ceea ce aveam să aflu eu era un lucru îngrozitor, și anume că Monsieur Dambreuse nu se ducea prea departe. Nici măcar pînă la Toulouse. De fapt, era un parizian get-beget. Am aflat că avea o nevastă și *patru* copii (unul era deja funcționar la P.T.T.), nu mai departe decît pe Rue de Miromesnil – la vreo zece minute de umblat, cînd ieși prin spatele hotelului St. James pe strada Saint-Honoré, iar dumnealui avea și o altă amantă, cam de vîrsta mea, pe care o instalase într-un apartament absolut identic cu al nostru, tot la etajul întîi al hotelului St. James (era un om foarte echitabil). Sfîrșiturile de săptămînă și le petrecea cu nevastă-sa și copiii pe Rue de Miromesnil, iar după-amiezele de marți, miercuri, joi și vineri, cînd eu îl credeam la serviciu, și le petrecea împreună cu fata aceea, o anume Louise Dupont, în aripa de dincolo de grădină a hotelului St. James. Trebuie să recunosc că era o adevărată performanță pentru un bărbat trecut de cincizeci de ani, care renunțase parțial, din motive de sănătate, la slujba lui de director (al unei întreprinderi metalurgice).

— Era mai în vîrstă decît mine? mă pomenii eu întrebînd, înainte de a-mi da seama ce spun.

— Firește că da. Îi povestise celeilalte femei exact ceea ce-mi povestise și mie. Știa și ea despre nevasta din Toulouse, dar n-avea habar că în

același hotel exista o altă femeie. Era un om plin de imaginație și-i plăceau femeile de o anumită vîrstă. A fost o epocă foarte fericită. Uneori îmi amintea de tatăl tău... din cauza perioadelor lui de letargie, întrerupte de explozii de energie. Ceva mai tîrziu, după ce totul ieșise la iveală, avea să-mi spună că vedea în mine pe doamna nopților sale : arătam, cică, superbă în lumina becurilor electrice. Pe cealaltă femeie o considera fata după-amiezelor, deși era doar cu un an-doi mai tînără decît mine. Era un destrăbălat, și mă gîndeam că nu prea se potrivește în fruntea unei întreprinderi metalurgice.

— Dar cum ai aflat adevărul ?

— Se bizuia prea mult pe norocul lui. Totul mersese strună vreme de șase luni. Ori de cîte ori mă duceam la cumpărături, ieșeam pe Rue de Rivoli. După ce făceam cumpărăturile, intram în restaurantul de deasupra librăriei W.H. Smith ca să beau un ceai. Louise era, firește, ocupată după-amiezele : ea își făcea cumpărăturile dimineața, cînd eram eu ocupată, căci Monsieur Dambreuse nu se scula niciodată înainte de unsprezece, iar ea ieșea totdeauna din hotel pe Rue Saint-Honoré. Într-o bună zi, un duh diavolesc a pus stăpînire pe el. Era într-un sfîrșit de săptămînă și-și dusese nevasta și doi dintre copii (cei mai mici) la Luvru, să vadă tablourile lui Poussin. După aceea, familia a vrut să bea ceai, iar nevastă-sa a propus restaurantul hotelului Ritz. „E prea zgomotos“, i-a replicat el. „E plin de văduve care trăncănesc, ca niște papagali. Știu eu o grădiniță liniștită, unde nu vine nimeni...“

Necazul a fost că, în după-amiaza aceea, am venit amîndouă – și eu, și Louise... Nu mai fusesem niciodată în grădina aceea dintre cele două aripi ale hotelului St. James and Albany, și

nici Louise nu mai fusese, dar nu știu ce impuls (cîteodată cred în existența unei Puteri Supreme, deși sînt catolică) ne-a mînat pe amîndouă acolo, în după-amiaza aceea. Eram singurele cliente, și doar știi ce sociabile sînt franțuzoaicele. O înclinare a capului, un *„Bonjour, madame*“, un schimb de cuvinte de la o masă la alta în legătură cu vremea superbă, și iată că, după cîteva minute, ședeam amîndouă la aceeași masă, oferindu-ne reciproc sandvișuri și zahăr, desigur cît se poate de bucuroase să discutăm ca niște femei, după șase luni petrecute împreună c-un singur bărbat într-o cameră de hotel.

Am făcut cunoștință și am început să vorbim amîndouă despre așa-zișii noștri soți. Cînd ne-am dat seama că aceștia lucrau la aceeași întreprindere metalurgică, ne-am zis că-i o coincidență ciudată, dar nimic mai mult. Una din trăsăturile de caracter pe care le găsesc cele mai simpatice la Monsieur Dambreuse, cînd mă gîndesc la el, este faptul că prefera totdeauna să spună adevărul, dacă era posibil – era, zău, mai demn de încredere decît majoritatea bărbaților, care mint adesea fără rost, din pură vanitate. „Mă întreb dacă soții noștri se cunosc“, îmi spunea Louise tocmai în clipa cînd în grădină apărea Monsieur Dambreuse, urmat de nevastă-sa, o femeie cam corpolentă, și cei doi copii, crescuți peste măsură – fetița fiind cam chioambă și suferind de rinită alergică. „Achille !“ exclamă Louise, iar cînd îmi amintesc ce mutră a făcut cînd ne-a văzut pe amîndouă bînd ceai la aceeași masă, nu mă pot opri nici azi să zîmbesc. Și să plîng nițeluș, adăugă mătușă-mea, ștergîndu-și ochii cu o batistă. Da, fiindcă asta a însemnat sfîrșitul idilei noastre. Un bărbat nu-și iartă cînd se face de rîs.

— Bine, dar tu, nu el trebuia să ierte ! protestai eu cu oarecare indignare.

— A, nu, dragul meu, eu aș fi fost dispusă să continuăm. Și Louise ar fi fost dispusă să-l împartă cu mine, iar cît despre Madame Dambreuse, nu cred că și-a dat vreodată seama de situația reală. Domnul Dambreuse, pe care-l chema cu adevărat Achille, ne-a prezentat pe amîndouă ca pe soțiile unor colegi din direcția întreprinderii metalurgice. Dar Monsieur Dambreuse n-avea să-și redobîndească niciodată respectul de sine. Stînd cuminţel lîngă mine, în nopțile din mijlocul săptămînii, gîndul că eu cunoșteam motivul cuminţeniei lui îl făcea să se simtă stînjenit. Nu-i plăcea promiscuitatea. Ținuse mult la mica lui taină. Acum, sărăcuțul de el, se simțea gol și ridicol.

— Bine, mătușă Augusta, exclamai eu, dar cum de-ai putut să-l mai suporți, după ce descoperiseși că te înșelase în tot acel timp?

Mătușă-mea se ridică și porni spre mine cu pumnișorii strînși, credeam c-o să mă lovească.

— Ești un prostuț, îmi spuse ea ca și cum i-ar fi vorbit unui școlar. Monsieur Dambreuse era un *bărbat*, și-mi pare rău că n-ai avut șansa să crești și tu la fel ca el.

Deodată fața i se lumină de un zîmbet, și adăugă, lipindu-și de obrazul meu o palmă consolatoare:

— Iartă-mă, Henry, tu n-ai nici o vină. Ai fost crescut de Angelica. Încerc uneori sentimentul atroce că sînt singura ființă din lume care mai găsește că viața e amuzantă. Tocmai de aceea plîngeam cînd ai intrat în încăpere. Îi spusesem domnului Dambreuse: „Achille, să știi că lucrurile pe care le făceam împreună continuă să-mi placă la fel ca înainte. Nu-mi pasă unde-ți petreci după-amiezele, mi-e totuna". Lui însă nu-i era totuna, fiindcă nu mai avea nici o taină. Ceea ce îi plăcea lui era tocmai taina, așa că ne-a părăsit pe amîndouă, ca să poată găsi, altundeva, o nouă

taină. Nu o nouă dragoste, ci o nouă taină. Cel mai trist lucru pe care mi l-a spus vreodată a fost : „În tot Parisul nu există un alt hotel St. James and Albany“. Iar cînd eu l-am întrebat dacă n-ar putea închiria la Ritz două camere, situate fiecare la un alt etaj, mi-a răspuns : „Liftierul ar prinde de veste. N-ar mai fi o taină“.

O ascultasem cu uimire și chiar cu oarecare tulburare. Pentru prima oară mi-am dat seama de pericolele care mă pîndeau. Mă simțeam ca și cum m-ar fi tîrît pe urmele ei într-o absurdă aventură cavalerească, întocmai ca Sancho Panza pe urmele lui Don Quijote, însă nu de dragul cavalerismului, ci de dragul a ceea ce ea numea „amuzament“.

— De ce te duci la Istanbul, mătușă Augusta ? o întrebai.

— Vei afla cu timpul.

O idee năstrușnică îmi trecu prin minte :

— Nu cumva îl cauți pe Monsieur Dambreuse ?

— Nu, Henry, nu ! Achille probabil c-a murit, la fel ca și Curran – în orice caz, acum ar avea aproape nouăzeci de ani. Cît despre domnul Visconti – prostuțul acela de domnul Visconti, cred că și el trebuie să aibă pe puțin optzeci și cinci, o vîrstă la care un bărbat are nevoie de compania unei femei. Umbla zvonul că s-ar fi întors la Veneția după război și că s-ar fi înecat în Grand Canal după ce s-a bătut cu un gondolier pentru o femeie, dar eu una n-am crezut cu adevărat în povestea asta. Nu era el omul care să se bată pentru o femeie : era capabil de tot soiul de șmecherii, care-i îngăduiau să supraviețuiască. Ce viață lungă mi-a fost dat să trăiesc ! întocmai ca unchiu-tău Jo.

Era cuprinsă din nou de melancolie. Cît despre mine, mă gîndeam – pentru prima oară – că

gherghinele nu constituiau o ocupație suficientă pentru un bărbat ieșit la pensie.

— Mă bucur că te-am regăsit, mătușă Augusta ! exclamai eu cu însuflețire.

Iar ea îmi răspunse, într-un limbaj argonic, cam deplasat :

— A, fetița bătrînă mai are încă pe dracu-n ea !

Avea un zîmbet atît de tineresc și de visător, încît gelozia lui Wordsworth încetă să mă mai uimească.

Capitolul 11

Orient-Expresul porni din Gare de Lyon îndată după miezul nopții. Petrecusem o zi obositoare la culme – întîi la Versailles, pe care, în chip ciudat, mătușă-mea îl vedea pentru prima oară. (Palatul i se păru cam vulgar!)

— Pe vremea cînd eram cu Monsieur Dambreuse nu prea mă deplasam departe, îmi explică ea. Iar în perioada anterioară, cînd trăiam la Paris, eram prea ocupată.

Din ce în ce mai curios să aflu povestea vieții ei, încercam să-i rînduiesc diferitele perioade într-o oarecare ordine cronologică.

— Perioada aceea anterioară se situează înainte sau după activitatea ta pe scenă? o întrebai.

Stăteam pe terasa care domină lacul, și mă gîndeam că palatul de la Hampton Court era mult mai frumos în simplitatea lui decît cel de la Versailles. Dar Henric al VIII-lea fusese un om mai simplu decît Ludovic al XIV-lea; un englez se poate identifica mai lesne cu un tip ca regele Henric, preocupat să-și legitimeze căsniciile, decît cu destrăbălatul amant al doamnei de Montespan. Îmi aminteam vechiul cîntec de music-hall: *Eu mi-s Henric al optulea*:

„Mă-nsurai cu muierea de-alături – vădana
Mai avusese vreo șapte Henrici, vicleana!
Eu mi-s Henric al optulea...“

Nimeni n-ar fi putut scrie un cîntec de music-hall despre Regele-Soare.

— Pe scenă, zici? rosti mătușă-mea cam distrată.

— Păi da, în Italia.

Păru să încerce din greu să-și amintească, și din nou îmi apăru nespus de bătrînă.

— A, da, exclamă ea, acum îmi amintesc. Te referi la trupa aia ambulantă. Asta s-a întîmplat după perioada pariziană. La Paris m-a ochit domnul Visconti!

— Domnul Visconti era director de teatru?

— Nu, dar era în schimb mare amator de ceea ce tu stărui să numești „scenă". Ne-am întîlnit într-o după-amiază pe Rue de Provence și mi-a spus că am un mare talent, convingîndu-mă astfel să părăsesc trupa în care lucram. Așa se face c-am plecat cu el la Milano, unde mi-am început de fapt cariera. Am avut noroc, căci dac-aș fi rămas în Franța n-aș fi fost niciodată în stare să-l ajut pe unchiul Jo; așa însă, Jo mi-a lăsat mie toată averea lui, căci se certase cu taică-tău. Bietul de el, parcă-l văd și acum tîrîndu-se pe coridor spre closet. Dar hai să ne întoarcem la Paris și să vizităm Muzeul Grévin. Simt nevoia unei distracții.

Muzeul o distră cu adevărat. La Brighton mătușă-mea îmi spusese că idealul ei de glorie era să figureze în muzeul Madame Tussaud, îmbrăcată într-o rochie elegantă, și cred că, dacă ar fi avut de ales între a nu figura deloc și a figura doar în Camera Ororilor, ar fi ales-o pe aceasta din urmă. Curioasă idee, fiindcă mătușă-mea nu era o delincventă înnăscută, deși unele dintre activitățile ei nu erau tocmai legale. Una din cele zece porunci după care se călăuzea era, cred, dictonul copiilor: „Ce-am găsit, al meu să fie!"

Personal, aş fi preferat să vizitez Luvrul ca s-o văd pe Venus din Milo şi Victoria de la Samothrace, dar mătuşă-mea nici n-a vrut s-audă:

— Toate femeile alea goale, cărora le lipseşte cîte ceva! A, nu, e de-a dreptul morbid! Am cunoscut eu o dată o fată care-a fost hăcuită astfel undeva între Gare du Nord şi Calais Maritime. Întîlnise în locul unde lucra un bărbat care vindea lenjerie de damă, cel puţin aşa pretindea, şi e drept că umbla totdeauna cu o valiză plină de sutiene. O convinsese şi pe fata cu pricina să încerce sutienele alea extravagante. Unul avea de pildă forma a două mîini negre, ceea ce fetei i se păru foarte amuzant. Individul o invită să-l urmeze în Anglia, iar fata rupse contractul cu *patronne* a noastră. A fost o *cause célèbre*. Ziarele îi dădură individului porecla de Monstru al *Chemins de Fer*, iar individul a fost ghilotinat, după ce mărturisi totul şi primi sfintele taine, murind astfel creştineşte. Avocatul lui pretindea că individul avea un adevărat cult pentru virginitate, din pricina educaţiei iezuite pe care-o primise, şi că de aceea încerca să suprime toate fetele care duceau o viaţă de desfrîu, cum ducea sărmana Anne-Marie Callot. Sutienele alea erau un fel de test. Dacă alegeai un model greşit, erai condamnată întocmai ca nenorociţii ăia din *Neguţătorul din Veneţia*. Individul nu era de bună seamă un criminal de rînd. O femeie tînără care se ruga pentru el într-o capelă de pe Rue du Bac a avut o vedenie, în care Sfînta Fecioară i-a apărut şi i-a spus: „Drumurile întortocheate se vor îndrepta“, ceea ce femeia luă drept un indiciu că individul va fi mîntuit. Dar un predicator dominican, foarte popular, a interpretat acele cuvinte ca pe o aluzie critică la adresa educaţiei iezuite a personajului. În orice caz, a început un adevărat cult pentru „bunul ucigaş“,

cum i se zicea. Du-te și vezi-o pe Venus, dacă dorești, eu una mă duc la Muzeul figurilor de ceară... Directorul trupei noastre a trebuit să identifice cadavrul fetei ; nu mai rămăsese din el decît torsul, ceea ce m-a făcut să nu mă mai pot uita la statuile astea vechi.

Seara, am avut parte de o cină tihnită la Maxim, într-o săliță unde mătușă-mea spera să scape de turiști. De unul însă n-am putut scăpa – era o femeie cu o voce ca de bărbat, impresia asta fiind întărită de faptul că purta cravată și costum. Era împreună cu o blondină timidă, măruntică, fără vîrstă precisă, pe care o domina, așa cum domina întreaga încăpere. Ca mai toate englezoaicele cînd călătoresc, părea să ignore prezența străinilor din jur, ca și cum ar fi fost singură cu amica ei. Avea o voce de ventriloc ; cînd am auzit-o, am crezut mai întîi că ieșea din gura unui domn bătrîn care purta la butonieră rozeta Legiunii de Onoare și care ședea la masa din fața noastră ; bătrînul învățase pesemne să mestece de cîte treizeci de ori fiecare bucățică de carne.

— Patrupezii îmi amintesc de o masă, draga mea, spunea vocea. Sînt mult mai solizi și mai inteligenți decît bipezii. Avînd patru picioare, poți să și dormi pe ei.

Toți cei care știau englezește se întoarseră spre bătrîn ; gura acestuia se închise cu un zgomot sec, cînd se văzu în centrul atenției generale.

— Păi, pe-o spinare de om, destul de lată, s-ar putea chiar servi masa, urmă vocea, iar sfioasa chicoti :

— Vai, Edith !

În felul acesta, vocea putu să fie identificată.

Sînt sigur că femeia aceea nu-și dădea seama ce face – era o ventrilocă inconștientă și, fiind înconjurată de niște străini care, pe deasupra, i se

păreau și ignoranți, își dădea drumul la gură, poate și din pricină că băuse puțin.

Avea o voce doctorală, gravă și cultivată. Mi-o puteam lesne imagina dizertînd despre literatura engleză la una din vechile noastre universități ; pentru prima oară, încetam să-i mai dau atenție mătușii Augusta.

— Darwin, celălalt Darwin[1], a scris un poem despre iubirea plantelor, spunea vocea. Eu aș concepe ușor un poem despre iubirea meselor. Poate că pe-o masă ești cam înghesuit cînd faci dragoste ; dar gîndește-te ce plăcut trebuie să fie, pe două mese, îmbucate perfect una-n alta !

— De ce se uită toată lumea la tine ? mă întrebă deodată mătușă-mea.

Era un moment penibil, mai ales că femeia încetase brusc să vorbească, pentru a se consacra în întregime unui carré d'agneau[2]. Din nefericire, am obiceiul de a-mi mișca buzele cînd reflectez – de aceea aproape toți cei de față, cu excepția celor din imediata mea apropiere, păreau să creadă că eu rostisem vorbele acelea ambigue.

— Nu-mi dau seama, mătușă Augusta, îi răspunsei.

— Ai făcut pesemne *ceva*, ceva foarte ciudat, Henry.

— Mă gîndeam doar.

O, cît aș fi vrut să mă dezbar de obiceiul acela ! Îl căpătasem desigur pe vremea cînd eram simplu casier și număram în tăcere bancnotele. Obiceiul mă trădase rău de tot într-o zi, cînd avusesem de-a face cu o doamnă pe nume Blennerhasset, care era surdă și citea pe buze. Era o femeie foarte

---

1. E vorba de Erasmus Darwin (1731-1802), autorul unui poem intitulat *Grădina Botanică*.
2. Friptură de miel (fr.).

frumoasă, măritată cu primarul din Southwood. Într-o zi, a venit să mă vadă la birou în legătură cu nu știu ce investiții pe care voia să le facă, iar în timp ce-i răsfoiam dosarul nu mi-am putut opri gîndurile să zăbovească un pic asupra formelor ei superbe. Gîndul e mai slobod decît vorba, astfel încît, cînd mi-am ridicat privirea, am văzut că roșise. Și-a terminat repede treaba pentru care venise și a plecat, dar, spre mirarea mea, avea să revină ulterior, ca să mă vadă : după ce a făcut o mică modificare actului pe care-l întocmisem, privitor la cumpărarea de titluri ale unui împrumut de război, m-a întrebat „dacă vorbisem serios“. Crezînd că se referă la sfatul meu în legătură cu niște bonuri pentru Apărarea Națională, i-am răspuns : „Firește că da. Asta e opinia mea sinceră“. „Îți mulțumesc, mi-a zis ea atunci. Să nu-ți închipui că mă simt jignită. Nici o femeie nu s-ar simți jignită la auzul unor cuvinte atît de poetice, dar, domnule Pulling, trebuie să-ți atrag atenția că-mi iubesc cu adevărat soțul.“

Partea cea mai proastă era, firește, că, în surzenia ei, doamna Blennerhasset nu putea deosebi mișcările din buze pe care le făceam vorbind de mișcările care-mi exprimau gîndurile intime. Începînd din acea zi, n-a mai pus piciorul în biroul meu, deși ori de cîte ori îi ieșeam în cale îmi zîmbea politicos.

În seara plecării noastre din Gare de Lyon, am instalat-o pe mătușă-mea în compartimentul ei din vagonul de dormit și i-am comandat *le petit déjeuner* pentru orele opt dimineața. Apoi am așteptat pe peron să sosească trenul din Londra, de la Gare du Nord. Trenul sosi cu cinci minute întîrziere, dar Orient-Expresul fu nevoit să aștepte. În timp ce trenul intra încet în gară, învăluind peronul într-un nor de aburi, l-am zărit pe

Wordsworth venind cu pași mari. Mă recunoscu numaidecît, și-mi strigă: „Hei, prietene!“ Învățase desigur această expresie americănească în timpul războiului, în portul Freetown, unde erau organizate transporturile pentru Orientul Mijlociu. M-am apropiat de el, cam în silă, întrebîndu-l: „Ce cauți aici?“ Nu mi-au plăcut niciodată surprizele, fie că e vorba de întîmplări sau de întîlniri neașteptate, dar în compania mătușii mele începusem să mă obișnuiesc cu ele.

— Dom'le Pullen, tu om cinstit, dom'le Pullen, mi se adresă Wordsworth, apucîndu-mă de mînă. Eu rămas prietenul tău, dom'le Pullen.

Vorbea ca și cum m-ar fi cunoscut de ani de zile, iar eu aș fi avut o datorie veche față de dînsul.

— Nu păcălești pe mine, dom'le Pullen? mă mai întrebă el, aruncînd priviri speriate în lungul trenului. Unde-i muierea aia?

— Mătușă-mea, dacă despre ea e vorba, doarme acum în cușeta ei.

— Atunci rog duci repede la ea și-i spui că Wordsworth e-aici.

— N-am de gînd s-o trezesc. E o femeie în vîrstă și o așteaptă o călătorie lungă. Dacă vrei bani, ia asta!

Și-i întinsei o hîrtie de cincizeci de franci.

— Nu vreau C.T.C., îmi răspunse Wordsworth, subliniindu-și refuzul printr-un gest energic al uneia din mîini, în timp ce cealaltă mînă apuca totuși bancnota. Vreau fetița mea!

O asemenea expresie, folosită în legătură cu mătușa Augusta, îmi suna în urechi ca o insultă, așa că mă îndreptai spre scara vagonului, dar Wordsworth mă apucă de braț și mă trase înapoi pe peron; era foarte puternic.

— Faci zig-zig cu fetița mea! mă acuză el.

— Ești absurd, Wordsworth! Doar e mătușa mea! Sora mamei mele.

— Nu păcălești pe mine?

— Nici o păcăleală, exclamai eu, deși cuvîntul nu-mi plăcea defel. Și chiar dacă nu mi-ar fi mătușă, nu pricepi că-i o femeie bătrînă?

— Nimeni nu-i prea bătrîn ca să facă zig-zig, replică Wordsworth. Spui la ea să se întoarcă aici la Paris. Wordsworth așteaptă pe ea mult, mult de tot. Spui asta la ea cu voce dulce. Spui la ea că încă e fetița lui Wordsworth. Wordsworth nu poa' să doarmă cînd ea e plecată.

Conductorul mă sfătui să urc în vagon, fiindcă trenul urma să plece; neavînd încotro, Wordsworth îmi lăsă brațul, dar eu rămăsei pe scara vagonului în timp ce trenul se urnea, cu zvîcnituri scurte, din Gare de Lyon. Wordsworth alerga după el pe peron, croindu-și drum prin norul de aburi. Plîngea. Silueta lui îmi evoca imaginea unui sinucigaș care-ar intra îmbrăcat în valurile mării. Deodată, începu să cînte, cu ochii ațintiți asupra ferestrei compartimentului vecin cu al meu:

„Fetiță, dormi în pace,
Dar uită-te o clipă
La mine pînă-adormi..."

Trenul mergea din ce în ce mai repede și, cu o ultimă smucitură, își luă avînt, lăsîndu-l în urmă pe Wordsworth.

M-am strecurat pe coridor spre cușeta cu numărul 72 a mătușii mele. Patul era făcut, dar pe marginea lui ședea o fată ciudată, cu o fustă mini, în timp ce mătușă-mea, aplecată peste fereastră, făcea semne cu mîna și trimitea bezele. Eu și fata schimbarăm priviri stingherite; nu puteam vorbi căci am fi întrerupt ceremonia despărțirii. Fata era foarte tînără, să tot fi avut vreo optsprezece ani, și avea o față machiată cu grijă, de un alb cretos, cu niște ochi negri umbriți

de pleoapele-i grele și cu un păr lung, castaniu, ce-i cădea pe umeri. Își prelungise genele cu creion negru, atît deasupra, cît și dedesubtul pleoapelor, astfel încît adevăratele-i gene, ieșite în afară, dădeau impresia că sînt false, întocmai ca o fotografie stereoscopică. Purta o bluză cu doi nasturi lipsă în partea de sus, ca și cum s-ar fi rupt sub presiunea rotunjimilor, iar ochii îi ieșeau din orbite întocmai ca aceia ai unui cîine pekinez, ceea ce nu-i împiedica să fie frumoși : avea o privire sexy, cum spuneau oamenii din generația mea, deși se prea poate să fi fost din pricina miopiei sau a constipației. Cînd își dădu seama că nu eram un intrus în compartimentul mătușii mele, avu un zîmbet ciudat de timid pentru o fată cu o înfățișare atît de scandaloasă. S-ar fi zis că fusese îmbrăcată anume pentru a servi drept momeală : era ca un ied legat de un copac, pentru a ademeni vreun tigru să iasă din junglă.

Mătușă-mea își vîrî capul înapoi în compartiment ; fața i-era mînjită de lacrimi și funingine.

— Drăguțul de el ! oftă ea. Simțeam nevoia să-l mai privesc pentru ultima oară. La vîrsta mea, nu poți ști niciodată...

— Credeam că acest capitol e încheiat, i-am spus eu pe un ton dezaprobator, adăugînd pentru fată : Mătușă Augusta...

— Nu poți fi niciodată sigur, stărui mătușă-mea.

Apoi, arătînd spre fată :

— E de la 71.

— 71 ?

— Da. Cușeta de-alături. Cum te cheamă, scumpo ?

— Tooley, răspunse fata, și nu mi-am putut da seama dacă era o poreclă sau numele ei de familie.

— Tooley merge și ea la Istanbul, nu-i așa, scumpo ?

— *En passant*, zice ea în franceză, dar cu un puternic accent americănesc.

— Se duce la Katmandu, îmi explică mătușă-mea.

— Credeam că asta-i în Nepal...

— Da, cam pe acolo, adeveri fata.

— Am intrat în vorbă cu ea pentru că... iar am uitat cum te cheamă, scumpo.

— Tooley, zise fata.

— Da, Tooley și-a luat un sac cu provizii. Știai, Henry, că Orient-Expresul n-are vagon-restaurant? Cum s-au schimbat vremurile! Nici un vagon-restaurant pînă după granița turcă! Ne așteaptă două zile de flămînzeală...

— Am o grămadă de ciocolată cu lapte și ceva șuncă, spuse fata.

— Și de sete! adăugă mătușă-mea.

— Am și o duzină de sticle de Cola, dar pe căldura asta...

— Cînd mă gîndesc la cheful pe care l-am tras odată, chiar în acest tren, împreună cu domnul Visconti și cu generalul Abdul! oftă mătușă-mea. Caviar și șampanie! Aproape că nu mai ieșeam din vagonul-restaurant. Nici nu mai știam să deosebim ziua de noapte, sau cina de prînz...

— Vă pun la dispoziție sticlele mele de Cola, spuse Tooley. Și ciocolata cu lapte. Și șunca, firește, dar n-am prea multă.

— Conductorul ne-a promis cafea și *croissants* pentru mîine dimineață, intervenii eu în discuție.

— O să dorm cît pot de tîrziu, spuse mătușă-mea. Iar în gara Milano o să putem ciuguli cîte ceva. Cu Mario.

— Cine-i Mario? o întrebai eu.

— Ne oprim la Lausanne, la Mürren și la St. Moritz, ne informă fata, bine documentată.

— Elveția e suportabilă doar cînd e acoperită cu zăpadă, așa cum unii oameni sînt suportabili

doar sub o pătură, zise mătușă-mea. Acum eu mă culc. Voi doi sînteți tineri, dar destul de în vîrstă ca să puteți fi lăsați singuri.

Tooley mă privi pieziș, de parcă aș fi putut să fiu, totuși, agresiv ca un tigru.

— A, mă duc și eu la culcare, spuse ea. Grozav îmi place să dorm.

Și, aruncînd o privire asupra unui ceas-brățară enorm, prins de o curea lată de peste doi centimetri, și pe al cărui cadran se vedeau doar patru cifre, colorate în roșu, adăugă, cu îndoială în glas:

— Încă nu-i nici ora unu. Poate c-ar fi mai bine să iau o pilulă.

— O să dormi, o asigură mătușă-mea, pe un ton ce nu admitea replică.

Capitolul 12

M-am trezit, tocmai cînd trenul ieșea din gara Lausanne. Am putut vedea lacul între două imobile înalte și cenușii, întrezărind și o reclamă savuroasă pentru ciocolată, apoi încă una pentru ceasuri. M-a trezit controlorul, care-mi aducea cafeaua, dar nu cu *croissants*, cum cerusem, ci cu *brioches*.

— Doamna de la 72 s-a trezit ?

— Spunea că nu vrea să fie deranjată pînă la Milano, răspunse el.

— E adevărat că trenul n-are vagon-restaurant ?

— E adevărat, domnule.

— Dar măcar ne veți servi micul dejun mîine ?

— Nu, domnule. Eu cobor la Milano. Acolo e un alt conductor.

— Un italian ?

— Un iugoslav, domnule.

— Vorbește engleza sau franceza ?

— N-aș crede.

Mă simțeam cu adevărat în străinătate. Mi-am băut cafeaua, apoi am ieșit pe coridor, privind pe fereastră orășelele elvețiene care se perindau într-un ritm lent : Palatul din Montreux, în stil baroc edwardian, îmi evoca reședința unui rege din Ruritania ; în spatele lui, răzbind dintr-o masă de ceață matinală, niște munți livizi, aidoma unor clișee insuficient expuse : Aigle, Bex, Visp... Trenul oprea în mai toate gările, dar rareori se întîmpla să coboare sau să urce vreun călător. Întocmai ca

mătușă-mea, călătorii străini se arătau indiferenți față de o Elveție lipsită de zăpadă, și totuși tocmai aici aș fi fost eu ispitit să cobor. Aveam la mine cecuri de voiaj în valoare de cincizeci de lire, iar Turcia nu mă interesa cîtuși de puțin. Zăream ici-colo pajiști care coborau în pantă spre apa vreunui lac, castele străvechi cocoțate pe dealuri smălțate cu podgorii, fete tinere pe biciclete ; totul mi se părea curat, ordonat și sigur, așa cum fusese și existența mea, înainte de incinerarea maică-mii. Mă gîndeam la grădina de-acasă. Mi-era dor de gherghinele mele... Într-o gară mică, dincolo de Mürren, unde un poștaș pe bicicletă împărțea corespondența, am zărit un strat de flori viorii și roșii. Cred că m-aș fi dat jos din tren dacă în clipa aceea fata numită Tooley nu mi-ar fi atins brațul. Faptul că-mi plăcea să duc o viață tihnită era oare un păcat atît de grav, încît să-mi atragă pedeapsa de a fi tîrît de mătușa Augusta departe de liniște ?

— Ai dormit bine ? mă întrebă Tooley.

— A, da, dar dumneata ?

— Aproape că n-am închis ochii, îmi răspunse ea, zgîindu-se la mine cu ochii ei de cîine pekinez, ca și cum ar fi așteptat să-i dau ceva de mîncare. I-am oferit o *brioche*, dar a refuzat.

— A, nu, mulțumesc, abia am mîncat un baton de ciocolată.

— De ce n-ai putut dormi ?

— Sînt cam îngrijorată.

Mi-am amintit de unele fețe pe care le văzusem pe vremea cînd eram casier – fețe la fel de sfioase ca a ei, care încercau să străpungă cu privirea barajul igienic al unui ghișeu, unde un anunț le îndemna să vorbească printr-o deschizătură, practicată prea jos. Aproape că-mi veni s-o întreb dacă are un cont de bancă excedentar...

— Pot face ceva pentru dumneata ?

— Simt doar nevoia să stau de vorbă cu cineva.

Ce altceva aș fi putut face, decît s-o poftesc înăuntru? În timp ce stăteam pe coridor, patul meu fusese transformat într-o canapea, așa că ne-am așezat unul lîngă altul. I-am oferit o țigară. O țigară banală, marca Senior Service, dar fata o răsuci pe toate fețele, de parcă ar fi fost un obiect insolit, pe care-l vedea pentru prima oară.

— Țigări englezești? mă întrebă ea.

— Da.

— Ce înseamnă Senior Service?

— Marina militară.

— Te superi dacă fumez o țigară de-a mea?

Și scoțînd din geantă o cutie de metal cu marca Pastile de eucalipt și mentol, luă de-acolo o țigară anonimă, făcută parcă din foiță și tutun. După ce se gîndi o clipă, îmi oferi și mie una, pe care o acceptai, ca să n-o jignesc. Era o țigară foarte mică, și cu un aspect cam jegos, dar avea o mireasmă vegetală ciudată, defel dezagreabilă.

— N-am mai fumat niciodată țigări americane, i-am zis.

— Le-am căpătat la Paris, de la un amic.

— De altfel, nici țigări franțuzești n-am fumat.

— Era un tip formidabil de drăguț. Un tip mișto.

— Cine?

— Păi tipul pe care l-am întîlnit la Paris. I-am povestit și lui despre necazul meu.

— Dar care-i necazul dumitale?

— M-am certat... cu prietenul meu. Ar fi vrut să plecăm la Istanbul cu clasa a treia. „Ești nebun, i-am zis, în clasa a treia n-am putea să dormim împreună; și apoi, am bani, nu-i așa?“ „Banii tăi împuțiți! mi-a replicat el. Vinde tot ce ai și dă la săraci!“ mi-a mai zis, citînd pesemne dintr-un autor. „N-ar avea nici un rost, i-am răspuns. Papa

mi-ar da înapoi toți banii pe care i-aș cheltui." „Nici n-ar trebui să știe", mi-a zis. „Ba, are el informatorii lui, i-am răspuns. Cu poziția pe care-o ocupă... vreau să spun, în C.I.A."... „N-ai decît să-ți vîri banii-n fund !" mi-a zis el atunci. E o expresie englezească, nu-i așa ? Prietenul meu e englez. Am făcut cunoștință cu el în Trafalgar Square, pe o bancă.

— Dădeați de mîncare porumbeilor ? o întrebai eu.

— Ești ironic, îmi răspunse ea, chicotind și înecîndu-se cu fumul de țigară. Îmi plac bărbații ironici. Și tatăl meu e ironic. Semeni puțin cu el, cînd stau să mă gîndesc. Ironia e și o calitate literară foarte prețioasă, nu-i așa ? Întocmai ca pasiunea.

— Domnișoară Tooley, nu mă întreba pe mine de literatură. Sînt un ageamiu în materie.

— Nu-mi spune *domnișoară* Tooley. Prietenii mei îmi spun Tooley.

La St. Moritz o trupă de școlărițe trecu pe peron. Erau fete frumoase ; nici una dintre ele nu purta fustă scurtă și nu părea machiată, și toate aveau ghiozdănașe curate.

— Cum poate fi atît de plicticoasă o țară frumoasă ca asta ? gîndi cu voce tare Tooley.

— De ce plicticoasă ?

— Oamenii ăștia nu-s pe fază. N-au să fie niciodată. Mai dorești o țigară ?

— Mulțumesc. Sînt foarte moi. Și au și un gust plăcut. Nu irită gîtul.

— Îmi plac expresiile pe care le folosești. Vorbești mișto.

Mă simțeam mai treaz decît mă simt de obicei la acea oră matinală, iar compania domnișoarei Tooley avea ceva nou pentru mine. Îmi părea bine că mătușă-mea dormea încă, dîndu-mi astfel

posibilitatea să o cunosc mai bine pe fată. Simţeam dorinţa s-o protejez. Mi-ar fi plăcut să am o fiică, deşi nu mi-o putusem imagina pe domnişoara Keene în chip de mamă. O mamă n-ar trebui să simtă nevoia de a fi protejată ea însăşi.

— Amicul acela al dumitale, din Paris, se pricepea grozav la ţigări.

— Da, era formidabil, adică este, în toate privinţele.

— Francez?

— A, nu, e din inima Africii negre.

— Negru?

— Noi nu folosim niciodată această expresie, mă dojeni ea. Îi numim „oameni de culoare".

O bănuială îmi trecu brusc prin minte.

— Nu cumva îl chema Wordsworth?

— Eu nu l-am cunoscut decît sub numele de Zach.

— El e! Pe dumneata o fi venit să te conducă la gară?

— Fireşte că pe mine. Pe cine altcineva? Nu mă aşteptam să-l văd, dar l-am văzut la intrarea gării, venise să-şi ia rămas-bun. I-am cumpărat un bilet de peron, dar cred că era tare speriat: nu voia să intre pe peron.

— O cunoaşte şi pe mătuşă-mea, i-am spus.

Nu i-am spus însă că folosise biletul de peron în alt scop.

— Ce coincidenţă formidabilă! exclamă ea. Parc-ar fi dintr-un roman de Thomas Hardy!

— Pari să cunoşti bine literatura!

— Studiez literatura engleză la universitate. Papa ar fi vrut să mă înscriu la ştiinţele sociale, fiindcă ar fi dorit să mă pună să lucrez cîtva timp în Peace Corps, dar eu nu-i împărtăşesc ideile nici pe chestia asta, nici în alte privinţe.

— Cu ce se ocupă tatăl dumitale?

— Ți-am mai spus, are un post ultrasecret în C.I.A.

— Trebuie să fie foarte interesant.

— Călătorește enorm. Nu l-am văzut decît o singură dată din toamna trecută, cînd mama a divorțat de el. Eu îi spun mereu că are o viziune orizontală despre lume, adică superficială, nu-i așa? Pe cînd eu, vreau s-o văd vertical.

— Adică în adîncime, completai eu, mîndru că o pot urma pe acest teren al ideilor.

— Lucrurile astea ajută, zise ea arătînd spre țigara aprinsă. Mă și simt pe fază. De vină e, cred, felul tău de a vorbi, e formidabil! Am impresia că te-am întîlnit la cursul de literatură engleză. Ca personaj. L-am studiat temeinic pe Dickens.

— Vertical...

Am izbucnit amîndoi în rîs.

— Cum te cheamă?

— Henry.

Fata rîse din nou, ceea ce făcui și eu, fără să știu de ce.

— Nici măcar Harry nu te-au botezat?

— Harry e diminutivul lui Henry. Nu poți boteza pe cineva „Harry“. N-a existat niciodată vreun sfînt „Harry“.

— Vorbești despre Dreptul canonic?

— Cred că da.

— Te întreb fiindcă am cunoscut o dată un tip formidabil, care fusese botezat Knock-me-Down[1].

— Mă îndoiesc că a putut fi botezat astfel.

— Ești romano-catolic?

— Nu, dar cred că mătușă-mea este. Nu sînt sigur însă.

— O dată, era cît pe ce să trec și eu la catolicism. Din cauza familiei Kennedy. Dar pe urmă, cînd doi dintre ei au fost asasinați... Știi, sînt superstițioasă din fire... Macbeth o fi fost catolic?

1. Doboară-mă (engl.).

— Nu mi-am pus niciodată întrebarea. Presupun că... Sincer vorbind, n-am habar.

Aveam sentimentul că vorbeam cu cuvintele fetei.

— Ar fi poate mai bine dac-am închide ușa și am deschide fereastra, îmi spuse fata. În ce țară ne aflăm acum?

— Cred că ne apropiem de granița italiană.

— Atunci deschide repede fereastra!

I-am făcut pe plac, fără să-i înțeleg raționamentul. Terminasem de fumat țigara. Fata își aruncă pe fereastră mucul propriei țigări și goli scrumiera.

Mi-am amintit deodată de Wordsworth.

— Ce-am fumat? întrebai eu.

— Marijuana, bineînțeles. De ce?

— Îți dai seama că-am putea fi băgați la închisoare? Nu cunosc legile elvețiene sau italiene, dar...

— Eu una sînt la adăpost. Sînt minoră.

— Dar eu?

— Ai putea pretinde că ești nevinovat, răspunse ea și izbucni în rîs.

Încă mai rîdea cînd ușa se deschise și polițiștii italieni intrară în compartiment.

— Pașapoartele dumneavoastră! ne cerură polițiștii, dar nici măcar nu le deschiseră: curentul stîrnit de fereastra deschisă îi smulse unuia cascheta de pe cap. Singura mea speranță era că mirosul de canabis se împrăștiase pe coridor. Polițiștii fură urmați numaidecît de vameși, care se arătară la fel de politicoși, deși unul dintre ei strîmbă din nas. Cu cîteva minute mai tîrziu, coborîră cu toții pe peron. Ne aflam în gara Domodossola.

— Sîntem în Italia, i-am zis fetei.

— Atunci, mai ia o țigară.

— Nu, Tooley, nici prin gînd nu-mi trece. Nu mi-am dat seama. Pentru Dumnezeu, descotorosește-te de țigările astea pînă la noapte! Iugoslavia e o țară comunistă, și acolo n-au nici o jenă să bage la închisoare un minor.

— Dar eu am crezut întotdeauna că iugoslavii sînt comuniști *buni*. Că doar le vindeam material strategic, nu-i așa?

— Da, dar nu și droguri, spusei eu.

— Aș fi vrut să-ți povestesc despre necazurile mele, dar cum aș putea s-o fac, dacă ești atît de ironic?

— Adineaori spuneai că ironia e o calitate literară prețioasă...

— Bine, dar tu nu ești un personaj de roman! exclamă ea și începu să plîngă, în timp ce trenul traversa Italia. Canabisul îi provocase rîsul, iar acum bănuiesc că tot el îi descătușase lacrimile.

Privind-o pe fată, mă simțeam eu însumi destul de nefericit. Mi se învîrtea capul. Am închis fereastra. Pe geam am zărit un sat de munte colorat în galben și ocru, ca o excrescență răsărită spontan din pămîntul udat de ploaie; iar aproape de calea ferată, o fabrică, un cartier de locuințe din cărămidă roșie, o autostradă, o reclamă pentru Perugina, precum și o sumedenie de sîrme și grile, caracteristice unei epoci care a declarat război fumului.

— Ce necazuri ai, Tooley?

— Am uitat să iau pilula aia afurisită, și mi-a întîrziat ciclul șase săptămîni. Era cît pe ce să-i spun și mamei tale, aseară...

— Vrei să spui mătușii mele, o corectai eu. Da, n-ar strica să-i spui. Eu unul nu prea mă pricep la treburile astea.

— Cu un bărbat vreau eu să vorbesc! exclamă Tooley. Sînt cam timidă în fața femeilor. Nu mă înțeleg cu ele la fel de bine cum mă înțeleg cu

bărbații. Din păcate, bărbații de azi sînt atît de neștiutori! Pe vremuri fetele nu știau ce să facă, dar acum bărbații sînt cei care n-au habar. Julian zicea că eu sînt de vină – se bizuise pe mine.

— Julian e prietenul dumitale?

— Da. Era furios fiindcă uitasem să iau pilula. Și ar fi vrut să facem autostopul pînă la Istanbul. Cică ar fi fost, poate, o soluție.

— Parcă spuneai că voia să voiajeze cu clasa a treia.

— Asta a fost înainte de a afla. Și înainte de a întîlni un tip care se ducea c-un camion la Viena. Atunci mi-a dat ultimatum. Ne aflam în cafeneaua aia din Place St. Michel, cînd mi-a zis: „Plecăm acum ori niciodată". Eu i-am răspuns că nu, iar el mi-a zis: „Atunci, găsește-ți singură drumul".

— Unde-i el acum?

— Undeva, între Italia și Istanbul.

— Și cum o să-l găsești?

— La Gulhané au să știe.

— Unde vine asta?

— Lîngă Moscheea Albastră. La Gulhané toată lumea știe unde poate fi găsit cineva.

Tooley începu să-și șteargă cu grijă urmele lacrimilor. Apoi se uită la ceasul acela enorm, cu patru cifre, și spuse:

— E aproape ora prînzului. Sînt flămîndă ca un cîine, sper totuși să n-am în mine două guri de hrănit. Vrei niște ciocolată?

— Aștept pînă la Milano.

— Încă o țigară?

— Nu, mulțumesc.

— Eu o să iau una. Poate că are vreun efect, adăugă ea zîmbind iarăși. Îmi vin niște idei năstrușnice, vreau să spun că aproape orice lucru mi se pare c-ar putea fi o soluție. La Paris am băut coniac și bere de ghimbir, pentru că în școală

se povestea că ghimbirul e bun la așa ceva. Am făcut și saună. Toate astea sînt aiureli, căci de fapt singura soluție e un *curetage*. Wordsworth zicea c-o să-mi găsească un doctor, cu condiția să-i dau cîteva zile de răgaz, și să zac după aia la pat o zi, două. Dar atunci, la ce bun să mă mai duc la Gulhané? Ca să aflu că Julian a plecat? Și unde anume, mă rog? La Paris am întîlnit un băiat care mi-a zis că tinerii ca noi sînt alungați din Katmandu și că Vientiane ar fi acum locul cel mai potrivit. Firește însă, nu pentru americani, din cauza recrutărilor.

În unele momente îmi dădea impresia că lumea toată a pornit la drum.

— La Paris m-am culcat c-un băiat, după ce Julian mă părăsise. Am făcut-o cu gîndul că asta o să m-ajute, poate, un pic. Vreau să spun că uneori îți vine ciclul, chiar în momentul orgasmului, dar n-am avut orgasm. Bănuiesc că-mi făceam griji pentru Julian, căci altminteri n-am probleme de genul ăsta.

— Cred că lucrul cel mai bun ar fi să te întorci numaidecît acasă și să le spui părinților totul.

— Vrei să spui unuia din ei. Pe maică-mea nu mă pot bizui, cît despre papa, nu știu exact unde-o fi. Călătorește enorm. Misiuni secrete. Ar putea să fie și la Vientiane, ce știu eu? Se zice că acolo mișună agenții C.I.A.

— N-ai nici un loc unde să te simți ca acasă? o întrebai.

— Julian și cu mine ne simțeam ca o familie, pînă-n ziua cînd i-a sărit țandăra fiindcă uitasem să iau pilula. Îi sare repede țandăra. „Dacă trebuie să-ți amintesc mereu, îmi taie elanul, nu pricepi?“ îmi tot zicea el. Are el o teorie, că femeile vor să-și castreze bărbații, și că unul din mijloace ar fi să le taie elanul...

— Dar te simțeai ca acasă cu el?

— Puteam să discutăm despre orice, îmi răspunse ea cu un zîmbet fericit și nostalgic, semn că țigara începuse din nou să-și facă efectul. Despre artă, despre sex, despre James Joyce, despre psihologie.

— N-ar trebui să mai fumezi astfel de lucruri, am protestat eu.

— Să nu mai fumez? De ce? Marijuana nu face rău deloc. L.S.D.-ul e altă poveste. Julian voia să încerc L.S.D., dar eu am zis că nu, adică n-am chef să-mi distrug cromozomii.

Erau momente cînd nu pricepeam nimic din ce-mi spunea, și totuși aveam senzația c-aș putea s-o ascult multă vreme, fără să obosesc. Avea un soi de drăgălășenie și de gingășie care-mi aminteau de domnișoara Keene. Era, firește, o comparație absurdă; poate că tocmai asta înțelegea ea prin expresia „a fi pe fază“.

Capitolul 13

Intrarea unui tren într-un mare oraș mă face să mă gîndesc la momentele finale ale unei uverturi. Așa și acum, toate temele rurale și urbane ale lungului nostru itinerar erau reluate : o fabrică era urmată de o pajiște, o bucată de autostradă era urmată de un drum de țară, o uzină de gaz era urmată de o biserică modernă. Casele începeau să se înghesuie una într-alta, reclamele pentru automobilele Fiat erau tot mai dese, conductorul care ne servise micul dejun se agita pe coridor pentru a trezi vreun pasager important, ultimele cîmpuri dispăreau din peisaj, dominat acum doar de case, case, case, iar pancartele anunțau Milano.

— Am ajuns, i-am spus fetei. Ar fi cazul să luăm prînzul aici. E ultima ocazie pe care o avem să mîncăm ca lumea...

— Mama ta... începu Tooley.

— Mătușa Augusta, vrei să spui. Iat-o.

Conductorul i-o luase înainte pe coridor (ar fi trebuit să-mi dau seama cine era „personajul important“), iar acum mătușă-mea stătea în pragul compartimentului nostru.

— Ce puneți la cale ? întrebă ea, strîmbînd din nas.

— Stăteam de vorbă și fumam, i-am răspuns.

— Pari neobișnuit de vesel, Henry. Nu te mai recunosc.

Și, adulmecînd din nou, adăugă :

— Mai, mai că-mi vine a crede că bietul Wordsworth e cu noi.

— E formidabil, exclamă Tooley. Adică, e formidabil că-l cunoașteți pe Wordsworth.

— *Il y a un monsieur qui vous demande, madame*[1], ne întrerupse conductorul.

Și într-adevăr, dincolo de mătușă-mea, între un cărucior cu ziare și un cărucior cu băuturi răcoritoare, am zărit un bărbat foarte înalt și subțiratic, cu părul de un alb scînteietor, gesticulînd cu o umbrelă.

— A, e Mario ! spuse mătușa Augusta, fără să se întoarcă măcar. I-am scris că o s-avem nevoie de ceva mîncare și probabil că a comandat-o. Hai, vino, Henry, și tu, scumpa mea, n-avem timp de pierdut.

Și, luîndu-ne-o înainte pe scara vagonului, căzu drept în brațele tipului cu părul alb, care o reținu o clipă în aer, încordîndu-și mușchii de oțel.

— *Madre mia, madre mia* ![2] exclamă el și lăsă din mînă umbrela, pentru a o depune cu grijă pe mătușă-mea pe peron, ca și cum s-ar fi temut să nu se rupă, ceea ce era o idee ridicolă.

— De ce ți-o fi spunînd așa ? o întrebai eu în șoaptă.

Poate că era efectul canabisului, dar individul acesta, care acum îi săruta mîna lui Tooley, îmi era profund antipatic.

— Îl cunosc de cînd era copil de țîță, îmi explică mătușă-mea. E feciorul domnului Visconti.

Era un băiat foarte chipeș, dar de o frumusețe cam teatrală : avea înfățișarea unui actor pe cale de a îmbătrîni și nu-mi plăcea deloc felul cum

---

1. Vă caută un domn, doamnă (fr.).
2. Mama mea (ital.).

încerca s-o uluiască pe Tooley cu repertoriul lui. După explozia de emoție actoricească în fața mătușii mele, o luase înainte pe peron împreună cu Tooley, în direcția restaurantului ; își ținea umbrela de vîrf, cu mînerul în sus, ca o cîrjă episcopală. Cu părul acela alb și cu capul aplecat spre Tooley, ai fi zis că-i un prelat ce-și exercită farmecul magnetic asupra unei neofite, pentru a o convinge de virtuțile castității.

— Cu ce se ocupă, mătușă Augusta ? E actor ?

— Scrie drame în versuri.

— Și poate să trăiască din asta ?

— Domnul Visconti i-a lăsat ceva bani înainte de război. Din fericire, în franci elvețieni. Bănuiesc însă că ia bani și de la femei...

— La vîrsta lui e ceva cam dezgustător.

— Are darul de a le face să rîdă. Uită-te la Tooley cum mai rîde ! Tatăl lui era tot așa. E cel mai bun mijloc de a cuceri o femeie, Henry ! Femeile sînt mai înțelepte decît bărbații. Ele se gîndesc la pauzele lungi dintre partidele de amor. În tinerețea mea, foarte puține femei fumau. Atenție la căruciorul ăla !

— Cînd l-ai cunoscut tu pe domnul Visconti, el se născuse deja, nu-i așa ? Ai cunoscut-o și pe mama lui ?

— Nu prea bine.

— A fost, cred, o femeie frumoasă.

— Nu-s o bună judecătoare. Îmi era antipatică, și nici ea nu putea să mă sufere. Mario m-a considerat întotdeauna mama lui adevărată. Domnul Visconti o poreclise „vaca blondă“. Era nemțoaică.

Mario Visconti comandase *Saltimbocca Romana* pentru toți, și o sticlă de *Frascati*. Mătușă-mea începu să-i vorbească italienește, scuzîndu-se către mine :

— Iartă-mă, dar Mario nu vorbește deloc englezește, și nu ne-am mai văzut de o veșnicie.

— Știi italiana? o întrebai eu pe Tooley.
— Nici un cuvințel.
— Mi s-a părut că aveți o conversație susținută.
— A, era cît se poate de expresiv!
— Și ce anume exprima?
— Cred că spunea că-i plac. Ce înseamnă *cuore*?

M-am uitat la Mario Visconti cu ciudă, dar am văzut că începuse să plîngă. Vorbea mult și-și folosea mîinile pentru a explica: ba, o dată își ridică și umbrela deasupra capului. În scurtele pauze dintre două tirade, își umplea gura cu *Saltimbocca Romana*, aplecîndu-și peste farfurie capul superb, astfel încît furculița avea de parcurs o distanță foarte mică, iar lacrimile nu-i cădeau prea de sus. Spre norocul lui, mîncarea era și așa destul de sărată. Mătușă-mea îi dădu o batistă subțire, de dantelă, pe care el și-o duse la ochi, apoi o vîrî în buzunarul de la piept, lăsîndu-i un colț dantelat la vedere. După aceea, Mario se arătă nemulțumit de vin (care mie mi se părea foarte bun) și-l chemă pe ospătar să i-l schimbe. Abia după ce gustă din noua sticlă, începu iar să plîngă. Am băgat de seamă că ospătarii erau la fel de indiferenți la asemenea scene ca plasatoarele dintr-un cinematograf în fața unui film proiectat de o săptămînă.

— Nu-mi plac bărbații care plîng, i-am spus eu lui Tooley.
— Tu n-ai plîns niciodată?
— Nu. Adică nu în public, adăugai eu ca să fiu mai precis.

Ospătarul ne aduse niște înghețate în trei culori; părîndu-mi-se suspectă, nu m-am atins de înghețata mea, dar Mario a înghițit-o repede pe a lui; am băgat de seamă că lacrimile i-au secat brusc, de parcă înghețata i-ar fi înghețat canalele lacrimale. I-a aruncat mătușii mele o privire ștrengărească, zîmbăreață, care nu se potrivea

deloc cu părul lui alb, iar ea i-a strecurat discret în mînă banii ca să achite consumația.

Pe scara vagonului, m-am temut c-o să înceapă din nou să se smiorcăie, îmbrățișînd-o pe mătușa Augusta ; dar în loc de asta, îi dădu un pachețel învelit în hîrtie maro, apoi se depărtă în tăcere, cu mînerul umbrelei în sus, pentru a-și ascunde emoția sau poate lipsa ei.

— Așa va să zică ! murmură mătușa Augusta, cu un aer visător și distant.

Tooley dispăruse – presupun că la closet, ca să mai fumeze o țigară –, astfel încît m-am gîndit s-o pun la curent pe mătușă-mea cu necazul fetei. Dar cînd m-am așezat lîngă ea în compartiment, am constatat că avea ea însăși chef de vorbă :

— Mario a cam îmbătrînit sau te pomenești că și-o fi vopsit părul ? N-are, cred, mai mult de patruzeci și cinci ori patruzeci și șase de ani. Nu prea rețin datele.

— În orice caz, pare mult mai bătrîn. Poate din cauza poeziei ?

— Nu mi-au plăcut niciodată bărbații cu umbrelă, mărturisi mătușă-mea. Dar a fost un copil adorabil.

Privi pe fereastră, ceea ce făcui și eu : de-a lungul căii ferate se întindea un nou cartier de locuințe, din cărămidă roșie, iar pe dealul din fund un sat medieval se ascundea înapoia bastioanelor sale.

— De ce plîngea ? o întrebai.

— Nu plîngea. Rîdea ! îmi răspunse mătușă-mea. O poveste în legătură cu domnul Visconti. Nu l-am văzut pe Mario de peste treizeci de ani. Era pe atunci o dulceață de băiat, poate prea dulce ca să se păstreze așa. A venit războiul și ne-a despărțit.

— Dar tatăl lui ?

— Dulce e ultimul cuvînt pe care l-aș folosi în legătură cu domnul Visconti. Fermecător, poate da.

Un tip tare sucit. Capabil, firește, să te copleșească cu prăjituri cu cremă, dar cine poate trăi doar cu prăjituri cu cremă ? Poate că sînt nedreaptă. Cînd ai iubit mult pe cineva, ești înclinat spre nedreptate. În fond, s-a purtat foarte bine cu mine încă de la început... el mi-a găsit un rost în Italia !

— În teatru ?

— Nu pricep de ce stărui să-i zici „teatru“ ? Firește, „lumea toată-i o scenă“, dar o metaforă ca asta își pierde sensul cînd devine prea generală. Numai un actor de mîna a doua a putut scrie un asemenea vers, mînat de orgoliul ce i-l inspira vocația lui de a doua mînă. În unele momente Shakespeare era un scriitor foarte prost. Ajunge să deschizi un dicționar de citate, ca să-ți dai seama de asta. Amatorii de citate se dau în vînt după generalitățile lipsite de noimă.

Atacul acesta neașteptat împotriva lui Shakespeare mă cam scandaliza. O irita poate faptul că Shakespeare scrisese drame în versuri, întocmai ca Mario.

— Vorbeai despre domnul Visconti, i-am amintit eu.

— Trebuie să recunosc că s-a purtat foarte frumos cu mine la Paris. După ce-l părăsisem pe Curran eram zdrobită sufletește. La taică-tău nu puteam apela, fiindcă-i promisesem Angelicăi să mă țin la distanță ; iar Curran, la despărțire, după ultima noastră ceartă, plecase cu toți banii, lăsînd doar mărunțișul din cutia milelor, precum și o duzină de cutii de sardele. Avea o pasiune morbidă pentru sardele, cică sardelele îi linișteau nervii, uleiul lor îi potolea furtuna din suflet. În cutia milelor am găsit bani destui ca să-mi cumpăr un bilet pentru a traversa Canalul Mînecii, iar la Paris am avut noroc să găsesc slujba aia, pe Rue de Provence. Dar nu m-am simțit fericită acolo,

așa că i-am fost recunoscătoare domnului Visconti cînd m-a luat cu el în Italia. Munca era, desigur, aceeași, dar îmi plăcea să voiajez de la un oraș la altul. Iar o dată la opt săptămîni mă întorceam la Milano, fericită să-l revăd pe domnul Visconti. Prăjiturile cu cremă erau superioare sardelelor. Domnul Visconti apărea uneori pe neașteptate și la Veneția. Era, fără îndoială, un escroc, dar există și oameni mult mai răi decît escrocii.

Mătușă-mea oftă, privind peisajul mohorît al văii Padului.

— Am ajuns să țin foarte mult la el. Mai mult decît la oricare alt bărbat, cu excepția primului – dar primul bărbat din viața unei femei are întotdeauna ceva excepțional.

— Cum se face că te-ai retras ? o întrebai eu, gata să adaug : „de pe scenă“, dar mi-am amintit de antipatia ei inexplicabilă pentru acest cuvînt. De necazul domnișoarei Tooley nu uitasem, dar îmi spuneam că-i mai bine să aștept ca mătușă-mea să-și isprăvească amintirile, trezite de revederea fiului lui Visconti.

— Unchiul tău, Jo, mi-a lăsat toți banii pe care-i avea. A fost o adevărată surpriză. Mi-a lăsat și casa, firește, dar casa nu-mi folosea la nimic. A căzut în paragină – ruinele ei mai există și astăzi, nu departe de autostradă. Am trecut-o pe numele lui Mario cînd a trebuit să părăsesc Italia din cauza războiului, și cred că Mario se duce din cînd în cînd acolo cu cîte o femeie ca să-și petreacă weekendul în străvechiul *palazzo* al familiei. *Palazzo* Visconti, așa îi spune el, fiind nițeluș cam snob, nu ca taică-său ! Într-o bună zi, o să-i vină cuiva ideea de a amenaja un drum de legătură cu autostrada, și atunci statul va trebui să-i plătească lui Mario o despăgubire, dacă Mario va face dovada că palatul e locuit.

— De ce nu te-ai măritat cu domnul Visconti, mătușă Augusta?

— În Italia nu există divorț, iar domnul Visconi era catolic, deși nu un catolic practicant. Ar fi vrut să trec și eu la catolicism. Nevastă-sa era cea care avea banii, toți banii, astfel încît domnul Visconti era cam strîmtorat, pînă cînd a reușit să pună mîna pe mai toată averea pe care mi-o lăsase Jo. Pe vremea aceea eram foarte nechibzuită, iar domnul Visconti era foarte convingător. Marele meu noroc a fost că nu s-a ivit nici un amator pentru casă – măcar casa mi-a rămas, pentru un timp. Domnul Visconti născocise un plan pentru aprovizionarea cu legume proaspete a Arabiei Saudite, în special tomate voia să vîndă, firește. Cred că, la început, era sincer convins c-o să facem avere din asta. Pînă și nevastă-sa i-a împrumutat niște bani. N-o să uit niciodată conferințele organizate la hotelul Excelsior din Roma pentru notabilitățile arabe, care veneau îmbrăcați în halate lungi, aducîndu-și cu ei cîte o duzină de neveste și cîte un servitor menit să guste mîncarea. Domnul Visconti închiria cîte un etaj întreg la Excelsior – poți să-ți închipui ce gaură făcea asta în averea lui Jo! Dar a fost o poveste foarte romantică, atîta cît a ținut. Mă amuzam copios. Cu domnul Visconti nu te puteai plictisi nici un moment. A izbutit să convingă pînă și Vaticanul să investească bani în afacere, așa că la cocteilurile noastre de la Grand Hotel am avut chiar și cardinali! Grand Hotel fusese pe vremuri o mănăstire, încît cardinalii se simțeau probabil ceva mai bine acolo. La intrare erau întîmpinați de niște valeți cu lumînări lungi, și era o plăcere să-i vezi pe arabi amestecîndu-și halatele printre tichiile purpurii ale cardinalilor; ce de mai plecăciuni și îmbrățișări puteai să vezi! Fără a mai vorbi de

genuflexiunile direcţiei, de binecuvîntările și de pupăturile date inelelor. Arabii nu beau, firește, decît oranjadă, iar „degustătorii“ stăteau la bar ca să guste din fiece carafă cu oranjadă și ca să golească pe ascuns cîte un pahar cu whisky. Toată lumea era încîntată de aceste petreceri, dar numai arabii își puteau realmente permite un asemenea lux.

— Domnul Visconti s-a ruinat ?

— A șters-o la timp, cu ceea ce mai rămăsese din averea mea și din averea nevesti-sii. Ca să fiu dreaptă, trebuie să-ţi spun totuși că a trecut pe numele lui Mario o parte din banii mei. Firește că a dispărut pentru o bucată de vreme, dar, după ce lucrurile s-au mai liniștit, s-a întors. Vaticanul a încheiat o tranzacţie foarte avantajoasă cu Mussolini, cred că-ţi mai amintești, astfel încît ceea ce pierduse cu domnul Visconti era o nimica toată. Cît despre mine, îmi lăsase destul ca să pot duce o viaţă modestă ; numai că modestia nu prea mi-a plăcut niciodată. După dispariţia domnului Visconti viaţa mi s-a părut foarte monotonă. Am călătorit, m-am dus pînă la Havana, după cum ţi-am mai spus, iar pe urmă m-am întors la Paris pentru un timp (Mario rămăsese la Milano, la iezuiţi). Atunci l-am întîlnit pe domnul Dambreuse. Dar cînd legătura cu el s-a sfîrșit, m-am înapoiat la Roma. Nu încetasem să sper că domnul Visconti o să reapară într-o bună zi. Aveam un apartament de două camere și lucram cîte puţin într-un hotel din spatele ziarului *Il Messaggero*. După petrecerile alea cu arabi și cu cardinali, viaţa pe care-o duceam acum era foarte mic-burgheză. Curran și Visconti mă cam răsfăţaseră ! Nici un alt bărbat nu mi-a oferit atîtea distracţii ca aceștia doi. Bietul Wordsworth ! oftă mătușă-mea. Nu era din aceeași clasă !

Mătușă-mea rîse tinerește și urmă, punîndu-și o mînă pe genunchiul meu :

— După aceea, Domnul fie lăudat, cum îi place lui Wordsworth să zică, tocmai cînd lucram la hotelul acela din spatele ziarului *Il Messaggero*, cine crezi c-a apărut în holul hotelului ? Ei bine, domnul Visconti ! A fost o simplă coincidență. Nu pe mine mă căuta. Dar ce fericiți am fost amîndoi ! Da, fericiți să ne revedem. Fetele nu înțelegeau nimic văzîndu-ne cum ne ținem de mîini și cum dansăm acolo, între canapele. Era pe la unu noaptea. Nu am urcat la etaj. Ne-am dus afară, în stradă. Era acolo o fîntînă publică, în formă de cap de animal, iar domnul Visconti mi-a stropit fața cu apă înainte de a mă săruta.

— Ce anume lucrai tu acolo ? o întrerupsei eu. Și cine erau fetele alea ? Dar canapelele, la ce foloseau ?

— Ce importanță mai are ? Astăzi, ca și atunci ? Eram din nou împreună, iar el îmi stropea fața cu apă, și mă săruta... Ah, cum mă săruta !

— Bine, dar după tot ce-ți făcuse individul, presupun că-l disprețuiai !

Tocmai traversam lungul apeduct care duce la Veneția-Mestre, pe deasupra lagunelor ; încă nu se zărea nici o urmă a superbului oraș, doar niște furnale înalte, cu flăcări de gaz, palide, abia vizibile în lumina sfîrșitului de după-amiază. Izbucnirea mătușii mă luă pe neașteptate. Se întorsese cu fața spre mine, furioasă, de parcă aș fi fost un copil care ar fi spart din neglijență vreun vas pe care ea îl prețuia, de ani de zile, pentru frumusețea lui și pentru amintirile ce i le evoca.

— Eu nu disprețuiesc pe nimeni, îmi spuse. Pe nimeni. N-ai decît să regreți faptele din trecut, dacă-ți place să te bălăcești în propriile-ți lacrimi de compătimire, dar nu disprețui niciodată pe

nimeni! Și nu-ți închipui niciodată că morala ta ar fi superioară moralei altora. Ce *crezi* tu că făceam în casa aia din spatele ziarului *Il Messaggero*? Trișam, nu-i așa? Atunci, de ce n-ar fi trișat și domnul Visconti față de mine? Tu, însă, presupun că n-ai trișat niciodată în întreaga ta existență de mic bancher provincial, pentru că nu doreai nimic cu adevărat, nici măcar bani, nici măcar o femeie. Vegheai asupra banilor celorlalți, întocmai ca o guvernantă asupra copiilor altora. Parcă te văd în cușca ta, strîngînd fișicurile de bani înainte de a le înmîna posesorului lor! Angelica te-a crescut, desigur, așa cum voia ea. Bietul taică-tău n-a avut nici un cuvînt de spus. Era și el un trișor, ce păcat că n-ai ajuns să fii și tu! Căci dac-ai fi fost, am fi avut poate ceva în comun!

Eram uluit. Nu știam ce să-i răspund. Mă gîndeam să cobor din tren la Veneția, dar mă simțeam răspunzător față de Tooley, gara sordidă ne învălui în murdăria și în gălăgia ei.

— Cred c-ar fi bine să mă duc s-o caut pe Tooley, i-am zis și am plecat, lăsînd-o pe cușetă, pradă furiei. Numai că după ce am închis ușa compartimentului, mi s-a părut c-o aud rîzînd.

Capitolul 14

Îmi părea bine că nu-mi ieșisem din fire, dar eram scandalizat și simțeam nevoia să reflectez puțin. De aceea, am coborît pe peron și am început să caut ceva de mîncare : era ultima ocazie înainte de a ajunge la Belgrad, a doua zi dmineață. Mi-am cumpărat de la un cărucior șase chifle cu șuncă, o sticlă de Chianti și cîteva prăjituri – un prînz cam sărăcăcios în comparație cu ce mi-ar fi putut oferi GĂINA, m-am gîndit cu tristețe. Iar gara mi se părea de-a dreptul lugubră. Călătoriile pot fi o mare pierdere de timp, îmi spuneam. La această oră de amurg, cînd soarele își pierdea dogoarea, iar umbrele cădeau peste mica mea peluză, îmi luam de obicei stropitoarea galbenă și o umpleam la cișmeaua din grădină...

Deodată auzii vocea lui Tooley :

— N-ai vrea să-mi cumperi și mie niște sticle de Cola ?

— În tren n-ai unde să le ții la rece.

— Cola îmi place, chiar caldă...

Situația mi se părea atît de absurdă, încît îmi venea să urlu : acum, vînzătorul de la tonetă refuza să-mi primească bancnota de o liră ! A trebuit să-i dau doi din dolarii pe care-i păstram în portofel pentru orice eventualitate, iar individul a refuzat să-mi dea restul, deși cunoșteam cursul exact și-i ceream echivalentul în lire.

— Julian a pictat o dată un tablou formidabil, înfățișînd o sticlă de Cola, îmi comunică Tooley.

— Care Julian? o întrebai eu distrat.

— Prietenul meu. Ți-am vorbit de el. A pictat sticla de Cola într-un galben strălucitor. *Fauve*, adăugă ea pe un ton sfidător.

— Va să zică pictează?

— Da, și tocmai de aia crede că Orientul are atîta importanță pentru el. Știi, ca Tahiti pentru Gauguin. Vrea să cunoască Orientul înainte de a se lansa în proiectul lui grandios. Dă-mi, te rog, sticlele de Cola.

La Veneția aveam de așteptat mai puțin de o oră, dar era deja întuneric cînd trenul a pornit din gară, așa încît n-am putut vedea nimic – era ca și cum aș fi plecat cu trenul din Clapham spre gara Victoria. Tooley ședea lîngă mine, bînd dintr-o sticlă de Cola. Am întrebat-o care era „proiectul" prietenului ei?

— Vrea să picteze o serie de tablouri *enorme*, reprezentînd supele marca Heinz în culori formidabile, așa fel încît un bogătaș să-și poată oferi cîte o altă supă în fiecare încăpere din apartamentul său – să zicem supă de pește în dormitor, supă de cartofi în sufragerie, supă de praz în salon – întocmai ca portretele de familie care împodobeau palatele pe vremuri. Și toate, în culori formidabile, *fauve*. Iar cutiile de conserve prezente în fiecare tablou le-ar da un fel de unitate – înțelegi ce vreau să spun? O atmosferă intimă, zău, adică n-ar trebui să-ți schimbi starea sufletească trecînd dintr-o încăpere în alta, cum se întîmplă astăzi, dacă ai de pildă un Stael într-o cameră și un Rouault în alta.

Amintindu-mi de o imagine văzută în suplimentul duminical al unui ziar, am întrebat-o:

— N-a mai pictat oare nimeni o conservă de supă Heinz?

— Nu, Heinz, ci Campbell, îmi răspunse Tooley. E vorba de Andy Warhol. Cînd Julian mi-a

vorbit pentru prima oară de proiectul lui, i-am spus același lucru. Firește, i-am zis, Heinz și Campbell nu au deloc aceeași formă : Heinz e cam turtită, iar Campbell e lunguiață, ca o cutie poștală din Anglia... Ador cutiile voastre poștale, sînt formidabile. Dar Julian mi-a răspuns că nu despre asta e vorba : există, mi-a zis, anumite teme care aparțin unei anumite perioade și unei anumite culturi. De pildă, tema Bunei Vestiri. Botticelli nu s-a lăsat intimidat de faptul că Piero della Francesca pictase același subiect. El nu era un *imitator*. Sau gîndește-te la toate tablourile înfățișînd Nașterea. Ei bine, zice Julian, noi aparținem oarecum epocii Supei, n-o spune chiar așa, spune că trăim în epoca Artei Tehnostructurii. Într-un fel, cu cît mai mulți pictori pictează supe, cu atît mai bine, înțelegi ? Tocmai asta creează o cultură. Un singur tablou despre Nașterea Mîntuitorului n-ar fi servit la nimic, nici măcar n-ar fi fost luat în seamă.

Nu prea mă simțeam în largul meu pe terenul culturii și al experienței umane. Tooley era mult mai aproape de mătușă-mea : eram sigur că ea nu l-ar fi criticat niciodată pe domnul Visconti, l-ar fi acceptat, așa cum accepta „proiectul“ lui Julian, călătoria la Istanbul, compania mea sau pruncul pe care-l purta în pîntece.

— Unde locuiește mama dumitale ? o întrebai.

— Bănuiesc că în clipa de față e la Bonn. S-a măritat c-un tip de la *Time-Life*, corespondent pentru Germania de Vest și Europa de Est, așa că se deplasează mult. Ca și papa. Vrei o țigară ?

— Nu, mulțumesc ! Și ai face mai bine să aștepți pînă trecem granița.

Cînd am ajuns la Sezana, era aproape nouă și jumătate seara. Un tip ursuz, de la controlul pașapoartelor, ne aruncă o privire piezișă, de parc-am

fi fost niște spioni imperialiști. O mulțime de femei bătrîne, încărcate cu pachețele, se îndreptau spre vagoanele de clasa a treia, pe lîngă șinele fără peron. Ieșeau de pretutindeni, ca într-o migrație – pînă și dintre vagoanele de marfă răzlețe, încremenite pe șine. În trenul nostru nu se mai urcă nimeni ; și nici nu coborî nimeni. Nu se vedeau lumini, nu părea să existe nici o sală de așteptare, era frig, iar caloriferele din compartimente nu fuseseră încă puse în funcțiune. Pe șoseaua de dincolo de gară – dacă există vreo șosea – nu trecea nici o mașină ; nici un hotel nu oferea călătorilor găzduire.

— Mi-e frig, spuse Tooley. Mă duc să mă culc.

Îmi oferi din nou o țigară, dar o refuzai. Un alt individ în uniformă își vîrî capul pe ușă, aruncînd o privire ostilă valizei mele nou-nouțe, din plasa de deasupra.

În noaptea aceea m-am trezit de cîteva ori – la Ljubliana, la Zagreb –, dar n-am văzut nimic altceva decît șirurile de vagoane imobile, parcă abandonate, ca și cum n-ar mai fi rămas nicăieri în lume ceva de încărcat în vagoane, nimeni n-ar mai fi avut destulă energie ca să le ruleze, și doar trenul nostru și-ar fi continuat drumul, mînat de un mecanic stupid, care nu și-ar fi dat seama că lumea se oprise și că nu mai aveam unde merge.

La Belgrad, Tooley și cu mine am luat micul dejun în hotelul gării – pîine uscată cu gem și o cafea proastă – și am cumpărat o sticlă de vin alb, dulce, pentru prînz. Sandvișuri nu aveau. Am lăsat-o pe mătușă-mea să doarmă : nu merita să se trezească pentru o masă ca asta.

— De ce vă duceți la Istanbul amîndoi ? mă întrebă Tooley, luînd o lingură de gem (renunțase să mai rupă din pîine).

— Îi place să voiajeze, i-am răspuns.

— Bine, dar de ce tocmai la Istanbul ?

— N-am întrebat-o.

Pe cîmp niște cai se mișcau încet, tîrînd după ei un fel de grape. Parcă ne întorseserăm în epoca preindustrială. Tooley și cu mine eram deprimați ; și încă nu era cel mai nenorocit moment al călătoriei ; asta s-a petrecut cînd am ajuns la Sofia, o dată cu căderea serii. Am încercat să găsim ceva de mîncare, dar nimeni nu voia să accepte alți bani decît cei bulgărești. Iar cînd am reușit să ne schimbăm lirele, n-am putut cumpăra altceva decît niște cîrnați călduți dintr-o carne de calitate inferioară pe care n-am putut s-o recunosc, niște prăjituri făcute dintr-un ersatz de ciocolată, precum și un vin roz, spumos. N-o văzusem pe mătușa Augusta decît o singură dată în ziua aceea, și anume, cînd venise în compartiment și refuzase ultimul baton de ciocolată al lui Tooley, zicînd cu mîndrie în glas : „Pe vremuri îmi plăcea ciocolata. Am început să îmbătrînesc".

— Va să zică ăsta e faimosul Orient-Expres, spuse Tooley.

— Ce-a mai rămas din el...

— La Istanbul nu poate fi mult mai rău, nu-i așa ?

— N-am fost niciodată acolo, dar n-aș crede.

— Presupun c-o să-mi spui să nu fumez, fiindcă în curînd o s-ajungem la o altă graniță...

— Au să fie trei granițe, i-am răspuns, cercetînd mersul trenurilor. În mai puțin de patru ore. Granița bulgară, granița greco-macedoneană și granița turcă.

— Poate că asta e o călătorie de lux, pentru niște oameni care nu se grăbesc. Crezi că or fi avînd în tren un medic ginecolog, specialist în avorturi ? Ce bine că nu-s în nouă luni, fiindcă dac-aș fi, n-aș avea cum să știu dacă pruncul meu s-a născut bulgar sau turc sau cum îi zice la ailaltă ?

— Greco-macedoneană.

— Sună ceva mai aparte. Pe asta o aleg. În nici un caz bulgar. Dacă ar fi băiat s-ar face glume proaste pe seama lui.

— Dar n-ai avea cum să alegi...

— M-aș sili să amîn nașterea. Cînd doctorul mi-ar spune să împing, n-aș împinge. Nu înainte de a trece granița greco-macedoneană. Cît stăm între Grecia și Macedonia?

— Doar patruzeci de minute...

— Tii, ce complicație! Va trebui să mă grăbesc. Nu-i deloc amuzant. Mi-e frică, zău. Ce-o să spună Julian dacă-o să afle că porcăria aia de ciclu nu mi-a venit? Credeam că trenul o să-l stîrnească, adică o să-l pună în mișcare, zgîlțîindu-mă.

— E și vina lui Julian, nu doar a dumitale.

— A, nu, de cînd cu pilula, nu mai e. Acum, doar fetele sînt de vină. Iar eu, chiar c-am uitat. Cînd iau un somnifer, mă trezesc buimacă și uit, iar cînd iau o pastilă de methedrină ca să mă trezesc, devin atît de excitată, încît nu-mi mai amintesc de toate fleacurile astea plicticoase, cum ar fi pilula sau spălatul vaselor. Julian însă n-o să vrea să mă creadă. O să se simtă atras într-o capcană. I se întîmplă des să se simtă așa. Întîi, zice, l-a prins în capcană familia, pe urmă, Oxfordul era cît pe ce să-l prindă, de aia a și plecat de-acolo, fără să-și dea examenele. Cu troțkiștii, la fel, era cît pe ce să se lase prins în capcana lor, dar și-a dat seama la țanc și i-a părăsit. Julian miroase de departe o capcană. Numai că eu nu vreau să fiu o capcană, îți jur, Henry! Ia te uită, ce greu îmi vine să-ți spun Henry! Parcă nu-mi sună ca un nume adevărat. Mă lași să-ți spun Smudge[1]?

— De ce Smudge?

1. Murdărici (engl.).

— Am avut o dată un cățel căruia îi ziceam Smudge. Vorbeam mult cu el. Cînd părinții mei au divorțat, i-am povestit totul, în cele mai mici amănunte. Chiar și cele privitoare la teroarea psihologică.

Tooley se lăsă pe umărul meu. Îmi plăcea mirosul părului ei. Cred că dacă aș fi cunoscut mai bine femeile, aș fi putut identifica șamponul cu care fusese șamponată la Paris. Își lăsase o mînă pe genunchiul meu, iar ceasul acela brățară, cu cadranul enorm, mă privea țintă, ca o față albă, cu cele patru cifre roșii – 12, 3, 6, 9 – ca și cum acestea ar fi fost singurele vrednice de a fi memorate : orele cînd trebuia să iei vreo doctorie. Mi-am amintit de minusculul ceas de aur al domnișoarei Keene, un ceas de păpușă, parcă, pe care-l primise în dar de ziua ei de la Sir Alfred, cînd împlinise douăzeci și unu de ani : micul lui cadran circular conținea cifrele tuturor orelor, ca și cum nici una dintre ele n-ar fi fost lipsită de importanță sau de vreun rost anume. Mai toate orele vieții mele lipseau din ceasul lui Tooley : pe cadranul lui nu existau cifre care să indice orele cînd stai liniștit și asculți pălăvrăgeala unei femei. Aveam sentimentul că într-o noapte, la Southwood, întorsesem definitiv spatele oricărei posibilități de a avea un cămin, pentru a mă lăsa purtat acum de un tren, între două felii de beznă bulgărească.

— Despre ce teroare psihologică vorbeai ? o întrebai eu pe Tooley.

Trebuia să-i pun întrebări : era singurul mod de a-mi găsi drumul în această lume străină, numai că a pune întrebări nu prea intra în obiceiurile mele. Ani de zile, ceilalți îmi puseseră *mie* întrebări : „Ce acțiuni ne-ați putea recomanda ? Credeți c-ar trebui să-mi vînd cele o sută de acțiuni

Imperial Tobacco înainte de a fi dat publicității următorul raport despre cancer?“ Iar cînd am ieșit la pensie, mai toate întrebările pe care aș fi putut dori să le pun își și găsiseră răspunsul în *Manualul grădinarului perfect*.

— Singura teroare psihologică la care am asistat vreodată avea loc atunci cînd papa o trezea dimineața devreme pe maică-mea, aducîndu-i ceaiul la pat. Mă tem că afurisitul ăla de cîrnat bulgăresc nu mi-a priit la metabolism. Simt o durere de burtă cumplită. Mă duc să mă întind puțin. O fi fost cumva din carne de cal, ce crezi?

— Din cîte știu, carnea de cal are un gust dulceag.

— Uf, Smudge! exclamă ea. Nu-ți ceream un răspuns literar, adică o informație pură.

M-a sărutat pe obraz și a ieșit din compartiment.

Am ieșit și eu pe coridor, enervat, cu gîndul să mă duc la mătușa Augusta. N-o prea văzusem toată ziua, și simțeam că problema lui Tooley trebuia s-o intereseze. Am găsit-o cu un ghid Baedecker în față și cu o hartă a Istanbulului întinsă pe genunchi. Ai fi zis că-i un general care pune la cale o campanie.

— Te rog să mă scuzi pentru purtarea mea de ieri după-amiază, mătușă Augusta, i-am zis. Nu intenționam să spun nimic rău despre domnul Visconti. La urma urmelor, nici nu cunosc împrejurările. Mai povestește-mi ceva despre el.

— Era un om imposibil, dar îl iubeam, iar ceea ce a făcut cu banii mei nu-i nici pe departe păcatul lui cel mai grav. A fost, de exemplu, ceea ce se cheamă un colaboraționist. În timpul ocupației nemțești a lucrat ca un fel de consilier pe lîngă autoritățile germane, consilier pentru probleme de artă, iar după moartea lui Mussolini a trebuit s-o șteargă repede din Italia. Goering agonisise o

colecţie importantă de tablouri, dar nici măcar lui nu-i venea prea uşor să fure tablouri din nişte locuri ca Galeria Uffizi, unde totul era inventariat cu grijă. Ei bine, domnul Visconti ştia o mulţime de lucruri despre ceea ce nu era inventariat – tot felul de comori, ascunse în nişte *palazzo*-uri aproape la fel de ruinate ca acela al unchiului tău Jo. Se înţelege că rolul lui a ieşit la iveală pînă la urmă, astfel încît ori de cîte ori domnul Visconti se ducea să-şi ia prînzul în vreo *taverna* rurală, se stîrnea panică în rîndurile localnicilor. Partea proastă e că nu era în stare să joace cinstit măcar jocul hoţiei, căci dacă ar fi făcut-o, nemţii l-ar fi ajutat poate să fugă. A început să ia bani de la diverşi marchizi, ameninţîndu-i că, altfel, îi va da pe mîna nemţilor, şi în felul acesta se alegea cu ceva numerar sau cu cîte un tablou care-i plăcea şi lui, dar nu-şi făcea decît duşmani, şi chiar nemţii au ajuns să-l suspecteze în curînd. Bietul de el, n-avea nici un prieten în care să se poată încrede ! Mario era încă la şcoală, la iezuiţi, iar eu mă întorsesem în Anglia, din primele zile ale războiului.

— Şi pînă la urmă, ce s-a întîmplat cu el ?

— Am crezut multă vreme că fusese lichidat de partizani, căci povestea aceea cu gondolierul n-am putut s-o cred niciodată. Bănuiesc că a pus chiar el pe cineva s-o răspîndească. După cum ţi-am spus, domnul Visconti nu era omul care să se bată cu pumnii sau cu cuţitul. Un om care se bate nu trăieşte mult, iar domnul Visconti avea darul de a supravieţui. Cred că trăieşte şi astăzi, putoarea ! exclamă, cu oarecare duioşie, mătuşă-mea. Trebuie să aibă vreo optzeci şi patru de ani, pe puţin. I-a scris lui Mario, iar Mario mi-a scris mie, şi tocmai de aia tu şi cu mine am luat trenul spre Istanbul. N-am putut să-ţi explic totul la Londra,

era prea complicat și, oricum, te cunoșteam de prea puțină vreme. Tot ce pot să-ți spun e că-i mulțumesc lui Dumnezeu pentru lingoul acela de aur.

— Care lingou de aur?

— N-are importanță. Asta e altă poveste.

— Mătușă Augusta, parcă mi-ai vorbit despre un lingou de aur la aeroportul din Londra. Nu cumva...

— Bineînțeles că nu despre lingoul acela e vorba. Era un lingou mititel. Nu mă mai întrerupe! Acum îți vorbesc despre bietul domn Visconti: se pare că o duce tare greu.

— Unde e? La Istanbul?

— E mai bine să nu știi, fiindcă încă mai e urmărit de unii. Ah, dragul meu, dac-ai ști ce greu a scăpat! Domnul Visconti era un bun catolic, fiind în același timp foarte, foarte anticlerical, și totuși pînă la urmă tocmai popii l-au salvat. În perioada cînd Aliații se apropiau de Roma, el s-a dus la un magazin de articole bisericești și a plătit o avere ca să fie îmbrăcat ca un *monsegnior*, din cap pînă-n picioare. Avea pînă și șosete purpurii. Le-a spus ălora din magazin că-și pierduse îmbrăcămintea în cursul unui bombardament aerian, iar ei s-au prefăcut că-l cred. După aia s-a dus cu o valiză la toaleta hotelului Excelsior – hotelul în care dădusem pe vremuri atîtea cocteiluri pentru cardinali – și și-a schimbat hainele. S-a ferit să treacă pe la recepție, dar a comis imprudența de a intra în bar – știa că barmanul e foarte bătrîn și miop. Ei bine, pe vremea aceea o mulțime de fete obișnuiau să vină la bar ca să agațe ofițeri nemți; una dintre fetele alea căzuse tocmai pradă unei *crise de conscience* – cred că din cauza trupelor aliate, care se apropiau. Oricum, n-a vrut în ruptul capului să se ducă sus, în

dormitorul clientului ei, zicînd că-și regretă puritatea pierdută și că n-o să mai păcătuiască niciodată. Ofițerul neamț o tot îndopa cu cocteiluri, dar cu fiece pahar fata devenea tot mai bisericoasă. Deodată, zărindu-l pe domnul Visconti, care sorbea la repezeală un whisky într-un ungher mai întunecos, ea îi strigă: „Părinte, ascultă-mi spovedania!“ Îți poți închipui ce atmosferă încordată s-a creat în bar, și ce gălăgie s-a stîrnit afară, o dată cu evacuarea mușteriilor, care se grăbeau să golească sticlele rămase, în timp ce copiii zbierau, iar avioanele aliate zburau deasupra Romei...

— Cine ți-a povestit, mătușă Augusta?

— Domnul Visconti i-a spus lui Mario esențialul, cînd a ajuns la Milano, iar eu mi-am putut lesne imagina restul. Mai ales pe bietul Visconti în ciorapi de culoarea purpurei, spunîndu-i fetei ăleia: „Copila mea, nu e locul cel mai potrivit pentru o spovedanie“. La care, ea i-a replicat: „Ce contează locul? În curînd o să murim cu toții, iar eu am săvîrșit un păcat de moarte“. (Între timp, observase ciorapii „monseniorului“!) Ceea ce-l neliniștea cel mai mult pe domnul Visconti era faptul că fata atrăgea atenția asupra ei. „Copila mea, i-a spus el, în actualele împrejurări, o simplă penitență e de ajuns, în mod excepțional.“ Dar fata nu voia să se mulțumească cu ceva atît de ieftin, care semăna cu o „lichidare totală din cauză de închidere“. Căzînd în genunchi în fața lui, a exclamat: „Excelență!“ Avea obiceiul să le atribuie ofițerilor un rang superior; puțini căpitani rezistă plăcerii de a li se spune maiori. „Nu sînt episcop, ripostă domnul Visconti. Sînt un simplu *monsenior*.“ Mario l-a descusut pe taică-său pe chestia asta, și te asigur că nu născocesc nimic. Dacă a născocit cineva vreun detaliu, acela e chiar Mario: nu uita că scrie piese în versuri. Ei bine,

fata s-a agățat de vorbele domnului Visconti și l-a implorat: „Părinte, ajută-mă!“ Domnul Visconti a încercat să-i răspundă: „Secretul confesionalului...“ Ajunseseră să se milogească unul de celălalt; fata îi mîngîia genunchiul, iar el îi dezmierda părul, cu un gest sacerdotal. Poate că tocmai mîngîierile astea îl făcură pe neamț să intervină, pierzîndu-și răbdarea: „Pentru numele lui Dumnezeu, dacă fata vrea să se spovedească, dă-i voie, *Monseniore*! Uite cheia camerei mele – ultima de pe coridor, dincolo de closet“. Domnul Visconti a pornit-o așadar cu nebuna aia, amintindu-și în ultimul moment să-și lase jos paharul cu whisky. N-avea de ales, trebuia să meargă cu fata, deși nu se mai spovedise el însuși de vreo treizeci de ani, și deci nu știuse niciodată ce anume spun preoții în asemenea ocazii. Din fericire, în cameră se afla o instalație de aer condiționat, ale cărei gîfîieli îi acopereau vorbele, iar fata însăși era prea preocupată de propriul ei rol ca să mai dea vreo atenție rolului lui. Ea trecu direct la spovedanie, încît domnul Visconti abia avu răgazul să se așeze pe pat, împingînd ceva mai încolo o cască de oțel și o sticlă de șnaps. Domnul Visconti ar fi vrut să termine cît mai repede, dar, așa cum avea să-i mărturisească lui Mario, s-a pomenit că urmărește cu oarecare interes povestea fetei, fiind chiar curios să afle cît mai multe detalii. La urma urmelor, era un novice, bineînțeles, nu în sensul ecleziastic al acestui cuvînt. „De cîte ori ai păcătuit, copila mea?“ o întrebă el, folosind o formulă pe care-o ținea minte din adolescență. „Cum poți întreba așa ceva, părinte? Păi, de cînd cu ocupația, nu fac decît asta! În definitiv, nemții erau aliații noștri, părinte!“ „Da, da, copila mea“, îi spuse domnul Visconti, și-mi pot lesne imagina cît de bucuros era că i se ivea prilejul de a învăța ceva, chiar

dacă-și primejduia viața. Domnul Visconti era o mare pramatie ! „Mereu în același fel, copila mea ?“ o mai întrebă el. „Firește că nu, îi răspunse fata privindu-l cu uimire. Dar drept cine mă iei ?“ Domnul Visconti o privi lung, cum stătea în genunchi în fața lui, și pot să jur c-ar fi vrut s-o pipăie – totdeauna i-a plăcut să ciupească fetele ! –, apoi o întrebă : „În vreun fel nenatural, copila mea ?“ „Cum adică, nenatural, părinte ?“ se miră fata. Domnul Visconti îi explică. „Păi, asta nu-i deloc nenatural, părinte !“ replică ea. Urmă o discuție despre ce e și ce nu e natural, domnul Visconti aproape uitînd de orice primejdie, pînă în clipa cînd cineva bătu la ușă ; atunci, domnul Visconti făcu un soi de semn al crucii și începu să murmure niște vorbe care puteau să treacă drept o iertare, în vacarmul făcut de aparatul acela de aer condiționat. Ofițerul neamț îl întrerupse la mijloc, spunîndu-i : „Grăbește-te, *Monseniore* ! Am pentru dumneata o clientă mai importantă“.

Era soția generalului, care coborîse în bar ca să mai bea un ultim Martini înainte de a fugi spre miazănoapte, și care auzise cele întîmplate ; dînd pe gît băutura, îi porunci ofițerului să o ducă la confesor. Domnul Visconti căzuse așadar din nou în capcană. Între timp, pe Via Veneto se stîrnise o zarvă nemaipomenită, căci tancurile nemțești părăseau Roma. Nevasta generalului fu nevoită să urle la domnul Visconti. Avea un glas aproape bărbătesc, care-l făcea, cică, să se simtă ca pe-un teren de instrucție. Cînd ea răcni, de pildă, „Adulter. De trei ori“, domnul Visconti fu cît p-aci să-și lovească călcîiele, uitînd că poartă ciorapi purpurii. „Ești măritată, copila mea ?“ o întrebă. „Firește că sînt măritată, dar ce naiba credeai ? Sînt *Frau General*...“ – am uitat ce nume teutonic oribil purta generăleasa. „Soțul dumitale știe ?“

„Firește că nu știe, doar nu-i popă !“ „Atunci, te-ai făcut vinovată și de minciună !“ „Da, da, firește, îmi dau seama, dar grăbește-te, părinte, mașina noastră a și fost încărcată, peste cîteva minute plecăm la Florența.“ „Mai ai și altceva să-mi mărturisești ?“ „Nimic important.“ „N-ai lipsit de la sfînta liturghie ?“ „A, da, din cînd în cînd, părinte. Doar sîntem în război...“ „Carne-ai mîncat vinerea ?“ „Uiți, părinte, că asta e voie acum. Aoleo, parc-aud avioanele Aliaților ! Trebuie să plecăm numaidecît.“ „Dumnezeu nu poate fi zorit, copila mea. Te-ai gîndit la gînduri necurate ?“ „Părinte, pune un *da* la orice întrebare poftești, numai dă-mi dezlegarea. Trebuie să plec.“ „N-am sentimentul că ți-ai făcut un examen de conștiință temeinic.“ „Dacă nu-mi dai numaidecît dezlegarea, pun să te aresteze. Pentru sabotaj.“ „Ar fi mai bine dacă mi-ai da un loc în mașina dumitale, i-a răspuns domnul Visconti. Am putea încheia chiar astă-seară confesiunea.“ „Nu mai avem loc în mașină, părinte. Șoferul, soțul meu, eu însămi și cîinele – pur și simplu, nu mai e loc pentru încă un pasager.“ „Un cîine nu ocupă loc, poate să stea pe genunchii dumitale.“ „Părinte, e vorba de un cîine-lup irlandez...“ „Atunci, lasă-l aici“, zise domnul Visconti cu hotărîre în glas ; în clipa aceea se auzi păcănitul unei mașini, iar generăleasa îl luă drept o explozie. „Părinte, spuse ea, am nevoie de Lup ca să mă apere. Războiul e foarte primejdios pentru o femeie.“ „Vei fi apărată de Sfînta Biserică-Mamă, precum și de soțul dumitale“, îi zise domnul Visconti. „Nu-l pot lăsa pe Lup : e tot ce am mai scump pe lume !“ „Cu trei adulteruri, și cu soț, aș fi crezut că...“ „Bărbații aceștia nu înseamnă nimic pentru mine“, îi tăie vorba generăleasa. „Atunci aș propune să-l lăsăm pe general“, spuse domnul Visconti, și chiar așa

făcură. Generalul tocmai îi trăgea o săpuneală portarului din pricina unui toc de ochelari pe care nu și-l găsea, cînd doamna general se instală lîngă șofer, iar domnul Visconti alături de Lup în fundul mașinii. „Dă-i drumul!“ îi porunci generăleasa șoferului. Acesta șovăia, dar fiindcă se temea mai mult de generăleasă decît de general, porni mașina. Generalul se repezi în stradă și începu să zbiere la mașina care se depărta – un tanc se oprise ca s-o lase să treacă. Nimeni nu dădu vreo atenție zbieretelor generalului, în afară de Lup, care se cățăra pe domnul Visconti, vîrîndu-și sub nasul lui dosul mirositor, dîndu-i jos pălăria preoțească și lătrînd cu furie, ca să iasă afară. L-o fi iubit generăleasa pe Lup, dar Lup îl iubea pe general, nu pe ea! Probabil că acesta era cel care-l hrănea și-l plimba. Domnul Visconti încerca pe dibuite să găsească mînerul cu care se deschidea portiera. Nici n-apucase bine s-o deschidă, că Lup și sări, drept sub șenilele tancului următor. Privind înapoi, domnul Visconti văzu cadavrul turtit al cîinelui, care-i aminti de unul din acei biscuiți în formă de animale, fabricați anume pentru copii...

Domnul Visconti a scăpat astfel și de cîine, și de general, și a putut ajunge la Florența, călătorind în condiții destul de confortabile. Confortul interior, însă, i-a lipsit, fiindcă generăleasa urla ca o isterică. Curran ar fi fost cred mai la înălțime decît domnul Visconti în situația aceea. La Brighton, Curran oferea cîinilor muribunzi, pentru sfînta împărtășanie, cîte un os ritual, pe care bietele animale n-aveau, firește, cum să-l mai ronțăie. Mașinile striveau o sumedenie de cîini pe Promenada din Brighton, iar stăpînii victimelor dădeau mult de furcă poliției, refuzînd să accepte ridicarea cadavrelor, înainte de a sosi Curran ca să le binecuvînteze. Numai că domnul Visconti, după

cum ți-am mai spus, nu era deloc bisericos, și pot să-mi închipui că vorbele lui de consolare n-aveau destulă forță de convingere. Poate că i-o fi vorbit generălesei despre pedeapsa ce-o aștepta pentru păcatele ei (domnul Visconti avea și ceva sadic în el!), precum și despre purgatoriul prin care trebuie să treacă toți cei ce trăiesc pe acest pămînt. Bietul Visconti, ce-o mai fi îndurat tot drumul pînă la Florența!

— Dar cu generalul ce s-a întîmplat?

— A fost capturat de Aliați, cred, dar nu sînt sigură dacă a fost sau nu spînzurat la Nürnberg.

— Domnul Visconti o fi avînd multe pe conștiință!

— Domnul Visconti n-are nici o conștiință, replică mătușă-mea încîntată.

Capitolul 15

Nu știu din ce motiv, de îndată ce am trecut granița turcă, un vagon-restaurant vechi, de o eleganță cam desuetă, a fost atașat trenului nostru, deși era prea tîrziu ca să mai fie de mare folos pasagerilor. În ziua aceea, mătușă-mea se trezi devreme, așa că ne-am dus amîndoi în vagonul-restaurant ca să luăm micul dejun : o cafea excelentă, pîine prăjită și dulceață. Mătușa Augusta stărui să bem și un vin roșu, ușor, cu toate că eu nu-s obișnuit să beau vin la o oră atît de matinală. Pe fereastră vedeam un ocean de ierburi tălăzuindu-se către orizontul de un verde pal. Plutea în aer veselia locvace a călătorilor ajunși la capătul drumului – vagonul se umpluse cu pasageri pe care nu-i mai văzusem pînă atunci : un vietnamez îmbrăcat într-un costum de pînză albastră stătea de vorbă cu o fată ciufulită, în șort, iar o tînără pereche de americani, băiatul cu părul la fel de lung ca al fetei, li se alătură, ținîndu-se de mînă. După ce-și numărară cu grijă banii, refuzară să bea o a doua ceașcă de cafea.

— Unde-i Tooley ? mă întrebă mătușă-mea.

— Nu s-a simțit prea bine aseară. Starea ei mă îngrijorează, mătușă Augusta ! Prietenul ei a plecat spre Istanbul făcînd autostopul. Poate că încă n-a ajuns acolo. Sau poate c-o fi plecat mai departe fără s-o aștepte.

— Unde să plece ?

— La Katmandu sau la Vientiane, nici ea nu știe precis.

— Istanbulul e un loc destul de nesigur. Nici eu nu știu ce mă așteaptă acolo.

— Totuși, ce-ți propui să faci cînd ajungem?

— Am puțină treabă cu un vechi amic, generalul Abdul. Așteptam o telegramă de la el, la hotelul St. James and Albany, dar n-a sosit nici o telegramă. Sper că mi-a lăsat un mesaj la Pera Palace.

— Cine-i acest general?

— L-am cunoscut în perioada cînd lucram cu bietul domn Visconti. Ne-a fost de mare folos în negocierile cu Arabia Saudită. Pe vremea aceea era ambasador al Turciei la Tunis. Tii, ce petreceri au mai fost la Excelsior! Altfel decît la Coroana și Ancora, sau decît chefurile cu bietul Wordsworth...

Peisajul se schimba pe măsură ce ne apropiam de Istanbul. Oceanul de iarbă rămăsese în urmă, iar expresul mergea acum cu viteza unui trenuleț suburban, pentru navetiști. Aplecîndu-mă pe fereastră, am putut privi peste un zid în curtea din spatele unei căsuțe; aș fi putut să-i vorbesc unei fete cu fustă roșie, care se zgîia la vagoanele ce se tîrau prin fața ei; un om încălecă pe-o bicicletă și porni după tren, izbutind să țină pasul cu el, cîtva timp. Niște păsări cocoțate pe un acoperiș de țigle roșii trăncăneau cu ciocurile lor lungi, parc-ar fi fost cumetrele satului.

— Mă tem că Tooley e însărcinată, i-am spus mătușii.

— Ar trebui să-și ia unele măsuri de precauție, dar să știi, Henry, că, oricum, e prea devreme ca să-ți faci griji.

— Dumnezeule! nu asta voiam să-ți spun, mătușă Augusta! Cum poți crede...

— Păi, e o concluzie firească; ați fost destul timp împreună. Iar fata are fără îndoială farmec, un farmec de cățelușă.

— Sînt prea bătrîn pentru asemenea lucruri.

— Ești un tînăr de cincizeci de ani, replică mătușă-mea.

Ușa restaurantului se deschise cu zgomot și Tooley intră, o Tooley transformată: poate că-și dăduse cu mai puțin rimel, dar ochii ei păreau să strălucească, așa cum nu-i văzusem niciodată pînă atunci.

— Hei! strigă ea din celălalt capăt al vagonului. Cei patru tineri se întoarseră cu fața spre ea și-i răspunseră „Hei!“, ca și cum ar fi fost vechi cunoștințe. „Hei!“ li se adresă ea din nou, făcîndu-mă să simt o împunsătură de gelozie la fel de irațională ca și iritarea pe care o simți uneori dimineața, devreme.

— Bună dimineața, bună dimineața, ne spuse ea mie și mătușii; cu persoanele mai în vîrstă vorbea parcă altfel.

— Domnule Pulling, adăugă ea, mi-a venit – în sfîrșit!

— Cine a venit?

— Ciclul. Mi-a venit ciclul, vezi c-am avut dreptate? Vreau să spun că zdruncinăturile și-au făcut efectul. Mă doare cumplit burta, dar mă simt formidabil. Abia aștept să-i spun lui Julian. A, sper că o să-l găsesc la Gulhané, cînd o s-ajung acolo.

— Te duci la Gulhané? o întrebă tînărul american, din celălalt capăt al vagonului.

— Da. Și tu, tot acolo te duci?

— Sigur că da. Putem merge împreună cu toții.

— Ar fi formidabil.

— Vino să bei o cafea, dacă ai bani să ți-o plătești.

— N-aveți nimic împotrivă? o întrebă Tooley pe mătușa mea. Și ei se duc la Gulhané.

— Sigur că n-avem nimic împotrivă, o asigură mătușa Augusta.

— Ai fost atît de drăguț, domnule Pulling! Nu știu, zău, ce m-aș fi făcut fără tine! Vreau să spun, a fost pentru mine ca noaptea neagră a sufletului...

Mi-am dat seama că preferam să-mi spună: Smudge.

— Mai încet cu țigările, Tooley, am sfătuit-o.

— Păi, acum nu mai e nevoie să fac economie de țigări – ele sînt ușor de găsit, vreau să spun la Gulhané. La Gulhané se găsește tot ce poftești. Chiar și L.S.D. Sper c-o să vă revăd pe amîndoi înainte să ne despărțim.

Dar n-avea să ne revadă. Acum se alăturase tineretului, iar cînd am ajuns la vamă ne-a luat-o înainte, astfel încît n-am putut să spun „adio“ decît spatelui ei. Tînărul american și fata lui continuau să se țină de mînă, iar vietnamezul, care purta sacul lui Tooley, își petrecuse brațul pe după umărul ei, ca s-o ferească de mulțimea ce se înghesuia să treacă prin bariera din fața Vămii. Deși răspunderile mele încetaseră, Tooley îmi rămînea în memorie ca una dintre acele dureri vagi, dar stăruitoare, ce ne sîcîie fără să ne chinuie prea tare – dar oare o boală gravă cum e cancerul nu începe și ea într-un fel asemănător?

Mă întrebam dacă Julien o aștepta. Aveau să plece oare la Katmandu? Avea ea să-și amintească de fiecare dată să ia pilula? La Pera Palace, cînd m-am bărbierit din nou, cu atenție, am constatat că obrazul mi-era pătat cu o urmă de ruj de buze, pe care n-o observasem în obscuritatea compartimentului. Probabil că tocmai pata asta o făcuse pe mătușă-mea să tragă concluzia aceea greșită. Am șters pata și m-am pomenit întrebîndu-mă unde era Tooley acum? Mi-am aruncat o privire furioasă

în oglindă, dar de fapt furia mea îi viza pe maică-sa din Bonn, pe taică-său, aflat undeva în misiune ca agent C.I.A, și pe Julian, cu teama lui de castrare, precum și pe toți cei care ar fi trebuit să-i poarte de grijă, dar care nu-și recunoșteau nici o răspundere.

Mătușa Augusta m-a dus la un restaurant cu firma La Abdulah ca să luăm prînzul, după care m-a tîrît prin oraș ca să vedem obiectivele turistice – Moscheea Albastră, Sfînta Sofia și celelalte ; era însă vizibil îngrijorată : la hotel nu găsise nici un mesaj.

— N-ai putea să-i telefonezi generalului ? o întrebai.

— Nici la Ambasada din Tunis, n-avea încredere în propriu-i telefon secret.

Stăteam în mijlocul Sfintei Sofia, privind conștiincios : arhitectura bisericii, probabil frumoasă pe vremuri, se pierdea acum sub o sumedenie de arabescuri oribile, pictate într-o culoare kaki palidă, încît semăna cu o imensă și mohorîtă sală de așteptare a unei gări, într-un moment de trafic feroviar redus. Vreo cîțiva oameni păreau să privească orarul trenurilor ; unul dintre ei purta chiar o valiză...

— Uitasem ce urîtă e, îmi spuse mătușă-mea. Hai să ne întoarcem acasă.

„Acasă“ era un cuvînt cam nepotrivit pentru Pera Palace, un hotel care avea înfățișarea unui pavilion oriental construit pentru vreo expoziție internațională. Mătușă-mea comandă două rachiuri la bar – un bar plin de oglinzi și de scînduri vopsite. Încă nu sosise nici un mesaj din partea generalului Abdul, și pentru prima oară mătușă-mea păru dezorientată.

— De cînd n-ai mai primit nici un semn de la el ? o întrebai.

— Ți-am mai spus că am primit vești la Londra, a doua zi după vizita acelor polițiști. Și am mai primit un mesaj de la el prin Mario, la Milano. Mi-a transmis că totul e-n ordine. Dacă ar fi intervenit vreo schimbare, Mario m-ar fi prevenit.

— E aproape ora cinci.

— Nu mi-e foame deloc. Îmi pare rău, Henry. Mă simt cam întoarsă pe dos. De vină e, poate, trenul, cu hurducăturile lui. O să mă duc la culcare și-o să aștept telefonul. Nu pot să cred că m-a lăsat mască. Domnul Visconti, care nu se încredea decît în foarte puțini oameni, avea o mare încredere în generalul Abdul.

Am cinat de unul singur în restaurantul hotelului, un restaurant spațios, care-mi amintea de Sfînta Sofia. N-a fost o masă prea grozavă. Băusem cîteva rachiuri, o băutură cu care nu eram obișnuit, și poate că absența mătușii Augusta mă făcea să fiu cam flușturatic. N-aveam chef să mă culc, și aș fi vrut s-o am lîngă mine pe Tooley. Am ieșit din hotel și am găsit un șofer de taxi care vorbea englezește. Mi-a spus că e grec, dar cunoștea Istanbulul de parcă s-ar fi născut acolo. „Cu mine, sigur“, îmi tot repeta, agitîndu-și mîna, ca și cum ar fi vrut să-mi arate că în umbra zidurilor pîndeau lupi. L-am rugat să-mi arate orașul. După ce m-a dus prin niște fundături înguste și întunecoase, a oprit mașina în fața unei uși negre, amenințătoare, în pragul căreia dormea un paznic de noapte bărbos.

— Aici casă sigură și curată, îmi spuse șoferul, făcîndu-mă să mă gîndesc la casa cu canapele din spatele ziarului *Il Messaggero*, despre care-mi vorbise mătușă-mea, și pe care aș fi preferat să mi-o scot din minte.

— A, nu! exclamai eu. Mergi mai departe! Nu-i locul de care am nevoie, încercai eu să-i

explic. Du-mă undeva într-un local liniştit. Undeva, unde te-ai duce chiar dumneata. Cu prietenii dumitale. Ca să bei un păhărel. Da, cu prietenii dumitale.

Am străbătut kilometri întregi de-a lungul Mării Marmara şi în cele din urmă ne-am oprit în faţa unei clădiri banale, neinteresante, pe care stătea scris: Hotel Berlinul de Vest. Nimic nu putea fi mai străin de Istanbulul visurilor mele. Era o clădire pătrată, cu trei etaje, şi ţi-o puteai lesne imagina printre ruinele Berlinului, construită acolo de vreun antreprenor, fără prea mare cheltuială. Şoferul mi-o luă înainte, intrînd într-un hol care ocupa întreg parterul hotelului. O femeie tînără stătea lîngă o pianină şi cînta, cred, o romanţă sentimentală, în faţa unui public alcătuit din bărbaţi de vîrstă mijlocie aşezaţi, numai în cămăşi, la nişte mese mari, şi bînd bere. Mai toţi aveau, ca şi şoferul meu, mustăţi sure, stufoase şi aplaudau cu sîrg la sfîrşitul fiecărui cîntec. Ni se aduseră şi nouă cîteva pahare cu bere, aşa că am ciocnit cu şoferul. Berea era bună, iar cînd am turnat-o peste rachiul şi vinul băute mai înainte, am simţit că mi se ridică moralul. Am constatat astfel că tînăra cîntăreaţă seamănă cu Tooley, iar în bărbaţii corpolenţi din jurul meu mi s-a părut că recunosc...

— Îl cunoşti pe generalul Abdul? îl întrebai deodată pe şofer.

Acesta îmi făcu semn să tac. M-am uitat din nou în jur şi mi-am dat seama că în tot acel hol imens nu era nici o altă femeie în afară de cîntăreaţă. În clipa aceea pianul amuţi, iar fata, aruncînd o privire grăbită spre pendula care arăta miezul nopţii, îşi luă poşeta şi ieşi printr-o uşă dosnică. După ce paharele fură din nou umplute, pianistul atacă o melodie mai bărbătească şi

atunci toți bărbații aceia în toată firea se ridicară și, prinzîndu-se pe după umeri, începură să danseze în cercuri din ce în ce mai largi, ce se desfăceau și se formau la loc, fără încetare. Înaintau în pas de dans, apoi se trăgeau înapoi, izbind podeaua la unison. Nimeni nu vorbea cu vecinii, nu era o beție veselă, iar eu mă simțeam ca un străin care asistă la o ceremonie religioasă, ale cărei simboluri nu le poate descifra. Chiar și șoferul mă părăsi, pentru a-și încolăci brațele pe după umerii unuia. Am mai golit un pahar de bere, pentru a-mi îneca amărăciunea provocată de izolarea mea. Știam că sînt beat, fiindcă aveam în ochi lacrimi de bețiv, și aș fi vrut să-mi trîntesc paharul de podea și să mă alătur dansatorilor. Eram însă exclus, cum fusesem întotdeauna. Tooley se alăturase tinerilor ei prieteni, iar domnișoara Keene plecase la verii ei din Koffiefontein, lăsîndu-și dantelele pe un fotoliu, sub tabloul lui Van de Velde. Eram osîndit să fiu mereu protejat de un ecran igienic, din plastic, așa cum fusesem încă pe vremea cînd lucram la casierie. Nici măcar răsuflările dansatorilor care se apropiau rotindu-se în jurul mesei mele nu ajungeau pînă la mine. Mătușă-mea stătea probabil de vorbă cu generalul Abdul despre afaceri importante pentru ea. La Milano îl întîmpinase pe fiul ei adoptiv cu o voie bună pe care nu mi-o arătase niciodată. De la Wordworth își luase rămas-bun, la Paris, cu bezele și lacrimi în ochi. Avea o lume a ei, în care nu aveam să fiu primit niciodată, și-mi spuneam că ar fi fost mult mai bine dac-aș fi rămas lîngă gherghinele mele și lîngă cenușa unei mame care, potrivit spuselor mătușii Augusta, nici nu-mi era mamă. Ședeam așa în holul hotelului Berlinul de Vest, plîngîndu-mi de milă, cu lacrimi de bere, și pizmuindu-i pe bărbații care dansau cu brațele încolăcite pe după umerii unor necunoscuți.

— Ia-mă de aici, i-am spus șoferului cînd s-a întors la masă. Golește-ți paharul și ia-mă de aici!

— Nu place aici? mă întrebă el în timp ce mașina urca dealul spre Pera Palace.

— Sînt obosit, atîta tot. Vreau să mă culc.

Două mașini ale poliției ne blocau drumul spre hotel. Un individ în vîrstă, cu un baston agățat de brațul lui stîng, tocmai ieșea dintr-una din mașini, întinzîndu-și spre trotuar piciorul drept, țeapăn.

— E colonelul Hakim, îmi șopti șoferul, speriat.

Colonelul purta un costum englezesc de flanelă gri, cu dungi albe, și avea o mustăcioară tot gri. Arăta ca un veteran al Marinei militare sosind cu mașina la club.

— Personaj foarte important, îmi spuse șoferul. Foarte drept cu grecii.

Am intrat în hotel înaintea colonelului. Recepționerul stătea la intrare, probabil pentru a-l întîmpina; cît despre mine, contam atît de puțin pentru el, încît nici nu se dădu în lături ca să-mi facă loc. A trebuit să-l ocolesc, și nici măcar nu mi-a răspuns la salut. Ascensorul m-a dus la etajul al cincilea. Văzînd o lumină sub ușa camerei mătușii mele, am bătut înainte de a intra. Mătușa Augusta ședea în pat, îmbrăcată într-un capot și citea o carte cu o copertă lugubră.

— M-am plimbat prin Istanbul, îi comunicai eu.

— Și eu.

Perdelele erau date la o parte, astfel încît luminile orașului scînteiau sub noi. Mătușă-mea puse jos cartea. Coperta acesteia înfățișa o fată goală care zăcea în pat, cu un cuțit înfipt în spate, sub privirile unui individ cu fes roșu și cu o mutră feroce. Titlul cărții era *Voluptăți turcești*.

— M-am îmbibat de atmosfera locală, zise mătușă-mea.

— Individul cu fes e asasinul?

— Nu, e polițistul. Un tip foarte antipatic, căruia i se spune „Colonelul Hakim“.

— Ia te uită, ce ciudat...

— Crima are loc chiar aici, în Pera Palace, dar sînt o mulțime de amănunte greșite, ceea ce nu-i de mirare la un romancier. Fata e amanta unui agent secret englez, un tip dur și sentimental în același timp, pe nume Amis. În noaptea crimei, iau amîndoi cina la Abdulah – ții minte, unde am luat masa și noi. E și o scenă de amor între ei, la Sfînta Sofia, apoi un atentat împotriva lui Amis, în Moscheea Albastră. Vezi, te-am dus pe un itinerar literar...

— Curat literar !

— A, se vede că ești fiul lui taică-tău ! A încercat el să mă facă să citesc romanele lui Walter Scott, mai ales *Rob Roy*, dar eu prefer cărțile astea : acțiunea se desfășoară mult mai rapid și sînt mai puține descrieri.

— Amis a omorît-o pe fată ?

— Firește că nu, dar colonelul Hakim, care folosește metode de interogatoriu extrem de brutale, îl suspectează, îmi răspunse mătușă-mea, încîntată.

În clipa aceea sună telefonul. Ridicai receptorul.

— O fi generalul Abdul, în sfîrșit, deși mi se pare că-i cam tîrziu ca să mă sune la telefon, zise mătușa Augusta.

— Alo, aici recepția. Domnișoara Bertram e acolo ?

— Da. Despre ce e vorba ?

— Îmi pare rău că trebuie s-o deranjez, dar colonelul Hakim dorește s-o vadă.

— La ora asta ? Imposibil ! Dar de ce ?

— A și pornit spre dumneavoastră.

Și recepționerul puse receptorul în furcă.

— Colonelul Hakim vine să te vadă, îi spusei mătușii.

— Colonelul Hakim ?

— Da, adevăratul colonel Hakim. E tot ofițer de poliție, ca și celălalt.

— Ofițer de poliție ? Iarăși ? Încep să cred că m-am întors în trecut. La domnul Visconti. Henry, fii bun și deschide-mi valiza. Cea verde. O să găsești în ea un mantou lejer, unul cafeniu, cu guler de blană.

— Da, mătușă Augusta. L-am găsit.

— Sub mantou, într-o cutie de carton, o să găsești o lumînare, o lumînare ornamentală.

— Da, văd cutia.

— Scoate lumînarea, dar ai grijă, e cam grea, și pune-o pe noptiera mea. Aprinde-o. Lumina lumînărilor e mai bună pentru tenul meu.

Lumînarea era teribil de grea, aproape că mi-a scăpat din mînă. Avea probabil plumb la bază, ca să stea dreaptă. Semăna cu o turtă mare de ceară roșie, înaltă de treizeci și ceva de centimetri, și era împodobită pe toate cele patru laturi cu panglici și blazoane heraldice. Cel ce modelase această ceară, care se topea repede, fusese un adevărat artist.

— Și acum, stinge lampa, îmi spuse mătușa Augusta după ce aprinsei lumînarea.

Și, potrivindu-și capotul și netezindu-și perna, rămase în așteptare. Se auzi o bătaie în ușă și colonelul Hakim intră în încăpere.

— Domnișoara Bertram ? întrebă el din prag, cu o plecăciune.

— Da. Sînteți colonelul Hakim ?

— Da. Regret că trebuie să vă deranjez la o oră atît de tîrzie, fără să vă fi anunțat în prealabil. Cred că avem o cunoștință comună : generalul Abdul.

Vorbea englezește cu un foarte slab accent străin.

— Pot să iau loc? întrebă el.

— Firește. Luați scaunul de lîngă masa de toaletă, e cel mai comod. Vi-l prezint pe nepotul meu, Henry Pulling.

— Bună seara, domnule Pulling. Sper că v-au plăcut dansurile de la hotelul Berlinul de Vest. E un local simpatic, pe care majoritatea turiștilor îl ignoră. Permiteți s-aprind lumina, domnișoară Bertram?

— Aș prefera să n-o aprindeți. Mă cam dor ochii și prefer să citesc la lumina lumînărilor.

— Frumoasă lumînare!

— Sînt fabricate la Veneția. Blazoanele sînt ale celor patru dogi. Nu mă-ntrebați cum îi cheamă, că nu știu. Ce mai face generalul Abdul? Speram să-l revăd.

— Mă tem că generalul Abdul e foarte bolnav.

Colonelul Hakim își agăță bastonul în fața oglinzii, înainte de a se așeza, cu fața ușor înclinată spre mătușă-mea, ceea ce îi dădea un aer politicos, deși motivul real nu era politețea, ci un minuscul aparat acustic pe care-l purta în urechea dreaptă.

— A fost bun prieten cu dumneavoastră și cu domnul Visconti, nu-i așa?

— Ce de lucruri mai știți! exclamă mătușa Augusta, zîmbind galeș.

— A, face parte din profesia mea, să-mi vîr nasul peste tot, chiar dacă nu-mi place. Sînt un bogăreț.

— Vreți să spuneți „băgăreț“.

— Am un vocabular cam ruginit.

— M-ați urmărit pînă la Berlinul de Vest? îl întrebai pe colonel.

— A, nu, i-am sugerat șoferului să vă ducă acolo. Credeam că localul vă va interesa și vă va reține atenția mai mult. Cluburile de noapte la

modă în acest oraș sînt foarte banale și cosmopolite. Te-ai putea crede la Paris sau la Londra, cu deosebirea că în orașele acelea spectacolul ar fi mult mai bun. Bineînțeles că i-am spus șoferului să vă ducă la început într-un alt loc. Nu se știe niciodată.

— Vorbiți-mi despre generalul Abdul, îl întrerupse mătușă-mea, nerăbdătoare. Ce-a pățit ?

Colonelul Hakim se aplecă ceva mai mult pe scaunul lui și spuse cu voce joasă, ca și cum ar fi comunicat un secret :

— A fost împușcat în timp ce încerca să fugă.

— Să fugă ?! exclamă mătușa Augusta. De cine să fugă ?

— De mine, răspunse colonelul Hakim cu prefăcută modestie, și începu să moșmondească la aparatul lui acustic.

O lungă tăcere urmă cuvintelor lui. Părea că nu mai e nimic de spus. Pînă și mătușă-mea părea descumpănită : stătea cu spatele rezemat de perne și cu gura căscată. Colonelul Hakim își scoase din buzunar o cutiuță de tablă și o deschise, spunînd :

— Scuzați-mă. Sufăr de astm și iau bomboane de mentă cu eucalipt.

Și-și vîrî în gură o pastilă, pe care începu s-o sugă. Într-un tîrziu, mătușă-mea rupse din nou tăcerea :

— Pastilele astea n-au cine știe ce efect.

— Cred că sugestia contează. Astmul e o maladie nervoasă. Pastilele *par* să mi-o ușureze, poate tocmai fiindcă eu cred asta. Crizele mă apucă de obicei cînd ajung la punctul culminant al unui caz.

Colonelul gîfîia puțin cînd vorbea.

— Domnul Visconti suferea și el de astm, îi spuse mătușă-mea. S-a vindecat cu ajutorul hipnozei.

— Eu, unul, n-aș avea curajul să mă las cu totul pe mîna altuia.

— Domnul Visconti avea desigur o anumită putere asupra hipnotizatorului.

— Da, asta schimbă totul, recunoscu colonelul Hakim. Dar unde-i acum domnul Visconti?

— N-am nici cea mai vagă idee.

— Nici generalul Abdul n-avea. Informația ne interesează doar pentru arhiva Interpolului. Cazul are o vechime de peste treizeci de ani. V-am întrebat doar așa, în treacăt. Pe mine personal nu mă interesează. Nu acesta e motivul real al interogatoriului meu.

— Îmi luați un interogatoriu, domnule colonel?

— Într-un fel, da. Sper că e un fel agreabil. Am descoperit o scrisoare de-a dumneavoastră către generalul Abdul, în care-i vorbeați despre o investiție recomandată de dînsul. Îi scriați că vi se pare esențial să faceți acea investiție în cursul șederii dumneavoastră în Europa, dar că, în condițiile de anonimat dorite, treaba ar prezenta unele dificultăți.

— Nu cumva lucrați pentru Banca Angliei, domnule colonel?!

— N-am această șansă, dar generalul Abdul punea la cale niscaiva tulburări și avea mare nevoie de fonduri. De aceea și-a amintit de anumiți prieteni cu care făcuse afaceri pe vremuri. Și a luat legătura cu dumneavoastră (spera, poate, să-l întîlnească din nou pe domnul Visconti cu ajutorul dumneavoastră), apoi cu un neamț pe nume Weissmann, de care probabil n-ați auzit, precum și cu un anume Harvey Crowder, fabricant de conserve de carne din Chicago. C.I.A., care-l ținea sub supraveghere de multă vreme, ne-a atras atenția asupra lui. Vă pomenesc toate aceste nume doar pentru că persoanele respective sînt în stare de arest și au mărturisit.

— Dacă trebuie neapărat să cunoașteți totul pentru completarea dosarului dumneavoastră,

aflați că generalul Abdul mi-a recomandat să cumpăr acțiuni convertibile ale firmei Deutsche Texaco – ceea ce n-aș fi putut să fac în Anglia, din cauza ratei dolarului, și nici în străinătate, ca cetățeană britanică deoarece e ilegal. Iată de ce trebuia să rămîn anonimă.

— Da, nu e rău deloc ca alibi, zise colonelul Hakim și, începînd din nou să gîfîie, mai luă o pastilă. V-am pomenit toate aceste nume doar ca să v-arăt că generalul Abdul se cam ramolise. Nu finanțează nimeni în Turcia o afacere cu bani străini de acest soi. Fiind o femeie atît de inteligentă, v-ați dat desigur seama că, dacă afacerea ar fi avut o cît de mică șansă de succes, generalul ar fi găsit sprijin local. N-ar fi avut nevoie să-i ofere unui fabricant de conserve din Chicago o dobîndă de douăzeci și cinci la sută, plus o parte din beneficii.

— Domnul Visconti și-ar fi dat desigur seama de situație, spuse mătușă-mea.

— Acum însă, sînteți o doamnă singură, nu vă mai puteți bizui pe sfaturile domnului Visconti. Ați putea fi tentată de posibilitatea unor profituri rapide...

— De ce ? Doar n-am copii cărora să le las aceste profituri.

— Poate de dragul aventurii.

— La vîrsta mea ? ! exclamă mătușa Augusta, radioasă.

Se auzi o bătaie în ușă și apăru un polițist care-i spuse ceva colonelului, iar acesta ne traduse vorbele lui :

— În bagajul domnului Pulling nu s-a găsit nimic, dar dacă n-aveți nimic împotrivă... Omul meu e foarte pedant, o să poarte mănuși curate și vă asigur că n-o să mototolească nimic... V-ar deranja dacă aș aprinde puțin lampa în timp ce lucrează ?

— M-ar deranja enorm, îi răspunse mătuşă-mea. Mi-am uitat în tren ochelarii de soare. Dacă nu doriţi să-mi provocaţi cu tot dinadinsul o migrenă cumplită...

— Fireşte că nu doresc aşa ceva, domnişoară Bertram. O să lucreze şi fără lumină. Numai că ne veţi scuza dacă percheziţia va dura ceva mai mult.

Poliţistul începu prin a scotoci în poşeta mătuşii Augusta, din care scoase nişte hîrtii şi i le dădu colonelului, spunîndu-i :

— Patruzeci de lire în cecuri de voiaj.

— Plus alte zece, pe care le-am şi consumat, zise mătuşă-mea.

— Văd după biletul de avion că intenţionaţi să plecaţi de aici mîine – adică azi. O vizită foarte scurtă. De ce aţi venit cu trenul, domnişoară Bertram ?

— Voiam să-l revăd pe fiul meu vitreg din Milano.

— Pot să vă pun o întrebare ? făcu colonelul aruncîndu-i o privire batjocoritoare. Potrivit datelor din paşaport, sînteţi nemăritată.

— E vorba de fiul domnului Visconti.

— A, mereu acelaşi domn Visconti.

Poliţistul scotocea acum prin valiza mătuşii Augusta ; dînd peste cutia de carton în care fusese vîrîtă lumînarea, o scutură şi o mirosi.

— E cutia în care-mi ţin lumînarea, explică mătuşă-mea. V-am mai spus, cred, că lumînările astea se fabrică la Veneţia. O singură lumînare ajunge pentru o călătorie întreagă – mi se pare că arde garantat douăzeci şi patru de ore, dacă nu chiar patruzeci şi opt, fără întrerupere.

— Ardeţi o adevărată operă de artă, zise colonelul.

— Henry, ţine-i te rog lumînarea poliţistului, ca să poată vedea mai bine.

Ridicînd lumînarea, am rămas din nou surprins de greutatea ei neobișnuită.

— Nu vă mai osteniți, domnule Pulling, a terminat.

Am fost bucuros să las jos lumînarea.

— Ei bine, zise colonelul Hakim cu un zîmbet, nu am găsit nimic compromițător în bagajul dumneavoastră.

Polițistul începu să pună lucrurile la loc în valiză.

— Și acum, adăugă colonelul, să inspectăm camera – e o simplă formalitate. Și patul, domnișoară Bertram, dacă binevoiți să vă așezați pe un scaun.

Colonelul luă parte personal la percheziție, șonticîind de la o mobilă la alta și dibuind uneori cu bastonul pe sub pat sau în fundul vreunui sertar.

— Și-acum, buzunarele domnului Pulling, zise el deodată.

Mi-am golit buzunarele, nu fără oarecare iritare, deșertîndu-le conținutul pe măsuța de toaletă. Colonelul îmi cercetă cu luare-aminte carnețelul și scoase din el un extras din *Daily Telegraph*, pe care-l citi încruntînd din sprîncene, nedumerit : „M-au fermecat îndeosebi *Maître Roger*, de culoarea rubinului, *Cheerio*, de un roșu pal, cu vîrfurile albe, apoi *O mie și una de nopți* și *Fulgerul negru*, de un roșu închis, precum și *Bachus*, de un roșu cărămiziu..." V-aș ruga să-mi explicați ce înseamnă toate astea, domnule Pulling.

— Păi, e de la sine înțeles, i-am răspuns eu, țîfnos.

— În cazul ăsta, vă rog să-mi scuzați ignoranța.

— E vorba de o expoziție de gherghine. În Chelsea. Mă pasionează gherghinele.

— Sînt niște flori ?

— Firește că sînt flori.

— Numele lor sună ca acelea ale unor cai. Ciudat! M-a intrigat mai ales „roşul cărămiziu“.

Colonelul puse jos extrasul şi se apropie şontîc-şontîc de mătuşă-mea.

— Vă doresc noapte bună, domnişoară Bertram. Graţie dumneavoastră, mi-am putut îndeplini în chipul cel mai plăcut datoria. Nici nu vă puteţi închipui cît mă plictisesc declaraţiile celor ce se prefac că-s jigniţi în inocenţa lor. Vă voi trimite mîine un automobil al poliţiei ca să vă ducă la aeroport.

— Nu vă deranjaţi. Putem lua un taxi.

— Ne-ar părea rău dac-aţi pierde avionul.

— Mă întreb dacă n-ar trebui să mai stau o zi aici, pentru a-l vedea pe sărmanul general Abdul.

— Mă tem că n-are voie să primească vizite. Ce carte citiţi? Urît mai arată individul ăsta cu fesul roşu! El a înjunghiat-o pe fată?

— Nu. El e poliţistul. Colonelul Hakim, aşa îl cheamă, răspunse mătuşă-mea cu un aer plictisit.

După ce uşa se închise, m-am întors spre mătuşă-mea, destul de furios.

— Mătuşă Augusta, ce înseamnă toate astea?

— Un pic de agitaţie politică să zicem. În Turcia, politica e privită cu mai multă seriozitate decît acasă. Nu de mult l-au executat pe primul-ministru. Noi numai ne gîndim la aşa ceva, pe cînd ei acţionează. Mărturisesc că nu mi-am dat seama ce pune la cale generalul Abdul. La vîrsta lui, e curată nebunie! Cred că are pe puţin optzeci de ani, e drept că în Turcia există mai mulţi centenari decît în oricare altă ţară europeană. Totuşi, mă îndoiesc că sărmanul Abdul va apuca să trăiască un secol.

— Îţi dai seama că autorităţile ne expulzează? Cred c-ar trebui să prevenim Ambasada britanică.

— Exagerezi, dragul meu. Autorităţile nu fac decît să ne pună la dispoziţie o maşină a poliţiei.

— Și dacă refuzăm s-o folosim?

— N-am de gînd s-o refuz. Biletele noastre de avion au și fost rezervate. După plasarea capitalului, n-aș fi rămas în nici un caz aici. Nu mă așteptam la un profit grabnic, și apoi, cu o dobîndă de douăzeci și cinci la sută ai întotdeauna de înfruntat unele riscuri.

— Despre ce plasament vorbești, mătușă Augusta? E vorba de cele patruzeci de lire în cecuri de voiaj?

— A, nu, dragul meu. Am cumpărat la Paris un lingou de aur destul de masiv. Îl ții minte pe tipul de la bancă?

— Vasăzică asta căutau polițiștii! Dar, pentru Dumnezeu, unde l-ai ascuns, mătușă Augusta?

M-am uitat la lumînare și mi-am amintit de greutatea ei.

— Da, dragul meu, îmi răspunse mătușă-mea. Ce deștept ești c-ai ghicit! Colonelul Hakim n-a fost în stare. Acum, poți să stingi lumînarea.

Am ridicat-o din nou – cîntărea, cred, vreo douăzeci de funți.

— Ce-ai de gînd să faci cu ea, acum? o întrebai.

— Va trebui s-o duc înapoi în Anglia, poate-mi va fi de folos cîndva. Cînd stau să mă gîndesc, mare noroc am avut că generalul Abdul a fost împușcat *înainte* ca eu să-i fi dat lumînarea, și nu *după*. Mă întreb dacă mai e sau nu în viață. Oamenii ăștia ar fi în stare să treacă peste asemenea detalii lugubre în fața unei femei. În orice caz, o să pun să se facă o slujbă pentru el, fiindcă un om de vîrsta lui n-are cum să trăiască prea mult cu un glonte în trup. Chiar și fără ca glonțul să-i fi atins vreun organ vital, simplul șoc ar fi de ajuns ca să-l dea gata.

— Doar n-o să duci lingoul înapoi în Anglia! îi curmai eu vorba.

Lingou, Anglia – eram iritat la culme de potriveala absurdă a acestor cuvinte, scoase parcă dintr-un șlagăr umoristic.

— N-ai pic de respect pentru lege? o întrebai.

— Depinde de care lege vorbești, dragul meu. E ca și cu cele zece porunci – pe cea privitoare la bou și la măgar nu o pot lua în serios.

— Vameșii englezi nu pot fi duși de nas la fel de ușor ca polițiștii din Turcia.

— O lumînare uzată e tot ce poate fi mai convingător. Am mai încercat-o și înainte.

— Dar dacă o iau în mînă?

— N-au s-o ia, dragul meu. Dacă fitilul și ceara ar fi neatinse, poate că le-ar veni ideea să-mi perceapă o taxă de import. Sau poate că vreun funcționar suspicios din fire ar ajunge să creadă că-i o lumînare plină cu droguri. Dar o lumînare uzată... A, nu, crede-mă, riscul e foarte mic. Și apoi, îmi rămîne vîrsta înaintată, ca să mă apere ca un scut.

— Refuz să mă întorc în Anglia cu lingoul acela.

Sonoritatea de șlagăr a cuvintelor mă scoase din nou din sărite.

— N-ai de ales, dragul meu. Colonelul va avea grijă să ne urce în avion, iar pînă la Londra nu-i nici o escală. Marele avantaj al expulzării este că nu va trebui să mai trecem pe la vama turcească.

— Pentru Dumnezeu, mătușă Augusta, de ce-ai făcut asta? Un asemenea risc...

— Domnul Visconti are nevoie de bani.

— Ți i-a furat pe-ai dumitale!

— E mult de atunci. Nu i-o mai fi rămas nimic din ei.

Capitolul 16

La început am avut impresia că regăsesc o lume fericită și familiară : eram din nou acasă, la ora cînd se aștern umbrele lungi ale asfințitului. Un băiețaș flutura o melodie Beatle și o motocicletă păcănea undeva departe, pe Norman Lane. Cu cîtă ușurare am format GĂINA și am comandat supă de spanac, cotlete de miel și brînză Cheddar : un prînz mult mai gustos decît cel din Istanbul ! M-am dus apoi în grădină. Maiorul Charge îmi cam neglijase gherghinele. Ce plăcere să le dau apă ! Pămîntul uscat o sorbi cu nesaț, ca un om însetat : aproape că-mi imaginam florile răspunzînd printr-o ridicare a petalelor. Cele din soiul Doliul Regelui Albert erau prea trecute ca să mai profite, dar culoarea celor din soiul Ben Hur căpătă parcă un nou lustru, ca și cum lunga cursă a carelor lor prăfuite ar fi rămas doar o amintire.

Maiorul Charge mă întrebă, scoțîndu-și capul peste gard :

— A fost o călătorie plăcută ?

— Da, interesantă, i-am răspuns eu sec, turnînd un șuvoi de apă la rădăcinile gherghinelor. (Scosesem ciocul furtunului, pentru că nu folosea la nimic.)

— Am avut grijă să nu le dau prea multă apă, zise maiorul.

— Oricum, pămîntul pare foarte uscat.

— Pasiunea mea sînt peștișorii roșii, recunoscu maiorul. Cînd plec de acasă, afurisita aia de

menajeră le dă prea multă mîncare. Cînd mă întorc, găsesc morți jumătate din peștișori!

— Florile nu-s la fel ca peștișorii, domnule maior. Într-o toamnă uscată ca asta, au nevoie de o cantitate mare de apă.

— Detest excesele, zise maiorul Charge. Chiar în politică. N-am treabă cu comuniștii sau fasciștii.

— Ești un liberal?

— Doamne Dumnezeule! Ce-ți veni să crezi una ca asta? exclamă maiorul și se făcu nevăzut.

Corespondența îmi sosi exact la orele cinci după-amiază: o circulară de la agenția de pariuri Littlewood (cu toate că nu joc niciodată), o factură de la garaj, o broșură editată de asociația Cetățenilor Leali Imperiului Britanic, pe care o aruncai numaidecît la coș, precum și o scrisoare cu un timbru din Africa de Sud. Adresa de pe plic era bătută la mașină, astfel încît nu mi-am dat seama numaidecît că venea de la domnișoara Keene. Mă cam nedumerea și prezența unui pachet de Omo, așezat lîngă ștergător. Eram sigur că nu comandasem nici un detergent. Uitîndu-mă bine, am văzut că era un pachet oferit pe gratis. Ce de bani risipesc fabricanții, în loc să-și distribuie mărfurile prin magazinele de cartier! Dacă s-ar fi interesat la magazinul din cartierul meu ar fi aflat că sînt demult un client fidel al acestui produs. Am dus pachetul de Omo în bucătărie, unde am constatat cu bucurie că pachetul cumpărat de mine era aproape gol: însemna că firma mă scutea să cumpăr unul nou.

Între timp se cam răcorise, așa că am aprins radiatorul electric înainte de a deschide scrisoarea. Mi-am dat seama de îndată că venea de la domnișoara Keene: își cumpărase o mașină de scris, dar era limpede că încă nu exersase sau chiar omisese cîte o literă, iar rîndurile erau

alandala. Îmi scria că se dusese cu automobilul la Koffiefontein – un drum de circa trei ore – pentru a vedea acolo la matineu *Pe aripile vîntului*, la un cinematograf local. Clark *Fable*, scria ea, nu i s-a mai părut la fel de grozav ca pe vremuri. Faptul că nu se ostenise să-și corecteze greșelile vădea o fire delicată și poate chiar un anume sentiment al înfrîngerii : dacă ar fi corectat aceste greșeli, ar fi dat poate impresia că își maschează o vină. „O dată pe săptămînă, mai scria ea, verișoara mea se duce cu mașina la bancă. E în bune relații cu directorul, dară acesta nu-i nici pe departe un prieten sincer cum ai fost întotdeauna cu tata și cu mine. Îmi lipsesc foarte mult biserica Sf. Ioan și predicile vicarului. Singura biserică de pe-aici este Biserica Olandeză Deformată, dar nu-mi place deloc."

Corectase totuși cuvîntul „Deformată", gîndindu-se pesemne că, dacă l-ar fi lăsat scris astfel, aș fi văzut în asta o dovadă de maliție.

Mă întrebam cum să-i răspund. Știam că scrisoarea care i-ar face cea mai mare plăcere ar fi fost una plină de știri despre Southwood : detaliile cotidiene, inclusiv cele privitoare la starea sănătății gherghinelor mele. Cum să-i vorbesc de strania mea călătorie la Istanbul ? Dacă i-aș fi pomenit de ea doar în treacăt, i s-ar fi părut ceva nefiresc și pretențios în același timp, dar dacă i-aș fi povestit despre întîmplarea cu colonelul Abdul, i-aș fi dat impresia că-mi schimbasem cu totul modul de viață, ceea ce ar fi făcut-o să simtă și mai acut despărțirea dintre noi și singurătatea în care trăia la Koffiefontein. Mă întrebam dacă n-ar fi mai bine să nu-i scriu nimic, cînd deodată privirea îmi căzu peste aceste cuvinte scrise pe ultima pagină (hîrtia îi alunecase în mașină, astfel încît cuvintele alergau în diagonală peste rîndul anterior) : „Aștept cu nerăbdare scrisorile dumitale, deoarece mă fac să mă simt aproape de Southwood".

Am pus scrisoare la loc cu celelalte primite de la ea, și păstrate într-un sertar al biroului meu.

Între timp se întunecase de-a binelea, deși mai aveam de așteptat peste un ceas pînă la sosirea alimentelor comandate la GĂINA. De aceea m-am dus să-mi aleg o carte din rafturile bibliotecii. Întocmai ca tatăl meu, cumpăram rareori vreo carte nouă, deși nu-mi limitam lecturile la un singur autor, cum obișnuia el. Literatura modernă nu m-a atras niciodată prea mult : după părerea mea, poezia și proza engleză atinseseră apogeul abia în epoca victoriană. Dac-aș fi fost capabil să scriu eu însumi (nutrisem acest vis uneori, în copilărie, înainte ca maică-mea să-mi găsească o situație la Bancă) – mi-aș fi luat drept model unul dintre scriitorii victorieni mai minori (fiindcă uriașii sînt inimitabili !) : poate R.L. Stevenson sau chiar Charles Reade. Am și o colecție întreagă de scrieri ale lui Wilkie Collins, deși prefer acele romane ale sale care n-au caracter polițist, fiindcă nu împărtășesc gustul mătușii Augusta pentru acest gen de literatură. Dac-aș fi putut să devin poet, m-aș fi mulțumit cu un rang modest – să fiu recunoscut, bunăoară, ca un Mahony englez, care ar fi cîntat Southwoodul, așa cum Mahony cîntase Shandonul (în *Clopotele din Shandon*, unul dintre poemele mele preferate din *Tezaurul* lui Palgrave). Poate că aluzia domnișoarei Keene la Biserica Sfîntului Ioan, ale cărei clopote le auzeam duminică dimineața, cînd lucram în grădină, mi-a adus aminte de Mahony și m-a făcut să scot din raft volumul.

„La Moscova clopotele bat,
În timp ce la Sfînta Sofia,
În minaret cocoțat,
Turcul își cîntă solia,
Chemîndu-i de sus, din văzduh

Pe credincioși, lui Alahh
Rugăciuni să-i închine
Printre ziduri străine.

Această iluzie deșartă
Le-o las bucuros, să și-o-mpartă :
Cunosc eu un cîntec mai drag –
E cel ce, la Shandon, dă veste,
Cînd fiii săi trag
Măreţele clopote, peste
Frumoasele ape zglobii
Ale rîului Lee."

Versurile despre Sfînta Sofia nu-mi sunaseră niciodată atît de autentice ; mausoleul acela murdar nu se putea compara cu Biserica Sfîntului Ioan a noastră ; ori de cîte ori voi auzi pomenindu-se de Sfînta Sofia, îmi voi aduce aminte de colonelul Hakim.

O carte te duce la alta, așa că m-am pomenit, pentru prima oară după mulţi ani, scoţînd din raft un volum din operele lui Walter Scott. Ţin minte cum tatăl meu se folosea adesea de volumele astea pentru a juca *Sortes Virgilianae*[1] – un joc pe care maică-mea îl socotea cam blasfemator, dacă nu se folosea Biblia, și dacă nu era practicat într-un spirit cît se poate de serios. Îl bănuisem de multe ori pe tata că îndoia unele pagini, anume pentru a da peste vreun citat potrivit, cu care s-o uimească pe maică-mea și s-o sîcîie. O dată, cînd suferea de constipaţie, deschisese *Rob Roy*, chipurile din întîmplare, și citise cu voce tare pasajul : „Domnul Owen intră pe ușă. Într-atît de bine cumpănite erau mișcările și deprinderile acestui

1. Un fel de joc de societate pe vremuri în Anglia : participanţii deschideau la întîmplare un volum, de obicei operele lui Virgiliu, iar pasajul asupra căruia li se oprea degetul era socotit profetic.

om vrednic...“ Încercînd și eu să joc jocul, am rămas uimit de potrivirea citatului peste care am dat: „Aveam nevoie de întreaga voie bună pe care-o poate prilejui un prînz gustos, pentru a mă împotrivi melancoliei ce mi se furișa în suflet“.

Eram cu adevărat deprimat, deși n-aș fi putut spune dacă de vină era scrisoarea primită de la domnișoara Keene sau faptul că mătușă-mea îmi lipsea mai mult decît aș fi crezut ori chiar faptul că Tooley lăsase un gol în urma ei. Acum, cînd nu mai aveam alte răspunderi decît față de mine însumi, plăcerea de a-mi regăsi casa și grădina începuse să se estompeze. Sperînd să descopăr vreun citat ceva mai încurajator, am deschis din nou *Rob Roy* și am dat peste o mică fotografie prinsă între filele cărții: fotografia îngălbenită a unei fete drăguțe, îmbrăcată într-un costum de baie demodat. Fusese făcută cu un aparat la fel de demodat, de tip Brownie. Fata stătea puțin aplecată spre aparat; tocmai îi ieșise un umăr din breteaua costumului, și rîdea, ca și cum ar fi fost surprinsă în momentul cînd se îmbrăca. Mi-au trebuit cîteva momente pînă s-o recunosc pe mătușa Augusta, iar primul meu gînd a fost: ce atrăgătoare fusese pe vremea aceea! Să fi fost o fotografie făcută de sora ei? mă întrebam. Nu era însă genul de fotografie pe care maică-mea ar fi putut să i-o dea tatălui meu. Mult mai probabil era că luase el însuși fotografia și o ascunsese în acest volum al lui Walter Scott, pe care maică-mea n-avea să-l citească niciodată. Vasăzică așa arăta pe atunci mătușa Augusta – nu putea să aibă mai mult de optsprezece ani – în zilele de atunci, cu mult înainte de a-i fi cunoscut pe Curran, pe Monsieur Dambreuse sau pe domnul Visconti! Avea aerul unei fete capabile de orice. O frază

referitoare la Diana Vernon[1], de pe una din cele două pagini între care fusese prinsă fotografia, îmi atrase luarea-aminte: „Fii, te rog, calm și răbdător, și lasă-mă să-mi urmez drumul, căci atunci cînd apuc între dinți zăbala, nici un frîu nu mă mai poate opri". Să fi ales dinadins tatăl meu această pagină pentru a ascunde fotografia lîngă pasajul cu pricina? M-am simțit năpădit de melancolia pe care o încercam la Bancă uneori, cînd îmi venea rîndul să răsfoiesc documentele vechi din arhiva ei, dovezile unei pasiuni demult stinse. M-am gîndit la tatăl meu cu un spor de tandrețe, amintindu-mi de omul acela leneș care dormea în baie, îmbrăcat în pardesiu! Nu-i văzusem niciodată mormîntul – murise în unicul voiaj pe care-l făcuse vreodată în afara Angliei, și nu știam precis unde anume se afla acel mormînt.

Am chemat-o la telefon pe mătușă-mea:

— Doar ca să-ți spun noapte bună și să mă conving că totu-i în ordine.

— Apartamentul e cam pustiu fără Wordsworh, îmi mărturisi ea.

— Și eu mă simt cam singur, fără dumneata și fără Tooley.

— Nici o știre nu te-aștepta la întoarcere?

— Doar o scrisoare de la o prietenă. Pare să se simtă și ea singură.

Am șovăit o clipă, înainte de a adăuga:

— Mătușă Augusta, m-am gîndit, nu știu de ce, la tata. E ciudat cît de puține lucruri știm despre propria noastră familie. Îți dai seama că n-am habar nici măcar unde-i înmormîntat tata?

— Chiar nu știi?

— Tu știi?

— Bineînțeles.

---

1. Personaj din romanul *Rob Roy*.

— Mi-ar face plăcere să-i vizitez, măcar o dată, mormîntul.

— Cimitirele trezesc în om gusturi morbide. Ele au un miros acru, ca de junglă. Probabil că din cauza atîtor plante jilave.

— Cred că pe măsură ce omul îmbătrînește, se simte din ce în ce mai atașat de lucrurile familiei – de case, de morminte... Mă gîndesc cu amărăciune că maică-mea și-a încheiat drumul într-un laborator al poliției.

— Maică-ta vitregă, mă corectă mătușă-mea.

— Unde-i înmormîntat tata ?

— Ca o catolică numai pe jumătate credincioasă, nu-ți pot răspunde cu certitudine la întrebarea asta, dar îți pot spune că trupul lui, sau ceea ce a mai rămas din el, zace la Boulogne.

— Atît de aproape ? De ce n-a fost adus în țară ?

— Soră-mea avea o fire practică și sentimentală. Taică-tău se dusese la Boulogne fără știrea ei, într-o excursie de o zi. După prînz i s-a făcut rău și a murit aproape imediat : intoxicație alimentară. Încă nu apăruseră antibioticele. A trebuit să i se facă o autopsie, iar soră-mea n-a vrut să accepte ideea transportării unui cadavru mutilat. De aceea, a dispus să fie înmormîntat în cimitirul din Boulogne.

— Ai fost și tu de față ?

— Mă aflam într-un turneu prin Italia, așa că vestea mi-a parvenit mult mai tîrziu. Nu eram în corespondență cu soră-mea.

— Vasăzică nici tu n-ai văzut mormîntul ?

— Odată i-am sugerat domnului Visconti să dăm o raită pînă acolo, dar mi-a răspuns cu citatul lui preferat din Biblie : „Morții cu morții...“

— Poate mergem împreună într-o zi...

— Deși împărtășesc părerea domnului Visconti, sînt gata oricînd să întreprind un mic voiaj, îmi

răspunse mătușă-mea, pe un ton vesel, dar deloc sentimental.

— De data asta, ești invitata mea.

— Comemorarea morții lui cade pe ziua de 2 octombrie. Țin minte data fiindcă e ziua Îngerului păzitor. Îngerul lui taică-tău a cam încurcat-o în ziua aceea, dacă nu cumva o fi vrut să-l cruțe de o soartă și mai rea. N-ar fi exclus, fiindcă ce naiba căuta taică-tău la Boulogne, în afara sezonului?

Capitolul 17

În chip ciudat, la Boulogne m-am simțit numaidecît aproape ca acasă.

Întrucît cursa directă Folkestone-Boulogne fusese suspendată, am luat Săgeata de aur din Gara Victoria. Am răsuflat ușurat cînd am văzut că mătușă-mea nu-și adusese valiza roșie. Coasta engleză a Canalului era scăldată într-o lumină aurie, de toamnă. Cam de pe la Petts Wood autobuzele deveniră verzui, iar la Orpington începură să apară uscătoriile de hamei, cu glugile lor albe ca niște panașe de coif medieval. Vițele de hamei ce se cocoțau pe araci erau mai decorative decît cele ale viței-de-vie ; aș fi dat bucuros întreg peisajul dintre Milano și Veneția, pentru acest teritoriu de treizeci de kilometri din Kent. Ceruri senine și rîuri domoale ; eleștee cu stufăriș, vaci care moțăiau cu un aer fericit : acesta era colțul de rai evocat de William Blake, încît îmi părea rău că pornisem iar în străinătate. De ce nu murise taică-meu la Dover sau la Folkestone ? Și una și cealaltă localitate s-ar fi potrivit foarte bine pentru o excursie de-o zi.

Și totuși, cînd am ajuns în sfîrșit la Boulogne, ieșind din unicul vagon al Săgeții de aur rezervat, de la Calais, pentru acest port, m-am simțit ca acasă. Cerul devenise cenușiu, aerul era rece și rafale de ploaie măturau cheiurile, dar la recepția hotelului nostru era o fotografie a reginei, iar în fereastra unei *brasserie* am putut citi : *Good Cup*

Of Tea. East Kent Coach Parties Welcome Here[1]. Pescărușii de culoarea plumbului care se roteau deasupra bărcilor pescărești în seara plumburie aveau un aer familiar, de Anglie răsăriteană. Peste Gare Maritime strălucea o firmă roșie, care anunța : *Car Ferry ; British Railways*[2].

Era prea tîrziu ca să pornesc în căutarea mormîntului tatei (și în orice caz, comemorarea cădea a doua zi), așa că am plecat pe jos cu mătușă-mea spre Ville Haute[3]. Ne-am plimbat în jurul bastioanelor și pe străduțele întortocheate, care-mi aminteau de cele din Rye. În marea criptă a catedralei fusese cununat un rege englez ; peste tot se vedeau ghiulele de tun trase de artileria lui Henric al VIII-lea, iar într-un mic scuar de sub zidurile fortăreței se înălța o statuie a lui Edward Jenner[4] în frac negru și ciubote cu ciucuri. Un film mai vechi realizat după *Comoara din insulă*, cu Robert Newton în rolul principal, rula pe ecranul unui mic cinematograf de pe o stradă lăturalnică, nu departe de un club numit Le Lucky unde puteai asculta discurile formației Hearthmen. Nu, tata nu fusese îngropat în pămînt străin ! Boulogne era ca un oraș colonial abia de curînd ieșit din Imperiul Britanic, iar căile ferate engleze mai zăboveau la capătul peronului ca și cum li s-ar fi îngăduit să rămînă pînă la terminarea operațiunilor de evacuare. Cabinele de baie de sub Cazinou erau parcă ultimele vestigii ale trupelor de ocupație, iar statuia ecvestră a generalului San

1 . O ceașcă bună de ceai. Călătorii sosiți cu trenul din Kent sînt bine veniți aici (engl.).

2. Feribot pentru automobile ; Căile Ferate Britanice (engl.).

3. Partea de sus a orașului (fr.).

4. Edward Jenner (1749-1823), medic englez, descoperitor al vaccinului împotriva variolei.

Martin, pe chei, ar fi putut foarte bine să fie statuia lui Wellington.

Am luat masa la restaurantul Gării Maritime, după ce am umblat pe pietrele pavajului și am traversat șinele de cale ferată fără a întîlni vreun om. Stîlpii gării semănau cu coloanele unei catedrale rămase pustii după căderea nopții ; doar un tren din Lyon era anunțat pe tabel, ca un număr de psalm pe care nimeni nu se ostenise să-l șteargă. Pe peroanele lungi nu se foia nici un hamal sau pasager. Biroul Căilor Ferate Britanice era gol și neluminat. Peste tot plutea un miros de păcură, de alge și de mare, în care se amesteca și amintirea peștilor descărcați dimineața. În restaurant, se vădi că noi eram singurii mușterii : doi indivizi, care stăteau la bar împreună cu cîinele lor, tocmai se pregăteau să plece. Mătușă-mea comandă pentru ea și pentru mine calcan *à la Boulonnaise*.

— Poate că tata a venit aici chiar în ajunul morții sale, cugetai eu cu glas tare.

Din ziua cînd scosesem din raft *Rob Roy* mă gîndisem de multe ori la tatăl meu și, amintindu-mi de fotografia aceea și de expresia fetei îmi închipuiam că și mătușă-mea îl va fi iubit, în felul ei. Totuși, pentru mătușă-mea un om mort era un om mort, așa că nu trebuia să mă aștept din parte-i la amintiri sentimentale.

— Comandă niște vin, Henry, îmi spuse ea. Ai ceva morbid în tine : toată expediția asta o dovedește, ca să nu mai vorbesc de urna pe care-o păstrezi cu atîta grijă. Dacă taică-tău ar fi fost înmormîntat la Highgate, aș fi refuzat să te însoțesc. Pelerinajele la morminte nu mă interesează, decît dacă servesc altor scopuri.

— Cărui alt scop îi servește pelerinajul acesta ? o întrebai eu, pe un ton destul de tăios.

— E prima oară cînd vin la Boulogne, îmi răspunse mătușa Augusta. Sînt gata oricînd să vizitez locuri noi.

— Întocmai ca unchiul Jo, vrei să-ți prelungești viața.

— Firește că da, pentru că eu iubesc viața.

— Cam cîte camere ai ocupat pînă acum?

— Foarte multe, rîse mătușă-mea. Cred însă că n-am ajuns încă la etajul unde-i closetul.

— Trebuie să mă-ntorc acasă, rosti în clipa aceea unul din domnii de la bar: era cam cherchelit, iar cînd se aplecă să-și mîngîie cîinele, nu-l nimeri.

Celălalt îi răspunse:

— Încă un rînd, pentru feribot!

Judecînd după aceste vorbe, părea să lucreze la Căile Ferate Britanice.

— Afurisita aia de Fecioară din Kent[1]! Nevastă-mea a fost și ea cîndva o fecioară din Kent.

— Da, dar nu mai e de mult, amice!

— Da, de mult. Tocmai de-aia trebuie să mă-ntorc acasă, la orele două'ș'unu.

— E geloasă, amice?

— Nu, e hămesită.

— Nu mi-au plăcut niciodată bărbații slabi, îmi spuse mătușă-mea. Taică-tău nu era slab, ci doar leneș. După părerea lui, nu exista nimic pentru care să merite să te bați. Nu s-ar fi bătut nici măcar pentru Cleopatra... ar fi găsit însă un mijloc să se descurce. Nu ca Antoniu. Ceea ce mă miră e că s-a putut duce pînă la Boulogne.

---

1. E vorba de Elizabeth Barton (1506-1534), supranumită „Fecioara din Kent“, o servitoare „vizionară“, decapitată din ordinul regelui Henric al VIII-lea, căruia îi prorocise că va muri curînd după ce se va căsători cu Ana de Boleyn.

— S-o fi dus poate în interes de afaceri.

— L-ar fi trimis pe asociatul lui. Asociatul ăla al lui, un anume William Curlew, era un om slab cum mai rar găsești. Îl invidia pe taică-tău pentru micile sale aventuri galante ; lui îi venea destul de greu să satisfacă o singură femeie ! Se frămînta grozav pe chestia asta, mai ales că nevastă-sa era realmente o femeie ireproșabilă. O femeie dulce, capabilă, cu o fire echilibrată. Faptul că avea și ea anumite pretenții ar fi putut trece drept o virtute în ochii altui bărbat. Taică-tău, care era un tip mult mai plin de imaginație decît îl socoteau îndeobște oamenii sau decît îl găsea însăși maică-ta, i-a sugerat lui William un plan – fiindcă, așa cum spunea acesta, n-ai cum să părăsești o femeie perfectă, ea te părăsește pe tine. Ei bine, William urma să-i scrie nevesti-sii niște scrisori anonime, în care să se acuze de infidelitate. Scrisorile astea urmăreau patru scopuri : întîi, să-i apere vanitatea de mascul, apoi să-i ofere nevestei o explicație plauzibilă a slăbirii zelului lui erotic, pe urmă să deschidă o breșă în perfecțiunea nevesti-sii și, în sfîrșit, să ducă eventual la un divorț, fără ca onoarea lui de bărbat să fie știrbită (căci era hotărît să nu nege nimic). Taică-tău a transcris-o la mașina de scris, cu multe greșeli, și a vîrît-o într-un plic galben, dintre cele pe care le folosea pentru trimiterea facturilor. (Asta a fost o mare greșeală !) Scrisoarea suna așa : „Soțul dumneavoastră, doamnă, este un mincinos nerușinat și un satir fără pereche. Întrebați-l cum își petrece serile cînd dumneavoastră vă aflați la Institutul pentru promovarea femeilor, și cum își folosește banii. Ceea ce economisiți dumneavoastră în menaj, ajunge în tașca altei femei“. Lui taică-tău îi plăceau cuvintele desuete – influența lui Walter Scott !

În seara cînd a sosit scrisoarea urma să aibă loc o mică petrecere în casa soţilor Curlew. Doamna Curlew netezea pernele de pe fotolii. Luînd plicul galben drept o factură, l-a pus pe o masă, fără să-l deschidă. Îţi poţi imagina emoţiile bietului William. Pe vremea aceea îl cunoşteam bine, atît eu, cît şi părinţii tăi am fost la petrecerea aceea. Taică-tău nădăjduia să fie de faţă în momentul doborîrii vînatului, dar fu nevoit să plece la sfîrşitul petrecerii, neputînd să mai rămînă, nici măcar sub pretextul unor probleme de afaceri, şi în orice caz, scrisoarea era acolo, necitită. Trebui să se resemneze să afle mai tîrziu, de la William, ce se întîmplase. Melania – aşa o chema pe nevastă-sa, un nume idiot, cu o rezonanţă şi mai idioată cînd îl puneai alături de Curlew – tocmai termina de spălat paharele, cînd William găsi plicul galben sub o măsuţă. „E a ta scrisoarea asta, iubito?“ o întrebă el, iar ea îi răspunse că-i doar o notă de plată. „Bine, dar chiar şi o notă de plată trebuie deschisă“, îi spusese William şi-i întinse plicul. După care, urcă la etaj să se bărbierească. Melania nu-i cerea niciodată să se bărbierească înainte de cină, dar la începutul căsniciei lor îi dăduse a înţelege că prefera să-l simtă noaptea cu obrazul bărbierit: avea o piele foarte delicată. (Străinii obişnuiau să spună că avea un ten tipic englezesc.) Uşa camerei de baie fiind deschisă, William o văzu cum pune pe măsuţa de toaletă plicul galben, mereu închis. De enervare, se tăie în vreo trei locuri şi trebui să-şi aplice nişte tampoane de vată ca să oprească sîngerarea.

Individul cu cîinele trecu prin faţa mesei noastre, cu paşi greoi.

— Vino odată, dobitocule! bombăni el, trăgînd moale de lesă.

— Înapoi la fecioara din Kent! îl cicăli prietenul, rămas la bar.

Începusem să deslușesc din nou licărul din ochii mătușei mele. Același licăr pe care-l avusese la Brighton, cînd îmi povestise despre biserica aceea cîinească, și la Paris, cînd îmi povestise despre aventura ei cu Monsieur Dambreuse, sau în Orient Expres, cînd îmi relatase despre fuga domnului Visconti... Era absorbită de povestea ei. Sînt sigur că tatăl meu – admirator al lui Walter Scott – nu mi-ar fi putut evoca episodul soților Curlew într-un fel atît de dramatic ; în orice caz, relatarea lui ar fi fost mult mai descriptivă și ar fi avut mai puțin dialog.

— William, continuă mătușa Augusta, ieși din baie și se vîrî în enormul pat dublu pe care Melania îl cumpărase ea însăși la Maples.

De speriat ce era, William uitase să-și ia o carte : abia aștepta să se producă criza. „Nu mai stau mult, dragule“, îi strigă Melania, ocupată să se cremuiască cu Pond's, pe care-o prefera oricărei creme noi, pentru tenul ei special. „Nota aia te-a necăjit ?“ o întrebă William. „Nota ?“, „Da, notă de plată pe care-ai lăsat-o acolo, sub masă.“ „A, plicul ăla ? ! Încă nu l-am deschis“, „O să-l pierzi iarăși dacă nu ești atentă.“ „Fiind vorba de o notă de plată n-ar fi rău, nu-i așa ?“ replică Melania pe un ton vesel, dar vorbele astea erau împotriva firii ei, fiindcă nu obișnuia să-și lase neachitate facturile și nu îngăduia nici unui negustor să-i acorde credit mai mult de o lună. După ce-și șterse degetele cu un șervețel Kleenex, deschise plicul galben. Primele cuvinte, dactilografiate stîngaci, erau : „Soțul dumneavoastră, doamnă...“ „Nu-i nimic grav“, zise ea și citi pînă la capăt scrisoarea semnată „Un vecin binevoitor“. Apoi o rupse în bucățele pe care le azvîrli în coșul de hîrtii. „N-ar trebui să rupi o notă de plată“, îi spuse William. „E vorba de cîțiva șilingi pe care-i datoram la

chioșcul de ziare. I-am și, plătit de altfel, azi dimineață“, răspunse ea și, privindu-l pe William, adăugă: „Ce soț bun ai fost tu întotdeauna William!“ Veni spre pat și-l sărută, iar William îi ghici gîndul. „Petrecerile astea mă cam obosesc“, îi spuse, căscînd, în chip de scuză. „E normal, dragule“, îi zise Melania, lungindu-se alături de el fără să crîcnească. „Vise plăcute“, mai spuse ea. Apoi, observînd tampoanele alea de vată de pe obrajii lui, exclamă: „Vai, sărăcuțul de tine, te-ai tăiat! Las-o pe Melania ta să-ți dezinfecteze rănile!“ Și, timp de vreo zece minute, îi spălă rănile cu spirt și i le pansă cu Elastoplast, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic deosebit. „Ce nostim arăți acum“, îi spuse, veselă și fără griji, iar el avea să-i povestească lui taică-tău că în sărutul depus de Melania în vîrful nasului lui William nu mai era nici urmă de pericol. „Dragul și caraghiosul meu William, ți-aș ierta orice“, îi mai spuse. Iar William își pierdu atunci orice speranță: Melania era o soție perfectă, de o perfecțiune inatacabilă, iar taică-tău zicea că în urechile lui William cuvîntul „ierta“ sunase aidoma clopotului din Newgate[1] înaintea unei execuții.

— Așadar n-a putut să evadeze? o întrebai eu pe mătușa Augusta.

— A murit cu mulți ani mai tîrziu, în brațele Melaniei, îmi răspunse ea.

Ne-am mîncat tartele cu mere într-o tăcere deplină.

---

1. Poarta de vest a vechii cetăți a Londrei, adăpostind o închisoare celebră prin cruzimile săvîrșite în incinta ei.

Capitolul 18

A doua zi dimineață – o dimineață la fel de cenușie ca și cea precedentă – am urcat împreună cu mătușa Augusta lungul deal care duce spre cimitir. *Deuil en 24 heures*[1] promitea reclama unui magazin de pompe funebre, iar pe botul unui mistreț plin de sînge, atîrnat în fața unei măcelării, o mică pancartă anunța : *Retenez vos morceaux pour jeudi*[2], dar joi nu însemna nimic pentru mine, și cred că nici pentru mătușă-mea.

— E vorba de sărbătoarea floricelelor, îmi explică ea după ce căută în cărticica de rugăciuni pe care o luase de acasă, fiindcă ocazia era potrivită. Nu prea văd însă ce legătură are sărbătoarea asta cu mistreții. Se pare că e și sărbătoarea Sfîntului Thomas din Hereford, care a murit în surghiun la Orvieto, dar mă îndoiesc că măcar englezii au auzit de el.

La porțile Ville Haute era atîrnată o placă comemorativă în amintirea morții unui „Erou al Rezistenței". Prilej pentru mătușă-mea să-mi spună :

— Morții unei armate devin automat eroi, întocmai cum morții Bisericii devin martiri. Mă întreb ce-o fi cu Sfîntul Thomas ăsta. Mare noroc a avut c-a murit la Orvieto, în loc să moară la Hereford. Orvieto e și azi un orășel civilizat, cu o

1. Doliu în 24 de ore (fr.).
2. Rețineți-vă pentru joi bucățile dorite (fr.).

climă infinit mai bună și cu un restaurant excelent, pe Via Garibaldi.

— Ești cu adevărat catolică? o întrebai eu cu interes.

— Da, dragul meu, se grăbi ea să-mi răspundă. Numai că nu cred în toate lucrurile în care cred ceilalți.

A găsi mormîntul tatălui meu în cimitirul acela uriaș și cenușiu era ca și cum aș fi căutat apartamentul cuiva într-un ansamblu de locuințe numerotate, să zicem din Camden Town. Dinspre poalele dealului se auzea uruitul trenurilor, iar fumul de cărbune al hornurilor din Ville Haute se furișa prin labirintul mormintelor. Un individ ieși dintr-o căsuță pătrată, care semăna ea însăși c-un mormînt, și se oferi să ne conducă. Adusesem cu mine o coroană de flori, deși mătușă-mea socotea cam exagerat acest gest.

— Florile astea au să bată la ochi, îmi spusese. Francezii își amintesc de morți o singură dată pe an, de Ziua morților. E o sărbătoare curată și comodă, ca Paștele.

E adevărat că deosebeam foarte puține flori – nici măcar *imortelles* – printre îngerii și heruvimii din cimitir; era acolo și bustul unui personaj chel ca un profesor de liceu, iar pe o uriașă lespede de mormînt stătea scris: *La Famille Flageollet*. O inscripție în englezește îmi atrase atenția asupra unui alt monument. *În amintirea devotatului meu fiu Edward Rhodes Robinson mort și înmormîntat la Bombay* – dar monumentul acesta în formă de piramidă nu avea nimic englezesc. Tatăl meu ar fi preferat, desigur, să fie înmormîntat într-un cimitir englezesc, cu pietrele mîncate de mușchi verde, cu inscripții șterse și cu citate pioase în versuri, decît în acest cimitir cu dalele negre, strălucitoare și solide, pe care nici măcar clima

umedă din Boulogne nu le putea știrbi, și pe care se puteau citi aceleași inscripții, aceleași formule stereotipe ca niște titluri luate din același ziar : *À la mémoire... Ici repose le corps*[1]... În afară de noi și de o bătrînică în negru care stătea cu capul plecat în fundul unei alei lungi, și care semăna cu un vizitator solitar într-un muzeu din provincie, nu părea să mai fie nici un alt om viu în acest imens deșert neînsuflețit.

— *Je me suis trompé*[2], ne spuse ghidul nostru făcînd brusc cale întoarsă și ne conduse înapoi, spre mormîntul unde stătea bătrînica aceea, care părea să se roage.

— Ce ciudat ! Mai e cineva acolo ! exclamă mătușa Augusta, și într-adevăr pe lespedea de marmură a acelui mormînt am văzut o coroană de două ori mai mare ca a mea, și împletită din flori de două ori mai scumpe, aduse din serele din Sudul Franței. Am pus-o pe-a mea lîngă coroana aceea, a cărei banderolă era parțial ascunsă vederii mele : am deslușit doar o parte a numelui tatei, răzbind afară ca o exclamație :... *chard Pulling*, precum și o dată : *2 octombrie 1923*.

Bătrînica ne privi cu mirare :

— *Qui êtes-vous ?*[3] ne întrebă ea.

Nu avea un accent prea franțuzesc, iar mătușă-mea îi răspunse la fel de brusc, în englezește :

— Cine ești *dumneata ?*

— *Miss* Paterson, răspunse bătrînica, parcă sfidătoare, dar și speriată.

— Și ce legătură ai dumneata cu acest mormînt ?

— De peste patruzeci de ani vin aici în această zi și nu v-am mai văzut nici pe dumneata, nici pe dumnealui.

1. În memoria... Aici odihnește... (fr.).
2. M-am înșelat (fr.).
3. Cine sînteți ? (fr.).

— Ai vreun drept asupra acestui mormînt? o întrebă mătușă-mea.

Ceva din felul de a fi al bătrînei o irita pe mătușă-mea – poate aerul ei de agresivitate timidă, căci mătușa Augusta suporta greu slăbiciunea, chiar ascunsă.

Încolțită, bătrînica își scoase ghearele:

— N-am mai auzit pînă acum că ar exista drepturi asupra mormintelor.

— Un mormînt, ca și o casă, e plătit de cineva.

— Dar dacă o casă e lăsată timp de patruzeci de ani, oare un străin nu are dreptul...

— Cine ești dumneata? stărui mătușa Augusta.

— Ți-am mai spus: sînt *miss* Paterson.

— L-ai cunoscut pe cumnatul meu?

— Cumnatul dumitale?! exclamă bătrînica.

Și-și plimbă privirea de la coroana mea la mine, apoi la mătușă-mea.

— Iar dumnealui, cucoană, este fiul lui Richard Pulling.

— Familia! murmură bătrînica, de parc-ar fi vrut să spună „dușmanul“.

— Așa că vezi c-avem oarecare drepturi!

Nu izbuteam să pricep asprimea mătușii mele.

— E foarte frumos din partea dumitale să pui flori pe mormîntul tatălui meu, mă amestecai eu în vorbă. Poate ți se pare ciudat că n-am mai fost niciodată aici...

— O atitudine tipică pentru voi toți, zise domnișoara Paterson. Mama dumitale n-a venit nici măcar la înmormîntare. Am fost numai eu. Și portarul hotelului. Un om bun la suflet.

Și domnișoara Paterson adăugă cu lacrimi în ochi:

— Era o zi ploioasă, iar el a venit cu o umbrelă mare...

— Pe cît înțeleg, l-ai cunoscut pe tatăl meu... Erai așadar aici...?

— S-a stins în brațele mele, încetișor, încetișor, îmi răspunse bătrînica.

Repeta mereu cîte un cuvînt, ca și cum ar fi fost deprinsă să citească povești cu glas tare.

— E foarte frig, zise mătușă-mea. Henry, eu mă întorc la hotel, ăsta nu-i un loc potrivit pentru o conversație îndelungată. De altfel, ți-ai depus coroana de flori.

Și începu să se depărteze : era ca mărturisirea unei înfrîngeri, deși se silea să-și țină capul sus, cu o expresie disprețuitoare, întocmai ca un dulău danez care-i întoarce spatele unui cățeluș neajutorat, chipurile nedemn de colții săi ascuțiți.

— Trebuie s-o conduc pe mătușă-mea la hotel, m-am scuzat eu față de domnișoara Paterson. Ce-ar fi să vii și dumneata să bei un ceai cu noi, astă-seară ? Știi, eram un copil cînd a murit tata. Abia l-am cunoscut. S-ar fi cuvenit să vin aici demult, dar credeam că nimeni nu prea mai pune preț pe lucrurile astea...

— Știu, eu sînt de modă veche, da, de modă veche...

— Vrei așadar să bei un ceai cu noi ? La Meurice ?

— Voi veni, îmi făgădui domnișoara Paterson, cu o demnitate ușor speriată. Te rog să-i spui mătușii dumitale – e mătușa dumitale, nu-i așa ? – că nu are rost să fie supărată pe mine. El a murit cu-atîta timp în urmă ! Ar fi nedrept ca dumneaei să fie geloasă pe mine pentru că încă mai țin la el, încă mai țin...

I-am repetat mătușii mele acest mesaj, cuvînt cu cuvînt, iar ea a rămas cu gura căscată :

— Mă crede chiar geloasă ? Nu-mi amintesc să fi fost geloasă decît o singură dată, din cauza lui Curran, iar experiența aceea mi-a servit drept lecție. Nici măcar domnul Dambreuse nu m-a făcut geloasă...

— N-are rost să te dezvinovățești în fața mea, mătușă Augusta!

— Să mă dezvinovățesc? Sînt sigură că n-am ajuns chiar în halul ăsta. Încerc doar să-mi explic sentimentele. Femeia aceea nu mi s-a părut cu totul sinceră în durerea ei. E ca și cum cineva ar turna vin într-o ceașcă cu cafea. M-a cam scos din sărite. Cînd mă gîndesc că se afla lîngă taică-tău în clipa morții sale!...

— Probabil c-a mai fost și un medic.

— Taică-tău n-ar fi murit dacă femeia asta n-ar fi fost atît de slabă. Sînt convinsă de asta. Taică-tău avea nevoie să fie scuturat zdravăn ca să acționeze. Nenorocirea lui Richard era că arăta așa bine. Era uimitor de frumos. Nu trebuia să-și dea nici o silință față de-o femeie. Și apoi, era prea leneș ca să se bată. Dacă aș fi fost lîngă el, ar mai fi în viață și astăzi.

— Astăzi?!

— Păi, n-ar fi fost mult mai în vîrstă decît domnul Visconti.

— Încearcă, totuși, să te porți frumos cu femeia aceea, mătușă Augusta!

— Voi fi numai miere, îmi făgădui ea.

În după-amiaza aceea mi-am dat seama că se căznea din greu să-și ascundă enervarea pe care i-o pricinuia domnișoara Paterson cu maniile ei, nu numai mărunte, ci și numeroase: în afară de mania de a repeta cîte un cuvînt, avea de pildă un tic nervos – o tresărire a piciorului drept. (Cînd am observat pentru prima oară acest tic, am crezut c-o lovise mătușă-mea!) Iar cînd tăcea puțin și-și lăsa gîndurile să zboare în altă parte, dinții începeau să-i clănțăne, ca și cum ar fi purtat o proteză.

Am luat ceaiul în odaia mătușii mele, fiindcă nu exista un salon convenabil în hotelul acela, ca un zgîrie-nori miniatural, plasat pe chei, între alte două perfect identice.

— Te rog să ne scuzi, îi spuse mătușă-mea, la hotelul ăsta n-au decît ceai Lipton indian.

— A, dar mie-mi place Liptonul, cu o bucățică de zahăr, o singură bucățică, repetă domnișoara Paterson.

— Ai venit prin Calais ? o iscodi mătușă-mea, pentru a face o conversație politicoasă. Noi am venit pe-acolo, ieri. Sau ai sosit cumva cu feribotul ?

— A, nu ! răspunse bătrînica. Știți, eu locuiesc aici. Totdeauna am locuit aici, adică de cînd a murit Richard, vreau să spun domnul Pulling, adăugă ea adresîndu-mi-se mie, cu o privire speriată.

— Chiar și în timpul războiului ? o iscodi mătușă-mea, ușor bănuitoare.

Cred că s-ar fi bucurat să găsească o fisură în integritatea domnișoarei Paterson, măcar o abatere cît de măruntă de la adevăr.

— A fost o perioadă de lipsuri, zise domnișoara Paterson. Bombardamentele mi s-au părut totuși mai puțin îngrozitoare, poate din pricină că trebuia să mă gîndesc la copiii mei.

— La copiii tăi ?! exclamă mătușa Augusta. N-o să-mi spui că Richard...

— A, nu, nu ! o asigură domnișoara Paterson. Mă refer la copiii din clasa mea. Eram profesoară de engleză la liceu.

— Nemții nu te-au internat în lagăr ?

— Oamenii de aici au fost foarte drăguți cu mine. M-au luat sub protecția lor. Primarul mi-a dat un carnet de identitate.

În clipa aceea, piciorul drept îi zvîcni.

— Mi-au dat chiar o medalie, după terminarea războiului, adăugă era.

— O medalie pentru că ai predat engleza ? o întrebă mătușa Augusta neîncrezătoare.

— Și pentru alte lucruri, răspunse domnișoara Paterson, rezemîndu-se pe speteaza scaunului.

Dinții începură să-i clănțăne, semn că gîndurile îi zburau în altă parte.

— Vorbește-mi despre tatăl meu, o rugai eu. Ce căuta în Boulogne?

— Voia să-mi ofere o mică vacanță. Era îngrijorat de starea sănătății mele. Spunea că am nevoie de aerul mării.

Mătușă-mea își răsuci lingurița în ceașcă – mă temeam că-și pierduse răbdarea.

— Știți, urmă bătrînica, doar o excursie de-o zi. Am luat ca și voi vaporul spre Calais, fiindcă voia să-mi arate locul de baștină al faimoșilor Burghezi[1]; după aceea am luat un autobuz pînă aici, ca să vedem coloana lui Napoleon – tocmai citise biografia lui Napoleon scrisă de Sir Walter Scott. Iar la Boulogne am constatat că n-aveam nici un vapor pentru întoarcere.

— Presupun c-a fost o surpriză pentru el, nu-i așa? o întrebă mătușa Augusta cu o ironie evidentă pentru mine, dar nu și pentru domnișoara Paterson.

— Da, răspunse aceasta. Nu știa cum să se mai scuze pentru lipsa lui de prevedere. Am sfîrșit prin a găsi două odăițe curate într-un han mititel, din orașul de sus, în scuarul de lîngă mairie[2].

— Odăi alăturate, presupun, zise mătușă-mea.

— Da, răspunse domnișoara Paterson. Fiindcă mi-era frică.

— Frică, de ce?

— Nu mai fusesem niciodată pînă atunci în străinătate, și nici domnul Pulling de altfel. Îi serveam drept interpretă.

— Știai franțuzește?

---

1. *Burghezii din Calais*, grup statuar de Rodin (1840-1917) înfățișînd pe conducătorul orașului Calais în momentul cînd se predau regelui englez Edward al III-lea (1327-1377).
2. Primărie (fr.).

— Urmasem un curs special, la Berlitz.

— Te rog să ne ierți curiozitatea, domnișoară Paterson, mă amestecai eu în vorbă. N-am știut niciodată în amănunt cum a murit tata – maică-mea nu mi-a vorbit niciodată despre asta. Totdeauna îmi închidea gura cînd îi puneam întrebări. Și fiindcă mi spunea că moartea lui avusese loc în cursul unui voiaj de afaceri, am fost totdeauna convins că murise la Wolverhampton – se ducea des la Wolverhampton.

— Cînd ai făcut dumneata cunoștință cu cumnatul meu ? o întrebă mătușa Augusta ? Îmi dai voie să-ți mai torn puțin ceai ?

— Da, te rog. Ceva mai slab însă, dacă nu te deranjează. Ne-am întîlnit pe imperiala autobuzului 49.

Mătușă-mea rămase o clipă cu o bucățică de zahăr în aer.

— Autobuzul 49 ? îngînă ea.

— Da. Știți, îl auzisem cerînd un bilet, iar cînd a ajuns la stația unde ar fi trebuit să coboare, am văzut că doarme, așa că l-am trezit, dar era prea tîrziu. Era o stație facultativă. Mi-a fost foarte recunoscător și m-a condus pînă la Primăria din Chelsea. Pe atunci locuiam într-o cameră la subsol, pe Oakley Street și țin minte că m-a condus pînă acasă, țin minte perfect, de parc-ar fi fost ieri. Ne-am descoperit multe preocupări comune.

Piciorul îi zvîcni din nou.

— Asta mă miră, zise mătușă-mea.

— Ce-am mai putut să vorbim în ziua aceea !

— Despre ce-ați vorbit ?

— Mai ales despre Sir Walter Scott, pe cît îmi amintesc. Eu citisem doar *Marmion* și alte cîteva bucăți, dar el cunoștea absolut tot ce scrisese Sir Walter Scott. Era în stare să citeze...

Și bătrînica începu să recite în șoaptă, ca pentru sine:

„Hodină-afla-va oare
Acel seducător
Ce inima fecioarei
I-a cucerit, ușor,
Și-apoi a părăsit-o?
În lupta de pe urmă...“

— Și astfel a început povestea, îi tăie vorba mătușă-mea, agasată. Iar seducătorul hodinește la Boulogne...

Domnișoara Paterson se ghemui în fotoliu, iar piciorul îi zvîcni cu putere.

— N-a început nimic... așa cum crezi matale, protestă ea. În timpul nopții l-am auzit bătîndu-mi în ușă și strigînd: Dolly[1]!

— Dolly, îngînă mătușă-mea, cu scîrbă în glas, ca și cum Dolly ar fi fost un cuvînt de rușine.

— Da, așa îmi spunea el. Numele meu e Dorothea.

— Încuiaseși ușa, desigur.

— Nicidecum. Era un om în care aveam încredere deplină. L-am poftit înăuntru. Știam bine că nu m-ar fi trezit dacă n-ar fi avut un motiv important.

— Evident! Departe de mine gîndul de a spune că n-ar fi fost ceva important. Dar continuă, te rog.

Domnișoara Paterson, însă, era din nou departe, căci dinții îi clănțăneau întruna. Privirea i se ațintea asupra unui lucru pe care nu-l puteam vedea, iar în ochi începuseră să-i strălucească lacrimi.

1. Păpușică (engl.).

— Domnișoară Peterson, i-am spus eu apucînd-o de braț, nu mai vorbi dacă îți face rău. Eram supărat pe mătușă-mea : fața ei avea duritatea unei efigii.

Domnișoara Paterson se uită la mine într-un fel care mă făcu să cred că începe să se întoarcă din trecutul acela îndepărtat.

— Da, a intrat în odaie, spuse ea. Și mi-a șoptit : „Dolly, draga mea“, apoi s-a prăbușit pe podea. Am îngenuncheat lîngă el și i-am luat capul în poală. Sărăcuțul, n-a mai spus nimic, nimic. N-am știut niciodată pentru ce venise și nici ce anume ar fi vrut să-mi spună.

— Nu mi-e greu să ghicesc, murmură mătușa Augusta.

Domnișoara Paterson se ghemui din nou în fotoliu, pentru a putea riposta. Spectacolul acestor două femei bătrîne, care se certau pentru un lucru întîmplat cu atîția ani în urmă, mă umplea de mîhnire.

— Sper să ai dreptate, îi zise domnișoara Paterson. Știu prea bine ce crezi și sper să ai dreptate. Aș fi făcut orice mi-ar fi cerut el, fără să stau pe gînduri și fără să regret. E singurul bărbat pe care l-am iubit vreodată.

— Am impresia că n-ai prea avut răgazul să-l iubești, spuse mătușă-mea.

— Aici te înșeli, doamnă. Poate pentru că nu știi ce înseamnă să iubești. L-am iubit încă din clipa cînd a coborît din autobuz în fața Primăriei din Chelsea, și continuu și azi să-l iubesc. După moartea lui am făcut tot ce trebuia, absolut totul – nu era nimeni care să-l ajute pe scumpul meu ; soția lui n-a vrut să vină. Autoritățile au hotărît să i se facă o autopsie, iar dumneaei le-a comunicat prin scris că să-l îngroape la Boulogne : nu voia să-i primească sărmanul trup ciopîrțit. Așa că la înmormîntare n-am fost decît eu și portarul...

— Nu încape îndoială că ai fost foarte constantă, zise mătușă-mea, dar această remarcă nu suna deloc ca un compliment.

— Nimeni nu mi-a mai spus Dolly, cum îmi spunea el, dar în timpul războiului, cînd trebuia să-mi iau un pseudonim, le-am permis oamenilor să-mi spună Poupée[1].

— De ce naiba aveai nevoie de un pseudonim?

— Erau vremuri tulburi, răspunse domnișoara Paterson și începu să-și caute mănușile.

Felul cum se purtase mătușă-mea cu domnișoara Paterson îmi displăcuse profund, și mînia mocnea încă în mine cînd ne-am dus să luăm masa pentru a doua și ultima oară în gara aceea pustie. Băncile pescărești tocite de valuri dormeau lîngă chei, fiecare cu cîte o deviză pioasă scrisă pe punte – *Dieu bénit la famille* sau *Dieu a bien fait*[2] și mă întrebam ce efect consolator puteau avea aceste devize în timpul unei furtuni năprasnice în Canalul Mînecii. În aer plutea același miros de pește și păcură, același tren din Lyon neașteptat de nimeni stătea lîngă peron, iar în restaurant se afla același englez morocănos, cu același tovarăș și cu același cîine: prezența acestuia făcea ca restaurantul să pară și mai pustiu, ca și cum n-ar fi avut niciodată alți mușterii.

— Ești foarte tăcut, îmi spuse mătușă-mea.

— Am la ce să mă gîndesc, îi răspunsei.

— Te-a impresionat nenorocita aia, mă mustră mătușa Augusta.

— M-a emoționat faptul c-am întîlnit o persoană care l-a iubit pe tata.

— L-au iubit o mulțime de femei.

---

1. Păpușă (fr.).
2. Domnul binecuvîntează familia; Bine a rînduit Dumnezeu (fr.).

— Voiam să spun, o femeie care l-a iubit *cu adevărat*.

— Cine? Ființa aia sentimentală? Habar n-are ce-i iubirea!

— Dar tu ai habar? o întrebai, nemaiputîndu-mi stăpîni mînia.

— Cred că am ceva mai multă experiență decît tine în această privință, îmi răspunse mătușa Augusta cu o răutate calmă și calculată. Și avea dreptate: nu-i răspunsesem nici măcar domnișoarei Keene la ultima ei scrisoare! Mătușă-mea ședea în fața mea, cu un aer perfect satisfăcut, privindu-și porția de calcan. Mîncă unul cîte unul creveții, înainte de a ataca peștele; îi plăcea să savureze fiece fel de mîncare, și nu se grăbea deloc.

Avea poate dreptate s-o disprețuiască pe domnișoara Paterson. Mi-am amintit de Curran, de Monsieur Dambreuse și de domnul Visconti – trăiau în imaginația mea ca niște creaturi ale mătușii Augusta; trăia pînă și unchiul Jo, sărmanul tîrîndu-se spre closet! Mătușa Augusta era un adevărat demiurg. Pînă și domnișoara Paterson se însuflețise, sub împunsăturile întrebărilor ei răutăcioase. Poate că într-o bună zi eu însumi aș fi căpătat un soi de viață dacă ar fi vorbit despre mine cu cineva; oricum, personajul schițat de ea ar fi fost mult mai viu decît cel real. (Îmi imaginam lesne ce poveste ar fi putut scoate din gherghinele mele, din tandrețea mea stupidă pentru Tooley și din trecutul meu fără pată!) N-avea nici un rost să mă plîng de răutatea ei. Citisem odată, într-o carte de Charles Dickens, că un scriitor nu trebuie să se atașeze de personajele sale, ci trebuie să le trateze fără milă. Actul creației implică, se pare, întotdeauna un egoism atroce. De aceea soția lui Dickens și ibovnica lui au trebuit să sufere, pentru ca Dickens să-și poată

scrie romanele și să-și clădească averea. Banii unui director de bancă nu sînt mînjiți de un asemenea egotism. Profesiunea mea n-avea nimic distructiv. Un director de bancă nu lasă în urma lui un șir de martiri. Unde era Curran acum? Iar Wordsworth era încă în viață?

— Ți-am vorbit vreodată de un anume Charles Pottifer? mă întrebă mătușă-mea. În felul lui, se agăța și el de un mort cu aceeași fervoare ca domnișoara Paterson a ta. Dar în cazul lui, mortul era chiar el.

— Nu-mi povesti în seara asta, mătușă Augusta, o rugai eu. Povestea morții tatălui meu e de-ajuns pentru o singură zi.

— Și a povestit-o binișor, recunosc, deși cred că eu aș fi povestit-o mult mai bine, dacă aș fi fost în situația ei. Te previn însă că într-o zi o să-ți pară rău c-ai refuzat să-mi asculți povestea...

— Care poveste? o întrebai, gîndindu-mă la tatăl meu.

— Povestea lui Charles Pottifer, firește.

— Altă dată, mătușă Augusta.

— Greșești crezînd cu atîta tărie într-o „altă dată“, îmi replică mătușă-mea și ceru socoteala cu un glas atît de puternic, încît o lătră cîinele de lîngă bar.

Capitolul 19

Mătușă-mea nu se întoarse cu mine în Anglia cu feribotul, așa cum îmi închipuisem că are de gînd. La micul dejun, îmi comunică pur și simplu că va lua trenul spre Paris :

— Am de rezolvat niște treburi, îmi spuse, făcîndu-mă să-mi aduc aminte de avertismentul pe care-l rostise în ajun, și mă întreb dacă nu cumva își presimțea moartea, ceea ce era o eroare, după cum aveam să constat în curînd.

— Ai vrea să te însoțesc ? o întrebai.

— Nu. După felul cum mi-ai vorbit aseară, am impresia că te-ai cam săturat de compania mea, pentru un timp.

Era limpede că o jignisem adînc refuzînd să ascult povestea numitului Charles Pottifer. Am condus-o la gară, unde m-a sărutat pe obraz cu o răceală extremă.

— N-am vrut să te jignesc, mătușă Augusta, i-am spus.

— Semeni cu taică-tău mai mult decît cu maică-ta : el credea că nici o poveste nu poate fi interesantă, bineînțeles cu excepția poveștilor din romanele lui Walter Scott.

— Dar maică-mea ? mă grăbii s-o întreb, în speranța că-mi va oferi poate o cheie.

— Ea a încercat în zadar să citească *Rob Roy*. Ținea foarte mult la taică-tău și se străduia din răsputeri să-i placă, dar *Rob Roy* era prea de tot...

— De ce nu s-a măritat cu el?

— Nu era dispusă să-și petreacă viața în Highate. Vrei să-mi cumperi un *Figaro* înainte să pleci?

Cînd m-am întors de la chioșcul de ziare, mătușă-mea mi-a dat cheile de la apartamentul ei, spunîndu-mi:

— Dacă lipsesc mai mult, s-ar putea să te rog să-mi expediezi ceva, sau pur și simplu să arunci o privire ca să te asiguri că totul e-n ordine. O să-i scriu proprietarului ca să-l înștiințez că ai cheile.

M-am înapoiat la Londra cu feribotul. În urmă cu două zile, prin fereastra trenului, privisem o Anglie aurie ce se întindea de-a lungul căii ferate; acum, priveliștea era cu totul alta: Anglia era umedă și rece, și cenușie ca un cimitir, în timp ce trenul se tîra de la Dover spre Charing Cross sub o ploaie torențială. Una din ferestre nu se închidea ca lumea, iar într-un colț al compartimentului se strînsese o mică băltoacă. Compartimentul nu era încălzit. În fața mea o femeie strănuta mereu, în timp ce eu mă căzneam să citesc *Daily Telegraph*. O grevă amenința să cuprindă industria construcțiilor de mașini, iar industria automobilelor era în alertă din cauza unei greve a muncitorilor dintr-o uzină-cheie care fabrica ștergătoare de parbrize. Automobilele așteptau fără ștergătoare în toate uzinele B.M.C.[1]. Cifra exporturilor era la pămînt, întocmai ca și lira sterlină.

După ce am parcurs „Noutățile de la Curtea regală“, am trecut la rubrica „Decese“, dar aceasta nu prezenta interes. Un anume Oswald Newman, *Sir* Oswald Newman, decedat la vîrsta de șaptezeci și doi de ani, era vedeta acestei fabrici destul

1. British Motor Company (Societatea britanică de automobile).

de sărace ; în anii ’50 fusese un fel de superarbitru într-un conflict din industria construcțiilor după ce abandonase funcția de secretar permanent în Ministerul Lucrărilor Publice. Se căsătorise în 1928 cu Rosa Urquhart, cu care avusese trei fii, și care îi supraviețuia. Fiul cel mai mare era actualmente secretar al Federației Internaționale a Termoelementelor, și fusese decorat cu O.B.E.[1]. Mă gîndeam la tatăl meu, care-i murmurase, „Dolly, draga mea“ acelei femei, înainte de a muri pe podeaua unei camere de hotel din Ville Haute, prea devreme pentru a-l fi putut întîlni pe Sir Oswald Newman cu ocazia acelui conflict de muncă din industria construcțiilor, un conflict care nici nu l-ar fi interesat probabil : taică-meu era totdeauna în relații bune cu oamenii lui – cel puțin așa îmi spusese mama. Lenea și cumsecădenia merg adeseori mînă în mînă. Taică-meu împărțea regulat prime de Crăciun și nu se opunea niciodată unui spor de salariu cu un penny pe oră. Ceea ce vedeam pe fereastră nu era Anglia lui Sir Oswald Newman, ci mormîntul tatei în ploaia fumurie, cu domnișoara Paterson stînd în fața lui și rugîndu-se. Îl invidiam pe taică-meu pentru această inexplicabilă capacitate a lui de a atrage dragostea femeilor. Să fi nutrit oare Rosa Newman aceeași dragoste pentru Sir Oswald și pentru fiul său, cel decorat cu O.B.E. ?

Am ajuns în sfîrșit acasă. Lipsisem doar două nopți, dar casa, întocmai ca o femeie posesivă, îmi arăta că fusese abandonată. Toamna, praful se depune repede, chiar cu ferestrele închise. Știam perfect ce avea să urmeze : o comandă telefonică la GĂINA, o vizită la gherghinele mele (dacă ar fi

1. Order of the British Empire (Ordinul Imperiului Britanic).

stat ploaia)... Poate că maiorul Charge îmi va adresa cîteva cuvinte peste gard. „Dolly, draga mea“, murmurase tatăl meu agonizînd în hotelul acela de provincie, în timp ce eu mă lăfăiam în camera mea de copil din Highgate, cu o lămpiță aprinsă la căpătîi, ca s-alunge spaimele ce mi se îngrămădeau în suflet îndată după ce maică-mea (dacă nu cumva era mama mea vitregă) mă săruta și-mi spunea noapte bună. Mi-era teamă de hoți, de indieni, de șerpi, de incendiu, de Jack Spintecătorul, cînd de fapt ar fi trebuit să mă tem de perspectiva a trei decenii de serviciu la Bancă, de înghițirea sucursalei de către Bancă și o ieșire timpurie la pensie, avînd la capăt o coroană de gherghine din soiul *Deuil du Roy Albert*.

Trecu o lună, în care nu avui nici o veste de la mătușă-mea. Am telefonat de cîteva ori la ea acasă, dar nu mi-a răspuns nimeni. Am încercat să mă scufund în lectura unui roman de Thackeray, dar îi lipsea vivacitatea poveștilor spuse de mătușă-mea. Așa cum prorocise ea însăși, am ajuns să regret c-o împiedicasem să-mi spună povestea lui Charles Pottifer. Culcat în pat cu ochii larg deschiși, așteptînd în bucătărie să fiarbă ceaiul sau lăsînd să-mi cadă din poală romanul *Familia Newcome* de Thackeray, mă pomeneam năpădit de amintiri despre Curran, Monsieur Dambreuse și domnul Visconti. Ele îmi umpleau singurătatea. După vreo șase săptămîni de așteptare a unor vești, m-a cuprins o neliniște : nu cumva murise și ea în străinătate, întocmai ca taică-meu ? Am telefonat chiar la St. James and Albany – pentru prima oară de cînd plecasem de la Bancă, telefonam în străinătate. Cînd am format numărul, mi-a fost frică să vorbesc, de parcă receptorul ar fi putut să-mi amplifice greșelile de pronunție în franceză, limbă pe care n-o prea stăpînesc. De la celălalt

capăt al firului mi se răspunse că mătușă-mea nu mai era la hotel, plecase cu trei săptămîni înainte la Cherbourg.

— La Cherbourg?

— Pentru a lua pachebotul, îmi răspunse vocea și convorbirea fu întreruptă înainte de a avea eu răgazul să mai întreb ceva.

De data asta m-am temut că mătușă-mea mă părăsise de-a binelea. Intrase în viața mea numai ca s-o tulbure. Îmi pierdusem gustul pentru gherghine. Cînd am văzut buruienile năpădindu-le, m-am simțit ispitit să le las să crească. Într-o zi, sperînd să-mi alung plictiseala, am consimțit chiar să accept o invitație din partea maiorului Charge la o întrunire politică: era vorba de o adunare a Cetățenilor Leali Imperiului Britanic, – probabil că maiorul Charge le dăduse adresa mea celor de la organizație pentru a-mi trimite broșurile lor. I-am văzut acolo pe unii dintre foștii mei clienți, inclusiv amiralul, și m-am bucurat pentru prima oară că ieșisem la pensie. Unui director de bancă nu i se cere să aibă simpatii politice pronunțate, mai cu seamă excentrice – o, cu cîtă repeziciune s-ar fi răspîndit la Southwood vestea participării mele la o asemenea întrunire! Acum însă, foștii mei clienți nici nu se uitau la mine sau, dacă se uitau, o făceau cu o mutră mirată, ca și cum nu mai știau precis cînd anume și cu ce ocazie ne mai întîlnisem. Întocmai ca un chelner în ziua lui liberă, treceam neobservat. Era o senzație ciudată pentru un om care se aflase atîta timp în inima vieții din Southwood. Cînd m-am întors acasă și m-am dus la culcare, m-am simțit ca un strigoi, străveziu ca apa. Curran era mult mai viu decît mine. Aproape că m-am mirat să-mi văd chipul în oglindă.

Poate pentru a-mi dovedi că exist cu adevărat, am început o scrisoare către domnișoara Keene. Abia după nu știu cîte ciorne am fost mulțumit cu ceea ce scrisesem, iar epistola pe care o transcriu aici se deosebește în multe detalii mărunte de aceea pe care am trimis-o efectiv. „Draga mea domnișoară Keene“ citesc în ciornă, dar în textul definitiv am tăiat *mea*, fiindcă mi se părea că ar putea sugera o intimitate pe care ea nu o recunoscuse niciodată și pe care de altfel nici eu n-o revendicasem vreodată. „Dragă domnișoară Keene, sînt sincer dezolat că încă nu te simți instalată cum trebuie în noul dumitale cămin din Koffiefontein, deși nu mă pot, firește, opri să consider că-i îmbucurător pentru mine (în ciornele următoare, am înlocuit „pentru mine“ cu „pentru noi“) faptul că gîndurile îți zboară uneori spre viața noastră tihnită din Southwood. Tatăl dumitale a fost pentru mine un prieten drag și mă întorc adesea cu gîndul la acele seri plăcute cînd Sir Alfred ședea sub tabloul lui Van de Velde, împărțind cu dărnicie ospitalitate, iar dumneata brodai, în timp ce eu și dumnealui goleam sticla de vin.“ (Am scos această ultimă frază din ciorna următoare : prea multă emoție rău ascunsă !) „În ultima lună am dus o existență destul de neobișnuită – mai tot timpul în tovărășia mătușii mele, despre care ți-am mai scris. Am ajuns împreună pînă la Istanbul, unde faimoasa Sfînta Sofia m-a cam dezamăgit. Îți pot spune – cum nu i-am putut spune mătușii mele ! – că prefer biserica Sf. Ioan de la noi, pentru atmosfera ei religioasă, și mă bucur că pastorul nostru nu simte nevoia să-i cheme pe enoriași la rugăciune cu ajutorul unei plăci de patefon, într-un minaret. La începutul lui octombrie ne-am dus la mormîntul tatălui meu. Nu cred că ți-am spus vreodată (de

fapt, abia am aflat-o eu însumi) că el a murit și a fost înmormîntat la Boulogne, printr-un concurs de împrejurări stranii și prea complicate pentru a ți le putea înșira aici. Cît aș dori să fii în Southwood, ca să-ți pot povesti! (Am socotit că-i mai înțelept să elimin și această propoziție.) Citesc acum *Familia Newcome*, dar nu-mi place la fel cum mi-a plăcut *Esmond*. De vină e, poate, romanticul din mine. Din cînd în cînd deschid și antologia lui Palgrave, ca să-i recitesc pe vechii mei poeți preferați."

În continuare spuneam, conștient de ipocrizia mea: „Cărțile mele constituie un bun antidot împotriva călătoriilor în străinătate și-mi întăresc dragostea pentru Anglia, pentru o Anglie de care totuși mă întreb dacă mai există încă, dincolo de gardul grădinii mele sau dincolo de Church Road. Mă gîndesc apoi că dumitale trebuie să-ți fie și mai greu, la Koffiefontein, să-ți păstrezi gustul trecutului. Aici viitorul îmi apare total lipsit de gust: e ca o mîncare de restaurant menită să-ți taie pofta de mîncare. Dacă te întorci vreodată în Anglia..." Dar n-am încheiat niciodată această frază, iar acum nu-s în stare să-mi amintesc ce anume aș fi vrut să scriu.

Crăciunul se apropia, iar eu tot nu primeam nici o veste de la mătușă-mea, nici măcar sub forma unor urări. Urări de Crăciun am primit totuși, pe o ilustrată din Koffiefontein, înfățișînd o biserică veche pe fond de zăpadă, precum și o ilustrată hazlie, primită de la maiorul Charge și înfățișînd un borcan cu peștișori roșii, hrăniți de Moș Crăciun; maiorul Charge mi-a înmînat-o personal, ca să facă economie de timbre. Magazinul din cartier mi-a trimis un calendar lunar, cu cîte o comoară a artei britanice pentru fiecare lună, reproducerile fiind făcute în culori strălucitoare,

ca și cum ar fi fost spălate cu Omo; iar la 23 decembrie poștașul mi-a adus un plic enorm care, cînd l-am desfăcut la micul dejun, mi-a umplut farfuria cu paiete argintii, astfel încît n-am putut să mă mai ating de marmeladă. Paietele astea veneau dintr-un Turn Eiffel pe care Moș Crăciun se suia, cu traista-n spinare. Sub cuvintele *Meilleurs voeux*, tipărite, apărea un singur nume, scris cu litere mari: „Wordsworth". O văzuse desigur pe mătușă-mea la Paris, căci altfel cum ar fi putut să-mi afle adresa? La Bancă folosisem întotdeauna ilustratele oficiale, trimise de Crăciun clienților celor mai buni – ilustrate cu stema Băncii pe plic și cuprinzînd în interior o imagine a sediului central din Chewapside sau o fotografie a consiliului de administrație. De cînd ieșisem la pensie, nu mai trimiteam ilustrate cu felicitări decît cîtorva persoane: domnișoarei Keene, firește, și maiorului Charge, la o adică, precum și medicului și dentistului meu, pastorului de la biserica Sf. Ioan și fostului casier-șef, care conducea acum o sucursală din Nottingham.

Cu un an înainte, maică-mea venise la mine de Crăciun și, cu acel prilej, fără a mai recurge la serviciile firmei GĂINA, gătisem într-un mod satisfăcător un curcan (sfaturile mamei mi-au fost de folos), iar după cină am rămas amîndoi la masă, tăcuți ca niște străini într-un vagon-restaurant, simțind și eu și ea că mîncasem prea mult. La orele zece, maică-mea plecase. După aceea, asistasem ca de obicei la slujba tradițională din noaptea de Crăciun, în biserica Sf. Ioan. De data aceasta, neavînd chef să-mi gătesc ceva de mîncare pentru mine însumi, am reținut o masă la restaurantul Abbey, de lîngă Latimer Road, ceea ce avea să se dovedească o greșeală din parte-mi. Nu mă gîndisem că oamenii aceia ar putea să

pregătească un meniu special, cu curcan şi cu puding pentru a-i atrage pe toţi solitarii şi nostalgicii din Southwood. Înainte de a pleca de acasă, telefonasem la mătuşă-mea, în speranţa deşartă că s-o fi întors de Crăciun, dar telefonul suna într-o încăpere pustie, încît îmi închipuiam lesne clinchetul pe care-l făceau paharele veneţiene trezite de ţîrîitul telefonului.

Primul om pe care l-am văzut cînd am intrat în restaurant – un local foarte mic, cu grinzi masive, cu vitralii în ferestre şi cu o creangă de vîsc atîrnată în locul cel mai puţin primejdios, adică deasupra uşii de la closet – a fost amiralul, care stătea singur la o masă. Cinase desigur devreme, şi purta pe cap un coif de hîrtie roşie, iar în farfurie, printre rămăşiţele pudingului, se vedea o tiribombă.

L-am salutat cu o plecăciune a capului, la care amiralul mi-a spus pe un ton furios:

— Cine eşti dumneata?

La o masă din spatele lui l-am zărit pe maiorul Charge, care citea încruntat o broşură, probabil politică.

— Sînt Pulling, i-am răspuns eu amiralului.

— Pulling?

— Am lucrat pînă nu demult la Bancă.

Faţa de sub coiful de hîrtie roşie se împurpură de mînie; pe masă se afla o sticlă de Chianti, goală.

— Sărbători fericite, domnule amiral, adăugai eu.

— Se vede că n-ai citit ultimele ştiri, omule, îmi răspunse el.

Am reuşit să mă strecor prin canalul foarte îngust dintre mese, şi am constatat cu stupoare că masa pe care-o rezervasem se afla chiar alături de aceea a maiorului Charge.

— Bună seara, dom'le maior, i-am spus.

Începusem să mă întreb dacă nu cumva eram singurul civil din local.

— Aș vrea să-ți cer o favoare, îmi zise maiorul.

— Firește... orice sfat dorești. Mă tem că nu mai sînt la curent cu cotele Bursei...

— Cine vorbește de Bursă ? Am eu mutra unuia care face tranzacții în City ? Ăștia au scos la mezat toată țara... Vorbeam despre peștii mei.

Domnișoara Truman ne întrerupse, pentru a-mi lua comanda. Purta și ea o tichie de hîrtie, desigur pentru a încuraja clienții – o tichie cu un vag aspect cazon, dar de culoare galbenă. Era o femeie corpolentă și gălăgioasă, căreia îi plăcea să i se spună Peter ; micul restaurant mi se păruse totdeauna prea strîmt pentru o făptură ca ea și pentru asociata ei – o femeie pe nume Nancy, sfioasă și cam ștearsă, care, poate tocmai din pricina asta, se arăta doar ocazional în ferăstruica prin care se serveau mîncărurile.

Neputînd privi în altă parte, i-am făcut un compliment în legătură cu tichia.

— Ca-n vremurile bune de odinioară, îmi spuse ea, cu vădită mulțumire, făcîndu-mă să-mi amintesc că slujise cîndva ca ofițer într-un departament pentru femei al Marinei militare.

Cît de confuze mi-erau sentimentele ! În acele clipe mi-am dat seama cît de adîncă era tulburarea pricinuită de mătușă-mea. Aceasta era lumea mea măruntă locală, populată cu persoane în vîrstă, la care domnișoara Keene voia să se întoarcă, și în care aflai de primejdii numai din ziare, iar cea mai profundă schimbare ce o puteau aștepta era o schimbare de guvern sau un scandal răsunător – îmi aminteam de un funcționar de bancă necinstit care pierduse prea mulți bani la cursele de ogari din Earl's Court. Aceasta era

patria mea, în mai mare măsură decît putea fi Anglia însăși, fiindcă nu vizitasem niciodată uzinele ei infernale și nici pustietățile din nord, și fiindcă fusesem fericit aici, în felul meu. Mă uitam totuși la Peter (domnișoara Truman) cu un ochi ironic, de parcă aș fi împrumutat de la mătușă-mea felul ei de a privi lucrurile și aș fi văzut cu ochii ei. Dincolo de Latimer Road se întindea o altă lume – lumea lui Wordsworth, a lui Curran, a lui Monsieur Dambreuse, a colonelului Hakim și a enigmaticului domn Visconti care se deghizase în monsenior ca să fugă de trupele aliate, da, și lumea tatălui meu, care-i spusese „Dolly, draga mea“, cu ultima suflare, domnișoarei Paterson, pe podeaua unei camere de *auberge*[1], cîștigîndu-și un devotament de-o viață întreagă pentru că murise în brațele ei. Cui să-i solicit acum o viză pentru lumea aceea, cînd mătușă-mea dispăruse?

— Comandați un menu întreg, domnule Pulling?

— Nu cred că voi putea mînca și pudingul.

— Nancy a pregătit niște plăcinte cu carne grozave.

— Atunci, dați-mi și mie una, fiindcă e Crăciunul.

Domnișoara Truman se depărtă cu un pas de căpităneasă, iar eu mă întorsei spre maiorul Charge:

— Ce spuneai, dom'le maior?

— Eu plec pentru cîteva zile, de Anul nou. Am un seminar la Chesham. Trebuie să-mi hrănești peștii. Nu-i pot lăsa în grija menajerei. M-am gîndit la Peter, dar e și ea femeie, într-un fel... Nu vezi ce bine ne hrănește? Orice pretext e bun ca să ne îndoape. La fel ar face probabil și cu peștișorii mei.

— Vrei să mă ocup eu de ei?

---

1. Han (fr.).

— Și eu am avut grijă de gherghinele dumitale...

„Da, i-am replicat eu în gînd, le-ai lăsat să moară de sete!“ A trebuit totuși să-i răspund:

— Sigur că da, o să mă ocup de ei.

— O să-ți aduc hrana. Nu mai mult de o linguriță pe zi, o singură dată. Nu le da nici o atenție dacă vin cumva cu boturile căscate la geam. Ei nu știu ce le trebuie.

— O să mă înrăiesc, i-am făgăduit.

Am refuzat printr-un gest supa de țestoasă – era ceva prea obișnuit. Deschisesem prea adeseori cîte o conservă cu supă de țestoasă, cînd n-aveam poftă nici măcar de ouă.

— Despre ce fel de seminar e vorba? îl întrebai pe maior.

— Despre problemele Imperiului, îmi răspunse el, zgîindu-se la mine cu niște ochi dilatați și mînioși, ca și cum i-aș fi pus o întrebare stupidă sau dușmănoasă.

— Păi, credeam că am scăpat de ele.

— O simplă slăbiciune trecătoare, îmi replică el tăios și-și înfipse cuțitul în curcan ca pe-o baionetă.

Ca oaspete l-aș fi preferat pe maior lui Curran. El nu mi-ar fi dat nici o bătaie de cap, prin vreo depășire a contului său bancar: ducea o viață cumpătată, în limitele pensiei sale. Era un om cinstit, chiar dacă ideile lui îmi repugnau. M-am gîndit apoi la domnul Visconti dansînd cu mătușă-mea în salonul bordelului din spatele ziarului *Messaggero*, după ce escrocase Vaticanul și pe regele Arabiei Saudite, și lăsase în urmă o dîră de pagube aduse băncilor din Italia. Să fi fost oare taina tinereții fără bătrînețe cunoscută doar de mințile unor criminali?

— Te-a căutat un domn, îmi spuse maiorul Charge după o lungă tăcere.

Amiralul se ridică de la masă și porni cu pași șovăitori spre ușă. Își păstrase pe cap coiful de hîrtie, dar își aminti de el și-l mototoli ca pe-un ghemotoc, cînd puse mîna pe clanță.

— Care domn?

— Te duseseși la poștă, sau cel puțin așa mi-am închipuit. În orice caz, ai luat-o la dreapta, nu la stînga cînd ai ajuns la capătul lui Southwood Road.

— Ce voia omul acela?

— Nu mi-a spus. A sunat și a bătut în poartă, făcînd o gălăgie ceva de speriat. Pînă și peștișorii mei s-au speriat, sărăcuții de ei! Erau doi domni, nu unul singur. Mi s-a părut că-i de datoria mea să le vorbesc, înainte ca dumnealor să trezească toată strada.

Nu știu de ce, dar în clipa aceea mi-am amintit de Wordsworth: poate că mătușă-mea îmi trimisese un mesaj...

— Era un negru? îl întrebai eu pe maior.

— Negru? Ce întrebare?! Firește că nu era negru!

— A spus cumva cum îl cheamă?

— N-a spus nimic, nici el, nici celălalt. A întrebat doar unde te-ar putea găsi, dar eu n-aveam habar că intenționezi să vii aici. N-ai fost nici anul trecut, nici acum doi ani. Cred că nu te-am mai văzut niciodată aici. N-am putut să le spun altceva decît că te duci, probabil, la slujba de la biserica Sf. Ioan.

— Mă întreb cine-o fi fost?

Aveam certitudinea că mă aflu din nou în pragul lumii mătușii Augusta, și-mi simțeam pulsul accelerat de o inexplicabilă senzație de plăcere. Cînd domnișoara Truman mi-a adus două plăcinte cu carne în loc de una, le-am luat pe amîndouă, ca și cum aș fi avut nevoie de ele, ca hrană, în perspectiva unui lung voiaj. Ba, m-am servit din belșug cu untul dulce amestecat cu coniac.

— E făcut cu Remy Martin[1] adevărat, îmi spuse domnișoara Truman. Văd că n-ați desfăcut tiribomba.

— Trage și dumneata de ea, Peter, o rugai eu.

Avea o mînă puternică, dar tot eu am fost mai tare : un mic obiect de plastic se rostogoli pe podea. M-am bucurat că nu era un coif... Maiorul Charge se repezi să ridice obiectul scoțînd un soi de nechezat, oribil ca zgomotul pe care-l fac unii cînd își suflă nasul. Apoi, ducînd la gură obiectul, suflă tare în el, pînă cînd scoase un fel de fîsîit. Abia atunci am văzut că obiectul avea forma unei olițe de noapte, cu un fluier în mîner.

— Umor marinăresc ! îmi spuse domnișoara Truman cu bunăvoință.

— E sărbătoare, se scuză maiorul Charge.

Și, după ce mai suflă o dată, exclamă :

— Ascultați cîntecul îngerilor vestitori !

Glasul lui avea un ton feroce, de parcă s-ar fi răzbunat pe sărbătoarea Crăciunului cu întreg alaiul ei de sfinte familii, iesle și magi – o răzbunare împotriva iubirii, pentru cine știe ce dezamăgire adîncă.

Am ajuns la biserica Sf. Ioan la vreo unsprezece și un sfert. Slujba începea de obicei la unsprezece și jumătate, ca să se deosebească de liturghia romano-catolică de la miezul nopții. Începusem să asist la această slujbă încă de la numirea mea ca director de Bancă, pentru că prezența mea acolo îmi dădea un fel de aer de „familist" ; cu toate că, spre deosebire de mătușa Augusta, n-am convingeri religioase, puteam merge la biserică fără ipocrizie, fiindcă aspectele mai poetice ale creștinismului mi-au plăcut întotdeauna. După părerea mea, Crăciunul este un festival necesar : oamenii

---

1. Coniac franțuzesc.

au nevoie de un timp în care să regrete imperfecţiunea relaţiilor dintre ei ; Crăciunul e sărbătoarea eşecului, o sărbătoare tristă, dar consolatoare.

De ani de zile şedeam în aceeaşi strană, sub un vitraliu dedicat în 1887 memoriei Consilierului Trumbull, un vitraliu înfăţişîndu-l pe Iisus înconjurat de copii şi aşezat la umbra unui copac foarte verde – „Lăsaţi copiii să vină la mine“, spune, fireşte, legenda. Consilierului Trumbull i se datora construcţia enormului cub de cărămidă roşie, cu ferestrele zăbrelite, de pe Cranmer Road, fost pe vremuri orfelinat şi devenit centru de detenţie pentru delincvenţii juvenili.

Slujba începu cu o variantă mai blajină decît aceea a maiorului Charge a imnului *Ascultaţi cîntecul îngerilor vestitori*, după care am trecut la vechiul imn favorit *Bunul rege Venceslas*.

„Covorul de zăpadă, gros“, cîntau vocile înalte ale femeilor din galerie ; versul acesta avusese totdeauna pentru mine un sunet foarte plăcut, evocîndu-mi peisajul unei mici Anglii rurale, fără mulţimi şi fără automobile care să murdărească zăpada, într-o vreme cînd pînă şi palatul regal se înălţa printre cîmpurile mute, neatinse de picior de om.

— Anul acesta n-avem parte de un Crăciun alb, domnule, îmi şopti în ureche un glas, drept în spatele meu.

Întorcîndu-mă, l-am văzut pe sergentul Sparrow !

— Ce naiba cauţi dumneata aici ?

— V-aş ruga să-mi acordaţi un moment după slujbă, îmi răspunse sergentul şi, ridicînd cartea de rugăciuni, începu să cînte cu o frumoasă voce de bariton :

„Deși era un ger năprasnic,
Cînd acel om sărman viră la orizont

(poate că sergentul Sparrow activase în Marină pe vremuri, întocmai ca domnișoara Truman)

Strîngînd găteje pentru iarnă..."

Am întors din nou capul să mă uit la tovarășul său : era un tip elegant îmbrăcat, cu o față emaciată, de om al legii. Purta un pardesiu gri-închis și avea o umbrelă agățată de braț, pentru mai multă siguranță ; mă întrebam ce va face cu ea, ca și cu dunga perfectă a pantalonilor, în clipa cînd va trebui să îngenuncheze. Nu părea să se simtă în biserică la fel de la largul lui ca sergentul Sparrow. Nu cînta și cred că nici nu se ruga.

„Bunul meu paj, observă-mi pașii,

zbiera sergentul, cît îl ținea gura,

Și mă urmează cu curaj !"

iar vocile din galerie se înălțau cu ardoare, biciuite parcă de neașteptata sfidare venită de jos.

În cele din urmă începu și slujba propriu-zisă, iar eu răsuflai ușurat cînd se sfîrși crezul Sfîntului Atanasie, pe care pastorii ni-l servesc totdeauna de Crăciun, nouă, credincioșilor. „Și nu sînt trei nemărginituri, nici trei necreaturi, ci doar un nemărginit și un necreat." (Inspectorul Sparrow tuși de cîteva ori în timpul lecturii acestui text.)

Intenția mea era să mă împărtășesc, așa cum făceam de obicei de Crăciun. Biserica Anglicană e tolerantă : comuniunea este un ritual comemorativ, iar eu aveam la fel ca oricare alt credincios dreptul de a comemora o legendă frumoasă. Pastorul rostea cu glas limpede un text pe care enoriașii îl

bolboroseau, fiindcă de fapt îl cam uitaseră: „Mărturisim și deplîngem numeroasele păcate și rele pe care le-am putut săvîrși în răstimpuri..." Am băgat de seamă că sergentul nu s-a alăturat acestei confesiuni a vinovăției, probabil dintr-o prudență profesională. „Ne căim sincer și regretăm din tot sufletul aceste păcate ale noastre..." Abia acum am observat cît de mult semăna rugăciunea asta cu apelul făcut de un bătrîn recidivist care imploră Tribunalul să-l ierte. Prezența sergentului Sparrow părea să schimbe cu totul tonalitatea întregii slujbe. Cînd am intrat în naos pentru a înainta spre altar, am auzit în strana din spatele meu niște voci care discutau în șoaptă, iar una dintre ele rosti deodată, destul de tare ca să deslușesc cuvintele: „Dumneata, da, Sparrow..." De aceea nu m-am mirat cînd l-am văzut pe Sparrow îngenunchind alături de mine în fața grilajului. Probabil că el și tovarășul său se temuseră că aș putea să mă folosesc de pretextul comuniunii pentru a fugi pe vreo ușă laterală.

Cînd îi veni rîndul să ducă la buze potirul, sergentul Sparrow sorbi adînc din el. (Aveam să observ după aceea că înainte de terminarea comuniunii s-a mai adus vin pentru potir!) Cînd m-am întors la locul meu, sergentul era pe urmele mele; iar cînd m-am așezat, am auzit din nou în spatele meu vocea lui și a celuilalt: „Mi s-a uscat tot gîtlejul!", l-am auzit pe sergent șoptind, pesemne în chip de scuză că băuse atîta vin din potir.

La sfîrșitul slujbei cei doi mă așteptau în pragul ușii. Sergentul Sparrow ținu să mi-l prezinte pe tovarășul său:

— Domnule Pulling, vi-l prezint pe inspectorul Woodrow.

Și adăugă în șoaptă, pe un ton respectuos:

— Inspectorul face parte din Brigada specială.

După o clipă de șovăire de ambele părți, ne-am strîns mîinile :

— Domnule Pulling, mi se adresă sergentul Sparrow, ne-am întrebat dacă ați fi dispus să ne dați o mînă de ajutor. I-am povestit inspectorului Woodrow cît de serviabil ați fost în legătură cu urna aceea plină de marijuana.

— Te referi, cred, la urna cu cenușa mamei mele, replicai eu cu întreaga răceală de care eram capabil în acea zi de Crăciun.

Enoriașii ieșeau pe lîngă noi din biserică. L-am zărit pe amiral printre ei ; din buzunarul de la piept îi ieșea ceva roșu, probabil coiful de hîrtie, care-i folosea acum ca batistă.

Inspectorul Woodrow îmi vorbi pe un ton neprietenos :

— La Coroana și Ancora ni s-a spus că aveți cheile de la apartamentul mătușii dumneavoastră.

— Știți, ne place să lucrăm corect, cu consimțămîntul tuturor părților interesate, ținu să-mi comunice sergentul Sparrow. E mult mai bine așa, dacă se ajunge la tribunal.

— Ce anume doriți de la mine ? întrebai eu.

— Sărbători fericite, domnule Pulling, îmi spuse în acea clipă pastorul, punîndu-și mîna pe umărul meu. Am cumva plăcerea de a întîlni doi enoriași noi ?

— Domnul Sparrow, domnul Woodrow, pastorul nostru, făcui eu prezentările de rigoare.

— Sper că v-a plăcut slujba noastră cu colinde.

— Mi-a plăcut mult, zise sergentul Sparrow, cu convingere. O melodie frumoasă, cu cuvinte pe care să le pot înțelege, e tot ce-mi place mai mult !

— Stai puțin, să caut cîteva exemplare din buletinul nostru parohial, ediție specială pentru Crăciun, spuse pastorul și dispăru în biserică – ai fi zis că-i o nălucă în odăjdii.

— Vă dați seama, domnule, mi se adresă din nou sergentul Sparrow, am fi putut lesne să obținem un mandat de percheziție și să forțăm ușa de la intrare, dar, pe lîngă că am fi fost siliți să distrugem un lacăt fain – un Chubb, pentru care domnișoara Bertram merită toate felicitările –, o asemenea intrare forțată ar putea face o impresie urîtă în momentul cînd am fi chemați să depunem mărturie, o impresie urîtă pentru vrednica doamnă. Sperăm însă să nu fim chemați să depunem mărturie, înțelegeți?

— Bine, dar ce anume căutați? Cred că nu-i vorba iarăși de marijuana?

Inspectorul Woodrow îmi răspunse pe un ton grav, de călău:

— Întreprindem o anchetă la cererea Interpolului.

Pastorul se întoarse grăbit, fluturînd spre noi niște exemplare ale buletinului parohial.

— Dacă aveți bunăvoința, li se adresă el celor doi, veți găsi pe ultima pagină a buletinului cîte un formular de abonament pentru anul viitor. Domnul Pulling e de mult abonat.

— Mulțumesc, mulțumesc, îi spuse sergentul Sparrow. N-am la mine nici un stilou, dar fiți sigur că mă voi abona la buletinul dumneavoastră. Ce desen frumos și original!... cu vîscul, cu păsărelele și cu mormintele astea!

Inspectorul Woodrow își luă în primire cu vădită neplăcere exemplarul și-l ridică în fața ochilor, neștiind prea bine ce să facă cu el, întocmai ca un martor care ține-o Biblie într-o sală de tribunal.

— E un număr grozav, spuse pastorul. A, vă rog să mă scuzați. Sărmana femeie! Mă întorc într-o clipă.

Și se repezi spre o femeie în vîrstă care o pornise spre Latimer Road, strigînd după ea:

— Doamnă Brewster, doamnă Brewster!

— Cred c-ar fi mai bine să intrăm undeva ca să stăm de vorbă, pînă să se-ntoarcă pastorul, își dădu cu părerea inspectorul Woodrow.

Sergentul Sparrow își și deschisese exemplarul Buletinului și părea adîncit în lectura lui.

— Puteți veni la mine acasă, le propusei eu.

— Aș prefera să mergem la domnișoara Bertram acasă, fără nici o întîrziere. Putem discuta în mașină.

— De ce vreți neapărat să intrați în apartamentul mătușii mele?

— V-am mai spus. Avem o cerere din partea Interpolului pentru a efectua o anchetă. N-am vrea să deranjăm vreun magistrat în noaptea de Crăciun. Dumneavoastră sînteți ruda cea mai apropiată a domnișoarei Bertram. Dîndu-vă cheile, dumneaei v-a lăsat în grijă acest apartament...

— I s-a întîmplat ceva mătușii mele?

— N-ar fi deloc exclus, îmi răspunse inspectorul Woodrow: nu se lăsa pînă nu folosea patru cuvinte în loc de unul.

— Se întoarce pastorul, adăugă el pe un ton tăios. Pentru numele lui Dumnezeu, fii atent la ce-ți spun, Sparrow!

— Sper că nu veți uita să vă abonați, domnilor, li se adresă pastorul. Veți sprijini astfel o cauză bună. Am dori să amenajăm un Colț al copiilor pînă la Paște. Aș fi preferat să-i zicem „Capelă“, dar printre protestanții din Southwood se mai găsesc cîțiva bătrîni bătăioși. Vă împărtășesc o taină mare, pe care n-am dezvăluit-o nici măcar comitetului. Am obținut deunăzi, la talciocul din Portobello Road, un desen *original* al lui Mabel Lucy Atwell. Îl vom expune de Paște și mă întreb dacă n-am putea să-l convingem pe Prințul Andrew...

— Mă tem, domnule pastor, că trebuie să vă părăsim, îi taie vorba inspectorul Woodrow. Sper însă că acel Colț al copiilor va fi un succes deplin.

Începuse să plouă. Inspectorul își privi umbrela, dar n-o deschise : se îndoia, poate, de posibilitatea de a reface întocmai faldurile netede ale umbrelei.

— Voi trece să vă văd pe amîndoi de îndată ce voi primi formularele de abonament cu adresele dumneavoastră, le făgădui pastorul.

— Sparrow ! mîrîi inspectorul Woodrow.

Sparrow își închise exemplarul Buletinului parohial și porni după noi în fuga mare, din pricina ploii. Așezîndu-se lîngă Woodrow, la volan, îi explică în chip de scuză :

— Am dat de un reportaj intitulat „Cine-i de vină ?“ și, crezînd că-i vorba de o crimă, de o crimă adevărată, l-am citit – îmi plac la nebunie poveștile astea cînd sînt bine scrise ! –, dar era vorba doar despre o bătrînă care se purtase urît cu un cîntăreț de muzică pop. În ziua de azi, nu mai poți ghici nimic după titlurile din ziare.

— Domnule Pulling, mi se adresă inspectorul Woodrow, cînd ați văzut-o ultima oară pe mătușa dumneavoastră ?

Întrebarea asta avea un sunet vag familiar.

— Acum cîteva săptămîni, sau cîteva luni. La Boulogne. Dar de ce întrebați ?

— Călătoriți mult în compania ei, nu-i așa ?

— Păi...

— Cînd ați văzut-o ultima oară ?

— Păi v-am spus : la Boulogne. Sînt oare obligat să răspund la toate aceste întrebări ?

— Constituția vă garantează anumite drepturi, întocmai ca oricărui alt cetățean, îmi spuse sergentul Sparrow. Dar și unele datorii, firește. O declarație dată de bună voie face totdeauna impresie la tribunal. Tribunalul ia în considerare...

— Pentru numele lui Dumnezeu, ține-ți gura, Sparrow! îl repezi celălalt. Domnule Pulling, nu vă miră faptul că n-ați mai auzit nimic despre mătușa dumneavoastră de la plecarea din Boulogne?

— Cînd e vorba de mătușă-mea, nimic nu mă miră!

— Nu vă neliniștește gîndul că s-ar putea să fi pățit ceva?

— E cazul să mă neliniștesc?

— A întreținut legături cu niște oameni foarte bizari. Ați auzit vreodată de un anume domn Visconti?

— Numele îmi sună oarecum familiar.

— E un criminal de război, ținu să precizeze sergentul Sparrow, nu prea bine inspirat.

— Ascultă, Sparrow, îl repezi Woodrow, fii atent la drum!

Apoi, către mine:

— Dar de generalul Abdul ați auzit? Cred că ați auzit de generalul Abdul.

— Poate că da, da, am impresia că am mai auzit acest nume.

— Ați fost acum cîtva timp la Istanbul împreună cu mătușa dumneavoastră. Ați sosit acolo cu trenul și ați fost expulzați după cîteva ore. L-ați văzut pe colonelul Hakim.

— Am văzut, ce-i drept, un ofițer de poliție. Era la mijloc o eroare absurdă.

— Generalul Abdul a făcu o declarație înainte de a muri.

— A murit? Sărmanul de el! N-am știut. Nu văd însă cum ar putea declarația lui să mă privească pe mine.

— Dar pe mătușa dumneavoastră?

— Nu sînt dădaca mătușii mele.

— Declarația îl privea pe domnul Visconti. Interpolul a pus în circulație informațiile din

document. Pînă de curînd noi crezusem că domnul Visconti e mort ; îl ștersesem din evidența noastră.

— Înainte de a continua, țin să vă spun că n-am la mine cheile de la apartamentul mătușii mele.

— Nici nu mă așteptam să le aveți. Voiam doar permisiunea dumneavoastră de a intra în apartament. Vă asigur că nu vom pricinui nici un fel de daune.

— Domnule Pulling, ar fi mult mai bine pentru dumneavoastră, dacă povestea asta ar ajunge în fața unui juriu, începu sergentul Sparrow, dar celălalt îi tăie vorba :

— Prima la stînga, Sparrow. Îl ducem acasă pe domnul Pulling.

— Puteți trece pe la mine după Crăciun, le-am spus. Bineînțeles, dacă veți avea mandat de percheziție.

Capitolul 20

Mă așteptam ca polițiștii să mă viziteze, dar nici măcar nu-mi telefonară. În schimb, îmi sosi pe neașteptate o carte poștală ilustrată de la Tooley. Ilustrata înfățișa un templu destul de urît din Kathmandu, și avea următorul text: „Fac o călătorie minunată. Cu drag, Tooley“. Uitasem că-i dădusem adresa mea. Tooley nu pomenea nimic despre Crăciun (presupun că sărbătoarea trecuse cu totul neobservată în Nepal), dar asta mă făcea să mă simt cu atît mai mîndru de faptul că-mi trimitea un semn.

În după-amiaza Zilei darurilor, m-am dus cu mașina la Coroana și Ancora, cu puțin înainte de închiderea localului. Voiam să arunc o privire prin apartament, în eventualitatea că inspectorul ar veni cu un mandat de percheziție. Aș fi putut înlătura astfel urmele compromițătoare lăsate de Wordsworth: în acest scop, îmi luasem cu mine o valijoară ca de weekend. În întreaga mea existență socială fusesem loial unei singure instituții, Banca; iată însă că acum loialitatea mea era împinsă într-o altă direcție. Loialitatea față de o persoană atrage în mod inevitabil o acceptare a tuturor imperfecțiunilor sale, pînă și a spiritului de șicană, care nu-i lipseau mătușii mele. Mă întrebam dacă nu cumva folosise și cecuri false sau chiar spărsese vreo bancă, iar gîndul acesta mă făcea să zîmbesc cu duioșia cu care aș fi zîmbit pe vremuri în fața vreunei extravaganțe mărunte.

Cînd am ajuns la Coroana și Ancora, m-am uitat pe furiș înăuntru, prin fereastra barului. De ce pe furiș? Aveam tot dreptul să mă aflu acolo – localul încă nu-și închisese porțile. Era o zi cenușie, cu un cer noros, iar clienții se înghesuiau la bar ca să-și mai ia un rînd, înainte de ora trei, cînd se închidea localul. Vedeam spinarea fetei de la bar, îmbrăcată ca de obicei în jodhpuri, iar pe spinarea asta vedeam o labă păroasă.

— Încă o halbă!... O bere *extra*!...

Orologiul arăta orele trei fără două minute. Era ca și cum oamenii și-ar fi biciuit caii înainte de potou, provocînd o învălmășeală generală. Am găsit cheia potrivită pentru a deschide ușa laterală, și am început să urc scările. La etajul al doilea m-am așezat o clipă pe canapeluța mătușii mele. Mă simțeam la fel de clandestin ca un tîlhar, pîndind vreun zgomot de pași; n-auzeam însă decît larma glasurilor din bar.

Cînd am deschis ușa apartamentului, m-am pomenit într-o beznă deplină. Fără să vreau am lovit cu piciorul într-o masă din vestibul, făcînd-o să se legene, și nu știu ce vas venețian căzu și se sparse în bucăți. Dînd la o parte perdelele, am văzut că paharele de Veneția nu mai străluceau: se stinseseră aidoma unor perle nefolositoare. Pe podea zăceau o mulțime de plicuri, amestecate printre cioburi, dar nu m-am ostenit să le cercetez – mai toate plicurile conțineau prospecte. Am intrat în dormitorul mătușii mele, stăpînit de un simțămînt de rușine, deși la urma urmei ea însăși îmi ceruse să controlez dacă totul e-n ordine. Mi-am amintit cu cîtă meticulozitate explorase colonelul Hakim camera aceea de hotel și cu cîtă ușurință fusese păcălit de mătușă-mea. N-am găsit însă nici o lumînare, nicăieri în afară de bucătărie, unde

se vedeau niște lumînări de dimensiuni normale, păstrate probabil în eventualitatea unei pene de electricitate.

În camera lui Wordsworth patul era fără așternut, iar figurinele acelea oribile din desenele lui Walt Disney fuseseră vîrîte prin sertare. Singura podoabă rămasă la vedere era o fotografie înrămată înfățișînd portul Freetown, cu niște precupețe în straie strălucitoare coborînd cu coșuri pe cap treptele ce duceau spre chei. Nu observasem această fotografie data trecută, poate că mătușă-mea o atîrnase acolo în amintirea lui Wordsworth.

M-am întors în salonaș și am început să cercetez corespondența. Într-o bună zi mătușă-mea avea să-mi comunice adresa ei, și în orice caz voiam să sustrag curiozității inspectorilor Woodrow și Sparrow tot ce putea avea un caracter cît de cît personal în această corespondență. Am găsit o scrisoare de la vechea mea cunoștință Omo, precum și diverse note de plată – de la o spălătorie, de la un negustor de vinuri, de la un băcan. Spre surprinderea mea, n-am dat peste nici un extras de cont bancar, dar amintindu-mi de lingou și de valiza burdușită cu bancnote, mi-am spus că mătușă-mea prefera poate să-și păstreze capitalul în numerar. De aceea, am socotit că n-ar strica să cercetez îndeaproape rochiile pe care le lăsase aici ; ar fi fost riscant să lase bani în acest apartament pustiu.

Deodată, printre facturi și note de plată, am găsit ceva care mă interesa : o ilustrată din Panama, înfățișînd un pachebot francez pe o mare foarte albastră. Textul era în franceză, un text scurt și cu o scriere îndesată, pentru a folosi la maximum spațiul redus. Expeditorul semna cu inițialele A.D. și, pe cît i-am putut desluși scrisul, vorbea de un

concours de circonstances miraculeux[1] care-i îngăduise să o întîlnească pe mătușă-mea la bordul pachebotului aceluia, după atîția ani de *triste séparation*[2]; și mai spunea că, din nefericire, ea fusese nevoită să părăsească vasul înainte de terminarea călătoriei, răpindu-i astfel șansa de a retrăi pe îndelete amintirile comune.

După plecarea ei, A.D. avusese o criză gravă de lumbago, iar un acces de gută îi paralizase degetul mare de la piciorul drept.

Să fi fost oare vorba de Monsieur Dambreuse, amantul galant care întreținea două ibovnice în același hotel? Dac-ar mai fi în viață, de ce n-ar fi și Curran? mă întrebam. Era ca și cum lumea sucită a mătușii mele ar fi fost hărăzită unui soi de nemurire; numai bietul meu tată zăcea mort de-a binelea în fumul și ploaia din Boulogne. Recunosc că eram gelos din pricina acelui voiaj în care n-o însoțisem pe mătușă-mea; nu mie, ci altora le spunea acum poveștile ei.

Deodată auzii glasul sergentului Sparrow:

— Scuzați-ne c-am intrat fără să sunăm, domnule Pulling.

Și se feri în lături, protocolar, pentru a-l lăsa să treacă în salonaș pe inspectorul Woodrow. Acesta își purta umbrela, pe care nu părea s-o fi deschis de cînd nu ne mai văzusem.

— Bună ziua, îmi spuse inspectorul pe un ton sec. Bine că v-am găsit aici.

— Ușa fiind deschisă, zise și sergentul Sparrow.

— Am un mandat de percheziție, mă informă celălalt înainte de a-l întreba eu, și-mi vîrî sub ochi mandatul. Preferăm totuși ca un membru al familiei să asiste la percheziție.

1. Un miraculos concurs de împrejurări (fr.).
2. Despărțire tristă (fr.).

Sergentul Sparrow se grăbi se explice:

— Din dorința de a evita un scandal, care ar fi neplăcut pentru toată lumea, am așteptat în mașina noastră ca patronul să închidă localul, dar văzîndu-vă că intrați în imobil ne-am gîndit c-am putea lucra discret, fără ca patronul să prindă de veste. E mult mai bine așa pentru mătușa dumneavoastră, fiindcă puteți fi sigur că, altminteri, s-ar fi spus multe pe socoteala dumneaei astă-seară la bar. Nu te poți bizui pe un barman să nu trăncănească în fața clienților. E ca un soț care nu-și poate ține gura în fața nevesti-sii.

În timp ce sergentul Sparrow îmi vorbea astfel, celălalt cerceta cu luare-aminte încăperea.

— V-ați uitat la corespondența dumneaei? mă întrebă Sparrow și, luîndu-mi din mînă ilustrata, adăugă: Panama. Semnat A.D. N-aveți idee cine ar putea fi acest A.D.?

— Nu.

— Știți, ar putea fi vorba de un nume de împrumut. Interpolul nu se prea bucură de sprijin în Panama, decît în zona americană.

— N-are a face, Sparrow, pune totuși deoparte ilustrata aia, îi spuse inspectorul Woodrow.

— Ce-aveți cu mătușă-mea? întrebai eu.

— Știți, îmi răspunse Sparrow, noi păcătuim mai degrabă prin bunătate. Am fi putut s-o punem sub acuzație în legătură cu afacerea aia, cu marijuana, dar avînd în vedere vîrsta ei înaintată și felul cum a șters-o la Paris omul ăla de culoare, am închis ochii. Oricum, acuzația n-ar fi putut să fie susținută cum trebuie în fața tribunalului. E drept că pe atunci n-aveam habar de această legătură indezirabilă a mătușii dumneavoastră.

— Ce legătură?

Mă întrebam dacă nu cumva își împărțiseră rolurile înainte de a veni aici: Sparrow primise

poate ordin să mă țină ocupat în timp ce inspectorul scotocea prin apartament.

— Mă refer la acel Visconti, domnule. După nume, probabil că-i italian. O adevărată viperă, domnule!

— Ce de sticlărie! exclamă inspectorul Woodrow. Ciudată marfă. Parc-ar fi un muzeu.

— Cristal venețian, îi explicai eu. Mătușă-mea a lucrat pe vremuri la Veneția. Presupun că o mare parte din vasele astea le-a primit cadou de la clienții ei.

— Sînt prețioase? Piese de colecție?

— N-aș crede.

— Opere de artă?

— E chestie de gust.

— Domnișoara Bertram se pricepe în materie de artă, aș spune. Tablouri n-are?

— Nu cred. Doar o fotografie a orașului Freetown, în camera de oaspeți.

— De ce tocmai Freetown?

— De-acolo e Wordsworth.

— Wordsworth?

— Servitorul negru, îl lămuri Sparrow. Cel care-a șters-o în Franța, cînd am dat de marijuana.

Trecură din încăpere în încăpere, iar eu pe urmele lor. Inspectorul Woodrow mi se părea ceva mai puțin meticulos decît fusese colonelul Hakim. Aveam impresia că nu se aștepta să găsească ceva deosebit și că dorea doar să întocmească un raport către Interpol, precum că depuseseră toate eforturile posibile. Din cînd în cînd îmi arunca o întrebare, fără să-și întoarcă măcar privirea spre mine.

— Mătușa dumneavoastră v-a pomenit vreodată de acel Visconti?

— A, da, de multe ori!

— Credeți că mai e în viață?

— Nu știu.
— Sînt încă în relații, ce părere aveți?
— N-aș crede.
— Șarpele bătrîn o fi avînd optzeci de ani acum, își dădu cu părerea Sparrow. Cred că se apropie de nouăzeci.
— Cam tîrziu pentru a-l urmări, chiar dacă ar fi în viață, intervenii eu.
Ieșisem din odaia mătușii și intrasem în cea a lui Wordsworth.
— Unul dintre necazurile Interpolului este că nu au prea multe dosare, spuse sergentul Sparrow. Nu fac o treabă de poliție adevărată. Nici unul dintre ei n-a lucrat vreodată pe teren. E un fel de administrație. Întocmai ca Somerset House[1].
— Își fac și ei datoria, Sparrow, îi spuse Woodrow.
Și, luînd de pe perete fotografia portului Freetown, o întoarse pe dos, apoi o puse la loc.
— Frumoasă ramă, zise el. Costă mai mult decît fotografia.
— E italienească, pe cît se pare, observai eu. Ca și paharele.
— I-o fi dat-o cadou acel Visconti? întrebă Sparrow.
— Pe dos nu-i scris nimic, răspunse Woodrow. Sperasem să găsesc o dedicație. Interpolul n-are nici măcar o mostră a scrisului acelui individ, ca să nu mai vorbim de amprentele lui digitale.
După ce-și aruncă privirea asupra unei hîrtii, mă întrebă:

1. Palat din Londra construit în secolul al XVI-lea de Ducele de Somerset și dărîmat spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Pe locul lui a fost construită o clădire purtînd același nume, dar adăpostind birourile Oficiului de Stare Civilă și ale altor administrații.

— Ați auzit-o vreodată pe mătușa dumneavoastră pomenind vreunul din numele astea: Tiberio Titi?

— Nu.

— Sau Stradano, Passerati, Cossa?

— Nu mi-a vorbit prea mult despre prietenii ei italieni.

— Ăștia nu erau prieteni, spuse inspectorul Woodrow. Dar de Leonardo da Vinci v-a vorbit?

— Nu.

Inspectorul luă din nou la rînd toate încăperile, dar era limpede c-o făcea doar de formă. Cînd ajunse la ușă, îmi dădu un număr de telefon.

— Dacă aveți vreo veste de la mătușa dumneavoastră, vă rog să ne chemați numaidecît.

— Nu promit nimic.

— Vrem doar să-i punem cîteva întrebări, mă asigură Sparrow. Nu există nici o acuzație împotriva ei.

— Mă bucur să aud asta.

— S-ar putea chiar să fie într-un mare pericol, îmi spuse celălalt. Din pricina relațiilor ei nefericite.

— Mai ales din cauza șarpelui ăluia de Visconti, întări Sparrow.

— De ce-i tot spui „șarpe“?

— E singura lui descriere furnizată de Interpol, îmi răspunse Sparrow. N-au nici măcar o poză de pașaport. Dar șeful poliției din Roma l-a descris odată, prin 1945, ca pe o „viperă“. Toate arhivele lor de război au fost distruse, șeful poliției din Roma a murit, iar noi nu știm dacă „viperă“ era o descriere fizică sau ceea ce se numește o judecată morală.

— În tot cazul, acum avem și o carte poștală din Panama, zise Woodrow.

— Pentru dosarele lor, îmi explică Sparrow.

După ce am încuiat ușa de două ori, am ieșit și eu. Rămăsesem cu trista impresie că mătușă-mea poate murise și că astfel partea cea mai interesantă a vieții mele ar fi putut lua sfîrșit. Așteptasem îndelungă vreme această schimbare, dar ea nu durase prea mult.

Partea a doua

Capitolul 1

În timp ce remorcherul tîra vaporul prin apa galbenă răscolită de maree, iar zgîrie-norii murdari și clădirea cu turnuri crenelate a vămii se îndepărtau, ca și cum nu nava, ci ei s-ar fi aflat la capătul cablului, mă gîndeam la acea zi tristă de demult, și la temerile mele, care se dovediseră neîntemeiate. Acum, în această dimineață de iulie, la orele opt, păsările de mare se smiorcăiau ca pisicile de pe Latimer Road, iar norii amenințători vesteau ploaia. Doar deasupra fluviului La Plata se zărea o fîșie de soare, care lăsa pe apa mohorîtă o dîră de argint, dar cea mai strălucitoare pată de lumină în toată această întindere de pămînt și de apă venea de la flăcările gazului din conducte, fîlfîind pe bolta neagră a cerului. Mă așteptau patru zile de navigație în susul fluviilor La Plata, Paraná și Paraguay, înainte de a mă întîlni cu mătușă-mea. Părăsind iarna argentiniană, m-am refugiat în cabina mea supraîncălzită, unde am început să-mi așez hainele și să-mi aranjez cărțile și hîrtiile pentru a-mi da iluzia că sînt ca acasă.

Abia după vreo jumătate de an de la întîlnirea mea cu inspectorii primisem vești de la mătușă-mea. Între timp, ajunsesem să cred că ea murise, iar odată, într-un vis, îmi apăruse o făptură înfricoșătoare ce se tîra spre mine cu niște labe rupte bălăbănindu-se ca o coadă de balaur. Se pregătea să mă tragă în jos spre colții ei, și mă simțeam ca

o pasăre paralizată de spaimă în fața unui șarpe. Cînd m-am trezit, mi-am amintit de domnul Visconti, deși cred că păsările sînt fascinate de cobră, nu de viperă.

În acest răstimp mai primisem o scrisoare de la domnișoara Keene. Mi-o scrisese chiar cu mîna ei, fiindcă un servitor neîndemînatici spărsese claviatura mașinii de scris. „Tocmai mă pregăteam să-ți scriu cît de proști și neîndemînatici sînt negrii aceștia, cînd mi-am adus aminte de discuția pe care ai avut-o într-o seară cu tatăl meu, la cină, pe tema rasismului, așa că am avut sentimentul că-mi trădez casa bătrînească din Southwood și prietenia noastră din acele zile. Mă cuprinde uneori teama că m-aș putea asimila. Nu vreau să mă asimilez și totuși, dacă e să-mi trăiesc viața aici..." Fraza asta întreruptă suna ca un apel, pe care sfiala o împiedicase să-l formuleze clar. Urma un fel de cronică a vieții la fermă : o masă în cinstea unor „vecini" care locuiau la o distanță de peste o sută de mile, apoi un paragraf care mi s-a părut cam tulburător : „Am făcut cunoștință cu un anume Hughes, inginer topograf, care ar dori să mă ia de nevastă (nu rîde, te rog !). E un om cumsecade, trecut de cincizeci de ani, văduv, cu o fiică adolescentă care mi-e destul de simpatică. Nu știu ce să fac. Ar însemna să mă asimilez de-a binelea, nu-i așa ? N-am încetat să visez prostește că mă voi întoarce într-o bună zi la Southwood pentru a lua viața de la început în casa bătrînească rămasă pustie (o, cît îmi lipsește aleea aceea umbroasă, cu rododendroni !). Mă tem să vorbesc despre domnul Hughes cu cineva de-aici – toată lumea m-ar încuraja să mă mărit cu el. Aș vrea să nu fii atît de departe, căci știu că m-ai sfătui de bine".

Mă înșelam oare deslușind un apel în această propoziție, un apel disperat, în ciuda calmului

aparent al frazelor, un apel la o telegramă hotărîtoare, în genul: „Întoarce-te urgent la Southwood și căsătorește-te cu mine"? Cine știe dacă, în singurătatea mea, nu i-aș fi trimis o asemenea telegramă, în cazul cînd nu aș fi primit o scrisoare care mi-a scos-o din minte pe sărmana domnișoară Keene?

Era o scrisoare de la mătușă-mea, scrisă pe o foaie scorțoasă, aristocratică, împodobită cu un trandafir roșu și cu un nume – Lancaster, fără nici o adresă, întocmai ca un titlu nobiliar. Abia cînd am citit o parte din scrisoare, mi-am dat seama că Lancaster era numele unui hotel. Mătușă-mea nu făcea nici un apel, ci îmi dădea pur și simplu un ordin; și nu se ostenea să-mi ofere vreo explicație a tăcerii ei îndelungate: „M-am decis să nu mă mai întorc în Europa și să renunț spre sfîrșitul trimestrului următor la apartamentul de deasupra restaurantului Coroana și Ancora. Ți-aș fi recunoscătoare dacă ai împacheta îmbrăcămintea rămasă acolo și dacă ai vinde tot mobilierul. Gîndindu-mă mai bine, te-aș ruga totuși să păstrezi pentru mine fotografia portului Freetown ca o amintire a scumpului meu Wordsworth, și să mi-o aduci". (Pînă la acest ordin nu-mi spunea unde să vin și nici nu mă întreba dacă pot pleca.) „Păstreaz-o în rama ei, care are pentru mine o mare valoare sentimentală, fiindcă am primit-o cadou de la dl V. Îți trimit alăturat un cec în contul meu la Crédit Suisse din Berna, suma îți ajunge pentru un bilet clasa întîi pînă la Buenos Aires. Vino cît mai grabnic, fiindcă nu întineresc. Deși nu sufăr de gută ca un vechi prieten de-al meu pe care l-am întîlnit deunăzi la bordul unui pachebot, simt totuși o oarecare amorțeală în încheieturi. Țin foarte mult să am lîngă mine un membru al familiei pe care să mă pot bizui în această țară oarecum bizară, cu atît mai bizară din pricina unui magazin numit

Harrods, situat la doi pași de hotel, deși cred că acesta nu-i chiar atît de aprovizionat ca magazinul Harrods de pe Brompton Road."

I-am telegrafiat domnișoarei Keene: „Plec curînd la mătușa mea la Buenos Aires. Urmează scrisoare". M-am apucat apoi să vînd mobilierul. Cristalele venețiene le-am dat pe-o nimica toată. După ce totul a fost vîndut în sala de licitație a magazinului Harrods (a trebuit să mă cert cu patronul restaurantului Coroana și Ancora pentru canapeluța de pe palier), am constatat că am destui bani pentru un bilet de întoarcere plus vreo cincizeci de lire sub forma unor cecuri de voiaj, astfel încît n-am încasat cecul trimis de mătușa Augusta, ba chiar am trecut pe numele meu suma de bani nu prea mare ce-mi rămînea, căci socoteam că era mai bine pentru mătușă-mea să nu dispună de vreun capital în Anglia, dacă avea de gînd să nu se mai întoarcă.

În ceea ce privește însă întîlnirea mea cu mătușă-mea la Buenos Aires, previziunile mele se dovediră a fi prea optimiste. La aeroport nu mă aștepta nimeni, iar cînd am ajuns la hotelul Lancaster am găsit doar o scrisoare și o cameră rezervată. „Regret că n-am putut să te întîmpin, dar a trebuit să plec de urgență în Paraguay, unde un vechi prieten de-al meu se află în încurcătură. Ți-am lăsat un bilet pentru vapor. Din motive prea complicate ca să ți le pot explica acum, nu vreau să pleci cu avionul la Asunción. Nu-ți pot indica vreo adresă, dar voi avea grijă să te aștepte cineva."

Era un aranjament foarte nesatisfăcător, dar ce puteam face? N-aveam destule fonduri să pot rămîne la Buenos Aires pînă la primirea altor vești de la mătușă-mea, iar în Anglia nu mă puteam întoarce după o călătorie atît de lungă, făcută pe

banii ei. Mi-am luat însă o măsură de precauție, schimbînd biletul ei valabil pînă la Asunción, cu unul dus și întors.

Am pus fotografia portului Freetown cu rama ei scumpă la marginea măsuței mele de toaletă, proptind-o cu cărți și în spate. Îmi luasem cu mine, pe lîngă cîteva cărți mai ușoare, antologia lui Palgrave *The Golden Treasury*, operele poetice complete ale lui Tennyson și Browning, iar în ultimul moment adăugasem *Rob Roy*, poate din cauză că paginile sale cuprindeau singura fotografie a mătușii mele. Cînd am luat cartea, paginile s-au deschis în chip firesc de o parte și de alta a fotografiei, încît m-am pomenit reflectînd încă o dată că zîmbetul fericit, sînii tineri și rotunjimea trupului îmbrăcat în costumul acela de baie desuet păreau să sugereze un început de maternitate. Amintirea fiului lui Visconti strîngînd-o în brațe pe mătușă-mea pe peronul gării din Milano m-a cam tulburat. Pentru a alunga aceste gînduri m-am uitat prin hubloul cabinei mele și, în lumina cenușie a acelei zile de iarnă, am zărit un individ înalt, deșirat și cărunt, care mă fixa cu ochii lui triști. Hubloul dădea spre prova navei. Individul a întors repede capul spre pupa, stînjenit că-l observasem. După ce am sfîrșit de despachetat lucrurile, am coborît în bar.

Pe vapor domnea forfota din preajma plecărilor. Am aflat că prînzul urma să fie servit, în chip ciudat, la orele unsprezece și jumătate, dar pînă atunci călătorii se arătau la fel de agitați ca pasagerii unui vas care traversează Canalul Mînecii. Urcau și coborau scările, cercetau barul, uitîndu-se cu luare-aminte la sticle, și plecau fără să comande nimic. Se perindau prin sala de mese, ca să iasă numaidecît, se așezau pentru o clipă la vreo masă din salon, apoi se duceau să privească printr-un

hublou peisajul monoton al fluviului, care avea să rămînă cu noi timp de patru zile. Eu am fost singurul care am comandat ceva de băut. Negăsind sherry, am luat un gin and tonic, dar ginul era argentinian, deși denumirea lui era englezească, și avea un gust străin. Țărmul jos, împădurit al fluviului (pe care l-am luat drept Uruguay), se desfășura prin ploaia fumurie, care începuse să alunge oamenii de pe punți. Apa fluviului avea culoarea cafelei cu lapte.

Un bătrîn care părea trecut de optzeci de ani își luă inima-n dinți și în cele din urmă se așeză lîngă mine, punîndu-mi o întrebare în spaniolește, la care n-am fost în stare să-i răspund:

— *No hablo Español, señor,* i-am zis.

Dar bătrînul luă drept încurajare aceste cuvinte învățate dintr-un manual de spaniolă și începu să-mi țină o mică prelegere scoțînd din buzunar o lupă enormă și punînd-o între noi. Am încercat să scap plătindu-mi consumația, dar el îmi smulse din mînă nota de plată și o vîrî sub paharul lui, cerîndu-i în același timp barmanului să mi-l umple pe-al meu. Nefiind obișnuit să beau mai mult de un pahar înainte de prînz, și neplăcîndu-mi deloc gustul acelui gin, aș fi vrut să refuz, dar ignoranța mea în materie de spaniolă m-a silit să mă supun.

Bătrînul îmi cerea stăruitor ceva, dar nu știam ce anume. Cuvintele *el favor* reveneau des, însă cînd își dădu seama că nu pricep, bătrînul făcu un gest demonstrativ cu mîna și începu s-o privească prin lupă.

— Vă pot fi de folos? rosti un glas, iar cînd m-am întors l-am văzut pe individul acela subțiratic și trist, care se uitase la mine prin hubloul cabinei mele.

— Nu înțeleg ce vrea domnul acesta, i-am răspuns eu.

— Are pasiunea cititului în palmă. Spune că n-a avut niciodată ocazia de-a citi în palma unui american.

— Spuneți-i că sînt englez.

— Pretinde că-i totuna. Cred că nu vede nici o deosebire. Pentru el, sîntem amîndoi anglo-saxoni.

Neavînd încotro, i-am întins mîna. Bătrînul a început s-o examineze cu atenție prin lupă.

— Mă roagă să traduc ce spune, dar poate că preferați să n-o fac. E vorba de ceva personal, de viitorul dumneavoastră.

— N-am nimic împotrivă, i-am spus slăbănogului, amintindu-mi de Hastty și de felul cum îmi prorocise călătoriile, cu ajutorul frunzulițelor de ceai, marca Lapsang Suciong.

— Spune că veniți de departe.

— E evident, nu-i așa?

— Dar că acum călătoriile dumneavoastră se apropie de sfîrșit.

— Asta nu poate fi adevărat. Trebuie să mă întorc acasă.

— Vă veți întîlni cu cineva foarte apropiat. Poate soția dumneavoastră.

— N-am nici o soție.

— Spune că ar putea fi mama dumneavoastră.

— Mama mea a murit. Cel puțin așa...

— Vi s-a încredințat cîndva o mare sumă de bani. Dar e mult de-atunci.

— Aici nu greșește: am lucrat la o Bancă.

— Mai vede și o moarte, dar foarte departe de linia vieții și de linia inimii dumneavoastră. Nu e o moarte prea importantă. Poate e vorba de un străin.

— Credeți în prostiile astea? îl întrebai eu pe american.

— Nu, dar încerc totuși să fiu deschis la minte. Mă numesc O'Toole. James O'Toole.

— Numele meu e Pulling. Henry Pulling.

Între timp, bătrînul continua să prorocească în spaniolă ; nu părea să-i pese dacă vorbele lui erau sau nu traduse. Își scosese din buzunar un carnețel, în care-și nota observațiile.

— Ești londonez ?

— Da.

— Eu sînt din Philadelphia. Bătrînul ține să-ți spună că mîna ta e a nouă sute șaptezeci și doua pe care o studiază. Pardon, a nouă sute șaptezeci și cincea.

Bătrînul își închise carnețelul cu un aer satisfăcut, apoi îmi strînse mîna și-mi mulțumi, plăti consumația, mă salută cu o plecăciune și se depărtă. Lupa îi umfla buzunarul întocmai ca un pistol.

— Îmi permiți să iau loc alături de tine ? mă întrebă americanul.

Purta o haină de tweed englezesc și niște pantaloni de flanelă gri, cam uzați ; subțire și melancolic, arăta la fel de englez ca și mine. În jurul ochilor și al gurii necazurile săpaseră mici riduri, și avea mania de a privi în dreapta și-n stînga, cu un aer neliniștit, întocmai ca un om care și-a pierdut drumul. N-avea nimic comun cu americanii pe care-i întîlnisem în Anglia, niște oameni gălăgioși și siguri de ei, cu fețele neridate ale unor țînci ce se zbenguie și vociferează într-o odaie de copii.

— Și tu tot la Asunción mergi ? mă întrebă.

— Da.

— E singurul loc care merită să fie vizitat pe parcursul acestei călătorii. Nici la Corrientes nu-i rău, cu condiția să nu-ți petreci noaptea acolo. Cît despre Formosa, e o văgăună infectă. Doar contrabandiștii se opresc acolo, deși se spune că pescuitul ar fi grozav. Presupun că nu ești un contrabandist...

— Firește că nu. Cunoști, văd, bine regiunea.

— Prea bine. Ești în vacanță ?

— Da, cred că da.

— Te duci la Cascada Iguazu? O mulțime de oameni se duc s-o viziteze. Dacă te duci acolo, te sfătuiesc să rămîi pe malul brazilian. Singurul hotel ca lumea e acolo.

— Cascada merită să fie văzută?

— Poate că da. Dacă-ți plac asemenea lucruri. După mine, e doar o cantitate enormă de apă.

Barmanul îl cunoștea pare-se bine pe american, căci îi preparase un dry Martini, pe care americanul nu i-l ceruse și pe care îl sorbea acum fără plăcere, cu un aer posac.

— Nu e ca Gordonul, îmi spuse și, privindu-mă lung, ca și cum ar fi vrut să-și întipărească în minte trăsăturile mele, adăugă:

— Te luasem drept un om de afaceri, Henry! Vacanță de unul singur? Nu prea e amuzant. Curioasă țară. Și apoi, nu cunoști limba, măcar că spaniola nu folosește la nimic în afara orașelor. La țară toți vorbesc limba „guarani".

— Și tu o vorbești?

— Mă descurc.

Am băgat de seamă că punea întrebări, mai degrabă decît să răspundă la ale mele, iar cînd îmi dădea vreo informație, aceasta era de genul celor pe care le-aș fi putut găsi în orice ghid turistic.

— Niște ruine pitorești, îmi spuse. Vechile colonii ale iezuiților. Te interesează, Henry?

Aveam impresia că nu se va arăta mulțumit decît dacă-i voi mărturisi mai multe despre mine. Ce anume voia să afle? Nu aveam în valiză nici un lingou de aur și nici vreun teanc de bancnote. Nu eram, vorba lui, un contrabandist.

— Mă duc să mă-ntîlnesc cu o rudă de-a mea. Și adăugai: James.

Era limpede că abia aștepta să-i spun astfel.

— Prietenii îmi spun Tooley, zise el mașinal, dar mie nu-mi căzu fisa numaidecît.

— Călătorești în interes de afaceri ? îl întrebai.

— Nu tocmai. Fac o muncă de cercetare. Anchetă socială. Știi despre ce este vorba, Henry : costul vieții, malnutriția, gradul de analfabetism. Bei ceva ?

— Am băut două pahare, mai mult nu pot, Tooley, i-am răspuns și abia cînd i-am rostit pentru a doua oară numele mi-am amintit de Tooley.

Își întinse paharul spre barman, ca să i-l umple.

— Te descurci ușor aici, în Paraguay ? Am citit în ziare că voi, americanii, aveți o mulțime de necazuri în America de Sud.

— Nu însă și în Paraguay. Noi și Generalul sîntem *uite-așa*.

Și Tooley își lipi degetul mare de arătător, înainte de a ridica paharul care-i fusese din nou umplut.

— Mi s-a spus că Generalul e-un dictator nemilos.

— E tocmai ceea ce trebuie aici, Henry : o mînă forte. Dar n-aș vrea să mă înțelegi greșit. Eu mă țin în afara politicii. Cercetarea pură, ăsta e domeniul meu.

— Ai publicat ceva ?

— A, niște rapoarte, îmi răspunse el vag. Rapoarte tehnice. Nu cred că te-ar interesa, Henry.

Cînd sună clopoțelul pentru prînz, ne-am dus firește împreună în sala de mese. Am împărțit o masă cu alți doi pasageri. Unul din ei era un tip cu o față cenușie, îmbrăcat într-un costum bleumarin, și ținea dietă (ospătarul, care-l cunoștea bine, i-a adus o mîncare specială de legume, pe care tipul o examină cu atenție înainte de a o mînca, strîmbînd din nas și din buze întocmai ca un iepure). Celălalt era un pastor bătrîn și obez, cu niște ochi de ștrengar, care semăna leit cu Winston

Churchill. Mă amuza să-l văd pe O'Toole trăgîndu-i de limbă pe amîndoi. Înainte de a mînca noi pateul de ficat (execrabil), el și aflase că preotul avea o parohie într-un sat de lîngă Corrientes, pe partea argentiniană a graniței ; pînă să terminăm „pasta" (la fel de execrabilă), el și reușise să facă o breșă în taciturnitatea tipului cu nas de iepure. Acesta părea să fie un om de afaceri care se întorcea la Formosa. Auzindu-l că pronunță numele acestei localități, O'Toole se uită la mine și-mi făcu semn cu capul : izbutise să-l situeze...

— Nu-i așa că sînteți farmacist ? îl întrebă el, ca să-l stîrnească.

Tipul nu prea știa englezește, dar înțelese întrebarea. Se uită lung la O'Toole și mișcă din nas. Credeam că n-o să-i răspundă, dar cuvintele îi ieșiră din gură cu întreaga lor ambiguitate internațională :

— Import-export.

Din nu știu ce motiv, pastorul începu să vorbească despre farfuriile zburătoare. Pe cît se pare, acestea treceau buluc deasupra Argentinei – poate că într-o noapte senină vom avea șansa de a vedea una chiar de pe puntea vasului nostru.

— Credeți într-adevăr în existența lor ? îl întrebai eu, iar bătrînul pastor își uită, de emoționat ce era, puținele cunoștințe de limbă engleză.

— Zice că ai citit probabil numărul de ieri al ziarului *Nacion*, îmi explică O'Toole. În noaptea de luni spre marți douăsprezece automobile au rămas în pană pe șoseaua dintre Mar del Plata și Buenos Aires. Cînd o farfurie zburătoare trece deasupra unui automobil, motorul acestuia se oprește. Pastorul crede că farfuriile astea sînt de origine divină.

O'Toole traducea aproape la fel de repede pe cît vorbea celălalt.

— Nu de mult, un cuplu care se ducea cu mașina spre Mar del Plata ca să-și petreacă acolo weekendul, s-a pomenit înconjurat de un nor. Mașina s-a oprit, iar cînd norul s-a risipit, cei doi au constatat că se aflau în Mexic, lîngă Acapulco.

— A crezut pînă și asta?

— Bineînțeles. Toți cred. O dată pe săptămînă, postul de radio din Buenos Aires transmite un program dedicat în întregime farfuriilor zburătoare: cine și unde le-a văzut în cursul săptămînii respective. Amicul nostru zice că așa se explică, poate, fenomenul casei zburătoare din Loretto. Casa asta, luată pe sus în Palestina, exact ca tînăra pereche care se ducea spre Mar del Plata, a fost parașutată undeva în Italia.

Ni se servi cîte un biftec picant, apoi niște portocale. Pastorul, devenit tăcut, mesteca întruna. Simțea poate că are de-a face cu niște necredincioși. Omul de afaceri împinse pe masă farfuria cu legume fierte și se scuză că trebuie să plece.

— Ești căsătorit, Tooley? îl întrebai eu pe vecinul meu (era o întrebare care mă obseda încă de la începutul mesei).

— Da. Oarecum.

— Ai și o fiică?

— Firește. De ce întrebi? Studiază la Londra.

— Află că e la Katmandu.

— Katmandu?! Păi asta e-n Nepal! exclamă el, cuprins de o neliniște ce făcu să i se adîncească ridurile. O veste mai cumplită nici nu-mi puteai da! Dar de unde știi?

I-am povestit despre Orient-Expres, omițînd însă orice aluzie la tînărul acela. I-am spus că fata era cu un grup de studenți, ceea ce era adevărat în momentul cînd o văzusem pentru ultima oară.

— Ce să fac, Henry?! oftă el. Sînt ocupat cu afacerile mele. Nu pot s-alerg după ea în jurul

lumii. Lucinda nici nu-și închipuie ce griji îmi fac din pricina ei.

— Lucinda ?

— E numele pe care i l-a ales maică-sa, îmi explică el cu ciudă.

— Ea își spune Tooley, întocmai ca tine.

— Zău ? Asta-i ceva nou.

— Părea să nutrească o mare admirație pentru tine.

— Am lăsat-o să plece în Anglia. Îmi închipuiam c-o să se simtă în siguranță acolo. Dar la Katmandu...

Împinse cît colo portocala, pe care o tăiase meticulos în felii.

— Unde locuiește ? mă întrebă el. Mă îndoiesc că există vreun hotel convenabil la Katmandu. Acolo unde există un Hilton, e altceva, știi măcar unde te afli. Ce să fac, Henry ?

— O să se descurce ea, i-am răspuns fără convingere.

— Aș putea să trimit o telegramă la ambasada noastră – presupun că există o ambasadă. Trebuie să mă ușurez ! exclamă el deodată, ridicîndu-se de la masă.

L-am urmat pe un coridor ce ducea spre closet. Ajunși acolo, am stat în tăcere unul lîngă celălalt. Am băgat de seamă că buzele i se mișcau, poate că purta un dialog imaginar cu fiică-sa. Am ieșit împreună din closet ; fără să scoată o vorbă, O'Toole se așeză pe o bancă, în partea dinspre babord a punții. Nu mai ploua, dar era întuneric și frig. Nu se vedea nimic altceva decît niște copăcei răsăriți pe malul fluviului murdar, cîte o colibă ici-colo, iar printre copaci se zărea un fel de lăstăriș cafeniu ce se întindea spre orizont, fără nici o colină vizibilă.

— Argentina? îl întrebai eu ca să rup tăcerea.

— Da, Argentina, pînă ce vom ajunge, în ultima zi, pe fluviul Paraguay.

Își scoase din buzunar un carnețel și începu să scrie ceva – mi se păru că niște cifre. După ce isprăvi, îmi spuse:

— Scuză-mă. Țin un fel de jurnal.

— Cercetări?

— Pregătesc un fel de studiu.

— Fiica ta mi-a spus că lucrezi la C.I.A.

— E o romantică, îmi răspunse el ațintindu-și asupră-mi ochii triști și neliniștiți. Își imaginează tot felul de lucruri.

— C.I.A. e o instituție romantică?

— În ochii unei copile, da. Cred că a dat peste un raport de-al meu cu mențiunea „Secret". Orice raport destinat unui minister e secret. Pînă și rapoartele despre subalimentația din Asunción.

Nu știam prea bine pe care din ei să-l cred.

— Tu ce ai face în locul meu, Henry? mă întrebă el cu un aer neajutorat.

— Dacă ai lucra efectiv la C.I.A., ai putea probabil să afli ce-i cu ea de la unul dintre agenții voștri de acolo. Trebuie să aveți un agent la Katmandu.

— Dacă aș lucra efectiv la C.I.A. n-aș lăsa-o să se amestece în treburile mele personale. Ai copii, Henry?

— Nu.

— Ești un om norocos. Vîrsta adultă trece drept vîrsta înțelepciunii. Dar e inexact. Cînd ai un copil ești condamnat să rămîi toată viața părinte. Copiii te părăsesc, dar tu nu-i poți părăsi pe ei.

— De unde aș putea să știu?

O'Toole rămase pe gînduri o clipă, cu ochii duși spre întinderea monotonă a lăstărișului. Vaporașul înainta încet contra curentului, înspre mare.

— Taică-meu era categoric împotriva divorțului, din cauza fetiței, îmi explică O'Toole. Există însă o limită a răbdării unui bărbat... dumneaei a început să-și aducă prietenii acasă. Așa mi-a stricat-o pe Lucinda.

— Dar n-a reușit, îl asigurai eu.

Capitolul 2

A doua zi de dimineață nu l-am mai văzut pe O'Toole ; n-a apărut la micul dejun, și l-am căutat în zadar pe punte. Deasupra fluviului se întindea o ceață deasă, pe care soarele izbuti cu greu s-o destrame. Lipsit de unicul meu contact uman, mă simțeam cam singur. Toți ceilalți intraseră în obișnuitele relații ce se înfiripă la bordul unui vapor : se schițau chiar și unele flirturi, doi bătrîni se plimbau voinicește pe punte, dovedindu-și buna condiție fizică. Pașii lor repezi și regulați aveau ceva indecent – ai fi zis că le semnalează femeilor pe lîngă care treceau că încă mai sînt în deplinătatea puterilor lor. Purtau niște veste despicate, după modelul celor englezești – probabil că le cumpăraseră la magazinul Harrods – încît îmi aminteau de maiorul Charge.

Vaporul făcuse peste noapte escală într-un orășel numit Rosario (vocile, strigătele, scîrțîitul lanțurilor mi se furișaseră în visuri pentru a le transforma în coșmaruri violente, înainte de a mă trezi), iar acum, cînd ceața se ridica, fluviul arăta cu totul altfel. Apa lui era presărată cu insulițe, se vedeau stînci și bancuri de nisip, iar la doi pași de noi ciripeau niște păsări stranii. Senzația de călătorie era mult mai puternică acum decît în voiajul făcut cu Orient-Expres, peste atîtea frontiere aglomerate. Apele erau scăzute, și umbla vorba că nu vom putea ajunge dincolo de Corrientes, din

pricină că obișnuitele ploi de iarnă nu veniseră. Un matelot arunca mereu sonda în apă. Pastorul mă informă că vaporul naviga la mai puțin de o jumătate de metru de nivelul minim, și se grăbi să le comunice și altora deznădăjduitoarea veste.

Am început să citesc pentru prima oară temeinic *Rob Roy*, dar schimbările de peisaj îmi distrăgeau atenția. Începeam cîte o pagină în momentul cînd malul se afla la o distanță de o jumătate de milă. Iar cînd îmi ridicam privirea după cîteva paragrafe, malul era la o azvîrlitură de băț – sau era cumva o insulă ? La începutul paginii următoare îmi ridicam din nou privirea și vedeam că apa avea o lărgime de aproape o milă. Lîngă mine se așezase între timp un ceh. Și fiindcă vorbea englezește am fost bucuros să închid cartea și să-l ascult. Omul acesta, care cunoscuse cîndva închisoarea, savura din plin libertatea. Mama lui fusese omorîtă de naziști, tatăl, de comuniști, iar el însuși fugise în Austria și se căsătorise cu o austriacă. Avea o formație științifică, iar cînd se hotărîse să se stabilească în Argentina luase cu împrumut banii necesari pentru a pune pe roate o fabrică de mase plastice.

— La început mi-am aruncat privirile în Brazilia, în Uruguay și în Venezuela, îmi spuse. Am băgat de seamă un lucru, și anume că peste tot, în afară de Argentina, oamenii beau cu paiul băuturile răcoritoare. În Argentina nu. M-am gîndit că voi face avere aici. Am fabricat două milioane de paie din plastic, dar n-am fost în stare să vînd nici măcar o sută. Dorești un pai, domnule ? Îți ofer două milioane de paie pe gratis ! Le țin în fabrica mea, claie peste grămadă. Argentinienii sînt atît de conservatori încît refuză să bea printr-un pai. Era cît pe ce să dau faliment, zău așa, încheie el, cu voioșie în glas.

— Și acum ce faci? îl întrebai eu.

Îmi zîmbi vesel. Părea unul dintre cei mai fericiți oameni pe care-i întîlnisem vreodată. Se descotorosise de toate spaimele, eșecurile și chinurile din trecut în mai mare măsură decît oricare dintre noi.

— Acum fabric materiale plastice și-i las pe alți nebuni să-și riște banii confecționînd din ele tot ce poftesc.

Individul cu nas de iepure trecu pe lîngă noi, cenușiu ca însăși dimineața aceea.

— Dumnealui debarcă la Formosa, îi explicai cehului.

— Aha, e un contrabandist! rîse cehul și-și reluă și el plimbarea.

Mă cufundai din nou în lectura lui *Rob Roy*, în vreme ce matelotul cu sonda anunța adîncimile fluviului.

„Îți aduci desigur aminte de tatăl meu, fiindcă propriul dumitale tată era un membru al casei de comerț, așa că-l vei fi cunoscut încă din copilărie. Totuși nu l-ai văzut în epoca lui de glorie, înainte ca vîrsta și infirmitatea să-i stingă aprigul spirit întreprinzător și speculativ."

Mi-am amintit de tatăl meu lungit cu hainele pe el în cadă, întocmai cum avea să fie culcat în sicriu la Boulogne: îl auzeam dîndu-mi niște ordine cu neputință de executat, și mă întrebam de ce nutream un sentiment de afecțiune pentru el, deși nu simțeam pic de afecțiune pentru ireproșabila mea mamă, care mă crescuse cu atîta grijă și care-mi găsise prima slujbă la o bancă. Renunțasem să mai înalț un soclu în mijlocul gherghinelor, iar înainte de a pleca de acasă aruncasem urna goală. Îmi suna și acum în urechi glasul ei mînios. Mă trezisem brusc, cum mi se întîmpla uneori, speriat că luase foc casa și că

fusesem abandonat. Mă tîrîsem din pat și mă așezasem în capul scărilor, oarecum liniștit de glasul pe care-l auzeam de jos. Era un glas mînios, dar n-avea importanță : faptul că-l auzeam, însemna că nu eram singur. Și apoi, nu mirosea deloc a ars. „N-ai decît să pleci, striga vocea, dar eu voi păstra copilul !“

Un alt glas, mai scăzut și mai rezonabil, în care recunoscusem glasul tatălui meu, replicase : „Sînt totuși tatăl lui !“ Iar femeia pe care-o socoteam maică-mea răspunse cu un glas ca o ușă ce se trîntește : „Și cine-ar putea spune că eu nu sînt mama lui ?“

— Bună dimineața, mi se adresă O'Toole, așezîndu-se lîngă mine, ai dormit bine ?

— Da. Dar tu ?

— M-am tot gîndit la Lucinda, îmi răspunse el, scuturînd din cap.

Și, scoțîndu-și din buzunar carnețelul, începu din nou să înscrie enigmaticele șiruri de cifre.

— Calcule ?

— A, nimic oficial.

— Un pariu în legătură cu viteza vaporului ?

— Nu, nu ! Nu obișnuiesc să fac pariuri, îmi răspunse O'Toole, aruncîndu-mi una din acele priviri melancolice și neliniștite. Henry, adăugă el, n-am vorbit niciodată despre asta cu cineva. Cred că i-ar face să rîdă pe mai toți. Iată despre ce e vorba : în timp ce urinez, am obiceiul să număr și apoi să notez cît a durat, indicînd ziua și ora. Ți-ai dat vreodată seama că risipim mai mult de-o zi pe an, pentru urinat ?

— Dumnezeule ! exclamai eu.

— O pot dovedi, Henry. Uite aici.

Și, deschizînd carnețelul, îmi arătă o filă... Își notase ceva de genul ăsta :

28 iulie

7.15	0.17
10.45	0.37
12.30	0.50
13.15	0.32
13.40	0.50
14.05	0.20
15.45	0.37
18.40	0.28
10.30	? Am uitat să notez durata.
	4 min. 31 sec.

— Tragi vreo concluzie din toate astea? îl întrebai.

— Nu-i treaba mea. Nu sînt expert. Eu nu fac decît să notez faptele și unele detalii care ar putea avea vreo importanță, de pildă starea vremii sau felul băuturii, să zicem gin. Concluziile le las în seama altora.

— Care-s „alții"?

— Păi mă gîndesc să iau contact, după vreo șase luni de cercetări, cu un specialist în boli urinare. Cine știe ce-ar fi în stare unul ca el să citească în cifrele astea! Tipii ăștia își petrec toată viața consultînd bolnavi. E important pentru ei să știe ce se întîmplă în cazul unui individ normal.

— Tu ești „individul normal"?

— Da, Henry. Sînt sănătos sută la sută. Nici nu se poate altfel într-o slujbă ca aceea pe care-o am. E o muncă în care te trec des nădușelile.

— C.I.A.? îl întrebai eu.

— Glumești, Henry. Sper totuși că n-o crezi pe trăsnita aia!

Gîndul la fiică-sa îl făcu să cadă într-o tăcere melancolică. Se aplecă peste masă, cu bărbia în palme. O insuliță care semăna cu un aligator uriaș plutea la vale, cu botul deasupra apei. Niște bărci

pescărești de un verde pal lunecau la vale mai repede decît putea merge vaporul nostru contra curentului – treceau în viteză ca niște automobile de curse. Fiece pescar era înconjurat de niște butuci de lemn, în care-și proptea undițele. Din trunchiul gros al marelui fluviu se desprindeau ramurile unor rîuri mai late decît Tamisa la Westminster, curgînd spre interiorul cenușiu și cețos, dar fără vreo direcţie precisă.

— Și zici că-și spunea Tooley? mă întrebă americanul.

— Da, Tooley.

— Pesemne că se gîndește cîteodată la mine, rosti el cu un soi de nădejde în glas.

Capitolul 3

Cu două zile mai tîrziu am ajuns la Formosa, pe o vreme la fel de umedă ca aceea din zilele anterioare. Pe obrajii încinși curgeau broboane de sudoare. În noaptea din ajun părăsisem, undeva lîngă Corrientes, marele fluviu Paraná, iar acum pluteam pe fluviul Paraguay. Cu vreo cincizeci de iarzi mai încolo de Formosa argentiniană se întindea cealaltă țară, jilavă și pustie. Agentul de import-export coborî pe mal, îmbrăcat în costumul lui de culoare închisă și ținînd în mînă o valiză nouă. Dispăru cu pași repezi, uitîndu-se la ceas întocmai ca iepurele din *Alice în țara minunilor*. Orașul părea un loc ideal pentru contrabandiști, care aveau de trecut doar un fluviu. Pe malul paraguayan nu vedeam decît o colibă șubredă, un porc și o fetiță.

Sătul să mă tot plimb pe punte, am coborît și eu. Era duminică, și se strînsese o mică mulțime de oameni doritori să vadă vaporul care acosta. Mirosea puternic a petale de portocali, dar acesta era singurul farmec al Formosei. Un bulevard lung, străjuit de portocali și de niște copaci cu flori de culoarea trandafirului (aveam să aflu ceva mai tîrziu că se numeau *lapachos*), părea să fie unica arteră a orașului. Cîteva străzi lăturalnice se pierdeau cu vreo doi-trei iarzi mai încolo într-o natură sălbatică și zgîrcită, alcătuită din noroi și buruieni. Tot ce avea vreo legătură cu guvernul, cu afacerile, cu justiția sau cu distracțiile era

concentrat în acel unic bulevard : un hotel pentru turiști (pentru care turiști ?) își înălța clădirea de ciment cenușiu, pe jumătate neterminată, la marginea apei. Cîteva dughene vindeau Coca-Cola. Un cinematograf făcea reclamă pentru un western italian. Două frizerii, un garaj cu un automobil paradit înăuntru, și o *cantina* întregeau peisajul. Hotelul era singura clădire cu mai mult de un etaj, iar singura casă veche și frumoasă de pe bulevardul acela lung se vădi a fi – cînd mă apropiai de ea – închisoarea orașului. De-a lungul bulevardului erau o sumedenie de fîntîni artezine, dar nici una nu funcționa.

Bulevardul ăsta trebuie să ducă undeva, îmi spuneam, dar mă înșelam. Am trecut pe lîngă bustul unui individ bărbos cu numele Urquiza, care, potrivit inscripției, avusese o legătură cu eliberarea (eliberare, de ce anume ?) și am zărit deodată în fața mea, ridicîndu-se deasupra portocalilor și a șirurilor de *lapachos*, un bărbat de marmură călare pe un cal tot de marmură : era desigur generalul San Martin (la Buenos Aires mă familiarizasem cu trăsăturile lui, și de altfel îl văzusem și la Boulogne, pe malul mării). Statuia ecvestră închidea bulevardul, la fel cum Arcul de Triumf închide faimosul Champs Elysées ; mă așteptam ca bulevardul să dea într-o altă arteră, dar cînd am ajuns la statuie am văzut că eroul stătea călare pe armăsarul lui, în mijlocul unui deșert mocirlos, aflat la marginea orașului. Nici un drumeț nu se încumeta pînă aici ; drumul însuși nu mergea mai departe. Doar un cîine hămesit, ca un schelet dintr-un muzeu de istorie naturală, călca temător prin noroi și prin băltoacele de ploaie, în direcția mea și a generalului San Martin. Am făcut cale întoarsă.

Dacă descriu cu atîta amănunțime acest orășel mizer, o fac pentru că el a fost scena unui lung dialog purtat cu mine însumi, dialog întrerupt doar printr-o întîlnire neașteptată. Trecînd prin fața primei frizerii, mă gîndeam la domnișoara Keene și la timidul apel din scrisoarea ei, care ar fi meritat un răspuns mai adecvat decît scurta mea telegramă. Și mă mai gîndeam, în acest infern jilav, unde singura îndeletnicire serioasă sau singura distracție era desigur crima și unde pînă și banca națională trebuia să fie păzită duminica după-amiaza de un soldat înarmat cu o pușcă automată, mă gîndeam la locuința mea din Southwood, la grădina mea, la maiorul Charge care-mi vorbea peste gard cu vocea lui de trîmbiță, precum și la clinchetul dulce al clopotelor de pe Church Road. Îmi aminteam de Southwood cu un soi de duioșie îngăduitoare, ca de un loc pe care domnișoara Keene n-ar fi trebuit niciodată să-l părăsească, da, ca de un loc unde domnișoara Keene fusese fericită, și căruia eu însumi nu-i mai aparțineam. Era ca și cum aș fi scăpat dintr-o închisoare, scos de acolo cu ajutorul unei scări de frînghie și dus cu o mașină în lumea mătușii mele, lumea unor personaje stranii și a unor întîmplări neprevăzute. În această lume, contrabandistul cu mutră de iepure se simțea ca la el acasă, întocmai ca cehul acela cu două milioane de paie din plastic și ca bietul O'Toole care-și nota cu grijă momentele cînd urina.

Am trecut de capătul unei străzi numite Rua Dean Furnes, care se pierdea ca și celelalte într-o țară a nimănui, și m-am oprit o clipă în fața casei guvernatorului, o casă spoită în roz. Pe verandă se aflau două șezlonguri, iar prin ferestrele larg deschise se vedea o încăpere goală, avînd pe perete portretul unui militar (probabil președintele) și dedesubt un șir de scaune proptite de perete, în

poziția unui pluton de execuție. Santinela își mișcă ușor pușca automată, astfel încît mi-am văzut de drum, mergînd spre banca națională, unde un alt paznic făcu aceeași mișcare de avertisment, în clipa cînd mă oprii.

În dimineața aceea, citisem în cabina mea magnifica Odă a lui Wordsworth din *Tezaurul* lui Palgrave. Ca și cărțile lui Scott, *Tezaurul* lui Palgrave mai păstra urmele lecturii tatălui meu sub forma unor pagini îndoite la colțuri ; știind atît de puține lucruri despre el, ajunsesem să iau drept indicii toate aceste urme, și să mă bucur de ceea ce-l făcuse și pe el să se bucure. Astfel, la începutul activității mele la Bancă, văzusem în aceasta o „temniță“, potrivit terminologiei lui Wordsworth, dar oare ce loc anume îi apăruse tatălui meu ca o temniță, făcîndu-l să sublinieze pasajul cu pricina ? Poate că tocmai locuința noastră, maică-mea vitregă și eu însumi fiind temnicerii.

Îmi spun uneori că viața omului e influențată de cărți în mai mare măsură decît de semenii săi : din cărți aflăm indirect despre iubire și despre suferință. Chiar dacă avem fericirea de a ne îndrăgosti, ea se datorește faptului că am fost condiționați de lecturile noastre, iar dacă eu unul n-am cunoscut niciodată dragostea, e poate din pricină că biblioteca tatălui meu nu cuprindea cărțile cuvenite. (În cărțile lui Marion Crawford nu cred că există prea multă dragoste pasională, iar în cele ale lui Walter Scott poți găsi doar o umbră a ei.)

Îmi amintesc foarte vag viziunea care precede imaginea temniței : ea s-a pierdut pesemne foarte de timpuriu „în lumina zilei obișnuite“, dar în clipa cînd am pus jos *Tezaurul* lui Palgrave și m-am gîndit la mătușă-mea, mi-am spus că ea, una, nu a lăsat niciodată viziunea să se piardă. Poate că

simțul moral este o tristă compensație, pe care învățăm să o prețuim ca pe o răsplată pentru faptele noastre bune. Din viziunea despre care vorbesc lipsește orice morală. Nașterea mea era rodul a ceea ce maică-mea vitregă ar fi numit „un act imoral“, un act săvîrșit de forțele întunericului. Pășisem în viață datorită unei libertăți imorale. De ce să mă simt, atunci, ca-ntr-o temniță? Adevărata mea mamă nu se simțise desigur niciodată închisă în vreo temniță.

E prea tîrziu acum, i-am spus în gînd domnișoarei Keene, care-mi lansa apeluri disperate din Koffiefontein. Nu mă aflu acolo unde crezi că mă aflu. A fost poate o vreme cînd ne-am fi putut consola unul pe celălalt și cînd ne-am fi putut simți bine în temnița noastră, dar eu nu mai sînt același om pe care-l priveai cu duioșie cîndva, pe deasupra dantelelor. Am evadat. Nu mai semăn cu portretul fotografic pe care mi l-ai făcut. Am pornit înapoi spre debarcader și, aruncînd o privire peste umăr, am zărit cîinele scheletic care mă urmărea. Presupun că, pentru el, orice străin reprezenta speranța.

— Hei, omule! auzii eu un glas. Ce ești așa grăbit?

Era Wordsworth, la numai cîțiva pași de mine. Se sculase de pe o bancă de lîngă statuia lui Urquiza, eliberatorul, și înainta spre mine cu brațele întinse și cu fața despicată de rana largă a zîmbetului său.

— Uitat pe bătrînu' Wordsworth, omule? mă întrebă el, frîngîndu-mi mîinile amîndouă și rîzînd atît de zgomotos și atît de sănătos, încît îmi împroșca fața cu balele fericirii lui.

— Ia te uită, Wordsworth? exclamai eu, la fel de bucuros. Ce naiba cauți aici?

— Fetița mea scumpă spus la mine plec la Formosa și aștept pe dom' Pullen.

Am băgat de seamă că era îmbrăcat la fel de elegant ca importatorul cu nas de iepure și că purta și el o valijoară nou-nouță.

— Cum o duce mătușă-mea, Wordsworth? îl întrebai eu.

— O.K. o duce, îmi răspunse el, dar cu o lucire melancolică în ochi, și se grăbi să adauge: Dansează cam prea mult. Geaba spus eu la ea nu mai ești fetiță. Dacă nu potolește... Omule, eu foarte îngrijorat, zău!

— Iei vaporul cu mine?

— Sigur că da, dom' Pullen! Lași pe bătrînu' Wordsworth ocupă de toate. Cunosc tipii de la vama din Asunción. Unii din ei băieți buni. Alții, răi al dracului! Lasă pe mine vorbesc cu ei. Nu vrem păcălească pe noi.

— Dar, Wordsworth, să știi că n-am nimic de contrabandă!

În clipa aceea, dinspre fluviu se auzi sirena vaporului, care-și chema pasagerii.

— Omule, lași pe Wordsworth ocupă de toate. Tocmai fost la vapor s-arunc o privire și zărit acolo tip foarte rău. Trebuie ferim de el!

— De ce să mă feresc, Wordsworth?

— Ești în mîini bune, dom' Pullen. Acum lasă-n pace pe bătrînu' Wordsworth.

Deodată îmi apucă mîna și, strîngîndu-mi degetele, mă întrebă:

— Ai poza aia, dom' Pullen.

— Vorbești de fotografia portului Freetown? Da, o am.

— Place de tine, dom' Pullen, exclamă el, cu un suspin de satisfacție. Totdeauna vorbești pe șleau cu bătrînu' Wordsworth. Acum du-te la vapor.

Tocmai mă depărtam de el, cînd ținu să adauge:

— Ai un C.T.C. pentru Wordsworth?

I-am dat tot mărunțișul pe care-l aveam în buzunar. Oricîte necazuri mi-ar fi pricinuit în lumea aceea moartă a trecutului meu, acum eram încîntat să-i revăd.

Hamalii încărcau ultimele lăzi prin sabordurile negre de fier, deschise în coasta vasului. Mi-am croit drum printre pasagerii de pe puntea inferioară ; ici-colo cîte o femeie cu trăsături de indiană își alăpta pruncul. M-am cățărat pe treptele ruginite ale scării ce ducea spre puntea de clasa întîi. Nu l-am zărit pe Wordsworth venit la bord, și nici la prînz nu l-am văzut. Îmi spuneam că o fi călătorind cu clasa a doua, pentru a putea folosi în alte scopuri diferența de cost, căci eram convins că mătușă-mea îi dăduse un bilet de clasa întîi.

După-masă, O'Toole îmi propuse să vin în cabina lui ca să bem un păhărel.

— Am un Bourbon fain, îmi explică el și, deși nu eram un băutor de alcool, preferînd întotdeauna un pahar de sherry înainte de masă, sau unul de porto după masă, am acceptat bucuros invitația, fiindcă era ultima noapte petrecută la bord împreună cu el. Pasagerii erau din nou cuprinși de neastîmpăr, ai fi zis că-i lovise un soi de nebunie. În bar începuse să cînte o orchestră de amatori, și un marinar cu niște brațe și picioare păroase, deghizat stîngaci în femeie, țopăia printre mese, cerînd un partener de dans.

În cabina căpitanului, lipită de cea a lui O'Toole, cineva cînta la chitară și o femeie scotea niște țipete ascuțite : nu acestea erau zgomotele pe care te-ai fi așteptat să le auzi din cabina unui căpitan de vapor.

— Nimeni n-o să poată dormi în această noapte, îmi spuse O'Toole, turnîndu-mi bourbon în pahar.

— Încă puțin sifon, dacă nu te superi, îl rugai eu.

— Așadar am ajuns. Crezusem c-o să rămînem împotmoliți la Corrientes. Ploile au întîrziat mult de tot anul acesta.

Și, parcă înadins pentru a atenua acest reproș adus vremii, un tunet prelung bubui, acoperind sunetele chitarei.

— Ce impresie ți-a făcut Formosa ? mă întrebă O'Toole.

— Nu era mare lucru de văzut acolo. Cu excepția închisorii : o foarte frumoasă clădire în stil colonial.

— Pe dinăuntru nu-i chiar așa de frumoasă, remarcă O'Toole.

Un fulger lumină brusc peretele, făcînd să pîlpîie becurile din cabină.

— Ai întîlnit un amic, nu-i așa ?

— Un amic ?

— Te-am văzut stînd de vorbă c-un tip de culoare.

Fără să știu de ce, am devenit bănuitor, deși O'Toole îmi era foarte simpatic.

— A, voia bani de la mine, i-am răspuns. Dar nu te-am văzut pe țărm.

— Eram pe pasarelă și mă uitam cu luneta căpitanului.

Apoi, schimbînd vorba :

— Nu-mi iese din cap că ai cunoscut-o pe fiică-mea, Henry. Nu-ți poți imagina cît de mult îmi lipsește fata asta. Nici nu mi-ai spus cum arăta.

— Arăta splendid. E o fată foarte drăguță.

— Da, ca și maică-sa, pe vremuri. Dac-ar fi să mă mai însor vreodată, aș lua o fată urîțică.

Rămase multă vreme pe gînduri peste paharul lui, în timp ce eu cercetam cu privirea cabina. Spre deosebire de ceea ce făcusem eu în prima zi, el nu încercase deloc să-și transforme cabina într-un cămin vremelnic. Valizele lui zăceau pe podea, pline cu haine – nu se ostenise să le atîrne

pe undeva. Un brici lăsat pe marginea lavoarului și o carte de buzunar la căpătîiul patului păreau să fie singurele lucruri pe care le despachetase. Deodată ploaia începu să izbească în punte – o adevărată rafală.

— Cred c-a venit iarna! oftă el.

— Iarna în iulie.

— Am ajuns să mă obișnuiesc. N-am văzut zăpadă de șase ani încoace.

— De șase ani pe meleagurile astea?

— Nu numai astea, căci înainte de a veni aici am fost în Thailanda.

— Pentru cercetări?

— Mda... Într-un anume sens...

Dacă era atît de zgîrcit la vorbă, mă întrebam cît de mult timp îi trebuia ca să descopere faptele necesare anchetelor pe care le întreprindea?

— Cum mai merg statisticile urinare?

— Peste patru minute și treizeci de secunde pe ziua de azi, spuse el. Și adăugă, pe un ton lugubru, ridicînd paharul: Și încă n-am ajuns la capăt!

Cînd următorul bubuit de tunet se stinse, O'Toole îmi spuse, într-un efort vizibil de a umple cu ceva tăcerea:

— Vasăzică nu ți-a plăcut Formosa?

— Nu prea. Firește, s-ar putea să fie un loc grozav pentru pescuit.

— Pescuit! exclamă el cu dispreț în glas. Vrei să spui contrabandă!

— Tot aud vorbindu-se despre contrabandă. Contrabandă, cu ce?

— Păi, asta e industria națională a Paraguayului. Ea aduce un venit aproape la fel de mare ca acela realizat prin vînzarea maté-ului, și mult mai mare decît cel obținut prin ascunderea unor criminali de război cu conturi bancare în Elveția. Și, oricum,

mult mai mare decît îmi aduce mie munca de cercetare.

— Ce anume se trece prin contrabandă?

— Whisky scoțian și țigări americane. Totul este să găsești în Panama un agent care să cumpere cu toptanul și care să expedieze marfa cu avionul la Asunción. Coletele poartă mențiunea „mărfuri de tranzit“. Plătești doar o mică taxă la vama aeroportului internațional și-ți încarci coletele la bordul unui avion particular. O să te miri văzînd cîte Dakote particulare există în Asunción. Pilotul avionului astfel încărcat decolează spre Argentina, situată chiar pe celălalt mal al fluviului. La vreo cîteva sute de kilometri de Buenos Aires, aterizezi pe vreo *estancia* – mai toți contrabandiștii ăștia au cîte un teren de aterizare. N-o fi, poate, construit anume pentru Dakota, dar ăsta e riscul pilotului. Îți încarci marfa în camioane, și cu asta, basta. Ești așteptat de oamenii care distribuie marfa și cărora le lasă gura apă după ea. Guvernul îi înfometează percepîndu-le taxe de o sută douăzeci la sută din valoarea mărfii.

— Dar Formosa?

— A, Formosa e bună pentru nenorociții ăia care se canonesc să-și transporte marfa pe fluviu în sus. Nu toate mărfurile care ajung din Panama sînt transportate cu avioane Dakota. Ce-i pasă poliției dacă unele colete rămîn pe țărm? La Asunción poți cumpăra whisky scoțian mai ieftin decît îl găsești la Londra, iar golanii de pe străzi îți vînd țigări americane excelente la un preț derizoriu. Nu-ți trebuie altceva decît o barcă și o legătură bună. Numai că într-o bună zi ajungi să te plictisești de jocul ăsta – poate că și din pricina vreunui glonț rătăcit prea aproape de tine... Atunci

îți cumperi partea la un avion Dakota și devii mare capitalist. Te tentează, Henry?

— La bancă n-am primit pregătirea cea mai potrivită, i-am răspuns eu, dar mi-am amintit de mătușă-mea și de valizele ei burdușite cu bancnote și lingouri de aur – poate că aveam în sînge o vocație pe care o asemenea carieră ar fi putut s-o trezească la un moment dat. Văd că știi o mulțime de lucruri despre acest subiect.

— Face parte din cercetările mele sociologice.

— Nu te-ai gîndit niciodată să le aprofundezi și mai mult? Spiritul frontierei, Tooley!

Îl tachinam numai fiindcă mi-era simpatic. Pe maiorul Charge sau pe amiral nu i-aș fi putut tachina în felul acesta.

Îmi aruncă o privire lungă și tristă, ca și cum ar fi vrut să-mi răspundă sincer:

— Într-o slujbă cum e a mea nu poți pune deoparte destui bani ca să cumperi un avion Dakota. Și apoi, Henry, riscurile sînt prea mari pentru un străin. Tipii ăia nu sînt totdeauna siguri, se mai întîmplă ca vreun avion să fie deturnat, sau ca polițiștii să devină prea lacomi. E ușor să dispari în Paraguay, sau nici măcar nu trebuie să dispari: cine-o să facă scandal pentru un cadavru, două? Generalul menține ordinea, asta vrea poporul după războiul civil din care abia a ieșit, iar un om mort nu mai deranjează pe nimeni. În Paraguay nu există magistrați care anchetează crimele.

— Așadar, preferi să trăiești, decît să fii însuflețit de spiritul frontierei...

— Știu că nu pot face mare lucru pentru fiică-mea care s-a dus la o distanță de trei mii de mile, dar în tot cazul îi trimit cîte un cec lunar. Un om mort nu poate semna cecuri.

— Presupun că celor de la C.I.A. nu le pasă.

— Te implor, Henry, nu da crezare acestor prostii! Îți repet, Lucinda e romantică. Visează un

tată ieșit din comun, și cînd colo, ce tată are? Mă are pe mine! De aceea, născocește tot felul de lucruri. O anchetă despre malnutriție nu are nimic romantic.

— Cred c-ar trebui s-o aduci înapoi acasă, Tooley.

— Care casă? exclamă el, iar eu mă uitai în cabină, punîndu-mi aceeași întrebare.

Totuși, nu eram pe deplin convins. Oricum, tatăl mi se părea mult mai vrednic de încredere decît fiica.

L-am lăsat în fața sticlei de Old Forester și m-am întors în cabina mea, situată pe cealaltă punte. O'Toole locuia la babord, iar eu la tribord. Eu priveam spre Paraguay, iar el spre Argentina. Chitara continua să se-audă din cabina căpitanului, și cineva cînta într-o limbă pe care n-o puteam identifica – poate guarani. Nu încuiasem ușa cabinei, și totuși aceasta nu se deschisese cînd încercai s-o împing. Ca s-o deschid, a trebuit să-mi vîr umărul. Prin deschizătură l-am văzut pe Wordsworth: se uita la ușă și avea un cuțit în mînă. Cînd m-a zărit a lăsat jos cuțitul.

— Intră, șefule, îmi șopti.

— Păi, cum să intru?

Baricadase ușa cu un scaun. Îl trase mai încolo, ca să pot intra.

— Trebuie am grijă, dom' Pullen.

— Grijă de ce?

— Prea mulți oameni răi pe vaporu' ăsta, prea mulți pungași.

Cuțitul lui era un briceag cu trei lame, un tirbușon, un deschizător de conserve și un clește de scos pietricelele din copitele cailor: un briceag de școlar. Wordsworth îl închise și-l vîrî în buzunar.

— Ei, ciobănașule, ce dorești de la mine? îl întrebai eu.

Wordsworth îmi răspunse, scuturînd din cap:

— Mătușă-ta-i o femeie minunată. Nimeni nu a vorbit vreodată așa cu bătrînu' Wordsworth. „Tu, fiu al bucuriei !“ spus ea la mine, cu voce tare, în plină stradă, în fața cinematografului. Eu iubesc pe mătușă-ta, dom' Pullen ! Gata mor pentru ea oricînd ar ridica un deget și-ar spune la mine : „Mori, Wordsworth !“

— Da, da, toate astea-s frumoase, da' ce-ți veni să te baricadezi în cabina mea ?

— Venit pentru poza aia.

— Nu puteai s-aștepți pînă debarcăm ?

— Mătușă-ta zis către mine, Wordsworth, adu cît mai repede poza ca s-o punem la adăpost, altfel nu mai calci pe-aici.

Mă cuprinse din nou o bănuială : nu cumva rama fotografiei ascundea, ca și lumînarea aceea, aur ? Sau poate că fotografia însăși acoperea niște bancnote de mare valoare ? Cele două ipoteze erau neverosimile, dar cînd era vorba de mătușă-mea nimic nu era imposibil.

— Am prieteni la vamă, îmi spuse Wordsworth. Ei nu păcălesc pe mine, pe cînd tu ești străin aici, dom' Pullen.

— Poza asta nu-i altceva decît o fotografie a portului Freetown.

— Da, dom' Pullen, dar mătușă-ta zice...

— Bine, fie ! Ia-o. Unde-o să dormi ?

Wordsworth îmi arătă cu degetul spre podea :

— Simt mult mai bine colo jos, dom' Pullen. Acolo oamenii cîntă, dansează și petrec, ei nu poartă cravată și nu spală pe mîini înainte de masă. Nu place la mine mîncarea care pute-a săpun.

— Ia o țigară, Wordsworth.

— Dacă n-ai nimic contra, dom' Pullen, fumez asta.

Și scoase dintr-un buzunar mototolit o țigară peticită.

— Tot marijuana, Wordsworth ?

— Păi, e un fel de doctorie, dom' Pullen. Nu prea simţi bine zilele astea. Avut multe necazuri.

— În legătură cu ce ?

— Cu mătuşă-ta, dom' Pullen. Ea totdeauna fără griji cînd păzită de bătrînu' Wordsworth. Nu cheltuieşte nici un sfanţ cu mine. Are însă acum un tip care-o costă mulţi, mulţi bani. Şi-i prea bătrîn pentru ea, dom' Pullen. Mătuşă-ta nu mai e o fetiţă. Are nevoie de bărbat tînăr.

— Păi nici tu nu prea mai eşti tînăr, Wordsworth.

— Dar nu-s cu picioarele-n groapă ca tipu' ăla, dom' Pullen ! N-am încredere-n el. Cînd venit aici, el foarte bolnav. „Te implor, Wordsworth, te implor, Wordsworth", zice mereu, numai miere-i pe buzele lui. Locuieşte într-un hotel ieftin, dar n-are un sfanţ. Au să-l dea afară de-acolo, şi i-e o frică nebună ! Cînd vine mătuşă-ta să-l vadă, dumnealui bîzîie ca un bebeluş. Nu-i bărbat, zău că nu-i, în schimb e-un ticălos. Spune vorbe mieroase, ce-i drept, da' şi un ticălos. Atunci de ce părăsit mătuşă-ta pe Wordsworth pentru ticălos ca el ? Răspunde la mine de ce, omule, de ce ?

Îşi lăsă trupul mătăhălos pe cuşeta mea şi începu să plîngă. Era ca un izvor subteran care se căznea să iasă la suprafaţă, ţîşnind prin crăpăturile unei stînci.

— Wordsworth, nu cumva eşti gelos din cauza mătuşii Augusta ?

— Păi era drăguţa mea, omule ! Acum, părăsit pe mine şi zdrobit inima.

— Sărmanul meu Wordsworth !

Altceva nu i-am putut spune.

— Vrea ca eu să plec, urmă el. Vrea ca eu aduc pe tine şi apoi plec. Zis la mine : „Dau ţie cel mai mare C.T.C. din viaţa ta, te întorci la Freetown şi

găsești fată“. Da’ eu nu vreau banii ei, dom’ Pullen, nu mai vreau să-ntorc la Freetown, și nu mai vreau nici o fată. Eu iubesc pe mătușă-ta! Vreau să rămîn cu ea, cum zice cîntecul: „Rămîi cu mine, grabnic se-nnoptează! Rămîi... Rămîi... Nu-s lacrimile-amare“. Dar ale mele sînt amare, zău, omule!

— Unde naiba ai învățat acest cîntec, Wordsworth?

— Îl cîntam totdeauna la catedrala Sf. Gheorghe din Freetown. *Grabnic se-nnoptează*. Cîntam acolo mulțime de cîntece triste ca ăsta, care amintește acuma de drăguța mea. „Aicea zăbovind, noi altceva nu-ți cerem decît să te-adorăm.“ Așa e, omule! Da’ dumneaei vrea să părăsească pe mine, vrea ca eu să plec și să n-o mai văd niciodată!

— Cine-i tipul cu care este ea, Wordsworth?

— Nu vreau rostesc numele lui. Arde limba din gură dacă i-l rostesc. Omule, eu credincios mătușii tale de multă vreme!

Ca să-i abat atenția de la suferința lui, și nu ca să-i fac vreun reproș, l-am întrebat:

— O mai ții minte pe fata aceea din Paris?

— Aia care voia să facă zig-zig?

— Nu, nu aia. Fata din tren.

— A, da, desigur. Aduc aminte de ea. Nu cumva crezi că făcut ceva rău cu ea? Păi, omule, ea doar ca o corabie în trecere, nu rămas în port decît o zi. Prea tînără pentru bătrînu’ Wordsworth.

— Tatăl fetei e la bordul acestui vapor.

— Nu mai spune! exclamă el, privindu-mă cu uimire.

— Mi-a pus întrebări în legătură cu tine. Ne-a văzut pe țărm.

— Cum arată?

— E la fel de înalt ca tine, dar foarte slab. Pare nefericit și îngrijorat, și poartă o haină de tweed, sportivă.

— Dumnezeule ! Îl cunosc. Văzut pe el de multe ori la Asunción. Trebuie ferești de el ca de dracu'.

— Zice că se ocupă cu anchetele sociale.

— Ce-nseamnă asta ?

— Cercetează tot felul de lucruri.

— A, poate că ai dreptate. Află de la mine că tipu' mătușii tale nu-nghite deloc pe individ, să nu-l vadă-n ochi !

Avusesem intenția să-i abat gîndurile, și izbutisem : Wordsworth îmi strînse cu putere mîna cînd ieși din cabină, cu fotografia aceea ascunsă bine sub cămașă.

— Omule, știi ce ești pentru bietu' Wordsworth ? Sprijin ești, dom' Pullen. O, rămîi lîngă mine...

Capitolul 4

Cînd, după micul dejun, m-am dus pe punte, ajunsesem aproape de Asunción. Falezele roșcate păreau niște faguri de miere, din pricina grotelor căscate în trupul lor. Chiar pe buza prăpastiei atîrnau cîteva colibe pe jumătate distruse, iar niște copii goi, cu burțile umflate de malnutriție, se zgîiau la noi și la vaporul care luneca, slobozind vînturi din sirena lui, aidoma unui om sătul ce se întoarce agale acasă după un prînz îmbelșugat. Deasupra colibelor, ca un castel medieval dominînd vreun sat cu bordeie de chirpici, se înălțau formidabilele bastioane albe ale firmei Shell.

O'Toole se așază lîngă mine, tocmai cînd funcționarii biroului de imigrări se urcau la bord.

— Te pot ajuta cu ceva? mă întrebă el. Vrei să te duc undeva cu mașina?

— Nu, mulțumesc, cred că voi fi așteptat.

Pasagerii de la clasa a doua începuseră să debarce.

— Dacă te pot ajuta, oricînd, cu orice... Cunosc mai toate ițele. Mă găsești la ambasadă. Am titlul de secretar doi. Prezintă unele avantaje.

— Ești foarte amabil.

— Ești un prieten al Lucindei... Katmandu pare să fie al dracului de departe. Poate că o fi sosit totuși vreo scrisoare.

— Îți scrie regulat?

— Îmi trimite ilustrate, îmi răspunse O'Toole aplecîndu-se peste parapet.

— Nu cumva e amicul tău? mă întrebă el deodată.

— Cine?

Mi-am întors privirile spre șirul de pasageri care se îndreptau spre pasarelă și l-am zărit pe Wordsworth.

— Omul cu care-ai stat de vorbă pe țărm.

— Toți oamenii de culoare mi se par foarte asemănători de la distanța asta.

— Un african nu se vede pe-aici decît rareori. Presupun că-i amicul dumitale.

După terminarea formalităților, am așteptat cu bagajul meu la colțul unei străzi care purta numele lui Benjamin Constant. Îl căutam în zadar din ochi pe Wordsworth. Pasagerii așteptați de familiile lor se îmbrățișau cu rudele și plecau cu mașina. Fabricantul ceh de materiale plastice îmi oferi un loc în taxiul lui. Un băiețaș îmi propuse să-mi lustruiască pantofii, iar un altul încercă să-mi vîndă niște țigări americane. O stradă lungă, cu colonade, care urca în pantă părea plină de prăvălii cu băuturi spirtoase; niște femei bătrîne, rezemate de ziduri, ofereau spre vînzare pîine și fructe îndesate în coșărci. În ciuda prafului și a fumului scos de automobile vechi, aerul era îmbălsămat de mireasma dulce a florilor de portocali.

Auzind un fluierat, m-am întors și l-am văzut pe Wordsworth coborînd dintr-un taxi. Mi-a luat cele două valize grele, ca și cum ar fi fost niște cutii goale, de carton.

— Căutat mai întîi un prieten, îmi spuse. Prea mulți pungași aici.

În viața mea nu pusesem piciorul într-un taxi atît de rablagit: căptușeala de pe banchetă era ruptă, lăsînd să se vadă peste tot umplutura. Wordsworth o netezi cu palma, ca s-o facă mai confortabilă. Apoi începu să gesticuleze către șofer, care păru să-i priceapă gesturile.

— Facem mai întîi un ocol, urmă să-mi explice Wordsworth. Vreau să văd dacă lăsat pe noi în pace.

Și-și scoase capul pe fereastră, în timp ce taxiul se urnea, cu scrîșnete și zdruncinături. Celelalte taxiuri, întîlnite în drum, erau destul de elegante ; cîte un șofer striga către noi, pesemne înjurături la adresa bătrînului nostru șofer, care avea o mustață albă și o pălărie turtită.

— Dar dacă nu ne lasă în pace ? Ce ne facem atunci ? întrebai eu.

— Avem mare grijă, îmi răspunse Wordsworth în doi peri.

— Am impresia că ai ales cel mai hodorogit taxi.

În fața catedralei defilau în pas de gîscă niște soldați, iar în mijlocul peluzei verzi se înălța, pe un soclu, un tanc preistoric. Pretutindeni se vedeau portocali, unii în floare, alții cu rod.

— Șoferu-i prieten bun cu mine.

— Vorbește spaniolește ?

— Păi, el nu știe spaniolește.

— Dar ce limbă vorbește ?

— Vorbește jargon indian.

— Și cum te înțelegi cu el ?

— Dau la el fumeze. Place lui marijuana.

Cu excepția unui zgîrie-nori – noul hotel –, orașul avea o înfățișare foarte victoriană. Nici nu mai băgai de seamă mașinile, care păreau anacronice aici : pe străzi treceau căruțe trase de catîri, iar ici-colo vedeai chiar oameni călări. Am trecut pe lîngă o bisericuță baptistă, albă și crenelată, apoi pe lîngă un colegiu universitar construit în stilul unei abații neogotice, iar cînd am ajuns în cartierul rezidențial am văzut niște clădiri mari din piatră, înconjurate de grădini cu boschete ; casele acestea, ale căror porticuri cu coloane se înălțau deasupra unor trepte de piatră, îmi aminteau de cartierul cel mai vechi al Southwoodului, deși

la Southwood casele erau îndeobște divizate în apartamente, piatra cenușie era văruită, iar pe acoperișuri se zbîrleau ca niște țepi antenele de televiziune. În locul portocalilor și al bananierilor, puteai vedea rododendronii lăsați în părăsire și peluze tunse.

— Cum îl cheamă pe prietenul ăla al mătușii mele ? îl întrebai eu pe Wordsworth.

— Nu mai țin minte, îmi răspunse el. Nu vreau țin minte. Vreau să uit.

O căsuță în ruină, cu coloane corintice și cu ferestrele sparte, purta numele de Școală de arhitectură, pe o firmă stricată de ploi și de vînturi ; dar în ciuda stării de paragină a caselor, se vedeau pretutindeni flori. O tufă de iasomie își scotea la vedere florile albe și albastre, pe aceleași ramuri.

— Oprim aici, îi spuse Wordsworth șoferului, trăgîndu-l de umăr.

Era o clădire enormă, cu o pajiște mare și neîngrijită, care dădea într-o pădurice de un verde întunecat – un crîng de bananieri, portocali, lămîi, grapefruit și *lapacho.* Pe cele două fațade pe care le puteam vedea prin grilajul porții, niște trepte mari de piatră duceau spre intrări separate. Zidurile erau năpădite de licheni și păreau să aibă vreo patru etaje.

— E o casă de milionar ! exclamai eu.

— Așteaptă nițel, îmi zise Wordsworth.

Poarta de fier era ruginită și închisă cu lacăt. Pe stîlpii ei erau sculptați în relief ananași, dar poarta, acoperită cu sîrmă ghimpată, își pierduse orice demnitate. O fi trăit poate aici un milionar, îmi spuneam, dar acum nu mai e.

Wordsworth mă conduse pînă după colțul străzii, de unde ne-am apropiat de casă prin spatele ei, trecînd printr-o portiță pe care avu grijă s-o încuie, și de unde am mers mai departe prin păduricea aceea cu arbori și tufe înmiresmate.

— Hei ! strigă el către clădirea masivă de piatră.

Nu primi nici un răspuns.

Prin masivitatea și liniștea ei, clădirea îmi amintea de marile cavouri de familie din cimitirul din Boulogne. Era și acesta un sfîrșit de drum.

— Mătușă-ta cam tare de ureche, îmi spuse Wordsworth. Nu mai e tînără.

Vorbea pe un ton de regret, ca și cum ar fi cunoscut-o ca fată, deși ea avusese peste șaptezeci de ani cînd îl agățase în fața Palatului Grenada. Am urcat treptele de piatră ce duceau spre vestibul.

Era un vestibul spațios, pardosit cu o marmură plină de crăpături și lipsit de orice mobilier. Ferestrele erau oblonite, și singura lumină izvora dintr-un bec chior atîrnat de tavan. Nici un scaun, nici o masă, nici o canapea, nici un tablou. Unicul indiciu al prezenței omenești era o mătură proptită de un perete, deși ar fi putut să fie lăsată acolo cu o generație în urmă, de către un servitor pus să facă curățenie după mutarea locatarilor.

— Hei ! strigă din nou Wordsworth. Hei ! Dom' Pullen aici !

Am auzit un clinchet de tocuri înalte pe unul din coridoarele de sus. O scară de marmură roz ducea spre primul etaj : la capătul ei apăru mătușă-mea. Era prea puțină lumină ca s-o pot vedea limpede, și se prea poate ca propria-mi imaginație să fi deslușit în glasul ei un ton mai bătrînicios, mai tremurător decît cel pe care-l cunoșteam.

— Iată-te, Henry ! Fii binevenit acasă ! îmi spuse.

Și coborî încet scara, agățîndu-se de balustradă, probabil din pricina semiîntunericului.

— Îmi pare rău că domnul Visconti nu-i aici ca să te-ntîmpine, adăugă ea. Îl așteptăm să sosească încă de ieri.

— Domnul Visconti ?

— Da, domnul Visconti. Iată-ne din nou împreună. Ai adus cu bine poza?

— O am, zise Wordsworth, ridicînd valiza lui nou-nouță.

— Domnul Visconti va răsufla ușurat. Se temea de vameși. Arăți bine, Henry, rosti ea sărutîndu-mă pe obraz și răspîndind în jur un parfum de lavandă. Hai, dă-mi voie să-ți arăt camera ta.

Și mă conduse spre primul etaj, al cărui palier era la fel de golaș ca și vestibulul. Deschise apoi o ușă și intră într-o cameră care conținea un pat, un scaun și un dulap, dar nimic altceva. Mătușă-mea socoti pesemne că aveam nevoie de o explicație, căci îmi spuse:

— Mobilierul trebuie să sosească într-una din zilele astea.

Deschizînd o altă ușă, am văzut o încăpere și mai pustie, unde nu se aflau decît două saltele puse una lîngă alta direct pe podea, o măsuță de toaletă și un taburet care păreau noi.

— Îți las ție patul, dar nu mă pot lipsi de măsuța de toaletă, îmi explică mătușă-mea.

— E camera ta? o întrebai.

— Sînt zile cînd simt lipsa cristalelor mele venețiene, dar o să vezi ce frumos arată camera după ce ridici storurile, și o s-arate și mai frumos cînd o să sosească mobila... Ți-o fi foame, Henry! Wordsworth o să-ți aducă valizele. Am pregătit o mică gustare.

Interiorul sufrageriei nu mă mai putea uimi: era o încăpere enormă, luminată pe vremuri de candelabre, ale căror fire electrice ieșeau acum ca niște bălării din găurile tavanului. Era acolo și o masă, dar fără nimic pe ea, iar în chip de scaune niște lăzi.

— E o mobilă cam rudimentară, dar după ce-o să se întoarcă domnul Visconti totul o să fie în ordine, o să vezi.

„Gustarea“ era alcătuită din conserve și dintr-un vin de regiune, roșu și dulceag, ca o doctorie vîrîtă pe gît unui copil. Amintindu-mi de biletul meu de vapor, clasa întîi, mi-a fost rușine.

— Ne-am gîndit să organizăm o petrecere în cinstea ta, după ce se întoarce domnul Visconti, îmi spuse mătușă-mea. O casă ca asta e făcută pentru petreceri. O să fie și un grătar în grădină, la care o să frigem un bou întreg, arborii au să fie luminați cu becuri colorate, și o să avem, firește, și o mică orchestră cu muzică de dans. O harfă și o chitară, așa e moda aici. Polka și galopul sînt dansurile naționale. O să-i invit pe șeful poliției, pe episcopul iezuit (firește, de dragul conversației lui), pe ambasadorul Italiei, nu – ar fi o lipsă de tact. Trebuie să-ți găsim niște fete drăguțe, Henry.

O așchie a lăzii pe care ședeam îmi zgîria coapsa piciorului.

— Înainte de toate, va trebui să faci rost de ceva mobilă, mătușă Augusta...

— E de la sine înțeles. Regret că nu-l pot invita pe ambasadorul italian – e un bărbat atît de chipeș... dar, în situația dată... Vreau să-ți spun ceva, Henry, ceva de care nu știe decît Wordsworth...

— Unde-i Wordsworth?

— În bucătărie. Domnul Visconti preferă să mîncăm în intimitate. După cum îți spuneam, Henry, domnul Visconti și-a luat un pașaport argentinian, și e cunoscut aici cu numele Izquierdo.

— Nu mă miră, mătușă Augusta.

Și i-am povestit despre percheziția făcută de cei doi polițiști în apartamentul ei.

— Apropo, adăugai, generalul Abdul a murit.

— Mă așteptam la asta. Polițiștii au luat cu ei ceva?

— Doar o ilustrată din Panama.

— Ce nevoie aveau de ea?

— Se gîndeau că are poate vreo legătură cu domnul Visconti.

— Ce absurdă pare să fie poliția ! Ilustrata aia trebuia să fi fost de la Monsieur Dambreuse. L-am întîlnit pe vapor, în drum spre Buenos Aires. Bietul de el, a îmbătrînit enorm ! Nici nu l-am recunoscut pînă n-a început să-mi vorbească despre întreprinderea lui metalurgică și despre familia lui din Toulouse.

— Dar el te-a recunoscut ?

— Nu, dar nici nu-i de mirare. Pe vremea cînd locuiam la St. James and Albany, aveam părul negru, nu roșu. Roșul era culoarea preferată a domnului Visconti. Mi-am păstrat părul roșu pentru el...

— Poliția a făcut percheziție în numele Interpolului.

— E absurd să-l trateze pe domnul Visconti ca pe-un criminal de război oarecare. Pe aici se ascund o mulțime de criminali dintr-ăștia. Martin Bormann se află dincolo de graniță, în Brazilia, și se spune că abominabilul doctor Mengele de la Auschwitz e undeva în apropierea graniței boliviene, într-un corp de armată. De ce nu întreprinde Interpolul ceva în legătură cu *ei* ? Domnul Visconti s-a purtat totdeauna frumos cu evreii. Chiar cînd a făcut afacerile alea cu Arabia Saudită. De ce l-or fi alungat din Argentina, unde se descurca binișor cu negoțul de antichități ? Domnul Visconti mi-a spus că la Buenos Aires un american și-a permis să facă anchetele cele mai impertinente. Domnul Visconti vînduse un tablou unui client particular din Statele Unite, iar americanul acela, care pretindea că-i reprezentantul Muzeului Metropolitan, afirma că tabloul ar fi fost furat...

— Nu cumva americanul acela se numea O'Toole ?

— Ba da.

— Află că acum e aici, la Asunción.

— Știu, dar a constatat că oamenii de aici nu-s chiar atît de dispuși să-l ajute. La urma urmei, Generalul are sînge nemțesc în vine.

— O'Toole, care se afla cu mine la bordul vaporului, mi-a spus că face o anchetă socială.

— Nu-i adevărat. Cum nu-i adevărat nici că ar fi reprezentantul Muzeului Metropolitan. Lucrează în C.I.A.

— E tatăl lui Tooley.

— Care Tooley ?

— Fata din Orient-Expres.

— Interesant ! Mă întreb dacă asta nu ne-ar putea fi de oarecare folos ! gîndi mătușă-mea cu glas tare. Spui că era cu tine pe vapor ?

— Da.

— Poate că te-a urmărit. Atîta zarvă pentru cîteva tablouri ! Acum parcă-mi aduc aminte că tu și fiică-sa v-ați împrietenit în tren... Și apoi, spaima ei că rămăsese însărcinată...

— Mătușa Augusta, asta n-avea nici o legătură cu mine !

— Păcat, în actualele împrejurări...

Wordsworth își făcu apariția, încins cu șorțul de măcelar pe care-l purtase și în ziua cînd îl văzusem pentru prima oară, în apartamentul de deasupra restaurantului Coroana și Ancora. Pe vremea aceea, talentele lui de spălător de vase erau recunoscute și apreciate, pe cînd acum treceau drept ceva normal.

— Gata cu mîncatul ? întrebă el.

— Vom servi cafeaua în grădină, îi spuse mătușă-mea, pe un ton princiar.

Ne-am așezat la umbra unui bananier. Aerul era îmbălsămat cu miresme de portocali și de iasomie, și o lună lividă luneca prin paloarea

albastră a cerului matinal: arăta la fel de uzată și de subțire ca o monedă veche, iar craterele ei aveau aceeași culoare ca și cerul, astfel încît aveai impresia că prin găurile lunii vezi universul. Nu se auzea nici un păcănit de automobil. Trapul unui cal aparținea aceleiași lumi străvechi a tăcerii.

— Da, e foarte multă liniște aici, îmi spuse mătușă-mea. Doar cîte o împușcătură după ce se lasă întunericul. Poliția e cîteodată grăbită s-apese pe trăgaci. Am uitat cîte bucăți de zahăr obișnuiești, una sau două?

— Mătușă Augusta, aș vrea să-mi spui ceva mai mult. Îți mărturisesc că sînt cam nedumerit. Casa asta mare, lipsită de mobilier... și apoi, prezența lui Wordsworth aici, lîngă tine...

— L-am adus de la Paris. Călătoream cu o sumedenie de bani lichizi – aproape tot ce-mi mai rămăsese, deși mai păstrasem destui bani la Berna ca să-ți plătesc biletul de vapor. O doamnă bătrînă și fragilă ca mine are nevoie de un însoțitor care s-o păzească.

Pentru prima oară o auzeam că-și recunoaște vîrsta.

— Puteai să mă iei cu tine.

— Nu eram sigură de atitudinea ta în anumite chestiuni. Ții minte ce șocat ai fost la Istanbul cînd ai văzut lingoul acela de aur? Păcat că generalul Abdul a încurcat lucrurile. Acum ne-ar fi prins bine cele douăzeci și cinci de procente.

— Unde s-au dus toți banii tăi, mătușă Augusta? Nu mai ai nici măcar un pat în care să dormi.

— Saltelele sînt foarte confortabile, și de altfel nu mi-au plăcut niciodată paturile moi. Cînd am ajuns aici, sărmanul domn Visconti era într-o stare foarte proastă. Locuia pe credit într-un mic hotel, de-a dreptul oribil. Își cheltuise toți banii pe

pașaportul acela nou și pe șperțurile date poliției. Dumnezeu știe cum se descurcă doctorul Mengele, presupun că are un cont la o bancă din Elveția. Am sosit taman la timp aici. Domnul Visconti era și bolnav, sărăcuțul, din pricină că se hrănea doar cu mandioca[1].

— Așadar, i-ai dăruit pentru a doua oară toți banii tăi, mătușă Augusta ?

— Firește că da, dar ce-ai fi vrut ? Avea nevoie de ei. Am cumpărat casa asta pe nimic (cineva a fost asasinat între pereții ei în urmă cu vreo douăzeci de ani, iar oamenii sînt foarte superstițioși) și am investit restul banilor într-o afacere bună. Deținem o jumătate din acțiunile unei întreprinderi foarte promițătoare.

— Nu cumva e vorba de un avion Dakota ?

Mătușă-mea chicoti ca o fetiță ațîțată.

— Domnul Visconti o să-ți povestească totul, îmi spuse.

— Unde e ?

— Intenționa să se întoarcă ieri, dar a plouat cam mult și drumurile sînt foarte proaste.

Aruncă o privire plină de mîndrie spre casa goală, și adăugă :

— De azi într-o săptămînă n-o să mai recunoști locul. După ce candelabrele vor fi atîrnate în vestibul, și după ce va veni mobila. Tare-aș fi vrut să fie gata înainte de sosirea ta, dar s-au produs unele întîrzieri în Panama. Multe depind de Panama.

— Dar poliția ?

— A, n-o să se amestece într-o afacere solidă, mă asigură mătușă-mea.

Domnul Visconti nu se întoarse însă nici a doua zi din locul unde se afla. Lăsînd-o pe mătușă-mea

---

1. Un fel de lipie din făina plantei numită *casava*.

să doarmă pe saltelele ei, și pe Wordsworth să deretice prin casă, am ieșit să mă plimb în oraș. Se făceau pregătiri pentru nu știu ce sărbătoare. Pe la colțurile străzilor erau mașini împodobite festiv, pline cu fete frumoase. În fața catedralei și a academiei militare, care se priveau una pe alta peste micul tanc memorial, defilau în pas de gîscă soldați. Se vedeau pretutindeni portretele Generalului – uneori în uniformă, alteori în civil, arătînd ca un mușteriu ghiftuit și simpatic al unei bierstube[1] bavareze. La Buenos Aires circulau povești sinistre în legătură cu începutul domniei Generalului – adversari aruncați din avion drept în junglă, cadavre ale unor oameni legați cu sîrmă de mîini și de picioare, plutind spre malul argentinian al celor două fluvii... Pe străzi găseai însă țigări ieftine, în magazine puteai cumpăra whisky pe un preț de nimic, nu trebuia să plătești impozit pe venit (cel puțin așa pretindea mătușă-mea), și chiar șperțurile erau acceptabile dacă o duceai bine și puteai plăti regulat, iar portocalele zăceau sub pomi fără să le culeagă nimeni, fiindcă se vindeau la piață cu cîțiva gologani duzina, și pretutindeni mirosea a flori. Speram ca banii investiți de domnul Visconti să dea roade. Existau pe lume locuri și mai rele decît acesta, pentru a-ți încheia viața.

Dar în seara celei de-a doua zile, cînd m-am întors din oraș, domnul Visconti nu era acasă, iar mătușă-mea se certa cu Wordsworth. Traversînd peluza, îi auzeam glasul sunînd în gol din vestibul, lîngă treptele ce coborau spre grădină.

— Nu mai sînt drăguța ta, Wordsworth, înțelege odată! Am păstrat destui bani ca să te întorci în Europa...

1. Berărie (germ.).

— Nu vreau banii tăi, replică Wordsworth.

— În trecut mi-ai luat o grămadă de bani. Toate C.T.C.-urile alea pe care le-ai primit de la mine și de la prietenii mei...

— Luat banii tăi fiin'că atunci tu iubit pe mine, culcat cu mine, plăcea la tine zig-zig cu Wordsworth. Acum nu mai culci cu mine, nu mai iubești pe mine, așa că nu mai vreau banii tăi afurisiți. Dă-i-i *lui* ! Îți ia tot ce ai. Cînd nu mai ai nimic, vii la Wordsworth, eu lucrez atunci pentru tine, culc cu tine și tu iubești pe mine din nou, faci zig-zig ca pe vremuri.

Stăteam în fața treptelor. Nu puteam face cale întoarsă, căci m-ar fi zărit.

— Nu pricepi, Wordsworth, că totul s-a terminat, acum, cînd îl am din nou pe domnul Visconti ? Domnul Visconti vrea ca tu să pleci, și tot ce vrea el vreau și eu.

— I-e frică de Wordsworth.

— Dragul meu Wordsworth, ție ar trebui să-ți fie frică ! Vreau să pleci chiar azi, nu pricepi ?

— O.K. Plec. Tu ceri la mine și eu ascult. Nu mi-e frică de omu' ăla, da plec fiin'că tu nu mai culci cu mine.

Mătușă-mea schiță un gest ca și cum ar fi vrut să-l îmbrățișeze, dar Wordsworth îi întoarse spatele și coborî treptele. Nici nu mă zări, deși eram la doi pași de el.

— La revedere, Wordsworth, îi strigai eu întinzîndu-i mîna.

Țineam ascunsă în palmă o bancnotă de cinci dolari ; Wordsworth o privi, însă nu o luă.

— La revedere, dom' Pullen, îmi spuse. Se întunecă, omule, se întunecă, zău, și ea nu rămîne cu mine.

Și, strîngîndu-mi cealaltă mînă, o porni prin grădină.

Mătușă-mea ieși pe trepte pentru a-l vedea plecînd.

— Cum o să te descurci fără el în casa asta uriașă ? o întrebai.

— Se găsesc foarte ușor servitori, și mult mai ieftin decît Wordsworth, cu bacșișurile alea ale lui. Mi-e milă, zău, de bietul Wordsworth, dar nu era decît un surogat. Totul a fost un surogat din ziua despărțirii mele de domnul Visconti.

— Înseamnă că-l iubești pe domnul Visconti. Oare o merită ?

— După mine, da. Îmi plac bărbații insensibili. Nu mi-au plăcut niciodată bărbații care aveau nevoie de mine. A avea nevoie înseamnă a revendica ceva. Credeam că Wordsworth are nevoie de banii mei și de confortul pe care i-l asiguram la Coroana și Ancora, dar aici nu există confort pentru nimeni, și ai văzut că n-a vrut să primească nici măcar un C.T.C. Wordsworth m-a cam dezamăgit. Și taică-tău era destul de insensibil, adăugă ea, fără nici o legătură.

— Totuși am găsit fotografia ta în *Rob-Roy*.

— Poate că nu era destul de insensibil, îmi replică ea și adăugă cu venin în glas : Gîndește-te la micuța învățătoare căreia îi spunea „Dolly, draga mea“ și în brațele căreia s-a găsit să moară !

Acum, cînd Wordsworth plecase, casa mi se păru de două ori mai goală. Am cinat în tăcere, iar eu am băut prea mult din vinul acela dulceag, cu gust de doctorie. O dată am auzit huruitul depărtat al unei mașini, iar mătușă-mea se grăbi să se ducă la fereastra mare ce dădea spre grădină. Unicul bec atîrnat în tavanul enorm nu lumina pînă acolo, astfel încît mătușă-mea părea zveltă și tînără în rochia ei neagră – n-aș fi putut s-o iau drept o femeie bătrînă, pe întunericul acela.

— „Întunecată e noaptea, iar el nu se-arată“, rosti ea cu un zîmbet speriat, și adăugă : Taică-tău m-a învățat versurile astea.

— Da, le-am învățat și eu de la el... într-un fel : a lăsat îndoită pagina respectivă din antologia lui Palgrave.

— Și desigur c-a învățat-o și pe draga de Dolly... Ți-o poți imagina recitînd aceste versuri ca pe-o rugăciune, deasupra mormîntului din Boulogne ?

— *Tu* nu ești insensibilă, mătușă Augusta !

— Tocmai de aceea am nevoie de un bărbat insensibil. Gîndește-te ce viață îngrozitoare ajung să ducă *două* ființe sensibile : amîndouă suferă, se tem să vorbească și să acționeze, se tem să nu-și facă vreun rău. Viața poate fi suportabilă doar cînd suferă numai unul singur. E ușor să te acomodezi cu propria-ți suferință, dar nu și cu suferința altuia. Nu mă tem c-aș putea să-l fac pe domnul Visconti să sufere. Nici n-aș ști cum. Încerc o senzație admirabilă de libertate. Pot spune ce-mi place, fără măcar să-i zgîrii pielea aia groasă de meridional.

— Dar dacă te-ar face *el* să suferi ?

— Doar pentru scurtă vreme, Henry. Ca acum, de pildă. Cînd întîrzie și nu știu de ce, și mă tem...

— Nu poate fi vorba de ceva grav. Dacă ar fi fost un accident, ai fi aflat de la poliție.

— Dragul meu, ne aflăm în Paraguay ! Mă tem de poliție.

— Atunci, de ce rămîi aici ?

— Domnul Visconti n-a prea avut de ales. Poate c-ar fi mai în siguranță în Brazilia dacă ar avea mai mulți bani. Dacă o să cîștige destul, poate c-o să ne mutăm acolo. Domnul Visconti a visat întotdeauna să facă avere, și e convins că o va face aici, în sfîrșit. De atîtea ori era cît pe ce să reușească ! Cu Arabia Saudită, de pildă, apoi cu nemții...

— Dac-o să facă avere acum, n-o să-i rămînă prea mult timp ca să se bucure de ea.

— Nu despre asta e vorba. O să moară fericit dacă o să se știe bogat. O sumedenie de lingouri de aur! (Totdeauna i-au plăcut la nebunie lingourile de aur.) Înseamnă că-și va fi atins țelul vieții sale.

— De ce țineai să vin și eu aici, mătușă Augusta?

— Ești singura mea rudă, Henry, și-i poți fi de mare folos domnului Visconti.

Ideea asta nu mă prea atrăgea.

— Păi nu știu o boabă spaniolește.

— Domnul Visconti are nevoie de un om de încredere să-i țină registrele. Scriptologia a fost totdeauna punctul lui slab.

Mi-am plimbat privirea prin încăperea pustie. Becul acela chior pîlpîia sub apăsarea unei furtuni iminente. Lada de sub mine îmi zgîria coapsa. Mă gîndeam la cele două saltele și la măsuța de toaletă de la etaj. Registrele nu păreau să aibă nevoie de un contabil.

— Aveam intenția să plec îndată după sosirea mea aici.

— Să pleci? De ce?

— Îmi spuneam c-a venit poate momentul să duc o viață așezată.

— Păi, ce altceva ai făcut? Atîta amar de vreme...

— Voiam să spun c-aș vrea să mă însor.

— La vîrsta ta?

— Nu-s nici pe departe la fel de bătrîn ca domnul Visconti.

O rafală de ploaie începu să biciuiască ferestrele. I-am povestit mătușii mele despre domnișoara Keene și despre seara aceea, cînd aproape c-o cerusem în căsătorie.

— Suferi de singurătate, îmi spuse mătuşă-mea. Asta-i tot. Aici însă nu te vei simţi singur.

— Cred că domnişoara Keene mă iubeşte puţin. Şi-mi place să mă gîndesc că aş putea s-o fac fericită.

Mă apăram fără prea multă convingere, aşteptînd, ba chiar sperînd ca mătuşă-mea să mă contrazică.

— Ce-aţi mai avea de vorbit după un an? mă întrebă ea. Domnişoara Keene ar sta aplecată peste dantelele ei – nici nu-mi închipuiam că mai există femei care să croşeteze dantele! – iar tu ai citi vreo revistă de grădinărit. Cînd tăcerea ar deveni de nesuportat, ea ar începe să-ţi povestească pentru a nu ştiu cîta oară o întîmplare din Koffiefontein. Ştii la ce anume te-ai gîndi în clipele cînd te-ai perpeli în patul vostru dublu, neputînd să adormi? Nu la femei: ele nu te interesează îndeajuns – altminteri nici nu te-ai gîndi să te însori cu domnişoara Keene. Te-ai gîndi la moartea de care te apropii cu fiece zi ce trece. Ar fi la fel de aproape ca peretele din dormitor. Şi ţi-ar fi tot mai frică de peretele acela, fiindcă nimic nu te-ar putea împiedica să te apropii de el în fiece noapte, în timp ce domnişoara Keene ar citi, iar tu ai încerca zadarnic să dormi. Ce anume citeşte domnişoara Keene?

— S-ar putea să ai dreptate, mătuşă Augusta, dar oare nu acelaşi lucru se întîmplă cu toţi cei de vîrsta mea, pretutindeni în lume?

— Nu, aici nu-i la fel. Mîine s-ar putea să fii împuşcat în plină stradă de vreun poliţist, pentru că nu înţelegi limba guarani, sau să fii înjunghiat într-o *cantina* de vreun individ, pentru că nu vorbeşti spaniola şi-i dai impresia că te ţii cu nasul sus. Săptămîna viitoare, cînd vom avea un Dakota al nostru, poate c-o să se prăbuşească deasupra Argentinei, cu tine cu tot. (Domnul Visconti e prea

bătrîn ca să mai zboare împreună cu pilotul.) Dragul meu Henry, dacă o să locuiești cu noi, n-o să mai ai impresia că te apropii din zi în zi de un ultim perete. Peretele acela te va găsi și fără ajutorul tău, dar pînă atunci fiecare zi trăită ți se va părea un soi de triumf. „De data asta l-am păcălit“, îți vei spune cînd va veni noaptea, și vei dormi buștean. Sper că peretele nu l-a găsit încă pe domnul Visconti. Dacă l-a găsit totuși, va trebui să mă duc să-mi caut eu însămi peretele.

Capitolul 5

Murmurul depărtat al unei mulțimi uriașe mă trezi a doua zi dimineață ; la început am crezut că mă aflu din nou la Brighton și că aud pietrișul de pe plajă răvășit de valurile mării. Mătușă-mea se și trezise și pregătise micul dejun, cu niște grapefruit culese în grădină. Dinspre oraș se auzeau frînturi de muzică.

— Ce se întîmplă ? o întrebai.

— E sărbătoarea lor națională. Wordsworth mă prevenise, dar am uitat. Dacă te duci în oraș, pune-ți ceva roșu pe tine.

— De ce ?

— E culoarea partidului de guvernămînt. Partidul liberal are culoarea albastră, dar nu-i sănătos să porți ceva albastru. Toți se feresc.

— N-am nimic roșu.

— Am eu o eșarfă roșie.

— Nu pot purta o eșarfă de damă.

— Vîr-o în buzunarul de la piept. O să arate ca o batistă.

— N-ai vrea să vii cu mine în oraș, mătușă Augusta ?

— Nu. Trebuie să-l aștept pe domnul Visconti. Cu siguranță că azi o să vină. Sau măcar o să-mi trimită un mesaj.

N-aveam de ce să mă tem că m-aș face de rîs purtînd o eșarfă. Mai toți trecătorii întîlniți pe stradă purtau eșarfe roșii la gît și multe dintre

eșarfele astea aveau imprimat pe ele portretul Generalului. Numai burghezii se mulțumeau să poarte cîte o batistă simplă, iar unii dintre ei o țineau ascunsă în palmă, lăsînd-o să se vadă printre degete – poate c-ar fi preferat să arboreze culoarea albastră. Pretutindeni se vedeau steaguri roșii : ai fi zis că-n oraș erau la putere comuniștii, dar aici roșul era culoarea conservatorilor. La fiece colț de stradă eram împiedicat să trec de cîte o procesiune de femei cu eșarfe roșii, care purtau portrete ale Generalului și pancarte cu lozinci despre marele partid Colorado. Grupuri de *gauchos* soseau în oraș pe cai cu frîie roșii. Un bețiv ieși pe ușa unei cîrciumi și căzu pe caldarîm cu fața în jos, lăsînd să i se vadă pe spate chipul surîzător al Generalului, în timp ce caii treceau peste el. Mașini împodobite festiv și ticsite cu fetișcane frumoase purtînd în păr camelii roșii treceau necontenit pe străzi. Pînă și soarele părea roșu prin pîcla dimineții.

Mișcarea mulțimii mă împinse înspre bulevardul Mariscal Lopez, unde se desfășura parada. Pe cealaltă parte a bulevardului se înălțau tribunele rezervate guvernului și diplomaților. L-am zărit pe General primind salutul mulțimii ; în tribuna alăturată l-am putut vedea pe amicul meu O'Toole, undeva în fund, înghesuit într-un colț de către un atașat militar corpolent – era pesemne tribuna rezervată ambasadei americane. I-am făcut semn cu mîna și cred că m-a văzut și el, fiindcă a schițat un surîs și a început să discute cu grăsanul de-alături. Pe urmă a trecut un alai care mi-a astupat vederea.

Alaiul era alcătuit din niște oameni în vîrstă, îmbrăcați în straie ponosite – cîțiva purtau cîrje, iar unii păreau să fie ciungi. Fluturau cu toții drapele cu însemnele fostelor lor unități militare.

Luptaseră în războiul din Chaco[1] și presupun că, o dată pe an, aveau parte de acest moment de mîndrie. Păreau mai umani decît coloneii care veneau după ei, țepeni ca niște statui în automobilele lor, cu ciucuri și epoleți de aur pe uniformele lor de gală, și toți cu cîte o mustață neagră, ce-i făcea să semene leit unii cu alții ; ai fi zis că-s niște popice vopsite care așteaptă să fie culcate la pămînt de o bilă.

După vreo oră, sătul să tot privesc, am pornit-o spre centrul orașului, spre hotelul cel nou în formă de zgîrie-nori. Aș fi vrut să cumpăr un ziar de limbă engleză, dar n-am găsit decît un *New York Times* vechi de cinci zile. Înainte de a intra în hotel, un individ cu un aer distins, de intelectual – poate era diplomat sau profesor universitar – mi se adresă în șoaptă.

— Ce doriți ? făcui eu.

— Aveți ceva dolari S.U.A. ? se grăbi el să mă întrebe, iar cînd văzu că scutur din cap (n-aveam de gînd să calc legile locale privitoare la valută) se depărtă. Din nefericire, cînd am ieșit din hotel cu ziarul sub braț, individul se afla din nou pe trotuarul din față și, nerecunoscîndu-mă, îmi puse aceeași întrebare :

— Aveți ceva dolari ?

I-am răspuns din nou că n-am, iar el mi-a aruncat o privire scîrbită și disprețuitoare, ca și cum i-aș fi jucat un renghi copilăros.

Am pornit din nou spre periferia orașului și spre locuința mătușii mele, fiind oprit la colțurile străzilor de coada cîte unui grup de manifestanți. O clădire mare ca un palat și acoperită cu flamuri

1. Război între Bolivia și Paraguay pentru ținutul Chaco (1932-1935). În urma acestui război, Bolivia a pierdut două treimi din teritoriul disputat.

avea la fațadă o sumedenie de pancarte roșii – era probabil sediul partidului Colorado. Niște oameni corpolenți, îmbrăcați în straie de oraș, asudau alergînd în sus și-n jos pe treptele largi de la intrare; toți purtau la gît eșarfe roșii. Unul dintre ei se opri și mă întrebă ce vreau – cel puțin așa mi se păru.

— Colorado? îl întrebai eu.

— Da. Ești american?

Bucuros să dau peste cineva care vorbea englezește, i-am răspuns.

— Nu. Sînt englez.

Individul, cu o față de buldog simpatic, dar cam nebărbierită, scoase un soi de lătrat care nu părea deloc amabil; în aceeași clipă mi-a venit să strănut – poate din pricina căldurii și a miresmelor de flori. Fără să mă gîndesc, mi-am scos din buzunarul de la piept eșarfa roșie căpătată de la mătușă-mea și mi-am suflat nasul. Un gest cît se poate de prost inspirat. M-am pomenit întins pe trotuar, fără să știu cum ajunsesem acolo, și cu nasul sîngerînd. Eram înconjurat de niște oameni grași, îmbrăcați toți în haine negre și avînd toți mutre de buldogi. Alți asemenea lor apărură în balconul clădirii partidului Colorado, uitîndu-se la mine cu dezaprobare și curiozitate. Am auzit cuvîntul *Ingles*, repetat mereu, și deodată un polițist mă apucă zdravăn și mă ridică în picioare. Abia mai tîrziu aveam să-mi dau seama ce noroc avusesem: dacă mi-aș fi suflat nasul în apropierea vreunui grup de *gauchos*, aș fi putut să primesc un pumnal între coaste.

Mai mulți oameni grași mă însoțiră pînă la comisariatul de poliție – se afla printre ei și individul care mă lovise. Purta eșarfa mătușii mele – dovada crimei.

— E o greșeală la mijloc, îl asigurai eu.

— Greșeală ? îngînă individul.

Cunoștințele lui de limbă engleză erau foarte sumare.

La comisariat – o clădire impunătoare, construită anume pentru a face față și unui asediu – toți începură să vocifereze, furioși. Nu mai știam cum să mă port. Repetam mereu *Ingles*, dar fără nici un efect. O dată am lansat și cuvîntul *Ambasador*, dar nu figura în vocabularul lor. Ofițerul de poliție era tînăr și părea îngrijorat – cred că superiorii lui erau duși la defilare. Cînd am repetat *Ingles* pentru a treia oară și *Ambasador* pentru a doua oară, mă lovi, dar fără convingere – o lovitură care abia dacă mă duru. Descopeream ceva nou : violența fizică, întocmai ca tratamentul dentar, e rareori atît de cumplită cum ne temem c-ar putea să fie.

Am încercat din nou „greșeală“, dar nimeni n-a fost în stare să traducă acest cuvînt. Eșarfa trecu din mînă în mînă, și un deget îi arăta ofițerului o pată de muci. Ofițerul apucă de pe biroul lui un cartonaș care aducea cu un act de identitate și mi-l flutură pe la nas : presupun că-mi cerea pașaportul.

— L-am lăsat acasă, i-am spus.

Atunci, vreo trei dintre oamenii aceia grași începură să discute aprig, pesemne că nu erau de acord în privința sensului vorbelor mele.

În chip ciudat, tocmai individul care mă lovise se dovedi a fi cel mai binevoitor. Nasul continua să-mi sîngereze, iar el îmi dădu batista lui ; nu era prea curată, și mă temeam de o infecție mortală, dar nu voiam să-i refuz ajutorul, așa că îmi tamponai ușor nasul și-i dădui înapoi batista. Cu un gest mărinimos, individul refuză batista, apoi scrise ceva pe o bucată de hîrtie și mi-o arătă. Era o adresă – numele unei străzi și un număr. Arătînd spre podea și apoi spre mine, îmi întinse

creionul. În jurul nostru se strînseseră toţi ceilalţi, aţîţaţi de curiozitate. Scuturai din cap. Mă simţeam în stare să merg pînă la locuinţa mătuşii mele, dar n-aveam habar cum se numea strada. Prietenul meu – căci începusem să-l socotesc astfel – scrise pe hîrtie numele a trei hoteluri. Scuturai din cap.

Pe urmă am făcut o gafă care a stricat totul. Din nu ştiu ce pricină, stînd acolo în încăperea aceea încinsă şi aglomerată, lîngă biroul ofiţerului, cu o santinelă înarmată la uşă, mi-am amintit brusc de dimineaţa înmormîntării mamei mele vitrege ; mi-a venit din nou în minte capela aceea ticsită de rude şi am auzit din nou glasul mătuşii mele ridicîndu-se peste şoaptele pastorului. „Am asistat o dată la o incinerare prematură“... Mă aşteptasem ca incinerarea să rupă monotonia vieţii mele de pensionar, dar ea provocase o adevărată ruptură ! Mi-am amintit cît sînge rău îmi făcusem din pricina ploii care-mi putea strica maşina de tuns iarbă. Am izbucnit în rîs, iar rîsul acesta a trezit din nou ostilitatea tuturor. Redevenisem străinul obraznic care-şi suflase nasul în eşarfa-emblemă a partidului Colorado ! Individul care mă lovise primul îmi smulse batista, iar ofiţerul, împingînd cît colo pe cei ce-i stăteau în cale, se apropie de mine şi mă trase zdravăn de urechea dreaptă, care începu să sîngereze. Încercînd cu disperare să-mi amintesc numele vreunui personaj pe care l-ar fi putut cunoaşte şi ei, am rostit numele cel nou al domnului Visconti.

— Señor Izquierdo ! exclamai eu, fără nici un efect.

Apoi :

— Señor O'Toole.

Ofiţerul care tocmai se pregătea să-mi administreze o nouă scatoalcă îşi opri mîna în aer, îngăduindu-mi să-i spun :

— Ambasada... Americano...

Ceva din vorbele astea păru să-și facă efectul, deși nu eram sigur că efectul era în favoarea mea. Ofițerul chemă doi polițiști, care mă împinseră afară pe un coridor și mă închiseră într-o celulă. L-am auzit pe ofițer telefonînd ; singura mea speranță era că tatăl lui Tooley cunoștea într-adevăr „ițele“. În celulă nu se afla nici un obiect pe care să mă pot așeza – doar o pînză de sac, sub o fereastră zăbrelită, prea înaltă pentru a-mi îngădui să văd altceva decît un petic de cer. Cineva scrisese pe perete, în spaniolă, o rugăciune sau poate o înjurătură – n-aveam cum să știu ce anume. M-am așezat pe pînza de sac, pregătindu-mă pentru o lungă așteptare. Peretele din fața mea m-a făcut să-mi amintesc de vorbele mătușii : drept care, am încercat să-i fiu recunoscător peretelui că rămînea la distanță.

Pentru a-mi trece vremea, mi-am scos stiloul și am început să mîzgălesc pe peretele văruit. Mi-am scris inițialele, enervîndu-mă însă, ca de obicei, fiindcă-mi aminteau de un sos celebru sub aceleași inițiale : H.P. Am scris apoi data nașterii mele, 1913, lăsînd alături un loc gol, pe care altcineva să-l poată completa cu anul morții mele. Mi-a venit ideea să redactez un soi de cronică de familie – îmi puteam astfel umple timpul, în cazul cînd aș fi fost deținut pe o perioadă mai lungă ; am notat așadar anul morții tatălui meu, 1923, apoi moartea mamei mele vitrege, survenită cu mai puțin de-un an în urmă. Despre bunicii mei nu știam nimic. Rămînea mătușa Augusta, singura mea rudă apropiată. Se născuse prin 1895, dar nefiind sigur am pus un semn de întrebare după această dată. Ce-ar fi să încerc să reconstitui pe perete biografia mătușii mele ? mi-am zis, mai ales că peretele începuse să capete un aer mai

prietenos, mai familiar. Cum nu dădeam crezare chiar tuturor poveştilor ei, mă gîndeam că aş putea descoperi vreo eroare cronologică. Mătuşă-mea mă văzuse la botez, dar după aceea nu mă mai văzuse niciodată, ceea ce însemna că plecase din casa tatălui meu prin 1913, cînd avea vreo optsprezece ani – probabil curînd după fotografia aceea. Perioada petrecută la Brighton în tovărăşia lui Curran se situa desigur după primul război mondial, de aceea am scris: „Biserica pentru cîini, 1919“, adăugînd încă un semn de întrebare. Curran o părăsise pe mătuşă-mea, care plecase la Paris, unde, în stabilimentul de pe Rue de Provence, îl întîlnise pe domnul Visconti – poate chiar în momentul cînd tatăl meu murea la Boulogne. Mătuşă-mea era pe atunci trecută de douăzeci de ani. Am început apoi să reconstitui perioada italiană – călătoriile între Milano şi Veneţia, moartea unchiului Joe, convieţuirea cu domnul Visconti, întreruptă în urma eşecului planului lui privitor la Arabia Saudită. Am pus, provizoriu, anul 1937 în dreptul Parisului şi al domnului Dambreuse, fiindcă mătuşă-mea se întorsese în Italia şi-şi reluase viaţa alături de domnul Visconti în casa din spatele redacţiei ziarului *Il Messaggero*, încă înainte de izbucnirea celui de al doilea război mondial. Despre ultimii douăzeci de ani nu ştiam nimic, pînă în momentul apariţiei lui Wordsworth. Trebuia să recunosc: în această cronologie, nu găseam nimic fals în sine. Toate întîmplările pe care mi le povestise – şi destule altele – încăpeau perfect în acest lung interval de timp. Am început să mă gîndesc la natura certei dintre mătuşă-mea şi mama mea vitregă. Ea trebuia să fi avut loc cam în perioada pretinsei sarcini – dacă povestea asta era cumva adevărată...

Deodată ușa celulei se deschise și un polițist aduse un scaun. Luînd acest gest drept un semn de bunăvoință, m-am ridicat de pe sac pentru a mă așeza, dar polițistul mă îmbrînci cu brutalitate. O'Toole intră în clipa aceea în celulă. Părea stînjenit.

— Am impresia că ai dat de bucluc, Henry, îmi spuse.

— E o greșeală la mijloc. Am strănutat și mi-am suflat nasul...

— Da, dar ți l-ai suflat într-o eșarfă a partidului Colorado, chiar în fața sediului acestui partid.

— Așa e, numai că, pentru mine, eșarfa era o simplă batistă.

— Ai dat de bucluc.

— Probabil.

— Ai putea să capeți ca nimica o pedeapsă de zece ani închisoare. Ai ceva împotrivă dacă mă așez? Am stat ore-ntregi în picioare la parada aia afurisită.

— Poftim, așază-te!

— Aș putea să le cer încă un scaun.

— Nu te osteni. Am început să mă obișnuiesc cu sacul ăsta.

— Am impresia că ți-ai agravat situația prin faptul că ți-ai suflat nasul în eșarfă tocmai în ziua sărbătorii lor naționale. Au luat-o drept un gest provocator. Altfel s-ar fi putut mulțumi să te expulzeze. Ce te-a făcut să apelezi la mine?

— Spuneai că cunoști toate ițele, iar dumnealor nu păreau să priceapă cuvintele „Ambasada engleză".

— Mă tem că în țara asta compatrioții dumitale nu prea contează. Noi sîntem cei care le furnizăm armele, și apoi mai e și hidrocentrala cea nouă pe care-i ajutăm s-o construiască... nu departe de Cascada Iguazu. Ea va deservi și Brazilia, dar Brazilia va trebui să le plătească dreptul de folosință. E o afacere bună pentru țara asta.

— Foarte interesant! i-am spus, cu oarecare țîfnă.

— Firește că aș dori să te-ajut, urmă O'Toole. Doar ești prieten al Lucindei. Apropo, am primit o ilustrată de la ea. Nu e la Katmandu, ci la Vientiane. Nu știu de ce.

— Uite ce e, O'Toole, dacă nu mă poți ajuta altfel, ai putea măcar să telefonezi la Ambasada Britanică. În cazul cînd aș fi condamnat la zece ani închisoare, mi-ar plăcea să am un pat și un scaun.

— Firește, pot obține asta pentru tine. Presupun că aș putea să-ți aranjez și punerea în libertate – șeful poliției e un bun prieten al meu...

— Cred că și mătușă-mea îl cunoaște.

— Nu conta pe asta. Vezi tu, am primit unele informații proaspete în legătură cu această mătușă. Poliția nu pare dispusă să acționeze, am impresia că s-au dat ceva bani, dar noi facem presiuni asupra ei. Pari să fii amestecat cu niște persoane destul de dubioase, Henry!

— Mătușă-mea e o femeie de șaptezeci și cinci de ani! exclamai eu, aruncînd o privire spre însemnările pe care le făcusem pe perete: Rue de Provence, Milano, *Il Messaggero*. Cu vreo nouă luni înainte, aș fi calificat eu însumi drept „dubioasă“ cariera mătușii mele, dar acum nu găseam nimic rău în acest *curriculum vitae* al ei, în orice caz nimic atît de rău ca propria mea carieră, de trei decenii, la Bancă.

— Nu văd ce-ai putea avea contra ei, replicai eu.

— Prietenul tău, negrul acela, a venit să ne vadă.

— Sînt sigur că nu v-a spus nimic împotriva mătușii mele.

— Adevărat, n-a spus nimic împotriva ei, dar a avut multe de spus în legătură cu domnul

Izquierdo. De aceea i-am convins pe cei de la poliție să-l scoată din circulație pentru cîtva timp.

— Toate astea fac parte din activitatea ta de cercetător social? Nu cumva domnul Izquierdo suferea de malnutriție?

— Cred că te-am cam mințit, Henry! îmi șopti O'Toole, cu un aer jenat.

— Lucrezi la C.I.A., cum îmi spusese Tooley?

— Păi, oarecum da, dar nu tocmai, bîigui el, agățîndu-se de zdreanța murdară a minciunii, ca de o umbrelă răsucită de vînt.

— Ce anume ți-a povestit Wordsworth?

— Era într-o dispoziție sumbră. Dacă mătușa ta n-ar fi atît de bătrînă, aș fi zis că-i îndrăgostit de ea. Părea să fie gelos pe acel Izquierdo.

— Unde e Wordsworth acum?

— Pe aproape. Vrea s-o revadă pe mătușa dumitale după ce lucrurile se vor liniști.

— E vreo speranță să se liniștească?

— S-ar putea, Henry. Dacă toți ar fi rezonabili...

— Chiar și povestea cu strănutul meu?

— Cred că da. Cît despre afacerea de contrabandă a domnului Izquierdo, nu s-ar sinchisi nimeni de ea, nici cît de-un peso devalorizat, dacă dumnealui ar fi rezonabil. Dar ia spune, *tu* îl cunoști pe domnul I?

— Nu l-am întîlnit niciodată.

— Îl cunoști sub un alt nume?

— Nu.

— Henry! oftă O'Toole. Aș vrea să te ajut. Oricare dintre prietenii Lucindei poate conta pe mine. Am putea lichida toată povestea asta în decurs de cîteva ore. Visconti nu-i un personaj important... ca Mengele sau ca Bormann.

— Credeam că e vorba de Izquierdo...

— Tu, prietenul tău, Wordsworth, și eu însumi știam că-i vorba de același om. Și poliția știe, dar

ea îi protejează pe indivizii ăştia, în orice caz, atîta vreme cît au bani. Visconti a rămas aproape lefter, dar a apărut domnişoara Bertram şi i-a achitat datoriile.

— N-am habar de toate astea. Eu am venit doar în vizită.

— Presupun că Wordsworth a avut un motiv temeinic să te întîlnească la Formosa. Oricum, aş dori să stau puţin de vorbă cu mătuşa ta, iar un cuvînt de-al tău mi-ar putea înlesni o asemenea întrevedere. Dacă i-aş convinge pe cei de la poliţie să-ţi dea drumul, am putea merge amîndoi s-o vedem...

— Ce anume urmăreşti ?

— Mătuşa ta e desigur îngrijorată acum în legătură cu Visconti. Eu sînt în măsură s-o liniştesc : n-au să-l mai ţină în puşcărie decît cîteva zile, pînă o să le spun eu să-i dea drumul.

— Îi oferi un soi de tîrg ? Te previn că nu va face nimic care s-ar putea întoarce împotriva domnului Visconti.

— Vreau doar să stau de vorbă cu ea, Henry. Cu tine de faţă : s-ar putea să n-aibă încredere în mine, singur.

Mă simţeam foarte incomod pe bucata aceea de sac, aşa că nu vedeam nici un motiv să refuz.

— S-ar putea să am nevoie de-o oră ca să obţin punerea ta în libertate, îmi mai spuse O'Toole. Astăzi, toate merg brambura.

Şi se ridică să plece.

— Cum mai merge statistica ta, O'Toole ?

— Parada asta a încurcat toate lucrurile. Mi-a fost frică să beau cafea la micul dejun. Să stai cîteva ore în picioare, fără să te poţi uşura ! Aş face mai bine să şterg cu totul ziua de azi : nu-i ceea ce se numeşte o zi normală.

I-a trebuit mai mult de o oră-două ca să-i convingă pe polițiști să-mi dea drumul, dar după plecarea lui au uitat să ia scaunul din celulă, ceea ce mi s-a părut un gest binevoitor din partea lor, ca și faptul că mi-au trimis o strachină cu zeamă de arpacaș. Spre surprinderea mea, nu m-am plictisit, deși nu aveam nimic substanțial de adăugat la cronica de pe perete, cu excepția a două date îndoielnice, privitoare la Tunis și la Havana. Am început să redactez în gînd textul unei scrisori către domnișoara Keene, scrisoare în care-i evocam actuala mea situație: „Am insultat partidul de guvernămînt din Paraguay și m-am compromis se pare ca un criminal de război căutat de Interpol. Pentru primul delict pedeapsa maximă este de zece ani. Mă aflu într-o celulă strîmtă, de trei metri pe doi, neavînd alt culcuș decît o bucată de sac. N-am habar ce urmează să mi se întîmple, dar mărturisesc că nu sînt cu totul nefericit, căci istoria asta mă pasionează“.

Dar n-aveam de gînd să aștern pe hîrtie această scrisoare: domnișoara Keene n-ar fi fost în stare să concilieze imaginea autorului ei cu imaginea omului pe care-l cunoscuse cîndva.

Se întunecase de-a binelea cînd au venit în sfîrșit să-mi dea drumul. M-au condus pe același coridor pînă-n biroul ofițerului de poliție, unde mi-au înapoiat solemn eșarfa roșie a mătușii. Tînărul ofițer m-a bătut prietenește pe spate și m-a împins în stradă, unde O'Toole mă aștepta într-un Cadillac arhaic.

— Sînt dezolat, îmi spuse el. Mi-a luat mai mult timp decît aș fi crezut. Mă tem că domnișoara Bertram e îngrijorată și din pricina ta.

— N-aș crede că persoana mea contează la fel de mult ca aceea a domnului Visconti.

— Sîngele apă nu se face, Henry!

— „Apă“ nu e cuvîntul cel mai potrivit pentru domnul Visconti.

În uriașa clădire erau aprinse doar două lumini. În timp ce străbăteam păduricea din fundul parcului, cineva ne lumină fețele cu o lanternă, dar aceasta se stinse înainte ca noi să putem vedea cine o aprinsese. Cînd am ajuns pe peluză m-am uitat înapoi, dar n-am zărit pe nimeni.

— Ai pus sub supraveghere casa? îl întrebai eu pe O'Toole.

— Nu eu, Henry!

Era vizibil neliniștit; deodată își vîrî mîna în haină.

— Ești înarmat? îl întrebai.

— Trebuie să fii precaut.

— Împotriva unei doamne bătrîne? Mătușă-mea locuiește singură aici.

— Nu se știe niciodată.

Am traversat peluza și am urcat treptele. Becul din sufragerie își arunca reflexele pe două pahare goale și o sticlă de șampanie, la fel de goală; cînd am apucat-o, sticla era încă rece. Cînd am lăsat-o jos, am răsturnat unul din pahare, iar zgomotul acestuia a răsunat în toată casa. Mătușă-mea se afla pesemne în bucătărie, fiindcă apăru numaidecît în pragul ușii.

— Unde naiba ai fost, Henry?

— La închisoare. Domnul O'Toole m-a ajutat să ies.

— Nu m-aș fi așteptat să-l văd vreodată pe domnul O'Toole în casa mea. Mai ales după ceea ce i-a făcut domnului Izquierdo în Argentina. Vasăzică, dumneata ești domnul O'Toole?

— Da, domnișoară Bertram. M-am gîndit că n-ar strica să avem o discuție amicală. Știu cît de îngrijorată trebuie să fiți în legătură cu domnul Visconti.

— Nu sînt cîtuşi de puţin îngrijorată în legătură cu domnul Visconti.

— Mă gîndeam că, poate... neştiind unde anume se află... de atîta timp...

— Ştiu perfect de bine unde se află, îl întrerupse mătuşă-mea. Se află la closet.

Şi, parcă înadins pentru a-i adeveri spusele, dinspre closet se auzi cum cineva trage lanţul.

Capitolul 6

Așteptam cu o curiozitate ațîțată să-l văd pe domnul Visconti. Puțini bărbați ar fi putut să fie atît de iubiți sau iertați într-o măsură atît de mare, iar mintea mea îmi și oferea o imagine gata să i se potrivească : imaginea unui italian înalt, oacheș, la fel de aristocratic ca și numele lui. Dar iată că omul care apăru în prag venind în întîmpinarea noastră era un bărbat scund, gras și chel ; iar cînd îmi întinse mîna, am văzut că degetul mic îi era rupt, ceea ce dădea mîinii înfățișarea unei gheare de pasăre. Omulețul acesta avea niște ochi căprui, blajini, aproape lipsiți de expresie. Puteai citi în ei tot ce doreai. Dacă mătușă-mea citea în ei dragoste, sînt sigur că O'Toole citea necinste.

— Așadar, iată-te în sfîrșit, Henry ! mi se adresă el. Mătușa ta era tare îngrijorată.

— Tu ești domnul Visconti ? îl întrebă O'Toole.

— Numele meu e Izquierdo. Cu cine am plăcerea ?...

— Numele meu este O'Toole.

— În cazul acesta, *plăcere* nu-i cuvîntul cel mai potrivit, spuse domnul Visconti cu un surîs care părea fals din pricina unui gol mare între dinții din față.

— Te credeam la adăpost, în închisoare.

— Poliția și cu mine am ajuns la o înțelegere.

— Tocmai pentru asta am venit și eu aici, pentru o înțelegere.

— O înțelegere e totdeauna posibilă, zise domnul Visconti, ca și cum ar fi citat dintr-un autor binecunoscut (poate din Machiavelli), cînd există avantaje egale de ambele părți.

— Presupun că există, în cazul de față.

— Mi se pare că mai sînt două sticle de șampanie în bucătărie, îi spuse domnul Visconti mătușii mele.

— *Două* sticle? îngînă ea.

— Păi sîntem patru, draga mea.

Și întorcîndu-se spre mine, adăugă:

— Nu e cea mai bună șampanie. A străbătut un drum lung și a cam fost zdruncinată din Panama pînă aici.

— Deduc că relațiile tale cu autoritățile din Panama s-au normalizat, îi spuse O'Toole.

— Așa e. Cînd poliția m-a arestat la propunerea ta, și-a închipuit că arestează din nou un om sărac. I-am putut convinge că am redevenit, cel puțin potențial, un om cu resurse.

Mătușă-mea veni din bucătărie cu sticlele de șampanie.

— Adu și paharele, ai uitat paharele! o mustră domnul Visconti.

O priveam fascinat pe mătușă-mea: n-o mai văzusem niciodată primind ordine de la cineva.

— Luați loc, prieteni, luați loc, ne îndemnă domnul Visconti. Vă rog să ne scuzați pentru aspectul rudimentar al acestor scaune. Am trecut printr-o perioadă de oarecare penurie, dar acum sper că toate greutățile noastre au luat sfîrșit. În curînd vom fi în stare să ne primim cum se cuvine prietenii. Domnule O'Toole, ridic paharul în cinstea Statelor Unite. Nu-ți port pică nici ție, nici marii tale țări.

— E foarte frumos din partea ta, îi răspunse O'Toole. Dar spune-mi, te rog, cine-i individul din grădină?

— Un om în situația mea trebuie să-și ia unele măsuri de precauție.

— Dar nici nu ne-a oprit.

— E vorba doar de dușmanii mei.

— Cum preferi să-ți spun, Izquierdo sau Visconti ? îl întrebă O'Toole.

— Am avut răgazul să mă obișnuiesc oarecum cu amîndouă numele. Haideți să golim această sticlă și să destupăm alta. Cînd cauți adevărul, șampania e mai eficace decît orice detector de minciuni. Ea îl încurajează pe om să fie expansiv, ba chiar nepăsător în îndrăzneală, pe cînd detectoarele de minciuni te îmbie doar să minți și mai abitir.

— Vorbești din experiență ?

— Am fost pus în fața unui asemenea detector, înainte de a pleca din Buenos Aires. Rezultatele n-au fost, cred, de prea mare folos pentru poliție – sau pentru tine. Îmi închipui că le-ai primit, nu-i așa ? Mă pregătisem cu grijă să fac față. Mi-au încins brațele cu două curele de cauciuc, făcîndu-mă să cred că vor să-mi ia tensiunea. Poate că mi-au și luat-o, în treacăt. M-au avertizat că, oricîte minciuni aș înșira eu, aparatul lor va spune totdeauna adevărul. Îți poți imagina reacția mea la auzul acestei amenințări. Scepticismul e o predispoziție pe care catolicul o are încă din născare. La început mi-au pus o serie de întrebări nevinovate, de pildă care-i mîncarea mea preferată sau dacă gîfîi cînd urc scările. În timp ce răspundeam la aceste întrebări nevinovate, mă gîndeam la bucuria pe care-aș încerca-o în ziua cînd aș revedea-o pe scumpa mea prietenă aici prezentă, ceea ce a făcut să-mi bată inima cu putere și să-mi crească vertiginos pulsul, încît dumnealor nu puteau pricepe ce anume mă emoționează atîta în legătură cu urcatul unor scări sau mîncatul unor

cannelloni. După ce mi-au dat răgaz să mă liniștesc, mi-au aruncat în obraz numele de Visconti: „Dumneata ești Visconti, nu-i așa?“ „Ești Visconti, criminalul de război!“ Dar asta n-a avut nici un efect asupră-mi, pentru că o învățasem pe bătrîna mea menajeră să-mi spună „Visconti“ în fiece dimineață cînd venea să deschidă obloanele: „Scoală Visconti, criminal de război ce ești!“ Vorbele astea deveniseră pentru mine o formulă familiară, care însemna: „Cafeaua e gata“. După aceea au revenit la întrebarea privitoare la urcatul pe scări, dar de data asta eram foarte calm. Cînd m-au întrebat însă de ce îmi place să mănînc *cannelloni*, m-am gîndit la iubita mea și m-am emoționat din nou, astfel încît la următoarea întrebare, care era mult mai serioasă, cardiograma – dacă așa se numește – a devenit mult mai normală, deoarece între timp încetasem să mă mai gîndesc la iubita mea. În cele din urmă și-au ieșit din fire, atît din cauza mea, cît și din cauza aparatului. Vezi cum îmi dezleagă limba șampania asta? Îmi vine să spun tot.

— Am venit aici pentru a propune un tîrg, domnule Visconti. Sperasem să te scot din circulație pentru un timp, ca s-o pot convinge pe domnișoara Bertram în absența ta.

— N-aș fi acceptat nimic, înainte de a vorbi cu domnul Visconti, se grăbi să precizeze mătușă-mea.

— Am putea să-ți mai pricinuim încă destule necazuri în această țară. Ori de cîte ori am face presiuni asupra poliției, te-ar costa o grămadă de bani ca s-o mituiești. Să presupunem acum că i-am convinge pe cei de la Interpol să claseze dosarul tău și le-am spune polițiștilor că nu ne mai interesează cazul, astfel încît ți-ai recăpăta libertatea de mișcare...

— N-aș avea încredere deplină în tine, îl întrerupse domnul Visconti. Aș prefera să rămîn aici. De altfel, am legat unele prietenii...

— Bine, rămîi dacă vrei. Poliția n-ar mai avea cum să te șantajeze.

— E o propunere interesantă, admise domnul Visconti. Evident, îți închipui că am și eu ceva de oferit, în schimb, nu-i așa ? Dă-mi voie să-ți umplu din nou paharul.

— Sîntem dispuși să încheiem un tîrg, zise O'Toole.

— Sînt om de afaceri, replică domnul Visconti. La vremea mea am dus tratative cu multe guverne – Arabia Saudită, Turcia, Vaticanul...

— Și cu Gestapoul.

— Oamenii ăia nu erau niște gentlemani. Doar forța împrejurărilor m-a silit să tratez cu ei.

Felul lui de a vorbi îmi amintea de acela al mătușii Augusta : probabil că se maturizează împreună.

— Îți dai seama desigur că am primit și alte oferte, de la niște particulari.

— Un om în situația ta nu-și poate permite luxul unor asemenea oferte. Dacă nu tratezi cu noi, nu vei fi niciodată în stare să locuiești în casa asta. În locul tău, nici nu m-aș mai osteni să cumpăr mobilă.

— Mobila nu mai e o problemă, replică domnul Visconti. Avionul meu Dakota nu s-a întors gol, ieri, din Argentina. Domnișoara Bertram a și aranjat ca firma Harrods din Buenos Aires să trimită mobilierul pe adresa unui amic, proprietar de *estancia*. Atîtea și atîtea candelabre, pentru atîtea și atîtea țigări. Patul a costat mai scump. Cîte lăzi de whisky ne-a costat, iubito ? Firește, nu am plătit firmei Harrods, ci amicului meu. E o firmă onorabilă. În zilele noastre e nevoie de multe lăzi de whisky sau de țigări pentru a mobila cîteva încăperi, și recunosc deschis că niște bani gheață mi-ar prinde bine. Cîteodată un biftec e mai

necesar decît un candelabru. Panamezii nu mai pot livra nimic timp de două săptămîni. Mă aflu în situația unui om de afaceri cu perspective serioase, dar în criză de numerar.

— Îți ofer securitate, nu bani, replică O'Toole.

— Sînt deprins cu lipsa de securitate. Nu mă deranjează defel. În situația mea, numai banii pot fi un argument convingător.

Mă întrebam ce credit bancar i-aș fi putut acorda domnului Visconti doar pe temeiul afirmațiilor sale, cînd mătușă-mea îmi șopti, apucîndu-mă de mînă :

— Cred c-ar fi mai bine să-l lăsăm pe domnul Visconti singur cu domnul O'Toole.

Apoi, cu glas tare :

— Henry, vino cu mine o clipă. Vreau să-ți arăt ceva.

— Domnul Visconti are cumva sînge evreiesc în vine ? o întrebai eu pe mătușa Augusta, o dată ajunși afară.

— Nu, îmi răspunse ea. Cel mult, sînge sarazin. Totdeauna s-a înțeles perfect cu cei din Arabia Saudită. Îți place de el, Henry ? mă întrebă ea deodată, pe un ton rugător care mă emoționă adînc în împrejurările acelea : nu-i venea deloc ușor să se milogească.

— E cam prea devreme ca să pot face o asemenea apreciere. Nu mi se pare prea demn de încredere.

— Păi, dac-ar fi fost, crezi că l-aș fi iubit, Henry ?

Mă conduse prin bucătărie (un scaun, un stelaj pentru uscarea veselei, o sobiță veche, de gaz, și o sumedenie de cutii de conserve îngrămădite pe podea) pînă în spatele casei. Curtea era plină de lăzi.

— Uite mobila noastră ! îmi spuse mătușă-mea cu mîndrie în glas. Destul pentru două dormitoare

și o sufragerie. Ba, chiar și cîteva scaune și mese de grădină, pentru mica noastră petrecere.

— Dar mîncarea și băutura?

— Tocmai despre asta discută acum domnul Visconti.

— Se așteaptă realmente ca oamenii de la C.I.A. să suporte cheltuielile pentru petrecerea voastră? Ia spune-mi, mătușă Augusta, ce s-a întîmplat cu toți banii aceia pe care-i aveai la Paris?

— Mi-au trebuit mulți bani pentru a cumpăra bunăvoința poliției, și apoi a trebuit să găsesc o locuință demnă de poziția domnului Visconti.

— Ce poziție?

— Păi la vremea lui a tratat de la egal la egal cu atîția cardinali și prinți arabi. Nu cumva îți închipui că o țărișoară ca Paraguayul l-ar putea ține-n frîu multă vreme.

În fundul grădinii se aprinse o lumină, apoi se stinse.

— Cine dă tîrcoale pe-acolo? întrebai eu.

— Domnul Visconti nu prea are încredere în asociatul lui. A fost trădat de atîtea ori!

Fără să vreau, mă întrebam pe cîți oameni trădase el însuși: pe mătușă-mea, pe nevastă-sa, pe toți cardinalii și prinții aceia, pînă și Gestapoul.

Mătușă-mea îmi spuse, așezîndu-se pe una din lăzile mai mici:

— Sînt atît de fericită, Henry, că te afli aici și că domnul Visconti s-a întors cu bine! Poate c-am început să îmbătrînesc, dar să știi că un pic de viață de familie m-ar face fericită. Tu și cu mine și cu domnul Visconti, lucrînd împreună...

— Făcînd contrabandă cu țigări și whisky?

— Da.

— Cu tipul din grădină ca să ne păzească?

— N-aș vrea, Henry, să-mi închei zilele într-o apatie totală.

De undeva din interiorul imensei case, se auzi glasul domnului Visconti :

— Draga mea, mă auzi, draga mea !

— Da.

— Adu-mi fotografia, draga mea !

Mătușă-mea se ridică de pe ladă.

— Cred că tîrgul a fost încheiat. Vino, Henry.

Am lăsat-o însă să plece fără mine. Am pornit-o spre pădurice, departe de casă. Stelele străluceau atît de puternic pe bolta joasă a cerului, încît cred că puteam fi lesne văzut de cineva care ar fi privit printre copaci. O briză călduță împrăștia în jur mireasma de portocali și de iasomie. Era ca și cum mi-aș fi vîrît capul într-o cutie cu flori proaspăt tăiate. Cînd am ajuns în umbră, o lumină mă fulgeră drept în față, apoi se stinse din nou, dar de data asta eram pregătit, așa că știam exact unde stătea individul. Am aprins un chibrit pe care-l scosesem din buzunar. La flacăra lui, am văzut un bătrînel cu niște mustăți lungi, rezemat de un *lapacho* : gura i se căscase de uimire, încît i-am putut vedea gingiile știrbe, înainte de a stinge chibritul.

— *Buenas noches,* i-am zis, folosind una din puținele expresii pe care le reținusem din ghidul meu de conversație, iar bătrînelul mormăi ceva drept răspuns. Mă pregăteam să fac cale întoarsă, cînd m-am împiedicat de o moviliță de pămînt, iar bătrînelul își aprinse lanterna ca să-mi vină în ajutor. Îmi spuneam că domnul Visconti nu putea încă să-și permită luxul de a angaja un paznic sadea. Poate că, o dată cu al doilea transport din Panama, va fi în stare să-și ofere un paznic ceva mai eficace.

În sufragerie i-am găsit pe toți trei, aplecați asupra fotografiei. O recunoscui după ramă, fiindcă stătuse timp de patru zile în cabina mea.

— Nu pricep, zise O'Toole.

— Nici eu, spuse domnul Visconti. Mă așteptam la o fotografie cu Venus din Milo.

— Știi prea bine că nu pot să sufăr torsurile, dragul meu, făcu mătușa Augusta. Ți-am vorbit despre crima de pe *chemin de fer*. Am găsit fotografia asta în odaia lui Wordsworth.

— Nu pricep despre ce naiba e vorba, exclamă O'Toole. Ce crimă de pe *chemin de fer*?

— E o poveste prea lungă ca să ți-o spun acum, îi răspunse mătușă-mea. Și apoi, Henry o cunoaște, iar pe el poveștile mele nu-l amuză deloc.

— Nu-i adevărat, protestai eu. În noaptea aceea, la Boulogne, eram pur și simplu obosit...

— Uite ce e, interveni O'Toole, nu mă interesează ce s-a întîmplat la Boulogne. Am făcut o ofertă pentru un tablou pe care domnul Visconti l-a furat...

— Nu l-am furat, replică domnul Visconti. Prințul mi l-a dat de bună voie, pentru a-l dărui feldmareșalului Goering drept recunoștință...

— Desigur, desigur, știm toate astea. Prințul nu ți-a dat însă o fotografie reprezentînd niște femei africane...

— Trebuia să fi fost Venus din Milo, repetă domnul Visconti, scuturînd perplex din cap. N-ar fi trebuit s-o înlocuiești, draga mea. Era o fotografie foarte frumoasă.

— Trebuia să fie un desen de Leonardo da Vinci, stărui O'Toole.

— Ce-ai făcut cu fotografia aia? întrebă domnul Visconti.

— Am aruncat-o. N-am nevoie de nici un tors care să-mi amintească de...

— O să pun să te vîre din nou la zdup mîine dimineață, amenință O'Toole. Orice șperțuri ai da! Ambasadorul în persoană...

— Prețul convenit era de zece mii de dolari, dar voi accepta plata în moneda locală, dacă vă convine mai mult.

— Pentru fotografia unor negrese din Africa?! mîrîi O'Toole.

— Dacă ții realmente la fotografie, sînt dispus să ți-o dăruiesc împreună cu cealaltă.

— Care cealaltă?

— Fotografia prințului.

Domnul Visconti întoarse rama și începu să rupă cartonul din spatele ei.

— Dorește careva un whisky? întrebă mătușă-mea.

— Nu, draga mea, nu merge după șampanie.

Domnul Visconti scoase din ramă un mic desen care fusese ascuns înapoia fotografiei din Freetown. Un desen nu mai mare de douăzeci și cinci de centimetri pe optzeci. O'Toole îl privi cu mirare.

— Poftim. E ceva în neregulă? îl întrebă domnul Visconti.

— Păi, mă așteptam la o Madonă.

— Leonardo nu era interesat special de madone. El a fost inginerul-șef al armatei papale. Al Papei Alexandru al VI-lea, ai auzit despre acest Alexandru?

— Nu sînt catolic, răspunse O'Toole.

— A fost Papa Borgia.

— Un ticălos?

— În unele privințe, semăna cu patronul meu, răposatul mareșal Goering... După cum se poate vedea, acesta e un aparat ingenios pentru luarea cu asalt a zidurilor unui oraș. Un fel de excavator, care seamănă cu cele folosite azi pe șantierele de

construcţii, dar manevrat de forţa braţelor. Aparatul ăsta poate smulge din temelii un zid azvîrlindu-i pietrele spre catapulta care se vede aici, şi care le proiectează asupra oraşului. De fapt, oraşul e bombardat cu propriile lui ziduri. Ingenios, nu-i aşa?

— Zece mii de dolari pentru asta... Măcar funcţionează?

— Nu sînt inginer, răspunse domnul Visconti. Nu pot emite o judecată de ordin practic, dar sfidez pe oricine s-ar încumeta în zilele noastre să deseneze atît de frumos un excavator.

— Cred că ai dreptate, zise O'Toole.

Şi adăugă, pe un ton plin de respect:

— Aşadar, asta e piesa originală! De aproape douăzeci de ani sîntem pe urmele tale şi ale acestui obiect.

— Şi unde anume trebuie să ajungă?

— Prinţul a murit în închisoare, presupun deci că va trebui să-l predăm guvernului italian.

Şi O'Toole scoase un suspin, nu ştiu dacă de uşurare sau de dezamăgire.

— Puteţi păstra rama, îi spuse domnul Visconti, binevoitor.

L-am însoţit pe O'Toole prin grădină, spre poartă. Nu se mai vedea nici o urmă a bătrînului paznic.

— Mă apucă năbădăile cînd mă gîndesc că guvernul Statelor Unite va trebui să plătească zece mii de dolari pentru un desen furat, îmi spuse O'Toole.

— Furtul e greu de dovedit. A fost poate un cadou oferit lui Goering. Mă întreb de ce l-or fi închis pe prinţ?

Ajunsesem lîngă maşina lui, cînd O'Toole îmi spuse:

— Azi am primit o scrisoare de la Lucinda. Prima scrisoare în ultimele nouă luni. Îmi pomeneşte de un amorez al ei. Zice că au plecat

spre Goa cu autostopul, deoarece Vientiane nu-i convenea tînărului.

— E un pictor, îi explicai eu.

— Pictor? îngînă O'Toole, așezînd cu grijă desenul lui Leonardo pe bancheta din spate.

— Pictează tablouri înfățișînd conserve de supă Heinz.

— Glumești?!

— Leonardo a desenat un excavator, iar tu ai plătit zece mii de dolari pentru acest desen.

— Presupun că n-o să pricep niciodată arta. Unde e Goa?

— Pe litoralul Indiei.

— Fata asta mă bagă în boală! oftă O'Toole, dar cred că ar fi fost la fel de neliniștit chiar dacă fata n-ar fi existat. Neliniștile se lipeau de el ca muștele de o rană deschisă.

— Îți mulțumesc că m-ai scos din închisoare, i-am spus.

— Orice prieten al Lucindei...

— Cînd îi scrii, adaugă salutările mele.

— Îl îmbarc pe amicul tău Wordsworth pe următorul vapor. Ce-ar fi să pleci cu el?

— Păi, familia mea...

— Visconti nu ți-e nici un fel de rudă. Omul ăsta nu-i genul tău, Henry!

— Mătușă-mea...

— O mătușă nu-i o rudă prea apropiată. Nu-i ca o mamă.

Nu-și putea urni mașina.

— Ar fi timpul să primesc o mașină ceva mai nouă, adăugă el. Gîndește-te la ce ți-am spus, Henry!

— O să mă gîndesc.

Cînd m-am întors, l-am găsit pe domnul Visconti rîzînd, sub privirea dezaprobatoare a mătușii Augusta.

— Ce se întîmplă?

— I-am spus că zece mii de dolari e prea puțin pentru un Leonardo.

— Bine, dar nici nu era al lui! exclamai eu. Și apoi, i se asigură în plus și securitatea personală. Dosarul lui e clasat.

— Domnul Visconti nu a pus niciodată preţ pe securitatea lui personală, îmi replică mătușă-mea.

— Vaporul pleacă poimîine de-aici. O'Toole are de gînd să-l îmbarce pe Wordsworth și ar vrea ca eu să-l însoțesc.

— Mătușa ta pretinde că ar fi trebuit să cer o sumă de două ori mai mare pentru un Leonardo, îmi spuse domnul Visconti.

— Are dreptate.

— Bine, dar nu-i nici un Leonardo, ripostă domnul Visconti. E doar o copie. Tocmai de aceea l-au băgat la zdup pe prinț.

Domnul Visconti se sufoca de atîta rîs.

— O copie aproape perfectă, adăugă el. Prințul se temea de hoți, așa că păstra originalul într-o bancă. Din nefericire, banca aceea a fost distrusă de aviația americană. N-a știut nimeni, în afară de prinț, că și desenul lui Leonardo a fost distrus de bombardamentul acela.

— Dacă era o copie atît de perfectă, cum de-a ghicit Gestapoul? întrebai eu.

— Prințul era foarte bătrîn, îmi răspunse domnul Visconti, mîndru că n-are decît vreo optzeci de ani. Cînd m-am dus să-l văd, în numele mareșalului, a pledat pentru desenul lui. Mi-a spus că e doar o copie, dar eu nu l-am crezut. Mi-a arătat atunci desenul. Dacă te uiți cu lupa la roata de angrenaj a excavatorului, poți vedea inițialele falsificatorului, gravate în sens invers. Am păstrat desenul în memoria prințului, gîndindu-mă că s-ar putea să se dovedească folositor într-o bună zi.

— I-ai prevenit pe cei de la Gestapo?

— Mă temeam că ar putea supune desenul unei expertize. Și apoi, prințul nu mai avea mult de trăit, ajunsese la o vîrstă foarte înaintată.

— Vîrsta ta de acum.

— Nu mai avea pentru ce trăi, pe cînd eu o am pe mătușa ta...

M-am uitat la mătușa Augusta: colțurile buzelor îi tremurau.

— Ai făcut foarte rău, foarte, foarte rău, murmură ea.

Domnul Visconti se ridică și, apucînd fotografia portului Freetown, o rupse în bucățele.

— Și acum, spuse el, să ne bucurăm de binemeritata noastră odihnă.

— Aş fi vrut să-i restitui fotografia asta lui Wordsworth! protestă mătușă-mea, dar domnul Visconti își petrecu brațul pe după mijlocul ei și urcară amîndoi scările de marmură, înlănțuiți ca doi bătrîni care s-ar fi iubit o viață întreagă, o viață lungă și plină de greutăți.

Capitolul 7

— Mi te-au descris ca pe-o viperă, i-am spus domnului Visconti.

— Cine anume?

— Nu inspectorii, de fapt, ci șeful poliției din Roma.

— Un fascist! exclamă domnul Visconti.

— În 1945?

— În orice caz, un colaboraționist.

— Păi războiul se terminase...

— Totuși a fost un colaboraționist. Totdeauna se colaborează cu învingătorii. Învinșii sînt ajutați...

Și vorbele astea sunau ca un citat din Machiavelli.

Stăteam în grădină și beam șampanie – în casă ar fi fost cu neputință să o facem: cîțiva lucrători transportau mobila, iar alții se cocoțaseră pe niște scări. Electricienii reparau instalația electrică și atîrnau candelabrele. Mătușă-mea dirija operațiunile.

— Am preferat să fug decît să redevin colaboraționist într-o nouă formă. Nu poate nimeni proroci cine va ieși învingător pînă la urmă. Colaborarea e întotdeauna un expedient temporar. Nu că aș ține prea mult la securitatea mea personală, dar îmi place să supraviețuiesc. Uite, dacă domnul *questore*[1] m-ar fi descris ca pe un șobolan, n-aș fi

1. Chestor de poliție (ital.).

ridicat nici un fel de obiecție. De fapt, nutresc un sentiment de simpatie față de șobolani. Viitorul lumii le aparține. Dumnezeu, așa cum mi-l imaginez eu, a creat o serie de posibilități pentru cazul cînd vreunul din prototipurile lui ar da greș – acesta e și sensul evoluției. O specie supraviețuiește, alta se stinge. N-am priceput niciodată de ce protestanții au combătut cu atîta înverșunare ideile lui Darwin. Dacă el s-ar fi concentrat asupra evoluției oilor și caprelor, poate că ar fi apelat la sentimentul religios.

— Bine, dar șobolanii...

— Șobolanii sînt niște ființe dotate cu o inteligență superioară. Ori de cîte ori vrem să descoperim ceva nou în corpul omenesc, experimentăm pe șobolani. Șobolanii ne-au luat-o oricum înainte într-o privință : ei trăiesc sub pămînt, pe cînd noi am început să trăim sub pămînt abia în timpul ultimului război. Șobolanii au înțeles încă de acum cîteva mii de ani pericolul existenței în aer liber. În ziua cînd va exploda bomba atomică, șobolanii vor supraviețui. Ce priveliște admirabilă va fi pentru ei lumea pustie ! Deși eu sper că vor fi îndeajuns de înțelepți ca să rămînă sub pămînt... Îi și văd evoluînd foarte rapid. Sper că nu vor repeta greșeala noastră, născocind roata.

— E totuși ciudat că-i urîm atîta, replicai eu.

Băusem trei pahare de șampanie și constatam că puteam să-i vorbesc la fel de liber domnului Visconti, cum îi vorbeam lui O'Toole.

— Unui laș, urmai eu, îi spunem că-i un șobolan, deși nu șobolanii, ci noi înșine sîntem lași. Ni-e frică de ei.

— Domnul *questore* nu se temea de mine, dar simțea poate că-i voi supraviețui, și asta îl tulbura. Era stăpînit de sentimentul acela tulbure de invidie pe care-l încearcă doar cei ce se bucură de

o poziție sigură în societate. Tu nu cred că-l încerci, măcar că ești mult mai tînăr decît mine: explicația e că trăim amîndoi aici, într-o binecuvîntată nesiguranță. Cine se curăță mai întîi? Tu? Eu? Domnul O'Toole? Totul depinde de problema: cine-i cel mai bun șobolan? Iată de ce într-un război modern bătrînii citesc listele de morți cu oarecare satisfacție: s-ar putea să supraviețuiască mai îndelung decît propriii lor nepoți.

— Am văzut o dată un șobolan în grădina mea, i-am spus eu domnului Visconti, îngăduindu-i să-mi umple din nou paharul. Blana lui părea zbîrlită, ca penele unei păsări surprinse de ger. Nu avea aspectul respingător al șobolanilor cu blana lucioasă și netedă. Fără să mă gîndesc, am azvîrlit o piatră spre el. Nu l-am nimerit, dar în loc s-o ia la fugă, cum m-aș fi așteptat, a pornit șontîc-șontîc: probabil că-i rupsesem o lăbuță. A pornit încet de tot spre o spărtură din gard. La un moment dat s-a oprit, epuizat, și a întors capul să mă privească. Avea un aer deznădăjduit, încît mi-a fost și milă de el. N-am mai putut s-arunc nici o piatră. Șobolanul s-a tîrît pînă la spărtură și s-a strecurat prin ea. În grădina vecinului era un motan, și știam că șobolanul n-avea nici o șansă. Se îndrepta spre o moarte sigură, dar era plin de demnitate. Toată dimineața mi-a fost rușine de mine însumi.

— Asta îți face cinste. Vorbind în numele speciei, ca un șobolan onorific, te iert pentru piatra aceea. Mai bea un pahar.

— Nu-s obișnuit să beau șampanie de dimineață.

— Nimic nu poate fi mai folositor pentru noi în momentul de față decît să fim bine dispuși. Soția mea e fericită acum, cînd face pregătiri pentru petrecerea noastră.

— Soția ta?

— Da. Deși termenul e prematur, aseară ne-am hotărît să ne căsătorim. Acum, cînd vremea apetitului sexual a trecut pentru noi, căsătoria nu mai prezintă nici un risc de infidelitate sau de plictiseală.

— Ați trăit mult timp împreună fără să fiți căsătoriți.

— Viața noastră a fost, așa cum spun francezii, *une vie mouvementée*[1]. Acum pot lăsa pe umerii tăi o mare parte din povara muncii mele. Asociatul meu trebuie să fie ținut sub supraveghere, dar îl poți lăsa în seama mea. Mă voi ocupa, de asemenea, de relațiile cu poliția. Șeful poliției va veni aici mîine seară. În treacăt fie spus, are o fată adorabilă. Păcat că nu ești catolic – ar fi un socru admirabil pentru dumneata, dar cine știe, poate vom găsi o soluție la problema asta.

— Vorbești de parcă m-aș stabili aici pentru toată viața.

— Știu că expresia „pentru toată viața“ sună lugubru, la fel ca atunci cînd spui „închisoare pe viață“, dar în țara asta „pentru toată viața“ poate să însemne o zi, o săptămînă sau o lună. Și n-o să mori într-un accident de circulație.

— Vorbești de parcă aș fi un tînăr dornic de aventură. O'Toole ar dori să mă îmbarc pe vapor chiar mîine.

— Dar acum faci parte din familie, replică domnul Visconti, punîndu-și pe genunchiul meu mîna ca o gheară de pasăre și înfigîndu-și degetele pentru a mi-l strînge. Am pentru tine sentimente paterne, adăugă el, cu un surîs care, deși se voia tandru, nu era unul dintre cele ce se asociază de obicei cu paternitatea : dinții lipsă anulau acest surîs. Pesemne că m-a surprins privindu-i gura, căci se grăbi să-mi explice :

---

1. O viață agitată (fr.).

— Pe vremuri am avut o dantură excelentă. O dantură de aur, lucrată de un mare meșter. E singurul gen de bijuterie pe care o femeie îl poate aprecia la un bărbat. Femeilor le place să-și lipească buzele de aur. Din nefericire, naziștii erau ahtiați după aur, astfel încît m-am gîndit că-i mai sigur să-mi scot dinții, deși m-am străduit să rămîn în relații amicale cu ei. Unul dintre ofițerii de la Gestapo avea un sertar burdușit cu dinți de aur și băgasem de seamă că mi se uita întotdeauna în gură, nu în ochi.

— Și cum le-ai explicat lipsa dinților ?

— Le-am spus că i-am schimbat pe țigări. Mă întreb ce m-aș fi făcut fără dinții aceia atunci cînd a trebuit s-o șterg și înainte de a ajunge la Milano și la iezuiții lui Mario nu mai aveam decît un dintre.

Mătușa Augusta ieși din casă și ni se alătură.

— Aș bea și eu un pahar, zise ea. Sper că mîine n-o să plouă. O să las sufrageria liberă pentru dansatori, în caz că totuși o să plouă. Camera ta, Henry, începe să arate destul de mobilată. Treaba merge cam încet, din pricina anumitor neînțelegeri. Eu le tot vorbesc în italiană, iar ei nu înțeleg, mă surprind căutîndu-l din ochi pe Wordsworth – el avea darul de a se face înțeles...

— Draga mea, parcă ne înțelesesem să nu-i mai pronunți numele !

— Știu, dar e absurd să ne împovărăm sufletele cu gelozie, la vîrsta noastră. Închipuie-ți, Henry, că domnul Visconti s-a arătat cam tulburat cînd i-am spus că l-am întîlnit pe Achille pe vapor. Bietul Achille ! Nu se mai putea mișca din pricina gutei !

— Prefer ca morții să rămînă morți, zise domnul Visconti.

— Nu ca Pottifer ! rîse mătușă-mea.

— Cine era Pottifer ? o întrebai eu.

— Eram pe punctul de a-ți spune, la Boulogne, dar nici nu voiai să asculți.

— Spune-mi acum.

— Am prea multe lucruri de făcut.

Era limpede că singurul mod de a o face să-mi ierte atitudinea de la restaurantul din Gara Maritimă Boulogne era s-o rog insistent...

— Te rog, mătușă Augusta, spune-mi, vreau neapărat să știu...

Mă simțeam ca un copil care se preface că vrea să asculte o poveste, pentru a amîna ora de culcare. Ce anume căutam eu să amîn ? Poate vaporul spre patrie, pentru a-mi regăsi gherghinele, și pe maiorul Charge, și pentru a-i răspunde domnișoarei Keene, sau, în caz contrar, să trec granița spre lumea mătușii Augusta, în care trăisem pînă acum ca simplu turist. Privind șampania panameză ale cărei bule străluceau ca niște balonașe dănțuind pe apă la un iarmaroc, mi se părea de neconceput c-aș putea să renunț pentru totdeauna la tărîmul de basm al colonelului Hakim, al lui Curran și al lui O'Toole...

— De ce zîmbești ? mă întrebă mătușă-mea.

— Mă gîndeam la O'Toole care ia azi vaporul spre Washington cu falsul desen al lui Leonardo.

— Nu azi. Azi nu decolează nici un avion spre nord. Va fi și el aici, mîine seară, la petrecerea noastră. L-am invitat, înainte să plece de-aici. Odată intrat în stăpînirea lucrului pe care și l-a dorit, e un om de-a dreptul fermecător. Ba chiar frumos, de o frumusețe tristă.

— Dar poate că astăzi, cînd are răgazul să examineze desenul...

— Domnul O'Toole nu-i expert în materie de artă, spuse Visconti. Omul care a făcut acel fals era un geniu. Un țăran, aproape analfabet. Deși trăia pe moșia prințului, era înzestrat cu o mînă

și un ochi nemaipomenit ! Prințul n-avea habar ce comoară de om trăia pe moșia lui, pînă-n ziua cînd poliția l-a arestat pe țăran în urma unei descinderi – asta s-a întîmplat în primele zilei ale domniei lui Mussolini. Omul fabrica bancnote false. Își înjghebase o mică tipografie în fundul fierăriei domeniului. Bancnotele lui false erau extraordinar de reușite, dar el le împărțea lucrătorilor din jur, fără să-și dea seama de talentul lui. Prințul nu izbutea să priceapă cum de se îmbogățiseră oamenii lui, așa, deodată – nu exista lucrător care să n-aibă aparat de radio. În cercurile socialiste, prințul și-a cîștigat astfel reputația unui patron luminat – i-au propus chiar să candideze ca deputat al lor. Pe urmă, lucrătorii au început să-și cumpere frigidere, ba chiar și motociclete. Firește, au mers prea departe : unul dintre ei și-a cumpărat un Fiat ! Și apoi, hîrtia folosită de falsificator nu era de calitate. Cînd omul a ieșit din închisoare, prințul l-a primit cu brațele deschise și a avut mare grijă să-i furnizeze materialul cel mai potrivit pentru a copia desenul lui Leonardo.

— Nemaipomenit ! Și spui că era analfabet ?

— Da, iar asta îl ajuta efectiv la falsificare. Nu avea de pildă nici o idee preconcepută în materie de scris. Pentru el, literele erau doar niște forme abstracte. E mult mai ușor să copiezi ceva lipsit de sens.

Căldura matinală era din ce în ce mai apăsătoare, ca și mireasma florilor. Sticla de șampanie era aproape goală. Mă gîndeam la țara lotușilor.

„S-asculți cum își vorbesc în șoaptă,
Mîncînd la lotuși, zi de zi.“

În care versuri din poemul lui Tennyson apăreau cuvintele : „Plîng florile cu lungi petale ?“ Aici plîngeau pomii, cu lacrimi de aur. Am auzit

o portocală căzînd: s-a rostogolit cîțiva centimetri, apoi s-a oprit printre alte zece.

— La ce te gîndești, dragul meu?

— Tennyson a fost întotdeauna poetul meu preferat; ajunsesem să cred că Southwoodul are ceva tennysonian. Poate bisericuța veche, sau rododendronii, sau dantelele domnișoarei Keene. Mi-au plăcut întotdeauna aceste versuri:

„Apoi ia-ți micul tău gherghef
Și-n roz pictează papagalul“

...cu toate că domnișoara Keene nu lucra la gherghef.

— Southwood îți lipsește chiar și aici?

— Nu, i-am răspuns. Există însă și un alt Tennyson, pe care-l găsesc aici mai mult decît acolo: „Moartea-i sfîrșitul vieții, vai, de ce-i un chin viața?“

— Domnul Pottifer nu credea că moartea-i sfîrșitul vieții.

— Mulți oameni nu cred.

— Da, dar el acționa în consecință.

Mi-am dat seama că mătușă-mea ardea de nerăbdare să-mi vorbească despre Pottifer. I-am surprins privirea domnului Visconti, care scutură ușor din umeri.

— Cine era Pottifer? o întrebai eu pe mătușa Augusta.

— Un consilier fiscal, îmi răspunse ea, sec.

— Atîta tot?

— Era un om foarte mîndru.

Era limpede că remarca făcută de mine la Boulogne încă o mai ustura și că va trebui să-i smulg cu țîrîita povestea.

— A, da?

— Lucrase mai înainte la administrația financiară, ca perceptor de impozite.

Soarele strălucea printre portocali, lămîi și arbuști de grapefruit. Sub *lapachos*-ii de culoarea trandafirului creșteau florile albastre și albe ale tufelor de iasomie. Domnul Visconti turnă în cele trei pahare ceea ce mai rămăsese din șampanie. Luna transparentă aproape că atinsese linia orizontului. Somerset House, impozitele pe venit. Toate astea erau la fel de departe ca Mare Crisium sau ca Mare Humorum de pe discul palid al lunii.

— Vorbește-mi, te rog, despre el, mătușă Augusta, o îndemnai eu cam în silă.

— I-a venit ideea să-și prelungească viața după moarte cu ajutorul serviciului telefonic pentru persoanele absente. O idee nu tocmai fericită pentru clienții lui, printre care mă număram și eu. Asta se întîmpla pe vremea cînd războiul mă despărțise pentru a doua oară de domnul Visconti. În Italia n-avusesem niciodată obiceiul de a-mi plăti impozitele. Obligația de a le plăti a fost un adevărat șoc pentru mine. Mai ales că micul meu venit pe care-l realizam a fost socotit ca nelegal. Cînd mă gîndesc la turneele alea interminabile, între Roma, Milano, Florența și Veneția, făcute înainte de moartea lui Jo și înainte de a-mi uni forțele cu domnul Visconti...

— A fost cea mai fericită zi din viața mea, o întrerupse domnul Visconti. Dar, draga mea, începuseși să-i povestești lui Henry despre Pottifer.

— Trebuie să-i dau unele detalii de epocă, altfel Henry n-ar putea înțelege nimic din povestea acelei întreprinderi.

— Care întreprindere? o întrebai eu.

— Întreprinderea născocită de domnul Pottifer pentru a se ocupa de cazul meu și cazul altor cîtorva doamne aflate în aceeași situație. Îi dăduse și un nume: Meerkat Products Ltd. Noi, doamnele, am fost numite directoare, iar veniturile noastre

(într-adevăr, nemuncite!) au fost înregistrate ca onorarii. Onorariile astea apăreau în registre și ajutau întreprinderea să realizeze ceea ce domnul Pottifer obișnuia să numească „un mic deficit sănătos“. În zilele acelea, cu cît o firmă avea un deficit mai mare, cu atît îi sporea valoarea în clipa cînd trebuia să-o lichidezi. N-am priceput niciodată de ce.

— Mătușa ta nu-i femeie de afaceri, îmi spuse domnul Visconti cu duioșie în glas.

— I-am acordat încredere domnului Pottifer, și bine am făcut. În cursul carierei sale de inspector fiscal ajunsese să nutrească o adevărată ură împotriva administrației pe care-o slujea. Ar fi făcut orice s-ajute pe cineva să scape de impozite. Era foarte mîndru de abilitatea lui de a escamota o lege sau alta. Obișnuia să dispară timp de trei săptămîni după promulgarea vreunei noi legi fiscale – se retrăgea ca un călugăr, să mediteze.

— Ce era Meerkat, și ce anume producea?

— Nu producea nimic, fiindcă dacă ar fi produs ceva ar fi trebuit poate să realizăm beneficii. După moartea domnului Pottifer, am căutat cuvîntul Meerkat într-un dicționar: cuvîntul desemnează un mic mamifer sud-african, asemănător cu un ichneumon, am căutat în dicționar și am văzut că e vorba de o ființă care distruge ouăle de crocodil – o ocupație cam neproductivă, pe cît mi se părea. Cred că perceptorii luau Meerkatul drept o provincie din India.

În grădină apărură doi lucrători care cărau un suport de metal negru.

— Ce-i asta, draga mea?

— Grătarul pentru *barbecue*.

— Pare enorm.

— Așa și trebuie să fie, dacă vrem să frigem un bou întreg.

— Mătușă Augusta, încă nu mi-ai explicat ce era cu serviciul acela telefonic.

— Era ceva foarte penibil... Ni se tot cereau impozite – exorbitante, ca de obicei – și ori de cîte ori încercam să-i telefonez domnului Pottifer auzeam o voce care-mi spunea: „Domnul Pottifer e la o ședință cu perceptorii. Vă va chema personal". Am tot încercat așa timp de aproape două săptămîni, pînă cînd m-am gîndit să-l sun noaptea, pe la ora unu. Am primit același răspuns: „Domnul Pottifer e la o ședință cu perceptorii..." Atunci mi-am dat seama că la mijloc era ceva necurat. Adevărul a ieșit în cele din urmă la iveală. Domnul Pottifer murise cu trei săptămîni înainte, dar în testamentul lui insistase ca fratele lui să păstreze telefonul și să apeleze la serviciul acela special, pentru răspunsuri automate.

— Dar de ce?

— Cred că unul dintre motive era concepția lui despre nemurire, dar mai cred că asta făcea parte din războiul pe care-l ducea împotriva Fiscului. Era un adept fervent al tacticii tărăgănelilor. „Nu răspunde niciodată la toate întrebările lor", obișnuia el să-mi spună. „Silește-i să scrie din nou. Și fii ambiguă. Ai tot timpul să precizezi ce anume ai vrut să spui, mai tîrziu, în funcție de împrejurări. Cu cît ți se mărește dosarul, cu atît le dai de lucru mai mult. Personalul se schimbă des. Un funcționar nou trebuie să studieze dosarul de la început. Birourile sînt ticsite. Pînă la urmă, funcționarii preferă să cedeze..." Cînd se întîmpla ca vreun inspector fiscal să devină prea presant, domnul Pottifer îmi spunea c-a sosit momentul să fac o aluzie la o scrisoare inexistentă, ceva cam în genul: „Se pare că n-ați acordat nici o atenție scrisorii mele din 6 aprilie 1963"... Putea să treacă o lună întreagă pînă ce inspectorul cu pricina să

recunoască deschis că n-a găsit nici urmă de scrisoare. Domnul Pottifer trimitea atunci o copie a scrisorii, cuprinzînd o referință pe care de asemenea inspectorul n-avea cum s-o găsească. Dacă era nou în sectorul lui, inspectorul arunca desigur vina asupra predecesorului său ; oricum, după cîțiva ani de tratament aplicat de domnul Pottifer, ajungea să se îmbolnăvească de nervi. Cred că în ideea domnului Pottifer de a continua după moarte (firește că în ziare n-a apărut nici un anunț, iar înmormîntarea a fost foarte discretă) intra și această tactică a tărăgănelilor. Nu s-a gîndit nici o clipă la situația penibilă în care-și punea clienții, ci numai la necazurile pricinuite inspectorilor.

Mătușa Augusta oftă adînc, un oftat la fel de ambiguu ca scrisorile domnului Pottifer. Nu-mi dădeam seama dacă era un suspin de melancolie, legat de moartea lui Pottifer, sau un suspin de ușurare legat de faptul că-mi spusese în sfîrșit povestea pe care-o începuse în Gare Maritime din Boulogne.

— În această țară binecuvîntată nu există impozite pe venit, astfel încît nu e nevoie să comiți evaziuni fiscale, spuse domnul Visconti ca și cum ar fi adăugat poveștii o morală.

— Domnul Pottifer n-ar fi fost prea fericit aici, replică mătușa Augusta.

În noaptea aceea, tocmai cînd mă pregăteam să mă dezbrac, ea veni în camera mea și, așezîndu-se pe marginea patului, îmi spuse :

— Acum e destul de plăcut aici, nu-i așa ?

— Foarte plăcut.

Mătușa Augusta observă de îndată poza ei, pe care-o scosesem din *Rob Roy* și o lipisem într-un colț al oglinzii. Un dormitor lipsit de o fotografie denotă mai întotdeauna un locatar lipsit de inimă :

omul simte nevoia prezenței altora înainte de a adormi, așa cum în copilărie unii nu pot dormi fără să se știe vegheați de cei patru apostoli.

— De unde ai poza asta? mă întrebă mătușa Augusta.

— Am găsit-o într-o carte.

— E o fotografie făcută de taică-tău.

— Așa m-am gîndit și eu.

— A fost o zi foarte fericită. Pe vremea aceea zilele fericite nu erau prea numeroase. Numeroase erau certurile legate de viitorul *tău*.

— Al meu?

— Da, cu toate că tu nici nu te născuseși încă! Aș vrea și acum să-ți pot cunoaște viitorul. Ai de gînd să rămîi cu noi? Ești atît de evaziv!

— E prea tîrziu ca să mai găsesc loc pe vapor.

— O mai fi existînd vreo cabină liberă.

— Nu prea mă atrage ideea de a călători timp de trei zile împreună cu bietul Wordsworth.

— Există avioane...

— Adevărat, așa că vezi, nici nu trebuie să mă grăbesc să iau o hotărîre. Pot pleca săptămîna viitoare, sau peste două săptămîni. Putem aștepta, ca să vedem cum merg lucrurile.

— Am sperat totdeauna că vom putea fi împreună într-o bună zi.

— Totdeauna, mătușă Augusta? Ne-am cunoscut abia cu vreun an în urmă.

— De ce crezi c-am venit la incinerare?

— Era înmormîntarea surorii tale.

— Da, firește, uitasem...

— Avem tot timpul să facem planuri. S-ar putea foarte bine ca nici tu să nu dorești să te stabilești aici. La urma urmelor, ești o mare călătoare, mătușă Augusta!

— Acesta e capătul călătoriei mele, îmi răspunse ea. Poate că, pentru mine, călătoriile erau un fel

de surogat. Cît timp domnul Visconti a stat lîngă mine, n-am vrut niciodată să călătoresc. Ce anume ai lăsat la Southwood, de te atrage înapoi acolo?

Întrebarea asta mi-o puneam și eu, de mai multe zile, iar acum m-am străduit din răsputeri să-i dau răspunsul cel mai bun. I-am vorbit despre gherghinele mele, ba chiar și despre maiorul Charge și peștișorii lui aurii. Începuse să plouă, făcînd să foșnească pomii în grădină; un grapefruit căzu cu zgomot pe pămînt. I-am vorbit mătușii mele despre ultima seară petrecută cu domnișoara Keene și despre scrisoarea ei tristă și nehotărîtă, trimisă din Koffiefontein. Pînă și amiralul răsări din amintirile mele, cu obrajii înroșiți de Chianti și cu capul acoperit de un coif de hîrtie roșie. Pachetele de Omo depuse pe prag erau și ele acolo. Mă simțeam ușurat, cum se simte un pacient căruia i s-a administrat o doză de pentothal, așa că-mi lăsam gîndurile în voie, să-mi dicteze cuvintele. I-am vorbit mătușii despre GĂINA, despre Peter și Nancy de la restaurantul Abației de pe Latimer Road, despre clopotele de la Biserica Sf. Ioan și despre placa pusă în cinstea consilierului Trumbull, patronul sinistrului orfelinat. Am sfîrșit prin a mă așeza pe pat lîngă mătușa Augusta, care și-a petrecut brațul pe după umerii mei în timp ce-i povesteam viața mea plină de peripeții.

— Am fost foarte fericit, am încheiat eu, ca și cum m-aș fi scuzat.

— Da, dragul meu, știu, zise ea.

I-am povestit cît de drăguț se purtase cu mine Sir Alfred Keene, apoi i-am vorbit de bancă și despre cum îi amenințase Sir Alfred că-și va transfera contul la o altă bancă, dacă nu voi rămîne director.

— Dragul meu băiat, toate astea s-au sfîrșit acum! exclamă ea și începu să mă mîngîie pe

frunte cu palma ei ofilită, ca și cum aș fi fost un școlar fugit de la școală, iar ea mi-ar fi promis că nu va trebui să mă întorc niciodată acolo, că toate necazurile mele se sfîrșiseră și că puteam rămîne acasă de-aici înainte.

Deși eram un bărbat în toată firea, i-am spus, lăsîndu-mi capul pe pieptul ei:

— Eram fericit, dar de la o vreme mă cam plictiseam.

Capitolul 8

Era o petrecere mai mare decît îmi închipuisem eu c-ar putea să fie, după ce-o văzusem pe mătușă-mea singură, pierdută în casa aceea pustie și nemobilată. Nu-mi puteam explica această participare masivă decît prin faptul că printre cei o sută de invitați prezenți nu se număra nici un prieten adevărat, dacă nu cumva O'Toole putea fi socotit un astfel de prieten. Pe măsură ce numărul invitaților sporea, mă întrebam din ce văgăuni și de pe ce drumuri îi adunase domnul Visconti. Strada era ticsită de mașini, printre care două automobile blindate, căci șeful poliției venise, așa cum făgăduise, însoțit de o nevastă foarte grasă și foarte slută și de o fiică frumoasă, pe nume Camilla. Se afla acolo pînă și junele ofițer care mă arestase ; el îmi trase o scatoalcă zdravănă pe spinare, ca să-mi arate că nu-mi purta nici o pică. (Încă mai aveam un plasture pe ureche, acolo unde mă lovise cu prilejul primei noastre întîlniri.) Cred că domnul Visconti dăduse o raită prin barurile tuturor hotelurilor din oraș și că-și invitase toate cunoștințele, poftindu-le să vină împreună cu amicii lor. Petrecerea asta trebuia să fie apoteoza lui. După aceea, nimeni nu și-ar mai fi adus aminte de celălalt Visconti care zăcuse bolnav și sărac într-un hotel sordid, lîngă clădirea galbenă, în stil victorian, a gării.

Porțile enorme, curățate de rugină, fuseseră larg deschise ; în *sala*, candelabrele străluceau ;

luminile ardeau pînă și în odăile goale, iar între copacii din grădină și deasupra pistei de dans amenajate pe peluză fuseseră atîrnate globuri colorate. Pe terasă, doi muzicanți își acordau unul o chitară, altul o harfă. O'Toole era prezent ; cehul care nu izbutise să-și vîndă cele două milioane de paie din plastic venise cu nevastă-sa, de la hotelul Guarani. Deodată l-am zărit, mișcîndu-se discret prin mulțime și dispărînd îndată după aceea, ca un iepure în vreo văgăună din grădină, pe agentul de import-export care luase masa împreună cu noi pe vapor : l-am recunoscut după silueta lui subțire și cenușie și după nasul lui de iepure, care tot fremăta. Pe peluză boul fumega și sfîrîia în proțapul lui de fier, iar mirosul de carne friptă alunga mireasma de portocali și de iasomie.

Amintirile mele despre această petrecere sînt foarte confuze, poate din pricină că băusem prea multă șampanie înainte de masă. Femeile erau mai numeroase decît bărbații, așa cum se întîmplă deseori în Paraguay, unde populația masculină a fost decimată de două războaie cumplite, încît m-am pomenit de cîteva ori dansînd și vorbind cu frumoasa Camilla. Muzicanții cîntau îndeobște polci și galopuri, dansuri pe care nu le cunoșteam, dar pe care, spre uimirea mea, mătușă-mea și domnul Visconti le executau impecabil, prinzîndu-le ritmul printr-un soi de instinct. Ori de cîte ori îmi aruncam privirea asupra dansatorilor, pe peluză sau în *sala*, îi zăream printre ei. Camilla, care vorbea foarte puțin englezește, încerca în zadar să mă învețe pașii : simțeam că o face din obligație, așa că nu prea răspundeam. La un moment dat, i-am spus :

— Îmi pare bine că nu mă aflu în închisoare în seara asta.

— Cum adică ?

— Vezi plasturele ăsta ? E locul unde m-a lovit.

Încercam să leg o conversaţie, dar ori de cîte ori muzicanţii făceau o pauză, Camilla se grăbea să plece de lîngă mine.

Deodată, O'Toole veni lîngă mine şi-mi spuse :

— Grozavă petrecere. Grozavă. Păcat că nu-i şi Lucinda aici. Şi ei i s-ar fi părut grozavă. Tipul care stă cu mătuşa ta e ambasadorul Olandei. Adineauri l-am văzut pe ambasadorul britanic. Şi pe cel nicaraguan. Mă întreb cum de-a reuşit domnul Visconti să mobilizeze corpul diplomatic. Presupun că graţie numelui lui, dacă e adevăratul lui nume... La Asunción nu prea ai ce face ; de aceea, dacă primeşti o invitaţie de la cineva care se numeşte Visconti...

— L-ai văzut pe Wordsworth ? îi tăiai eu vorba. Mă aşteptam oarecum să apară şi el.

— La ora asta o fi pe vapor. Vaporul pleacă pe la şase dimineaţa, de îndată ce se luminează de ziuă. Avînd în vedere situaţia, n-aş crede că prezenţa lui aici ar fi binevenită.

— Ai dreptate.

Musafirii se îmbulzeau pe treptele terasei, aplaudînd şi strigînd : *Brava*. Am zărit-o pe Camilla acolo, dansînd cu o sticlă pe cap. Domnul Visconti mă trase de braţ, spunîndu-mi :

— Henry, aş vrea să ţi-l prezint pe reprezentantul nostru la Formosa.

Întorcîndu-mă, i-am întins mîna omului cenuşiu cu mutră de iepure.

— Am călătorit cu acelaşi vapor de la Buenos Aires, i-am amintit eu, numai că el nu ştia englezeşte.

— Dumnealui se ocupă de traficul nostru fluvial, îmi explică domnul Visconti ca şi cum ar fi vorbit despre o mare întreprindere legală. O să vă vedeţi des. Şi acum vino, vreau să ţi-l prezint pe şeful poliţiei.

Șeful poliției, care vorbea englezește cu accent american, începu prin a-mi spune că studiase la Chicago.

— Aveți o fată frumoasă, îl complimentai eu.

— Are o mamă frumoasă, îmi răspunse el, cu o plecăciune.

— A încercat să mă învețe să dansez, dar n-am ureche muzicală, iar dansurile dumneavoastră sînt noi pentru mine.

— Polca și galopul. Sînt dansurile noastre naționale.

— Denumirile lor sînt foarte victoriene, i-am spus, cu intenția de a face un compliment, dar șeful poliției se depărtă brusc.

Tăciunii de sub bou începuseră să se înnegrească, iar din boul însuși nu prea mai rămăsese decît scheletul. Masa fusese copioasă. Musafirii se așezaseră pe niște bănci în grădină, în fața unor măsuțe la care își aduceau farfuriile umplute cu carne friptă de la grătar. Vecinul de bancă, un grăsan, își umpluse farfuria de vreo patru ori cu cîte-o halcă enormă.

— Aveți o poftă grozavă, i-am spus.

Mînca aidoma acelor gurmanzi din ilustrațiile victoriene, care înfulecă zdravăn, cu un șervet la gît, cu capul aplecat și cu coatele în afară.

— E o nimica toată, îmi răspunse el. Acasă mănînc vreo opt kilograme de carne pe zi. Un bărbat trebuie să fie puternic.

— Cu ce vă ocupați?

— Sînt șeful vămii, îmi răspunse grăsanul arătînd cu furculița spre o fată pirpirie și palidă care ședea ceva mai încolo și care nu părea să aibă mai mult de optsprezece ani.

— E fiică-mea, îmi spuse. Îi tot repet să mănînce mai multă carne, dar e la fel de încăpățînată ca și maică-sa.

— Care e mama ei?

— A murit. În războiul civil. N-avea pic de vlagă. Nu mînca deloc carne.

Acum, în zori, îl regăseam lîngă mine. Șeful vămii mă apucă pe după umeri și mă strînse la piept de parc-am fi fost prieteni de cînd lumea.

— Uite-o pe Maria, îmi spuse. Fiică-mea vorbește binișor englezește. Trebuie să dansezi cu ea. Îndeamn-o să mănînce mai multă carne.

M-am depărtat împreună cu fata.

— Tatăl tău spune că mănîncă vreo opt kilograme de carne pe zi, începui eu.

— Da, e adevărat, îmi răspunse fata.

— Mă tem că nu cunosc dansurile voastre.

— Nu face nimic. Am dansat destul.

Am pornit spre copaci și am găsit două scaune. Un fotograf se opri lîngă noi și-și ridică blițul. Fața fetei era uimitor de albă, iar ochii ei păreau speriați în lumina *flash*-ului, apoi totul se șterse, încît abia o mai puteam vedea pe fată.

— Cîți ani ai? o întrebai.

— Paisprezece.

— Tatăl dumitale e de părere c-ar trebui să mănînci mai multă carne.

— Nu-mi place carnea.

— Dar ce anume îți place?

— Poezia. Poezia engleză. Îmi place foarte mult poezia engleză.

Și fata începu să recite, foarte serios:

„Corăbii de stejar avem,
Stejari bărbații noștri sînt“...

Și adăugă numaidecît:

— Da, și *Fiica Lordului Ullin*. Îmi dau adesea lacrimile cînd citesc *Fiica Lordului Ullin*.

— Dar Tennyson?

— Da, cunosc și poezia lordului Tennyson. Și el e trist. Îmi plac foarte multe lucruri triste.

Începuse să capete încredere în mine, descoperind o preocupare comună.

Oaspeții se înghesuiau pe pista de dans, căci harpistul și chitaristul atacaseră o nouă polcă : prin ferestrele salonului puteam vedea valurile de dansatori tălăzuindu-se spre marginea terasei. La rîndul meu am citat acest vers din poemul *Maud* : „Scurta noapte trece-n palavre și vin“.

— Nu cunosc acest poem, îmi spuse fiica șefului vămii. E trist ?

— E un poem foarte lung și are un deznodămînt foarte trist.

Am încercat să-mi amintesc unele din versurile mai triste, dar singurul care mi-a venit în minte a fost : „Urăsc groapa hîdă din fundul dumbrăvii“, vers prea puțin inteligibil în afara contextului.

— Dacă vrei, i-am spus, o să ți-l împrumut. Mi-am luat cu mine un volum cu opera poetică a lui Tennyson.

Zărindu-l pe O'Toole că se apropie de noi, am socotit că mi se ivește prilejul s-o șterg, fiindcă mă simțeam tare obosit și mă cam durea urechea.

— Ți-o prezint pe Maria, i-am spus lui O'Toole. Studiază literatura engleză, întocmai ca fiica ta.

Era un om trist și serios : se putea înțelege de minune cu fata. Era aproape două noaptea. Aș fi vrut să găsesc un locșor liniștit, în care să pot dormi puțin, dar nu străbătusem nici jumătate din grădină, cînd am dat peste cehul acela, care stătea de vorbă cu domnul Visconti.

— Henry, îmi zise acesta, avem o ofertă.

— O ofertă ?

— Dumnealui posedă două milioane de paie din plastic, pe care ar fi dispus să ni le vîndă la jumătate din prețul de cost.

— Două milioane, asta-i cam cît populaţia Paraguayului.

— Nu la Paraguay mă gîndeam.

Cehul îmi spuse, zîmbind:

— Dacă i-aţi putea convinge să bea maté cu un pai din plastic...

Nu părea să ia prea în serios discuţia asta de afaceri. În schimb, domnul Visconti îşi lăsase imaginaţia să zboare, amintindu-mi de mătuşă-mea în momentele cînd începea să brodeze vreo poveste. Probabil că imaginaţia i se aprinsese la auzul cifrei „două milioane“, o cifră rotundă, de o sonoritate aleasă.

— La Panama mă gîndeam eu, urmă domnul Visconti. Dacă agentul nostru de acolo ar izbuti să le aducă în Zona Canalului... Gîndeşte-te la toţi acei marinari şi turişti americani...

— Marinarii americani obişnuiesc să consume băuturi nealcoolice? îl întrebă cehul.

— Nu ţi s-a spus niciodată că berea e mult mai ameţitoare cînd e sorbită printr-un pai?

— Cred că-i doar o legendă.

— Vorbeşte protestantul din tine. Orice catolic ştie că o legendă – cînd crezi în ea – are acelaşi efect şi aceeaşi valoare ca şi adevărul. Gîndeşte-te la cultul sfinţilor.

— Bine, dar s-ar putea să fie şi protestanţi printre americani.

— În acest caz, am putea aduce probe medicale. Ele sînt forma modernă a legendelor. Efectul toxic al alcoolului sorbit printr-un pai. Cunosc eu un medic de-aici, doctorul Rodriguez, care m-ar putea ajuta. Statisticile privitoare la cancerul de ficat. Să presupunem că am izbuti să convingem guvernul panamez să interzică vînzarea paielor o dată cu băuturile alcoolice. Paiele ar fi vîndute atunci pe sub mînă şi s-ar cere în proporţii fantastice.

Primejdia ascunsă dublează atracția. Cu beneficiile realizate aș putea înființa Institutul de cercetări Visconti...

— Dar astea sînt din *plastic* !

— N-avem decît să le botezăm paie *condiționate* : în ziare vor apărea articole care vor demonstra că ele sînt la fel de puțin nocive ca și filtrele țigărilor.

I-am lăsat pe cei doi să-și continue discuția. Trecînd pe lîngă marginea pistei de dans am zărit-o pe mătușă-mea dansînd galop cu șeful poliției : părea neobosită. Fiica șefului poliției, Camilla, era în brațele șefului vămii. Între timp, rîndurile dansatorilor se răriseră ; un automobil cu numărul corpului diplomatic tocmai pleca.

Am găsit un fotoliu în curte, în spatele bucătăriei, unde mai rămăseseră vreo cîteva lăzi mari, nedesfăcute, pline cu mobilă. Am adormit aproape imediat. Am visat că individul cu fața de iepure îmi pipăie pulsul și-i spune domnului Visconti c-am murit de gălbează. Mă căzneam să vorbesc pentru a dovedi că sînt viu, dar domnul Visconti poruncea unor siluete vagi din fundal să mă îngroape mai adînc, un pic mai adînc, le poruncea folosind niște cuvinte luate alandala din poemul *Maud*. Am încercat să strig către mătușă-mea, care stătea acolo, îmbrăcată într-un costum de baie ce-i scotea în relief pîntecele umflat, și care-l ținea de mînă pe domnul Visconti. M-am trezit gîfîind și căutînd cuvintele, și am auzit harfa și chitara care continuau să cînte.

M-am uitat la ceas și am văzut că se făcuse aproape patru dimineața. Răsăritul nu era departe, luminile fuseseră stinse în grădină, iar florile păreau să-și împrăștie mireasma și mai puternică în răcoarea zorilor. Mă simțeam parcă îmbătat de ideea că sînt în viață și am avut, într-o clipă de hotărîre, certitudinea că nu-l voi mai revedea

niciodată pe maiorul Charge, cum nu voi mai revedea nici gherghinele, nici urna goală, nici cutia de Omo în prag, nici vreo scrisoare din partea domnișoarei Keene. Am pornit spre pîlcurile de pomi fructiferi, strîngînd la piept această hotărîre – cred chiar că eram conștient de prețul pe care trebuia să-l plătesc pentru ea. Dansatorii trebuiau să fie pe undeva în *sala*, fiindcă peluza era pustie acum, iar dincolo de porți nu puteam vedea nici un automobil, deși am auzit zgomotul motorului unei mașini ce se depărta pe alee în direcția orașului. În aerul înmiresmat al zorilor mi-a venit din nou în minte un vers din *Maud* : „O ultimă roată scrîșnind pe nisip și pe piatră se duce...“ Era ca și cum m-aș fi întors cu bine în lumea victoriană, în care cărțile tatălui meu mă învățaseră să mă simt mai acasă decît în vremurile noastre moderne. Păduricea cobora în pantă ușoară spre alee și urca apoi iarăși spre poarta din fund. Intrînd în această văioagă, am călcat pe ceva tare ; m-am aplecat și am cules acel obiect – era briceagul lui Wordsworth. Lama pentru scos pietricele din potcoavele cailor era desfăcută. Pesemne că avusese de gînd să deschidă briceagul și, în graba lui, scosese din greșeală o altă lamă. Scăpărînd un chibrit, am zărit în lumina lui pîlpîitoare trupul întins pe pămînt și fața înstelată cu petale albe, pe care briza ușoară a zorilor le smulsese din portocali.

Am îngenuncheat și i-am pipăit pulsul. În trupul negru nu mai era pic de viață, iar mîna mi-era udă de sîngele unei răni pe care n-o vedeam.

— Bietul Wordsworth ! începui eu să vorbesc cu voce tare, pentru a-i dovedi asasinului, dacă se ascundea cumva pe aproape, că Wordsworth avea totuși un prieten. Mă gîndeam la ciudata lui dragoste pentru o femeie bătrînă, dragoste ce-l

smulsese din pragul unui cinematograf din Grenada, unde obișnuia să stea mîndru în uniforma lui de paznic, pentru a-l aduce să moară aici, în iarba jilavă de pe malurile fluviului Paraguay. Știam însă că, dacă acesta era prețul pe care trebuia să-l plătească, el l-ar fi plătit bucuros. Era un romantic, și ar fi găsit în unica formă de poezie pe care-o știa – poezia pe care-o învățase la Freetown, în catedrala St. George – cuvintele potrivite pentru a-și exprima dragostea și moartea. Mi-l puteam lesne imagina refuzînd pînă-n ultima clipă să admită că *ea* îl alungase pentru totdeauna, și recitînd un imn pentru a-și face curaj, în vreme ce se îndrepta spre casă, prin văioaga din pădurice :

„Dacă-i cer să mă primească,
Ea-mi va spune că nu vrea ?
Nu, cît cerul și pămîntul
Nu vor dispărea.“

Chiar dacă textul liturgic era modificat pe ici, pe colo, sentimentul fusese totdeauna sincer.

Nu auzeam alt zgomot decît propria-mi răsuflare. Am închis briceagul și l-am vîrît în buzunar. Îl scosese oare în clipa cînd intrase în grădină, cu intenția de a-l înjunghia pe Visconti ? Am preferat o altă ipostază, și anume că Wordsworth venise mînat pur și simplu de dorința de a mai apela încă o dată la iubita lui, înainte de a abandona orice speranță, iar cînd auzise zgomot de pași printre copaci își scosese grăbit briceagul ca să se apere, și îndreptase împotriva acelui dușman nevăzut lama nefolositoare, menită să extragă pietricele din copitele cailor.

M-am întors încetișor spre casă pentru a-i comunica mătușii Augusta, cu cît mai multe menajamente, vestea. Muzicanții continuau să

cînte pe terasă, frînți de oboseală, aproape adormiți peste instrumentele lor, dar cînd am intrat în *sala* am văzut că rămăsese acolo doar o singură pereche : mătușă-mea și domnul Visconti. Mi-am amintit de casa din spatele redacției ziarului *Il Messaggero*, unde se întîlniseră după o lungă despărțire și dansaseră printre canapele, sub privirile uluite ale prostituatelor. Acum dansau un vals lent și nu mă observaseră : doi oameni bătrîni, uniți prin egoismul adînc al unei pasiuni incurabile. Stinseseră luminile, iar în încăperea aceea uriașă, luminată doar de razele zorilor ce se strecurau dinspre terasă, rămîneau bălți întregi de întuneric între ferestre. Le pierdeam și le regăseam fețele în timp ce se mișcau. La un moment dat umbrele îi dădură mătușii Augusta un aer de tinerețe, înșelător : arăta întocmai ca femeia tînără din fotografia luată de tatăl meu, o femeie copleșită de fericire ; peste cîteva clipe, am recunoscut-o în ea pe femeia bătrînă care-o sfidase pe domnișoara Paterson cu atîta cruzime și gelozie nemiloasă.

„Mătușă Augusta“, am strigat-o eu cînd a trecut pe lîngă mine, dar n-a reacționat la auzul acestui nume ; parcă nici nu m-ar fi auzit. Se mistuiră amîndoi în umbră, dansînd valsul neobositei lor pasiuni.

Am făcut cîțiva pași prin încăpere și, văzînd că veneau spre mine, am strigat-o din nou :

— Mamă, Wordsworth a murit !

M-a privit peste umărul partenerului ei și mi-a răspuns :

— Da, dragul meu, toate la timpul lor, dar nu vezi că acum dansez cu domnul Visconti ?

Lumina unui bliț risipi umbrele. Mai am și acum fotografia : toți trei surprinși de fotograf ca un grup de familie. Domnul Visconti își întoarce spre mine zîmbetul complice al gurii lui știrbe ;

eu stau cu mîna întinsă într-o chemare încremenită, iar maică-mea mă privește cu o expresie tandră și mustrătoare. Am tăiat din fotografie o altă față, a cărei prezență n-o observasem în încăpere, fața unui bătrînel cu mustăți lungi. Mi-o luase înainte cu vestea, iar domnul Visconti avea să-l concedieze ceva mai tîrziu, la stăruințele mele (maică-mea n-a vrut să ia parte la discuție, zicînd că-i o chestiune ce se cuvine rezolvată între bărbați), astfel încît Wordsworth avea să fie oarecum răzbunat.

Nu pretind că am avut răgazul să mă gîndesc prea mult la bietul negru. Domnul Visconti n-a făcut încă avere, iar afacerile noastre de import-export îmi răpesc din ce în ce mai mult timp. Am avut perioade bune și perioade rele, iar fotografiile luate la ceea ce am ajuns să numim „marea noastră petrecere“ și în care apar distinșii noștri oaspeți s-au dovedit a fi, nu o dată, folositoare. Avem acum un Dakota în exclusivitate, căci asociatul nostru a fost împușcat mortal de un polițist, pentru că nu se putea face înțeles în limba guarani. Îmi petrec mai tot timpul liber învățînd acea limbă. La anul, cînd fiica șefului vămii va împlini șaisprezece ani, mă voi căsători cu ea – o căsătorie ce se bucură de asentimentul domnului Visconti și al tatălui fetei. Evident, între noi e o mare diferență de vîrstă, dar fata e o copilă blîndă și ascultătoare, și citim adesea, în serile calde și înmiresmate, versurile lui Browning:

„Domnul e în raiul lui –
Toate-s bune pe pămînt!“

În colecția TOP 10+

au apărut:

01. Vladimir Nabokov, *Lolita*
02. Jorge Luis Borges, *Aleph*
03. Bernhard Schlink, *Cititorul*
04. Norman Manea, *Întoarcerea huliganului*
05. Amos Oz, *Să cunoști o femeie*
06. Philip Roth, *Complexul lui Portnoy*
07. Dan Lungu, *Cum să uiți o femeie*
08. F.M. Dostoievski, *Jucătorul*
09. Dino Buzzati, *Deșertul tătarilor*
10. Aldous Huxley, *Minunata lume nouă*
11. Haruki Murakami, *Pădurea norvegiană*
12. Florina Ilis, *Cruciada copiilor*
13. Ian McEwan, *Inocentul*
14. José Saramago, *Toate numele*
15. Ioan Petru Culianu, *Jocul de smarald*
16. Saul Bellow, *Iarna decanului*
17. Tracy Chevalier, *Albastru pur*
18. Filip Florian, *Degete mici*
19. F. Scott Fitzgerald, *Marele Gatsby*
20. Kazuo Ishiguro, *Să nu mă părăsești*
21. Mihail Bulgakov, *Ouăle fatale • Diavoliada*
22. Gabriela Adameșteanu, *Dimineață pierdută*
23. Umberto Eco, *Numele trandafirului*
24. D.H. Lawrence, *Fii și îndrăgostiți*
25. F.M. Dostoievski, *Idiotul*
26. Mircea Nedelciu, Adriana Babeți, Mircea Mihăieș, *Femeia în roșu*
27. Michael Cunningham, *Orele*
28. Michel Houellebecq, *Platforma*
29. W. Somerset Maugham, *Vălul pictat*
30. Jorge Luis Borges, *Cartea de nisip*
31. Simona Popescu, *Exuvii*
32. Julio Cortázar, *Șotron*
33. Haruki Murakami, *În căutarea oii fantastice*
34. Mika Waltari, *Amanții din Bizanț*
35. Dan Lungu, *Sînt o babă comunistă!*
36. Mihail Bulgakov, *Inimă de cîine. Însemnări pe manșete*
37. John Fowles, *Colecționarul*
38. Dai Sijie, *Balzac și Micuța Croitoreasă chineză*
39. Cecilia Ștefănescu, *Legături bolnăvicioase*

40. Giovanni Papini, *Un om sfîrşit*
41. Edgar Allan Poe, *Cărăbuşul de aur şi alte povestiri*
42. Ismail Kadare, *Generalul armatei moarte*
43. Daniela Zeca, *Istoria romanţată a unui safari*
44. John Fowles, *Iubita locotenentului francez*
45. F.M. Dostoievski, *Fraţii Karamazov*
46. Ian McEwan, *Amsterdam*
47. Petru Cimpoeşu, *Simion liftnicul*
48. George Orwell, *Ferma Animalelor*
49. Ilf şi Petrov, *America fără etaje*
50. Haruki Murakami, *La capătul lumii şi în ţara aspră a minunilor*
51. Cătălin Dorian Florescu, *Zaira*
52. Charles Bukowski, *Femei*
53. Jack Kerouac, *Pe drum*
54. N.V. Gogol, *Mantaua • Nasul • Însemnările unui nebun*
55. Nora Iuga, *Sexagenara şi tînărul*
56. José Saramago, *Evanghelia după Isus Cristos*
57. Marguerite Yourcenar, *Ca o apă care curge*
58. John Kennedy Toole, *Conjuraţia imbecililor*
59. Filip Florian, Matei Florian, *Băiuţeii*
60. Michel Houellebecq, *Particulele elementare*
61. P.G. Wodehouse, *Greşeala lordului Emsworth*
62. Cezar Paul-Bădescu, *Tinereţile lui Daniel Abagiu*
63. F.M. Dostoievski, *Însemnări din subterană*
64. Iris Murdoch, *Marea, marea*
65. Günter Grass, *Toba de tinichea*
66. Oscar Wilde, *Portretul lui Dorian Gray*
67. Horia Ursu, *Asediul Vienei*
68. Elfriede Jelinek, *Pianista*
69. Jonathan Coe, *Clubul putregaiurilor*
70. Paul Auster, *Sunset Park*
71. F.M. Dostoievski, *Demonii*
72. Haruki Murakami, *Dans dans dans*
73. Radu Aldulescu, *Proorocii Ierusalimului*
74. Jorge Luis Borges, *Istoria universală a infamiei*
75. Daniel Pennac, *La căpcăunii veseli*
76. Chuck Palahniuk, *Fight Club*
77. Elif Shafak, *Bastarda Istanbulului*
78. F. Scott Fitzgerald, *Cei frumoşi şi blestemaţi*
79. Ştefan Agopian, *Tache de catifea*
80. Lev Tolstoi, *Anna Karenina*
81. Sylvia Plath, *Clopotul de sticlă*
82. Matei Vişniec, *Sindromul de panică în Oraşul Luminilor*
83. Franz Kafka, *Metamorfoza şi alte povestiri*

84. Tracy Chevalier, *Fata cu cercel de perlă*
85. Arturo Pérez-Reverte, *Tabloul flamand*
86. Kazuo Ishiguro, *Rămășițele zilei*
87. Varujan Vosganian, *Cartea șoaptelor*
88. Jorge Luis Borges, *Relatarea lui Brodie*
89. Ioan Groșan, *O sută de ani de zile la Porțile Orientului*
90. Truman Capote, *Mic dejun la Tiffany*
91. Naghib Mahfuz, *Băieții de pe strada noastră*
92. N.V. Gogol, *Suflete moarte*
93. Zeruya Shalev, *Soț și soție*
94. Dan Lungu, *Raiul găinilor*
95. Irving Stone, *Bucuria vieții*
96. Ryū Murakami, *Albastru nemărginit, aproape transparent*
97. Giovanni Papini, *Gog*
98. Cristian Teodorescu, *Medgidia, orașul de apoi*
99. Honoré de Balzac, *Femeia la treizeci de ani*
100. George Orwell, *O mie nouă sute optzeci și patru*
101. Umberto Eco, *Pendulul lui Foucault*
102. Octavian Soviany, *Viața lui Kostas Venetis*
103. José Saramago, *Eseu despre orbire*
104. Arthur Miller, *Moartea unui comis-voiajor*
105. Anchee Min, *Împărăteasa Orhidee*
106. Andreï Makine, *Testamentul francez*
107. Ioan T. Morar, *Lindenfeld*
108. Aldous Huxley, *Geniul și zeița*
109. Lev Tolstoi, *Sonata Kreutzer • Moartea lui Ivan Ilici*
110. Margaret Mazzantini, *Nu te mișca*
111. Daniela Zeca, *Demonii vîntului*
112. W. Somerset Maugham, *Luna și doi bani jumate*
113. Kazuo Ishiguro, *Un artist al lumii trecătoare*
114. Lucian Dan Teodorovici, *Celelalte povești de dragoste*
115. Michael Ondaatje, *Pacientul englez*
116. Edgar Allan Poe, *Povestea lui Arthur Gordon Pym*
117. Dan Lungu, *Băieți de gașcă*
118. Haruki Murakami, *În noapte*
119. Elfriede Jelinek, *Amantele*
120. John Fowles, *Magicianul*
121. Ioan Petru Culianu, *Pergamentul diafan • Ultimele povestiri*
122. Ken Kesey, *Zbor deasupra unui cuib de cuci*
123. Gabriela Adameșteanu, *Provizorat*
124. Dino Buzzati, *O dragoste*
125. Boris Pasternak, *Doctor Jivago*
126. Tatiana Niculescu Bran, *Spovedanie la Tanacu*

127. Charles Frazier, *Cold Mountain*
128. Graham Greene, *Sfîrşitul unei iubiri*
129. I.S. Turgheniev, *Povestirile unui vînător*
130. José Saramago, *Intermitenţele morţii*
131. F. Scott Fitzgerald, *Dincoace de Paradis*
132. Philippa Gregory, *Surorile Boleyn*
133. Thomas Mann, *Iosif şi fraţii săi* (vol. I)
134. Thomas Mann, *Iosif şi fraţii săi* (vol. II)
135. Thomas Mann, *Iosif şi fraţii săi* (vol. III)
136. Johann Wolfgang von Goethe, *Afinităţile elective*
137. A.P. Cehov, *Logodnica. Schiţe şi povestiri*
138. Guy de Maupassant, *Un caz de divorţ. Povestiri fantastice*
139. Eugene O'Neill, *Lungul drum al zilei către noapte*
140. Gustave Flaubert, *Un suflet curat • Legenda sfîntului Iulian Ospitalierul • Irodiada*
141. Filip Florian, *Zilele regelui*
142. Maxim Gorki, *Copilăria*
143. Dino Buzzati, *Cele mai frumoase povestiri*
144. Graham Greene, *La drum cu mătuşă-mea*

în pregătire:

Amy Tan, *Clubul norocoaselor*
Doina Ruşti, *Zogru*

www.polirom.ro

Coperta: Carmen Parii
Tehnoredactor: Vasilica Zevoi

Bun de tipar: septembrie 2013. Apărut: 2013
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. BOX 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232) 21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53 • C.P. 15-728
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro

Tiparul executat la S.C. LUMINA TIPO s.r.l.
Str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, Bucureşti
Tel./Fax: 211.32.60, 212.29.27, Email: office@luminatipo.com

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România
Nr. RO44RNCB5101000001710001 BCR UNIREA